

॥ श्रीभर्ते नम ॥

१ अ० ६॥७ २३

॥ श्रीमदुत्तराध्यायनसूत्रम् ॥

मृलगागा, मृलार्ध, श्रीलक्ष्मीवल्लभगणि प्रणीत अध्वरीपिका दीका तथा तेना गुजरातीभाषानुयाद मरित

भाग प्रथम

आ सूत्र पालणपुरनिवासी सो मणीवाइए पोताना स्वर्गस्थ पिताश्री राजकरण छगनलालना शुभ स्मरणार्थ

—छपाची प्रसिद्ध नर्यु हे—

सन् १९९० (मूल्य वाचन तथा मनन)

सन् १९३४

श्रीजैनभास्करोदय प्रिन्टिंग प्रेसमां मेनेजर बालचंद हीरालाले आप्णुं-

जामनगर.

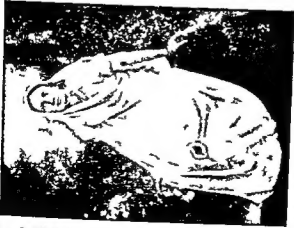

सूचना—आ प्रथम संस्करण चातुर्मासिमां बांचवा काम लागे
जेथी प्रथम भाग त्रण अध्ययने संपूर्ण करेल छे बाकीना
त्रण भागमां बाकीनां ३३ अध्ययनो संपूर्ण यशे.

→ ❧ પ્રસિદ્ધકર્તાનું રૂત્તાત ❧ ←

આ સુત્ર પાલણપુરનિવાસી સૌ મળીયાઈન પોતાના સ્વર્ગસ્થ પિતાશ્રી મહેતા રાજકરણ હગનલાલના શુભ સ્મરણાર્થે છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્યું છે

શ્રી રાજકરણ હગનલાલ મહેતામા ધર્મસસ્કાર પહેલાથીજ હતા તેઓ શ્રી ધરમચંદ ફતેચંદ મહેતા જેઓ સને ૧૮૬૦ના અરસામા પાલણપુર પોલીટીકલ ગજન્ટના શીરસ્તેદાર હતા તેમના પૌત્ર થાય જૈનધર્મ પ્રત્યે તેમને ડહો પ્રેમ અને અચિલ શ્રદ્ધા હતી તેમણે પોતાની પુત્રીમા ધર્મભાગના નાનપણથીજ જાગ્રત કરેલી, સૌ મળીયાઈ ઘાર વર્પની ડમરના હતાત્યારે તેમના પિતાનુઅગમાન થયેલુ જીવહિંસા ન થાય તેવા કાર્યોર્મ નાણાનો સદ્વ્યય કર્યો ત્તી તેમના પિતાશ્રીની અતિમ ઇચ્છાને માન આપતા તેમણે કેટલાક વર્ષથી આહુ સત્ર છપાવયા નિશ્ચય અનુસાર આ સુત્ર પ્રથમ ભાગ છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્યું છે ઘીજા વ્રણ ભાગો છપાય છે

સૌ મળીયાઈ રાજકરણ હગનલાલ

શ્રીમદુત્તરાધ્યયનના આ સસ્કરણ સબધો થોડું વત્કવ્ય

શ્રીજૈનાગય સૂત્રગ્રન્થોમા યન્પિ ભગવતી, મૃગગઢાગ, આચારાગ પ્રાપ્તિ ગ્રન્થોમા તે તે વિષયોની વિક્ષિપ્તા રહેલી છે તથાપિ શ્રીઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર જૈનસિદ્ધાંતાના અનેક વિશેષાના નિરૂપણથી સર્પૂર્ણ હોવાથી તથા સર્વાંગમ સાધારણી અર્ધમાગધી ભાષામય હોવા છતાં પણ ભાષાની ક્ષુદ્રતા તથા વિષયમતિપાદનાચિત વાક્યમળાલીવદ્દ હોવાથી મૂત્ર ગ્રંથોમા વિશેષ આદરપાત્ર થવા યોગ્ય છે

આ ગ્રન્થ ઉપર અનેક ટીકાઓ લખાયેલી છે તેમાં શ્રીભાવવિજયજી વિરચિત ટીકા તથા શ્રીલક્ષ્મીવલ્લભગણિ વિરચિત ટીકા એ બે ટીકાઓ પરિપૂર્ણ ઉપલબ્ધ છે આ બેમાંની શ્રીભાવવિજયજી રચિત ટીકા અતિ વિસ્તૃત હોવાથી તે જીજ્ઞાસુ જનને પહોંચવન જેવી ભાસે પણ લક્ષ્મીવલ્લભમૂરિ રચિત અર્થપ્રકાશિકા ટીકા સરલ તથા ગ્રંથાર્થ સમજાવામા મદાધિકારીને પણ ઉપકારક થાય તેવી છે તે સાથે—પંચમહારાવ્ય ટીકાકાર મહીનાર્થે કરેલી—‘ નામૂલ લિરયતે ત્રિચિન્માનપેક્ષિત મુર્યતે ’ મૂલગ્રન્થના અન્ન કદ રહેવા દીધો નથી તેમ ત્રિનજરૂરી અનપેક્ષિત કથુ લલ્યુ નથી, આ મતિજ્ઞાને અનુસરનારી હોઈ પણ ટીકા આ સસ્કરણમા લીધેલી છે

પ્રથમ આજથી છ વર્ષ પહેલા શ્રીલક્ષ્મીવલ્લભીનીકા સહિત શ્રીઉત્તરાધ્યયનમૂલમૂલ છત્રીશે અધ્યન પૂર્ણ બે આવૃત્તિ

અમારા મુરઘ્વી પિતાથી સદ્ગત પંડિત હીરાલાલ હંસરાજે પોતાના આ જૈનભાસ્કરોદય પ્રેસમાં છાપી પ્રસિદ્ધ કરેલ જેની તમામ પ્રતો થોડાજ સમયમાં પૂજ્ય સાધુજનો તથા સાધ્વીઓના ઉપયોગમાં આવી ગઈ તેમ કેટલાઈક જૈન ધાર્મિક ગૃહસ્થોએ પણ સંગૃહી તેથી ચલાસ થતાં આ વચ્ચે કેટલાઈક મહાપુરુષોની પ્રવલ પ્રેરણાથી મૂલગાથાનો અર્થ પ્રથમ દર્શાવી પછી તે નીચે સંપૂર્ણ લક્ષ્મીવહ્નિ ટીકા તથા તેનું ગુજરાતીમાં ભાષાંતર અતિ સરલશૈલીમાં આપવામાં આવ્યું છે જેથી જિજ્ઞાસુ જનોને ઘણુંજ ઉપકારક થશે.

મહાત્મા સાધુજનો તો યદ્યપિ સંસ્કૃતનિષ્ણાત હોય તથાપિ તેઓને પણ પ્રવચન પ્રણાલીમાં સહાયક થાય તેવી યોજના રાખી છે એટલે પ્રથમ મૂલગાથા તે પછી સંક્ષેપમાં મૂલાર્થ, તદનંતર સંસ્કૃત ટીકા અને તે પછી ટીકાનું ગુજરાતી ભાષાંતર આપેલું છે તેથી આ સંસ્કરણ સર્વ પ્રકારે ઉપયોગાવહ થાય તેવી ગોઠવણ કરી છે.

આવા મહાન્ જૈનાગમ ગ્રંથના આવા સંસ્કરણ આરંભવાનું સાહસ કરતા હૃદયમાં જૈનસાધુ સમુદાય તથા શ્રાવકસંઘની ધર્મ ભાવનાનું ઉપોદ્બલન મલવાની પૂર્ણ આશા રાખવામાં દૃઢ વિશ્વાસ એજ પરમ પ્રેરણા સમર્પક થયા છીએ આટલું વક્તવ્ય આ પ્રથમ ભાગના આરંભમાં આવશ્યકજાણી નિવેદન કરી વિરમીએ છીએ વિશેષ ટીકાકારના સમય વગેરેનો વિચાર તથા ઉપોદયાત તરીકે વિવેચન વીજા ભાગના આરંભમાં કહેવાશે.

લી૦ વાલચંદ તથા જેસંગલાલ હીરાલાલ.

॥ अथ श्रीमदुत्तराध्ययनसूत्रम् ॥

(मूलगाथा अने तेनु भाषातर—टीका अने टोकानुं भाषातर)

(मूळकर्त्ता—श्रीसुधर्मास्वामी, टीकाकार—श्रीलक्ष्मीवह्नुभट्टरि)

भाषातरसहित छपावी प्रसिद्ध करनार—पंडित भावक हीरालाल हंसरज—(जामनगरवाळा)

अर्हंतो ज्ञानभाजः सुरवरमहिताः सिद्धिसौधस्थसिद्धा । पञ्चाचारप्रवीणा प्रगुणगणधरा. पाठकाश्चागमानाम् ॥
लोके लोकेकेशवया. सकलयतिवरा साधुधर्माभिलीना. । पञ्चाप्येते सदासा विदधतु कुशल विघ्ननाश विधाय ॥ १ ॥

अथ —श्रीलक्ष्मीवल्लभम् रि श्रीसुधर्मास्वामिभूत उत्तराध्ययनसूत्राणी टीकाना आरभमा मङ्गलाचरणरूपे नमस्कारयोग्य
' पञ्चगमुष्कार ' पठित पांचे परमेष्ठीनु यपाक्रमे स्मरण करे छे अर्हंतो—ज्ञानभाज = केवलज्ञानसेवी तथा सुरवरमहित = देवेन्द्रा-

दिकं पूजित एवा अर्हन्तः=तीर्थं करो, (१) सिद्धिसौधस्थ=शुक्तिरूपी महालय उपर स्थित थण्डा=सिद्धो, (२) पञ्चविध आचारमां प्रवीण प्रकृष्ट गुणवान् गणधरो=आचार्यो, (३) आगमग्रन्थोना पाठक=अध्यापन करावनारा उपाध्यायो, (४) तथा लोकमां लोकेश गणाता महापुरुषोए पण वन्दन करवा योग्य, साधुओनाधर्म पालवामां तल्लीन रहेनारा, सकलवतिवर=साधुओ नाश करी सर्वेनु कुशल करो. ॥ १ ॥

श्रीवीरं क्षीरसिधूदकविमलगुणं मन्मथारिप्रयातं । श्रीपार्श्वे चित्रवल्लीवनदलनचिद्यो विस्फुरत्कांतिधारम् ॥
सानंदं चेन्द्रभूत्याऽऽहतवचनरसं दत्तदृक्कृष्णयोधं । वंदेऽहं भूरिभक्त्या त्रिभुवनमहितं वाङ्मनःकाययोगैः ॥ २ ॥

अर्थः—क्षीरसागरना उदकजेवा विमल छे गुण जेना, कामदेवरूपी शत्रुनो यात करनारा, इन्द्रभूति=गौतमस्वामीए आनंद- सहित जेना वचनरसनु आदरयी सेवन कर्युं छे तथा व्रणे भुवनं पूजित एवा श्रीवीर=महावीरस्वामीने तथा चित्रवल्लीना वननु दलन करवामां श्रमकती छे देहकालिरूपी धार जेनी तथा दत्तदृक्कृष्णयोध=जेने दृक्कृष्ण=नागने बोध दीयो छे एवा श्रीपार्श्वनाथने हुं मन वचन तथा कायाना योगवढे, करी घणी भक्तिसहित वन्दन करुं छुं. ॥ २ ॥

उत्तराध्ययनसूत्रश्रवणः । संति यद्यपि जगत्त्रयेकशः ॥ मुग्धहृत्सदनबोधदीपिकां । दीपिकामिव तनोग्रहं पुनः ॥ ३ ॥
अर्थः—उत्तराध्ययनसूत्रनी यद्यपि जगतमां अनेक वृत्तिओ थयेली छे पुनः=तथापि मुग्ध=मंदधिकारि जनोना हृदयगृहोमां

बोधनु दीपन करनारी आ दीपिका (मशाल तुल्य) दृष्टि दु विस्तार लु. ॥ ३ ॥

प्राप्तचारविभवो गिरा गिर । श्रीगुरोश्च विशदप्रभावतः ॥ बक्ति लक्ष्यपुपदस्तु बल्लभः । सज्जना मयि भवतु सादरा ४
अर्थ.—वाग्देवीना तथा श्रीगुरुना निर्मल प्रभावयो वाणीनो सुन्दर वैभव जेने प्राप्त थयेल छे एवो लक्ष्यपुपद बल्लभ, अर्थात्
ऋक्ष्मीवल्लभनामा व्याख्यानरार कहे छे के-सज्जनो मारे गिरये सादर=आदरभावयुक्त थाओ ॥ ४ ॥

श्रेयसे स्ताद् गणभृता । चतुर्दशशती सत्ता ॥ श्रीपुढरीकमुल्लयाना । या क्षिपचाशङ्कुनरा ॥ ५ ॥

अर्थ —श्रीपुढरीक आदिक वाचन जेमा अधिक छे एवी गणधरोनी चतुर्दशशती, अथात् चवदसो वाचन गणधरोनो समुदाय
सत्पुरुषाना श्रेय =कल्याणकारक थाओ ॥ ५ ॥

ॐ आत्मनाम गुरोर्नाम नामाऽतिदृष्टपणस्य च ॥ आयुष्कामो न गृहीयाद् ज्येष्ठापत्यकलप्रयो ॥

आयुष्यनी कामनावाळा पुरुषे पोतानु, गुरुनु, अतिदृष्टपण होय तेनु महोटा पुत्रनु तथा पोतानी पत्नीनु नाम न
उच्चारु आ निवेधयी यवथा प्रकारातरे बे विभाग करी प्रयकारे पोतानु नाम निवेद्यु छे यद्यपि भक्तामरकारे ॥ त मानतु ग
मवशासमुपतिलक्ष्मी अही पोतानु नाम प्रहण कर्यु छे जेयी आत्मनाम प्रहण सरोप नथी कम फोद शका करे तथापि भक्तामर
कारे पण मान=रगभिमानयी तुग=उन्नत एवा पुरुषने लक्ष्मी परधीन थार आधी घरे छे ए अर्ध योधन करवा छाने प्लेपम
यादया पोतानु नाम प्रकट कर्यु छे, सशवात् ' माय नाम मानतुग ' एम उच्चार्यु नथी जेयी तेजे पण उपलुन घचनना निवेधने
माय राख्यो छे

संजोगा विष्पमुक्कस्स । अणगारस्स भिक्खुणो ॥ विणयं पाउकरिस्सामि । आणुपुर्विं सुणेह मे ॥ १ ॥

मूलगार्थः—संयोग=सांसारिक पितापुत्रादि संबन्ध=धी तथा विविध विषयादि संबन्धी विशेषतया मुक्त ध्येला अने अनगर=नियतनिवासस्थान रहित यवा भिक्षु=संयमीसाधुना विनय=साधुष पाळवाना आचारने हुं प्रकट करीश, ते (हे शिष्यो !) तमे आनुपूर्वी=यथावत् क्रमधी अयण करो ॥ १ ॥

व्याख्या—श्रीसुधर्मस्वामी जम्बूस्वामिनं वक्ति, जम्बूस्वामिनमुद्दिश्य अन्यानपि शिष्यान् वदति, भोः शिष्याः ! अहम् आनुपूर्व्या अनुक्रमेण भिक्षोर्भिक्षया मधुकरवृत्त्याहारं गृहीत्वा शरीरधारकस्य साधोर्विनयं प्रादुःकरिष्यामि, प्रकटीकरिष्यामि, मे मम विनयं प्रकटीकरिष्यतो यूयं वाक्यं शृणुत ? यतो जिनशासनस्य मूलं विनयधर्म एव, उक्तं च श्रीदशवैकालिके—विणयाओ नाणं, नाणाओ दंसणमित्यादि. कथंभूतस्य भिक्षोः ? संयोगात् बाह्याभ्यंतर भेदेन द्विविधाद् विप्रमुक्तस्य विशेषेण रहितस्य, तत्र बाह्यसंयोगो धनधान्यपुत्रमित्रकलत्रादि, अचिरसचिन्तादि-रूपः. अभ्यंतरसंयोगो मिथ्यात्ववेदत्रिकहास्यादिपट्टकक्रोधादिषुतुष्करूपः. एवंविधाद्विविधसंयोगाद्विरतस्य. पुनः कीदृशस्य भिक्षोः ? अनगरस्य, न विद्यते अगारं गृहं यस्य सोऽनगारोऽगृहः, तस्य नियतवासरहितस्य. ॥ १ ॥

अर्थः—सुधर्मस्वामी जम्बूस्वामीने कहे छे तेम जम्बूस्वामीने उद्देशीने बीजा शिष्योने पण उगदेशे छे. हे शिष्यो ! हुं आनुपूर्वींथी=अनुक्रमे भिक्षुना, भिक्षा [मधुकरी] दत्तिथी आहार लाबीने शरीर धारण करनारा साधुना विनयनुं प्रकटन करीग.

ए विनय प्रकट करता दु जे वाक्य कहु ते तमे श्रवण करो कारणके, जिनशासननु मूल विनयपर्यन्त छे. श्रीदशैकालिकमा कहु छे के—‘विनयथकी ज्ञान, अने ज्ञानथकी दर्शन’ इत्यादि हवे ए भिक्षुना विशेषणो निर्देशो छे सजोगा-वास तथा आभ्यंतर आरा चेप्रकारना सयोगयी विप्रमुक्त=विशेषैकरी रहित बाह्यसयोग-धन धान्य पुत्र मित्र स्त्री इत्यादिरूप=अचित्तसचिचादि भेदभिन्न, तथा आभ्यंतर सयोग=मिथ्यात्ववेदनिक, हास्यादि पट्टक तथा क्रोधादि चतुष्करूप, आम वेध प्रकारना सयोगयी विरत थएला तेमज अनगर=जेने आगार (गृह) नथी, अर्थात् एऊ स्थाने नियत वास न करनार; एवा भिक्षुनो विनय कहेवाय छे ॥१॥

आणाणिवेसकरे । गुरुणमुववायकारए ॥ इगियाकारसपन्ने । से त्रिणीय ति वुच्चइ ॥ २ ॥

मूलगाथार्थ—जे विनय, गुरुनी आज्ञाना निर्देश प्रमाणे करनारो होय अने गुरुनी समीपेज रहनारो तथा गुरुना रक्षित=मुख नेत्र भ्रुवुटी योगेरेनी चेष्टाथी तेमज आकार=उपश्रवणतादि अवस्था उपरथी गुरुना अभिप्रायने जानीलैनार होय ते शिष्य=साधु=विनीत=विनययान् एम कहेवाय छे ॥ २ ॥

‘पाठ्या—स शिष्यो विनीत इत्युच्यते, स इति क ? य शिष्य आज्ञायास्तोर्थकरप्रणीतसिद्धांतवाण्या निर्देश उत्सर्गोपवादकथनं तस्य कारको भवति, अग्राज्ञाया गुरुवाक्यस्य निर्देश प्रामाण्यमाज्ञानिर्देशस्त करोती-त्याज्ञानिर्देशकर पुर्य शिष्यो गुरुणाम् उप=समीपे पात स्थितिस्तत्कारक उपपातकारक, गुरुणा, हृगोचरे तिष्ठनीत्यर्थ पुनर्य शि य इतिताकारसंज्ञो भवति, गुरुगमिद्रित मानसिक चेष्टित जानाति, पुनर्गुरुणामाकार

बाह्यं शरीरचेष्टितं च जानाति, इष्टितं निपुणमतिगम्यं, प्रवृत्तिनिवृत्तिज्ञापकं. इषद्वृत्तिशिरःकंपनादिकं, आकारः स्थूलमतिगम्यश्चलनादिदिशावलोकनादिसूचकः. यदुक्तं—अवलोकनं दिशानां । विजृम्भणं शाटकस्य संवरणं ॥ आसनशिथिलीकरणं । प्रास्थितलिङ्गानि चैतानि ॥ १ ॥ तस्माद्यः शिष्यो गुरोरिष्टिताकारौ सम्यक् प्रकर्षेण जाना-
तीति इष्टिताकारसंपन्नः. एतादृशः शिष्यो विनयवान् उच्यते ॥ २ ॥ अथाविनीतस्य लक्षणमाह—

अर्थः—ते शिष्य विनीत=विनयवान् कहेवाय के जे शिष्य आज्ञानिर्देशकर=तीर्थकरपणीत सिद्धान्तवाणीना उत्सर्ग अपवादादिक जे निर्देश=कथन-तेने यथावत् करनारो होय, अथवा गुरुवाक्यनु प्रामाण्य मानी ए आज्ञाने अनुसरनारो, वली जे शिष्य गुरुउपपातकारक= अर्थात्-गुरुनी समीपे स्थिति करनारो-गुरुने दृष्टिगोचर रहेनारो होय ते साथे इष्टिताकारसंपन्न=गुरुना मनमां होय ते जाणी जइ, तेमज गुरुना बाबवेष्टित उपरथी समजी लइ तदनुकूलवर्तनारो, अहीं इंगित; निपुणमति होय तेज जाणीशके-निदर्शनार्थ—गुरु भ्रुकुटी जरा बक्र करे अथवा मस्तक धुणावे ते उपरथी प्रवृत्ति तथा निवृत्ति समजी जाय, अने आकार=स्थूलबुद्धि पण समजीशके-जेमके-चालवामांडे अथवा दिशाओ तरफ जोवा लागीजाय, आवा प्रकारनां इंगित तथा आकार उपरथी गुरुनो अभिप्राय समजी तदनुकूल प्रवृत्ति वा निवृत्ति करे—कबुं छे के—‘दिशाओभणी जोवा लागे, हलचल करवा मांडे, ओढवानुं वस्त्र संकोचवामांडे, आसन शिथिल करवालागे तो जाणबुं जे ए बधां चिन्ह कयांक बहार जवामांडे चालता भवानां छे—’ माटे जे शिष्य गुरुना इंगित तथा आकार सम्यक् प्रकारे जाणी तदनुसार वर्त्तते ते शिष्य विनयवान् कहेवाय ॥ २ ॥

—इते विनीतरी विपरीत अविनीतनु लक्षण कहे छे—

आणाणिदेसकरे । गुरुणमणुवायकारए ॥ पडिणीए असबुद्धे । अविणीए त्ति बुद्धइ ॥ ३ ॥

मूळतापर्यर्थ — जे शिष्य गुरुनी आज्ञाणा निर्देशने नहि करनारो तथा गुरुनीस्वमीये नहि रहेपारो घळी गुरुयी प्रतिफल पणे पस्ततो होय स्यो असबुद्ध=अविनीत विनयहीन एम कहेवाय छे ॥ ३ ॥

‘याग्या—स शिष्योऽविनीत इत्युच्यते, य आज्ञायास्तीर्थकरवाच्यस्य गुरोर्वाक्यस्य व्यानिर्देशकरोऽप्रमाणकर्ता ज्ञानविराधक, पुनर्यो गुरुणामनुपपातकारको भवति, गुरुणा दृग्घिपये स्थिति न करोति, आदेशभयात् दूर तिष्ठतीत्यर्थ पुनर्य शिष्यो गुरुणा प्रत्यनीको गुरुणा छलाचपी, पुनर्योऽसबुद्धस्तत्त्वस्यावेक्षा, एतादृशलक्षणोऽविनीतो भवति ॥ ३ ॥ अत्र कृलयालकस्य दृष्टान्त —

अर्थ — ते शिष्य अविनीत कहेवाय के जे—आज्ञातीर्थकर याग्यो तथा गुरुना याग्यानो अनिर्देशकर=न माननारो, अर्थात् मानो विराधक तथा गुरुनो अनुपपातकार=गुरुनी पासे नहि वत्तनारा, ‘गुरु कइ आज्ञा करसो’ एया भयधी हमेशा गुरुयी दूरज रहेनारो, एखुज नहि गित्तु विशेषया गुरुनो प्रत्यनीक=गुरुना छिद्र जोनारो अने असबुद्ध=नरथी अत्राण, आरा लक्षण गाळो जे शिष्य होय ते अविनीत विनयरहित कहेवाय छे ॥ ३ ॥ आशिपयमा कृलयात्रकनु दृष्टान्त—

यथा एकस्य आचार्यस्य क्षुल्लकोऽविनीतः, तमाचार्यः शिक्षार्थं वाचा ताडयति, स क्षुल्लको रोषं वहति. अन्यदा आचार्यस्तेन क्षुल्लकेन समं सिद्धशैलं वंदितुं गतः, तत उत्तरत आचार्यस्य वधाय तेन पृष्ठस्थितेन क्षुल्लकेन शिला मुक्ता. आयांत्वाचार्येण दृष्ट्वा, स्वपादौ प्रसारितौ, अन्यथा स आचार्यो मृतोऽभविष्यत्. आचार्येण शापोऽस्मै क्षुल्लकाय दत्तः, हे दुरात्मन् त्वं स्त्रीतो विनंदयसि, अथ स क्षुल्लक आचार्योऽयं मिथ्यावादी भवत्विति विचिंत्य पृथग्भूतस्तापसाश्रमे गत्वा तिष्ठति, तत्रासन्ननदीकूले आतापनां कुरुते. मार्गसमीपे सार्धं विलोकयति, यदि शुद्धं प्राप्नोति तदाहारं गृह्णाति, नो चेत्तदा तपः करोति, तस्यातापनाप्रभावेण नयन्यत्र न्यूना, ततो लोकेरस्य कूलचालक इति नाम कृतं.

एक आचार्य पासे क्षुल्लक अविनीत शिष्य हतो. आचार्य तेने वाणीथी शिक्षा देवामां बहु तरछोडता त्यारे ए क्षुल्लक रोषं भरातो. एक समये ए क्षुल्लकने साये लइ आचार्य सिद्धशैल=शेजुंजानी वन्दना करवा गया त्यांथी उतरता हता तेवारें वांसेथी क्षुल्लके एक शिला गवडावी पण आचार्य बे पग मोकळा कर्या एटले वच्चेथी नीकली गइ, जो आम न कर्यु होत तो आचार्यनुं मरणज थात. आचार्ये क्षुल्लकने शाप दी'यो के-‘ हे दुरात्मन् ! जा तुं स्त्रीथी विनाश पामीश ’ आ शाप सांभलीने-आचार्यनां आवां वचन मिथ्या थाओ’ आम मनर्मा चिंतन करतो क्षुल्लक आचार्यथी छुटा पडी एक तापसना आश्रममां जइने रह्यो, त्यां रही नदीना तीर उपर नित्य आतापना आदरी. मार्गसमीपे माणसोना साथ जता होय तेने जोतो अने जो कोइ शुद्ध आहार मले तो ग्रहण करतो. न मले तो पण तप कर्या करतो. तेनी आतापनाना प्रभावथी नदीनो प्रवाह हतो त्यांथी हठीने अन्यत्र जरा छेडे वहेवा लाग्यो. आ उपरथी लोकोए तेने “कूलचालक” अर्थात्-नदीना कांठाने वाळनाए=एक ठेकाणेथी बीजे लइ जनार एबु नाम आप्णुं.

इतश्च श्रेणिकपुत्र कृणिको राजा स्वपत्नीपद्मावतीप्रेरित स्वभ्रातृद्वल्लिख्यार्थे जनरुश्रेणिकापितदिय
कुडलाष्टादशसरिकहारसेचनकहस्त्वादिक वस्तु मार्गितवान् तौ च सर्वं लाल्वा मातामहचेटकमहाराजपार्थ्वे
वैशालीनगर्णी गतौ कृणिकेन मातामहचेटकमहाराजपार्थ्वान् सर्ववस्तुसहितौ तौ आतरो मार्गितौ, शरणागत-
अपञ्जरबिन्दु वदता तेन चेटकनहराजेन न प्रेषितौ, तनो रुष्ट कृणिकु समारावितशक्रचमरप्रभावेण स्वजी-
वित रक्षहमोयणेन चेटकमहाराज सग्रामे निर्जित्य वैशालीनगरीमन्ये क्षिप्तवान् सज्जितवप्रा य ता वैशाली
नगरीं स कृणिको रोधयतिस्म नगरीमध्यस्थितश्रीमुनिसुव्रतस्वामिस्तृपप्रभावाचा नगरी ग्रहीतु न शक्नोति,
ततो बहुना कालेन देयतयैयमाकाशो भणित-

एवामा श्रेणिः राजानो पुत्र कृणिकराज पोतानी पद्मावती नामनी राणीनो भेरणाथी पोताना ददु अने विद्वद् नामना ने
भाइआ पासेथी, ते भाइओने पिता श्रेणीके आपेला दिव्य कुण्डल, अदारसरो हार तथा सेचनक हाथी उगेरे वस्तु माग्या
त्यारे ते यन्ने भाइओ पानानु सर्वस्व साये लइने पाताना मातामह [नाना] महाराजा चेटकने शरणे वैशालीनगरीमा
जता रक्षा कृणिके ' सर्वस्तुसहित वन्ने भाइओ मारे हाण्डे करो, ' आम पोताना नाना चेटरु पासे मागणी करी पण--
शरणागत थाय तेने वज्रपञ्जर एटले वज्रना पात्रराजेनु रक्षण आपयानु निरद धारण करनार ए चेटरागाए पोताना चिरुदनी
टेक जाळववा खातर ददु तथा विद्वद् वन्नेने कृणिके सोप्या नदि, आ उपरथी कृणिके इन्द्रचमरनी भाराधना करी जेना

प्रभावथी पोताना जीवितनुं रक्षण करी चेदक महाराजने संग्राममां जीती वैशालीनगरीमां रूंधी मूक्यो, किंतु ए वैशालीनगरीमां श्रीभुनिसुत्रतस्त्रामिनो स्तूप हतो ए स्तूपना प्रभावथी वैशालीनगरी ग्रहण न करी शक्यो. केदलोक काल वीततां आकाशवाणीथी देवताए कहुं के—

समणे जहकूलवालए । मागहिअं गणिअं रमिस्सए ॥ राया य असोगचंदए । वेसालि नयरीं गहिस्सए ॥ १ ॥
कणिकेनेमां वाणीं श्रुत्वा स कूलवालकश्रमणो विलोक्यमानस्तत्र स्थितो ज्ञातः, राजगृहादाकारिता मागधिका गणिका, तस्याः सर्वं कथितं, तयापि प्रतिपन्नं तं कूलवालकश्रमणमहमत्रानेज्यामीति. सा कपटश्रविका जाता, सार्थेन तत्रागता, तं कूलवालकं वन्दित्वा भणति स्थाने चैत्वानि साधूंश्च वन्दित्वाहं भोजनं कुर्वे, यूयमत्र श्रुताः, ततो वन्दनार्थमागता, अनुग्रहं कुरुत ? प्रासुकमेषणीयं भक्तं गृहीत ?

“ ज्यारे कूलवालकश्रमणने मागधी गणिका रमण करावशे त्यारे राजा अशोकचन्द्र वैशाली नगरी ग्रहण करशे? कुणिके आ आकाशवाणी सांभली कूलवालकश्रमणनी गोंत करावतां ज्यां ते स्थित हता त्यां पत्तो मेळवी जाण्या. राजगृहमांथी मागधी गणिकाने बोलावी बधीवात समजावी. ते गणिकाएं बहुं कयूल कयूं के—“ हुं ए कूलवालक श्रमणने अहीं आणी आपीश ” पछी ते मागधी गणिका कपट श्रविका बनी सार्थ लइने कूलवालकश्रमण पासे जइ वन्दनाकरी बोली के—ठेकठेकाणे चैत्योनी वन्दना करती आबुं छुं; आप जेवा साधुओंनुं वन्दन करीने भोजन करं छुं, आप आंही विराज्या छो एम सांभली आपनुं वन्दन करवा अत्रे आवी छुं, हवे आप अनुग्रह करो अने पुष्कळ अभिलषित भक्त=भिक्षाब=ग्रहण करो. ”

इति श्रुत्वा कूलबालकश्रमणस्तस्या उत्सारके गत , तथा च नेपालगोटकचूर्णसंज्ञितामोदका दत्ता . तद्भक्षणानतर
तस्यात्नीसारो जात , तथा औषधप्रयोगेण निर्वातित प्रक्षालनोद्धर्तनादिभिस्तया तस्य चिस भेदित , स कूलबालकश्रम-
णस्तस्यामासत्तोऽभूत् , तथापि स्ववशीभूत स साधु कृणिकसमीपमानीत् , कृणिकेनोक्तो भो कूलबालकश्रमण ! यथेय
वैशालीनगरी गृह्यते तथा क्रियता ? कूलबालकेनारि तद्वचः प्रतिपद्य नैमित्तिकवेयेण वैशालोनगर्यभ्यतरे गत्वा मुनि-
सुवतत्त्वामिस्तूपप्रभावो नगरीरक्षको ज्ञात , नैमित्तिकोऽयं नगरीलोकै पृष्टः कदा नगरीरोधोऽपगमिष्यति ? स प्राह यदेन
स्तूपं गृह्यमनयत तदा नगरीरोधापगनो भवतीति श्रुत्वा तैलैकैस्तया कृत कूलबालकश्रमणेन बहिर्गत्वा सञ्चित
कृणिकस्तेन तदेन स्तूपप्रभाववर्जिता सा नगरी भग्ना , एव पतिन . कूलबालकश्रमणोऽत्रिनीतत्वात् इति कूलबालक
कथा अथाविनीतस्य दोषपूर्व दृष्टान्तमाह—

आर्या वचन साभळी कूलबालकश्रमण तेणीने उतारे गया ए गणिमण तेपने नेपात्राना गोळा मेळवीने बुरमाना लाहु
आस्था जे खायादी श्रमणने अतिसार (झाडो) थयो ए गणिमण तेने औषधापचारवी अतिसार मटाड्यो ते सांघे मळ-
प्रक्षालन तथा अग चापया वगेरे वरदासयी 'तेनु चित्त एतु वा भेदी नारपु के ए थयण ए गणिमणा आसक्त बनी गया
ते गणिका पण पोताने वस थयेया ए साधुने कणिकराजा पासे लइ गइ कृणिके तेने वगु के—' हे श्रमण ! आ वैशाली
नगरी ब्रह्मण कराप तेम करी द्या ? कल्याळके ने वचन रगू करीने पाने नैमित्तिक=नेत्रस्फुरणादि निमित्त उपरधी जनोने

शुभ अशुभ फल कहेनार=नो वैप लइ वैशाली नगरीआं गयो. अंदर जतां तेणे जाणवुं के मुनिसुव्रतस्माभिन्नो स्तूप नगरी मध्ये छे तेना प्रभावथी नगरीनी रक्षा थाय छे. नगरीनां लोकोयें आ श्रमणने यविष्यवेत्ता समज्जीने पूछवुं के- 'आ नगरीनो घेरो वधारे उठशे.' त्वारे श्रमणे कहुं के- 'आ स्तूपने तये ज्यारे नष्ट करशो त्वारे आ घेरो उठशे.' आ वचन सांभली लोकोप ए स्तूप खसेडी नाखयो के कूलवालकश्रमणे बहार जइ राजा कूणिकने सज्ज थवा जणावुं तेज समये स्तूपना प्रभावथी रहित बनेली नगरी भांगी. आची रीते ए कूलवालकथमण अनिनीत होवाथी पतित थयो. (कूलवालक कथा)

जहा सूणी पूइकन्नो । निक्कसिज्झइ सबसो ॥ एवं दुस्सोसपहिणीए । मुहुरी निक्कसिज्झइ ॥ ४ ॥

मूलगाथार्थः-जेम सडेल कानवाळी शुनी=कूतरी-सर्वतः चारे कोरथी काढी मूकाय छे तेम दुःशील=शीलभ्रष्ट तथा प्रत्यनीक=सामा थनारो अने मुसर=व्यर्थ बहुयोलनारो क्षिप्य पण सर्वता=ज्यां ज्यां जाय त्यांथी निकाली देवामां आवे छे. ॥ ४ ॥

व्याख्या-एवममुना प्रकारेणानेन दृष्टान्तेन दुःशीलो दुष्टाचारः प्रत्ननीको गुरुणां क्षेपी, पुनर्मुखरो वाचालः एतादृशः कुक्षिव्यो दुर्विनीतो निष्कास्यते गणात् संघाटकात् घृतिः क्रियते, अथवा मुहुरी मुखम् अरिर्यस्य स मुख-रिरसंबद्धभाषी, प्राकृतत्वात् मुहुरीतिशब्दः. केन दृष्टान्तेन निष्कास्यते ? यथा प्रतिकर्णी सदितकर्णो शुनी कुर्कुरी सर्वतः सर्वस्थानकादगृह्यादितः सर्वैर्निष्कास्यते, अत्र शुनीनिर्देशोऽधिकनिर्दासूचकः, सदितकर्णीतिविशेषणेन सर्वा-ंगंक्रमिकुलाकुलं सूचितं, इत्यनेन दुर्विनीतत्वं त्याज्यं. ॥ ४ ॥ अथ पुनस्तदेव दृढयति-

—अविनीतनु दोषपूर्वक द्रष्टात करे छे —

अर्थ —उक्त प्रकारना ए दृष्टांतवटे दु शील=दुराचारी तथा गुरुने प्रत्यनीव=सामो धनारो (द्वेपी) तेमज मुखरी=वाचाल= बहुबोली; आत्रो शिष्य, जेय सहेल कानवाळो शुनी=रुतरी सर्वस्यानेयी निष्काशित कराय छे=काढी मेलवामा आवे छे, तेम सर्व सयादामायी ए अविनीतने काढी मेलवामा आवे छे अहो 'शुनी' शब्द अधिक निदानो सूचक छे वळी 'सहेल कानवाळी' ए विशेषण-सबागमा जेने कीडा पढया होय-एवु सूचन करे छे अने तेथी एवी कूतरीनी पेठे दुर्विनीतने दुरत परिहरणीय दर्शावे छे ॥४॥

कणकुडग चइत्ताण । विठ भुजइ सुयरो ॥ एव सील चइत्ताण । दुस्सीले रमइ मिए ॥ ५ ॥

मूलगोपार्थ —जेम सुवर कणनु ॥ तजीने विष्टा जुजे छे=खाय छे, एम दु शील शिष्य मृग=जगलीपशुतुल्य, शील त्यजीने दु शील दुराचारमा प्रीति करे छे ॥ ५ ॥

व्याख्या—एवममुना प्रकारेणानेन दृष्टानेन मिए इति मृगो मृर्बोऽविवेकी शील सम्यगाचार त्यक्त्वा इ शीले दुष्टाचारे रमते, अत्र शीलशब्दो विनयाचारसूचक, केन दृष्टानेन तदा-यथा शूकर कणकुडक तदुलभक्ष्यभृत भाजन त्यक्त्वा विष्टा मुक्ते तथा शील त्यक्त्वा मूलं कुशीलमादत्ते, दुःशीलस्य विष्टोपमा, मूलस्य शूकरोपमा शीलस्य तदुलभृतभाजनोपमा ॥ ५ ॥

—ફરીને ણજ અર્થની દૃઢતા દર્શાવે છે—

અર્થ:—પ્રકારાન્તરે દૃષ્ટાંતનો ઉપન્યાસ કરે છે—મૃગ=મૂર્ખ—અવિવેકી, શીલ=સમ્યક્ આચારનો ત્યાગ કરી દુઃશીલ=દુષ્ટ આચારમાં રમે છે. [અહીં શીલ શબ્દ વિનયાચારનો સૂચક છે] જેમ મુરુર, કણ=ધાન્ય મધ્યથી મરેલાં કુંદાંને ત્યજીને વિષ્ટા મક્ષણ કરે છે તેમ મૂર્ખ શીલ ત્યજી દુઃશીલને સેવે છે. અહીં દુઃશીલને વિષ્ટાની ઉપમા આપી અને મૂર્ખને મૂરુરની ઉપમા આપી અને શીલને મધ્યપૂર્ણ પાત્રની ઉપમા આપી છે. ॥ ૫ ॥

સુણિયાઽભાવં સાળસ્સ । સૂયરસ્સ નરસ્સ ય ॥ વિણેઽ ઠવિજ્જ અપ્પાણં । ઇચ્છંતો હિયમપ્પણો ॥ ૬ ॥

મૂળગાથાર્થ:—ફૂલરીનો તથા સૂરનો અને નર=અવિનીત મનુષ્યનો અશુભ ભાવ, અર્થાત સર્વેષાં આચરણ સાંમઝીને પોતાના હિતને ઇચ્છનાર પુરુષે નિજ આત્માને વિનયમાં સ્થિત કરવો ॥ ૬ ॥

વ્યાખ્યા—આત્મનો હિતમિચ્છન્ પુરુષ આત્માને વિનયે સ્થાપયેત્, કિં કૃત્વા ? શુનઃ કુર્કુરસ્ય. ચ પુનઃ શૂકરસ્ય નરસ્યાભાવમશુભં ભાવં દૃષ્ટાંતં નિદ્યમુપમાનં, ‘સુણીય’ ઇતિ શ્રુત્વા પૂર્વગાથાયાં શુની પૂતિકર્ણીતિ સ્ત્રીલિગનિર્દેશઃ કૃતઃ, ઇદાનીં શુન ઇતિ લિગવ્યત્વયઃ પ્રાકૃતત્વાત્. ॥ ૬ ॥

અર્થ:—પોતાના આત્માનું હિત ઇચ્છનાર પુરુષે, પૂર્વગાથામાં—કૃતરા તથા સૂરનાં અશુભ ભાવરૂપી નિદ્ય દૃષ્ટાંત આપ્યાં

ते साभञ्जीने पौताना आत्माने विनयमो स्थित करचो पूर्वे 'शुनी' ए खीलीगनिर्देश कर्यो, अने आ माथामा (शुन) एम पुलिंग निर्देश कर्यो एय त्रिग व्यत्यय थयो ते दोष नथी कारणके प्राक्तमा लिंगव्यत्यय अनुज्ञात ठे ॥ ६ ॥

तम्हा विणयमेसिज्जा । सील पडिलभेज्जाए ॥ बुद्धपुत्ते नियोगद्वो । न निक्कसिज्जइ कण्हइ ॥ ७ ॥

मृळगाथाय — तस्मात् — ते मोटे बुद्धपुत्र=ज्ञानवान् गुत्ता पुत्रतुल्य तथा नियोगार्थी=द्वेषा गुल्मी आज्ञा उठावधामा तत्पर एषा साधुए विनयनी एषणा=आकांक्षा=कर्यो, जेथी शीलने प्राप्त पाप अने कयत्यथी निष्कासित न कराय=एटले कोर काढी न मूके किंतु तेनो सबत्र आदर थाय ॥ ७ ॥

व्याख्या — तस्मात्कारणात् बुद्धपुत्रो बुद्धानामाचार्याणा पुत्र इव पुत्रो बुद्धपुत्र , आचार्याणां शिष्य पुनर्नियोगो मोक्षस्तमर्थपतीति नियोगार्थी, एतादृश साधुर्विनयमेपयेद्विनय कुर्यात् यतो विनयाच्छील सम्यगाचार प्रतिलभेत स विनयवान्, शीलवान् कण्हइ इति कस्मादपि स्थानान्न निष्कास्यते सर्वत्राप्याद्रियते, अय परमार्थ — विनयवान् सर्वत्र सादरो भवति ॥ ७ ॥

अर्थ — ते कारणथी बुद्धपुत्र=ज्ञानी आचार्यना शिष्य, जे नियोगार्थी=मोक्षता अर्थी=दोष तेने विनयनी एषणा=चाहना राखती, कारणके विनयवदे शील=सम्यक् आचारनो प्रतिभाष थायछे अने तेथी ए शिष्यनु कोइ पण स्थानेथी निष्कासन करामा आगतु नथी रिंतु ए सर्वत्र आदर पागे ठे ॥ ७ ॥

निसंते सियाऽमुहरी । बुद्धाणं अंतिए सया ॥ अट्टजुत्ताणि सिखिज्जा । निरट्ठाणि उ वज्जए ॥८॥

मूलार्थः—संयमीष अत्यंत शांत थडुं तथा बहु वाचाल न थडुं अने बुद्ध=आचार्योनी समीपे सदा अर्थयुक्त=पुरुषार्थ-वाळां (शास्त्रो) शीखवां तेमज निरर्थक पट्टले निष्प्रयोजन शृंगारादि (शास्त्रो) वर्जवां ॥ ८ ॥

व्याख्या—अथ विनयपरिपाटीं दर्शयति—नितरामतिशयेन शांतो निशांतः क्रोधरहितः साधुः सिया-शब्देन स्यात् भवेत्. साधुना क्षमावता भाव्यं. पुनः सुशिष्योऽमुखरी अयाचालः स्यात्, पुनर्बुद्धानामाचार्याणां ज्ञाततत्त्वानामंतिके समीपे अर्थयुक्तानि हेयोपादेयसूचकानि सिद्धांतवाक्यानि शिक्षेत. तु पुनर्निरर्थकानि निःप्रयो-जनानि धर्मरहितानि स्त्रीलक्षणादिसूचकानि कोकवात्स्यायनादीनि वर्जयेत्. ॥ ८ ॥

—विनयपरिपाटी दर्शये छे—

अर्थः—निःशांत=अत्यंत शांत (क्रोधरहित) थडुं, अर्थात् साधुपुरुषे सर्वदा क्षमावान् रहेवुं. ए सुशिल्ले हमेशां अमुखरी=व्यर्थ वाचाल न थडुं अने बुद्ध=ज्ञाततत्त्व आचार्योनी समीपे रहि अर्थयुक्त= आ त्याज्य कराय; आ त्यजाय '—एवा अर्थनां सूचक सिद्धांत वाक्यो शीखवां; निरर्थक=प्रयोजनशून्य धर्मरहित=स्त्रीलक्षणादि सूचक कोकशास्त्र जेवां वर्जवां. ॥ ८ ॥

अणुसासिओ न कुप्पिज्जा । खंतिं सेविज पंडिए ॥ खुद्धेहिं सह संसर्गि । हासं कीडं च वज्जए ॥९॥

मूढगाथाय—पंडित=अभिज्ञ शिष्य, गुरु अनुयासन=सिखा करे तो गण न कोये किंतु क्षाति=क्षमा सेवे, छुद्रजनोनी साये संसर्ग, दास्य तथा क्रीडा वर्ज्य करे ॥ ९ ॥

व्याख्या—पुनर्विनयी साधुरनुशाशितो गुरुमि कठोरवचनैस्ताजिनोऽपि हित मन्यमान सक्ष कुप्येत् कोपं न कुर्यात्, पंडितस्तत्त्वज्ञ क्षातिं सेवेत क्षमां कुर्यात् पुनः सुसाधु छुद्रैर्यालिः सहायवा छुद्रे पार्श्वस्थादिभिर्भ्रमार्थैः सह संसर्गं समातिं वर्जयेत्, पुनर्होस्य पुन क्रीडा च वर्जयेत् ॥ ९ ॥

अर्थ—गुरु कठोर वचनोक्ते शासन करे तो पण ए विनयी साधु पोतानु हित मानी कोये नहि किन्तु पंडित-तत्त्वज्ञ यदि क्षाति=क्षमा सेवे; तेमत्र पढले रदेनारा छुद्र=भ्रमार्थं जनोनी साये संसर्ग वर्जे अने तेओनी साये दास्य क्रीडा आदिकानु पण वर्जन करे ॥ ९ ॥

मा य चढालीय कासी । बहुय मा य आलवे ॥ कालेण य अहिजित्ता तओ झाइज्ज एगगो ॥ १० ॥
 मूढगाथाय—हे शिष्य तू चढ=कृपित घाते मलीक=क १ छोडु मा करीछ, तेम व्यय बहु आलग पण मा करीछ किंतु काले=नियतसमये अभ्यास करीने तदनतर पणक एकलो बेसीने ध्यान करजे, अयात पठन करेलु विचारजे ॥ १० ॥

व्याख्या—ओ शिष्य ! त्व चढालीक माकार्यी, चढ क्रोधसेनालीक एव लोमान्गलीक कथायवशान्मिथ्या भाषण माकार्यी, पुनर्यद्दुक् बहु एव बहुक्, आलजालरूप त्व न आलपेर्मा द्रव्याः, बहुभाषणाद् बहवो दोषा भवति,

च पुनः काले प्रथमपौरुषीसमये अधीत्याध्ययनं कृत्वा, तत एकक एकाकी सन् ध्यायेद्भीतमध्ययनं भवान् चिन्तयेत् ; एको भावतो द्रव्यतन्त्र, भावतो रागछेपरहितः, द्रव्यतः पशुवंडकादिरहितोऽपाश्रये स्थितः ॥ १७ ॥

अर्थः—हे शिष्य ! तु चंडालीक=क्रोधमां आनी लोभादिक मनोमलने लीये मिथ्याभाषणादि कई पण खोडुं काम मां करीश. वली बहु ओळ जेवुं कंड बोलीशनहिं. कारणके बहुभाषणी घणा दोपो संभवे छे तेम कालें एटले प्रथम समयमां अध्ययन करी एकलो=अर्थात् भावथी रागद्वेष रहित रही तथा द्रव्यथी पशु आदि रहित रही केवल अपाश्रयमां एकाकी स्थिति करी करेला अध्ययननु चिंतन करी करजे. ॥ १७ ॥

आहच्च चंडालीयं कट्टु । न निन्दुर्विज कयाइवि ॥ कंड कडित्ति भासिजा । अकडं तो कडित्ति य ॥ ११ ॥

मूलगाथाार्थः—कदाचित् चांडालिक=क्रोधादिकने लर दुःकर्म=कृत्यं तो साधु, गुरु आगळ तेनो कशपि निन्दव न करे; छुपावे नहिं; किंतु कर्तुं होय ते 'कर्तुं' छे अने न कर्तुं होय ते 'नधी कर्तुं' एम बोली नाळे. ॥ ११ ॥

व्याख्या—आहत्यं कदाचित्क्रोधादिकपापयशशालीकं दुःकृतं कृत्वा चिनीतः साधुर्गुणामप्रप्तो न निन्द्यत, कृतस्य दुःकृतस्यापलपनं गोपनं न विधेयं, कृतं कार्यं कृतमेव भाषेत्, अकृतं कृतं कार्यं न भाषेत्, अथ परमार्थः—गुरुणां पुरतः सुशिक्ष्येण सत्यवादिना भाव्येम्. ॥ ११ ॥

अर्थ—यौद समये क्रीयादि कृपायमे लीधे कई चडालीक=दुष्कृत कराइ गथु ती विनयवान साधुए गुरुनी भागल तेनो निन्हन न करवो अर्थात् छुपाववु नहि किंतु करेउ कार्य ' हा मे कर्तु ' एमे कही देबु अने न कराउ होय ते ' कर्तु ' एम न करेबु परमार्थ एटलो ज के-गुरुनी भागल मुनिल्ये सत्यवादी धनु एने उचिताचरण छे, ॥ ११ ॥

मा गलिअस्सु वं कंस । वयणमिच्छे पुणो पुणो ॥ कसं व दंहुमाइने । पात्रग पडिज्जण ॥ १२ ॥

मूलगोपार्थ—मन्त्रि=अपलोड अथ जेम कशा=बाबुक पारयार (मागे) तेम विनयवान साधु पुन'पुन' गुरुना वचनने न इच्छे। किंतु भांकीण=केलवायेलो अथ कशा=बाबुङ्क देखतां जेम, घरेछे । तेम विनीत साधु, पापक=दुष्टत क्षितिजे छे त्यजीदेछे १२

याव्या—अथ विनीतविनीतयोर्दृष्टान्माह—विनीत साधुराकीर्ण इव सुविनीताश्च इव गुरोर्वचन शिक्षारूप करणयोग्यस्य कार्यस्य प्रवृत्तित्वक कारणयोग्यस्यकमणो निवृत्तिर्नैवक च मा ईच्छेत्, पुन. पुनन इच्छेत् किंतु गुरुवार ज्ञापित संत्सर्व स्वकांय गुरोर्द्वित च जानीते, किं हृत्वेव कथं प्राजनक दृष्टा इव यया गत्यश्चो दुविनीनतुरगोऽश्वागरस्य प्राजनकमिच्छेत् तथा विनीनो वचनतजन नेच्छेत्था सुविनीतशिव्य आशायस्याकार-मिश्रित ज्ञात्वा पापानुष्ठानं वजीयेदित्थं ॥ १२ ॥

—विनीत तथा अविनीतना दृष्टांत=उदाहरण आपे छे—

अर्थ—विनीतसाधु, करवा योग्य मार्गनी कर्तव्यतानु बोधन करतु तथा न करवा योग्य कार्यनु वर्जन दर्शावतु गुरुनु

वचन वारंवार न इच्छे-अर्थात् एकवार सांभळीनेज दृढ निश्चय करी लीए. जेम अपलोड घोडो सवारने हाथे वारंवार चाबुक खाया तेम विनीत शिष्य एकवार गुरुहुं शिक्षा वचन सांभळी गुरुहुं चित्त जाणी जाय अने आचार्याना आकार तथा इक्षित बराबर लक्ष्यमां लई पापानुष्ठान त्यजी दीए, जेथी फरीथी गुरुना मुखथी तरछोडनुं वचन सांभळवानो अवसर आववा न दीण; आ विनीततानी स्पष्ट निशानी छे. ॥ १२ ॥

अणासवा थूलवया कुसीला । मिउं पि चंड पकरंति सीसा ॥

चिताणुया लहु दक्खोववेया । पसायए ते हु दुरासयंपि ॥ १३ ॥

मूलगाथार्थ-अनाश्रव=गुरु वचन न माननारा. वगर विचार्ये बोलनारा, कुत्तिसत सावरण बाळा शिष्यो मृदु=शांत गुरुने पण कोधी करी मूके छे ज्यारें गुरुना चितने अनुसरनारा तथा वक्षतायुक्त शिष्यो दुराशय=कुपित=गुरुने पण शीघ्र प्रसन्न करी दीये छे. ॥ १३ ॥

व्याख्या-अथ पुनर्विनीताविनीतयोराचारमाह-पूर्वार्धेन दुर्विनीतशिष्याणामाचारं वदति, एतादृशाः शिष्या मृदुमप्याचार्यं सरलमपि गुरुं चंडं कोपसहितं कुर्वन्ति, एतादृशाः कीदृशाः? अनाश्रवा गुरुवचनेऽस्थिताः, आश्रवो बबने स्थित इति हेमः, न आश्रवा अनाश्रवाः, पुनर्ये स्थूलवचसः स्थूलमनिपुणं बबो येषां ते स्थूलवचसोऽविचार्यभाषिणः. पुनः कुशीलाः अथोत्तरार्धेन विनीतस्याचारं वदति-विस्तानुगा-आचार्यविस्तानुगामिनः पुनर्लघु शीघ्रं दाक्ष्यं

ચાતુર્યં તેનોવેતા લઘુદાક્ષ્યોપવેતા , સ્થરિતં ચાતુર્યંસહિતા પતાહશાઃ શિષ્યા દુરાશ્રય કૂરમપિ સક્રોધમપિ ગુરુ પ્રસા-
દયેયુ પ્રસન્ન કુર્યુ ॥ ૧૩ ॥ અત્ર ચઠ્ઠાધ્યાયાર્યકથા-

અર્થ --વિનીત તથા અવિનીતના આચાર કહેછે તેમા પ્રથમ પૂર્વાર્દિથી દુર્વિનીતનો આચાર વર્ણવેછે અનાશ્રવ=[' આશ્રવો
વચને સ્થિત, ' આ હૈમકોપના પ્રમાણથી] વચનમા સ્થિત પુરુષ આશ્રવ વહેવાય અને યથી વિપરીત અનાશ્રવ, અર્થાત્ વચ-
નમા સ્થિત ન રહેનારા વલી જે સ્થૂલચન પૂળે વગર વિચારે ચોક્કસ તથા કુઝીલ=નિર્દિત આચરણવાળા જે શિષ્યો હોય તેઓ
મુદુ ગુરુ હોય તેને પણ ચટ=કુપિત કરી દીયેઁ હવે ઉચારાર્દિની વિનીતના આચાર વર્ણવેઁ જે શિષ્યો, ચિત્તાનુગા=આચાર્યના
ચિત્તને અનુસરનારા તેમજ શીખતા તથા દક્ષતાથી ઉવેત=પુક્ત હોય, અર્થાત્ ગુરુષ્ ચોંધેલુ કાચ વગર ચિલે અને ચતુરાશી કરી
શકે તેવા હોય તેવા શિષ્યો દુરા રય=કૂર-સક્રોધ ગુરુને પણ પ્રસન્ન કરી દીયેઁ. ॥ ૧૩ ॥ આ વિષયમાચઠ્ઠાધ્યાયની કથા--

ઉક્ષાન્વિયા ચન્દ્રગ્દ્રસરિ સમાયાત , સ રોષણમક્રુતિ' સાધુમ્ય પૃથગેકાતસ્થાને આસાચક્રે, માતૃત્કોપોત્પ-
ત્તિરિતિ ચિત્તે વિચારયતિ હતશ્ચેન્નપ્રસુત' કોઽપિ નવપરિણીત' સુદૃષ્ટપરિવૃત્તસ્ત્રાગલ્ય સાધૂન્ ચન્દતે, કૈશ્વિનાન્નિમ્બ્ર-
હ્મસ્યેન પ્રોક્તમશુ પ્રાજયત ? સાધુભિર્વરમિલ્યભિધાય ગુરુદર્શિત , તેઽપિ ગુરુમમીયે ગતા , તથૈવ તૈરુક્ત
ગુરુભિર્ભૂતિમાનયેતિ પ્રોક્તે તેન નવપરિણીતેન હાસ્યાદૈવ સ્વય મૃતિરાનિતા, ગુરુભિર્બલાદૈવ ગૃહીત્વા તહ્યોચ કૃત ,
સુહૃદ લિન્નાસ્તદા નષ્ટા, તસ્ય તુ કૃત્તલોચસ્ય લઘુકર્મતયાઽત પર મમ પ્રવ્રજ્યૈષાસ્તિચિતિ પરિણામ સપન્ન , તતસ્તેનોક્ત

केलिः संतुष्टीमृतोऽथान्यत्र गम्यते, गुरुराह अहो शिष्य! सांप्रतं रात्रिर्जाता, अहं रात्रौ न पश्यामि तेन शिष्येण स्वस्वके
गुरुरारोपितः, उच्चनीचप्रदेशे मार्गे वहता तेन गुरोः खेद उत्पद्यते, खिन्नव तेन गुरुणाऽस्यै शिरसि दंडप्रहारा
दत्ताः, असौ मनस्येवं विचारयत्यहो महात्मायं मयेदृशीवस्थां प्रापित इति सम्यग्भावयतस्तस्य केवलज्ञानमुत्पन्ने,
केवलज्ञानबलेन सम्प्रदेश एव बहन् गुरुभिरपि उक्तः, मारिः सार इति कीदृशः समो बहन्सि? तेनोक्तं युष्मत्प्र-
सादान्मे समं बहन्, गुरुभिरुक्तं किं रे ज्ञानं समुत्पन्नं तव? तेनोक्तं ज्ञानमेव, गुरुभिरुक्तं प्रतिप्राप्त्यतिपाति? तेनो-
क्तमप्रतिपाति गुरवस्तु हा मया केवली आशातितः, इत्युक्त्वा तच्छिरसि दण्डप्रहारोद्भूतं रुधिरप्रवाहं पश्यंतः
पुनः पुनस्तत् क्षामणं कुर्वतः केवलज्ञानमापुरितिं विनीतशिष्यैरीदृशोर्भाव्यं. ॥ १३ ॥

उज्जयिनी नगरीमां चंडरुद्रनामना साधु आब्या. पोते रोपण प्रकृति बोवाथी बीजा साधुओथी नोखा एकांतमां स्थान गोती
बैठा रहेता; अने 'मने कोप न उद्भवै' एम चित्तमां भावना कर्या करता. एक बखतै एक नवो परणेल धनिकपुत्र पोताना मित्रोने
सोयैलई साधुओंनै वंदन करवा आव्यो; त्यारै साथे आवेला मित्रोमांना एकचे जणां उपहास करता होय तेम बोल्या के-महाराज!
आ शेठना पुत्रने प्रज्या=साधुदीक्षा=आपो. साधुओएँ 'बहु सारु' आम कही पेला एकला बेठेला साधु तरफ आंगळी चौंधी
कहुं केँ ए गुरुपासें जइ दीक्षा लीओ. ए शेठना पुत्रना मित्रो ते नोखंडसाधुनी पासें गया अने कसुं के-मुनीजी! आ शेठना पुत्रने
प्रज्यां आप्यो. चंडरुद्रसरिँए कहुं केँ- 'भूति लइ आवो' त्यारै ते नवो परणेलो शेठनो पुत्र हसतां हसता भूति लइ आव्यो, गुरुअे बला-
रकारेयी बकडीनें तेनो लोच कर्यो; त्यारे तेना मित्रो बहु कवाइणां अने भागी गया; पण पैला शेठना पुत्रनें कर्षनी लघुताने लीधे

‘हवे तो मने प्रव्रज्याज भंखे हांय’ आचो मन परिणाम थयो; त्यारे तेणे कधु के-‘ आतो रमतमाथी साचो त्याग थइ गयो ’ हवे हु अन्य स्थाने विचरीत गुरुं कहे-‘ अहो शिष्य ! हवे शक्ति पदी मने रातनुं मृगंतु नवीं आ वचन सोंमळीं शिष्ये गुरुने पातानी कंथे उपाड्यां अने उवा नीचा प्रदेसवाळा विषम मार्गमां गुरुने उपादी चालतां गुरुने खेद थयो. खेद थायतां गुरुने शिष्यानी मस्तकं उपरं वंदयी महार क्यो. शिष्य तो मनमां विचार करेजे जे ‘ अरे ! आ महात्मा गुरुने मं आबी दुर्दशांअ परो-वाड्या ! आम विचार करतां तेने केवळज्ञाननी लव्य थई

ए केवळज्ञानना प्रमाथी गुरुने सम प्रदेसमांज वचन करचा लाग्यो त्यारे गुरुण पूठ्यु के-भारि-सार ! हवे कैम सम वचन करेछ ? त्यारे ते शिष्ये कधु के-‘ आपला प्रसादवी मने समचहन सांपड्यु गुरुण कधु के-‘ अरे शु तने ज्ञान उत्पन्न थयु ? तेणे उत्तर आप्यु के-‘ ॥ ज्ञान उपनुज ’ गुरुकहे-‘ प्रतिपाति के अप्रतिपाति ? तेणे कधु-‘ अप्रतिपाति ’ आ साभली गुरनो-‘ हाय ! मं केवळीनी आशातना करी ’ आम मनमां कचवाइ ते शिष्यना मागमा पढेल महारमाथी उभराता श्विर प्रवाहने जोइ करी करीने तेने स्वभावता पोत पण केवळज्ञान पाम्या विनीत शिष्ये आवा थयु जोइए ॥ १३ ॥

नापुढो वागरे किंचि । पुढो वा नलिय वए ॥ कोह आसज कुविजा । धारिजा थियमत्पिय ॥ १४ ॥

मूळगाथार्य --गुरु न पूछे त्या सुधी कइ बोल्लु नहि तेम पूछे त्यारे बलीक=मोडु न बोल्लु मनमां क्रोध आवे तो तेने असत्य करी मांलयो बटले गुरु प्रत्ये दुर्मांय न आपवा देता औघन मनमांज शमाची देवो, बने गुरुक कहल अभिय वचनने पण प्रिय=भोलाउं हितकर धार्लु मान्लु ॥ १४ ॥

व्याख्या-सुविनीतशिष्योऽपृष्टः सन्न किंचिद्व्याख्याकुर्यात् व्यागृहीयात्, न किंचिदपृष्टो वदेत्, अथवापृष्टोऽप्यपृष्टोऽपृष्टः सन्न विनीतः किमपि न व्यागृणीयात्, अपृष्टोऽल्पमपि न ब्रूयादिति भावः, अथवा पृष्टः सन्नलीकं न वदेत्. पुनः क्रोधमसत्यं कुर्यात्, गुरुभिर्निर्भर्त्सितः कदाचित्स क्रोधः स्यात्तदपि क्रोधं विफलं कुर्यात्, अप्रियमपि गुरुवचनं प्रियमिवात्मनो हितमिव स्वमनसि धारयेत्. ॥ १४ ॥

अर्थः—सुविनीत शिष्य अपृष्ट=अगर पूछये कोईने कंड पण कहे नहि; तेम कोइ पूछे तो तेने अलीक=खोडुं कंड कहे नहि. गुरु कदाच तरछोडे तो क्रोध आवे पण ते क्रोधने असत्य=निष्फल=करे अने गुरुनुं वचन अप्रिय होय तो पण पोताना मनमां हित-कर गणी प्रिय जेबुं माने. ॥ १४ ॥

अथ क्रोधस्यासत्यकरणे उदाहरणं—यथा कस्यचित्कुलपुत्रस्य भ्राता वैरिणा व्यापादितः, अन्यदा कुलपुत्रो जनन्या भणितः, हे पुत्र ! त्वद्भ्रातृघातकं वैरिणं घातय ? ततः स वैरी तेन कुलपुत्रेण शीघ्रं निजबलाज्जीवग्राहं गृहीत्वा जननीसमीपे आनीतो भणितश्चारे भ्रातृघातक ! अर्नेन खंडुगं दृष्ट्वा भयभीतेन भणितं, किं शरणागता हन्यंते ? एतद्वचः श्रुत्वा कुलपुत्रेण जननीमुखमवलोकितं. जनन्या च सत्वमवलंब्योत्पन्नकरुणया भणितं, हे पुत्र शरणागता न हन्यंते, यतः—शरणागयाण विस्सं-भियाण वसणपत्ताणं ॥ रोग्गिय अजुंगमाणं । सप्पुरिसा नेव पहरंति ॥ १ ॥

—क्रोधने असत्य केम कराय तेनु उदाहरण कहे छे—

कोइ कुलपुत्रना भाइने बैरीये मारी नाल्यो त्यारे तेनी माताए ए कुलपुत्रने कहु के—‘तारा भाइनो घात करनार बैरीने तु मारी नाल’ आ वचन साभळी ए कुलपुत्र पोताना बळयी पाताना भाइने मारनार बैरीने जीरतो एकडीने पोतानी मा पासे लइ आळ्यो, अने खर्र उगामी कहु के—‘हे भ्रातृयातक ! मारतभाइने मारनारा !’ आ बलवें कुलपुत्रना हाथमां खर्र जोइ भयभीत बनेला ए घातरे कहु के—‘धु शरणागतने मराय के ?’ आ वचन साभळी कुळपुत्रे पोतानी माना मोज सासु जोयु, सत्त्वगुणनो आविर्भाव धवायी जेना हृदयमा कळणा उत्पन्न थइ छे एवी जननीए कहु के—‘हे पुत्र ! शरणागनने इषाय नहि’ कहु छे के—‘शरणागत, विश्वास करनार, मणयवान, व्यासनपात्र=दु खमां आवी पहेळ, रोगी तथा आर्जवयुक्त जनोने सत्पुरुषो प्रहार करता नयी’

तेन कुलपुत्रेण भणित कथ रोष सफलीकरोमि ? जनन्योक्त वत्स ! सर्वत्र न रोषः सकृन्नीक्रियते, जननी-
वचनात् स तेन मुक्त, तयोच्चरणेषु पतित्वा क्षामयित्वा चापराध स गत एव क्रोधमसत्यं कुर्यात्

त्यारे ते कुलपुत्रे कहु के—‘हवे आ मारो रोष हु केम सफल करं ?’ माताए उत्तर आप्नु के—‘हे वत्स ! रोष कइ सर्वत्र सफल नज कराय’ आधा जननीनां वचन उपरयी ते कुलपुत्रे पोताना भाइना घातकरे छोदी मूक्यो. त्यारे ए घातक कुलपुत्रना पगमां पदी पोताना अपराधनु समापन करावीने गयो आवी रीते क्रोधने असत्य=निष्फल करनो

‘ધારિજા પિયમપ્પિયં’—એતત્પદકથા યથા—વીતભયપત્તને એકદા મહદશિવમુત્પન્નં, તન્નિશમ્ય ઐયો માંત્રિકાસ્ત્રાયાતાઃ. રાજ્ઞઃ પુરસ્તૈઃ કથિતં ઘયમશિવમુપશમયિષ્યામઃ, રાજ્ઞા ભણિતં કેન પ્રકારેણ ? તેવાં મધ્યે એકે-નોક્તં મંત્રસિદ્ધં મમૈકં ભૂતમસ્તિ તદત્યંતં રૂપવદ્વોપુરરથ્યાદિપુ ઐમયઃ પશ્યતિ સ ઐયતે, યસ્તદ્દદ્વાડધોમુલઃ સ્વાત્સ સર્વરોગૈર્મુચ્યતે, રાજ્ઞા ભણિતમલમનેનાતિરોપણેન ભૂતેન ! અથ દ્વિતીયમાંત્રિકેનોક્તં મમ ભૂતં મહાકાયં લંબોદરં વિસ્તીર્ણકુક્ષિપંચશીર્ષમેકપાદં વિકૃતરૂપમદ્દદ્વાસં કુર્વદ્દદ્વા યો હસતિ તસ્ય શિરઃ સસથા સ્ફુટતિ, યસ્તુ તદ્ભૂતં ધૂપપુષ્પસ્તુત્યાદિભિઃ પૂજયતિ સ સર્વરોગૈર્મુચ્યતે.

—હવે ‘ધારિજા પિયમપ્પિયં’ આ પદની કથા કહે છે.—

વીતભય નામના પત્તન=નગરમાં એકસમયે મહોદું અશિવ=અંબગલ=રૂપન્ન થયું તે સાંભળી ત્રણ માંત્રિક=મંત્રશાસ્ત્રના જ્ઞાતા=ત્યાં આવી ચઢ્યા, રાજા પાસે જઈ તેઓએ કહ્યું કે—‘આ અશિવનું અમે ઉપશમન કરી દઈએ’ રાજાએ કહ્યું—‘કેવી રીતે ?’ ત્યારે એ ત્રણમાંથી એક બોલ્યો કે—‘મારે એક મંત્રસિદ્ધ ભૂત છે તે અત્યંત રૂપવાન્ છે તે જ્યાં જ્યાં દરબાજા તથા શેરીઓમાં ફરે ત્યાં તેને જે દેલે તે મરી જાય, પણ તેને જોઈને નીચું મોહું કરી જાય તે સર્વ રોગથી મુક્ત થાય’ રાજાએ કહ્યું—‘એવા અતિ ક્રોધી ભૂતનું મારે કામ નથી.’ ત્યારે વીજો માંત્રિક બોલ્યો કે—‘મારું ભૂત છે તે લાંબા ઉદરવાલું મહોદી કાયાવાલું તથા વિસ્તીર્ણ પેટવાલું પાંચ માથાં એક પગ અને વિકરાલ રૂપવાલું છે. તે અદ્રહાસ કરે છે તે જોઈને જે હસે તેના મસ્તકના સાત ટુકડા થઈ જાય અને જો એ ભૂતને ધુપ પુષ્પ સ્તુતિ આદિકથી પૂજે તે સર્વ રોગથી મુક્ત થાય.’

राज्ञोक्तमनेनापि भूतेन सृत ! अथ तृतीयेन मात्रिकेणोक्तं ममाप्येवंविधभूतमस्ति, पर प्रियाप्रियकारिण जन दर्शनादेव रोगेभ्यो मोचयति, राज्ञोक्तमेव भगवतु तत्रा कृते तन्नगराशिवमुपशान्त ततो नृपादिजनैः स तृतीयमात्रिक पूजित एव साधुरपि पूजा निदां प्रियाप्रिय सहेत उक्तं च—लाभालाभे सुखे दुःखे । जीविते मरणे तथा ॥ स्तुतिनिर्दिष्टाधिकारिणो च । साधयः समचेतसः ॥ १ ॥ स्तुतिनिर्दिष्टावनगारोऽद्वेषवान् साधुर्भवतीति ॥ १४ ॥ क्रोधाद्यसत्यताकरण चात्मदमने एव स्यादतस्तदुपदेशं तत्फलं चार—

राजा कहे ए भूतमा एण अमारु काज न सयुं त्पारे श्रीजो मात्रिस् योत्थो के—‘ मारे एण एवुज एरु भूत छे एण ते तो पोतानु मिय करे के अप्रिय करे, गये ते जन होय तेने पोताना दर्शनयाय्थी रोगनिर्मुक्त करे छे ’ राजए कहु के—जो एम होय तो भळे थाय आम कराय्थी ए नगरमां अश्वि उपशान्त ययु, तेथी राजा आदिक सर्व जनोए ए श्रीजा मात्रिस्नी पूजा करी एम साधु एण पूजा निदा वगैरे प्रिय अप्रियने समभावयी सहन करे कहुछे के—‘ साधु पुरुषो आप अलाभ, सुख दुःख, जीवित मरण, स्तुति निदा प्रभृति विधानमा सर्वदा समबुद्धिबाळ होय छे ’ ॥ १४ ॥ क्रोधादिकनी असत्यता करबी ए ज्यारे आत्मदमन होय त्पारेज वनी थके छे माटे आत्मदपननो उपदेश तथा ए आत्मदमननु फळ दर्शावे छे.

अप्पा चैव दमेयवो ! अप्पा हु खलु दुदमो ॥ अप्पा दतो सुही होइ । अस्सि लोए परत्थ य ॥ १५ ॥

मूळगाथार्थः—आत्माज वमितव्य वश करया योग्य छे, कारण के, आत्मा निश्चयें दमन करवो दुष्करछे; जेने आत्मा दांत वश कर्यो छे ते आ लोकमां तथा परत्र=परभवमां पण सुखी थाय छे. ॥ १५ ॥

व्याख्या—आत्मा एव दमितव्यो वशीकर्तव्यः, हु इति निश्चयेन खलु यस्मात्कारणादात्मा दुर्दमो वर्तते आत्मानं दमन् जीवः सुखीभवति. अस्मिन् लोके च पुनः परत्र परभवे च सुखीभवति. ॥१५॥ आत्मदमने दृष्टांतः—

अर्थः—आत्मानेज दमवो जोइए=वश करवो जोइए कारण के—आत्माज दुर्दम छे; अर्थात् एनुं दमन करबुं अत्यंत दुःसाध्य छे, आत्माने दमे ते जीव आ लोकमां तथा परभवमां पण सुखी यायछे. ॥१५॥ आत्मदमनमां दृष्टांत—

यथैकस्यां पल्ल्यां द्वौ भ्रातरौ तस्करनायकौ स्तः. सार्धेन सह गच्छतां साधूनां वर्षाश्रुतुः प्राप्ता, नच तत्र कोऽपि साधुभक्तोऽस्ति, तेन साधवस्तस्करनायकयोः समीपे गताः, तां प्रणम्य कथयतः किं प्रयोजनं भवतां? साधुभिर्भणितमस्माकं वर्षासु विहर्तुं न कल्पते, ततो वर्षावासप्रायोग्यमुपाश्रयं प्रार्थयामः, ताभ्यां च सहर्षं साधुनामुपाश्रयो दत्तस्तत्र विश्वस्तास्तिष्ठन्ति साधवः, चौरनायकाभ्यां भणितमस्माकं गृहेषु संपूर्णं भक्तादि गृहीतव्यं, साधुभिर्भणितं न कल्पते एकस्मिन् गृहे पिंडग्रहणं साधूनां, ततः सर्वेष्वुचितगृहेषु विहरिष्यामः, उपाश्रयदानेनैव भवतां महापुण्यसंबन्धो जातः.

एक गामहामा ने चोरना सरदार रहेता हता त्या सार्थ=साथे चालता साधुओ आनी चढ्या, वपा ऋतु आनी जवायी साधुयो आगळ न वधाय तेय ए गामहामा कोइ साधुभक्त न हतो तेथी ए साधुओ ए तस्कर नायक पासे आव्या तेआने प्रणाम करी तस्कर नायक बोल्पो के आपने थु प्रयाजन छे ? ' साधुओण कहु के- ' अमे आ वपा ऋतुमा विहार करी न शक्तीये मोटे वर्षा ऋतुमा रहेगा योग्य कइ उपाश्रयती प्रार्थना ने ' ते वळे तस्कर नायको राजी यइने साधुओने उपाश्रय आप्यो त्या साधुओ नीराते रमा ए चार नायकोए कहु के-अमारै घरेथी पूर्ण अन्नादिकु लेजो साधुओ बोल्या के-साधुने एरु घरेथी पिढग्रहण न कराय तेथी अमने ठीक लागले तेरा सम गृहोथी आधार बोरी लावथु तमे अमने उपाश्रय दीयो तेथी तमने महान पुण्य सत्रय थयोळे.

उक्त थ-जो वैइ उवस्तय । मुनिवराण तवनियमजोगजुत्ताण ॥ तेण दिक्का वट्थन्न-पाणसयणासनविगप्पा ॥ १ ॥ तवसजमसज्झाओ । नाणज्झासो जणोवयारो य ॥ जो साहणमवगाह-कारी सिगझायरो तस्त ॥ २ ॥ पायइ सुरनररिद्धि-सुकुल्लुप्यची य भोगसामिद्धि ॥ नित्यरड भवमगारी । सिज्जादणेण साहुण । ३ ॥ इद साधु-बच, थुत्वा तावत्पत परितुष्टो, तेपा साधूनामुपद्रव रक्षतो विश्रामणादिभक्ति थ कुस्त, सुखेन साधूना वर्षा-कालोऽतिपात, गच्छन्नि साधुभिस्तयोश्चौरनायकयोरन्यत्रतग्रहणाऽसमर्थयोर्निशाभोजननियमो दत्तस्तयोरेवमुपदिष्ट -

कण्ठ छे के- " आ विनययुक्त मुनिवरने जे उपाश्रय दीये तेणे वस्त्र, अन्न, पान, शयन, आसन, वगेरे सब दीधु गणाय तप सपम स्वाध्याय ज्ञानाभ्यास जनोपकार अने साधुने जे अग्राहकारी थाय ते भिदकर थाय ते (२) अने तेने सुरनर सिद्धि,

सुकुल प्राप्ति तथा भोगसमृद्धि मास थाय છે વલી સાધુને શયા દીધે તે भवमार्गથી નિસ્તરે છે. (૩) ” આ સાધુના વચન સાંભળી તે તસ્કર નાયક વહુ પ્રસન્ન થયા અને એ સાધુઓની ઉપદ્રવથી રક્ષા કરતા તેમજ વિશ્રામણાદિકથી સાધુઓની ભક્તિ કરતા હતા. આમ કરતાં સાધુઓનો વર્ષાકાલ વ્યતીત થયો ત્યારે સાધુઓ જવા લાગ્યા તે સમયે એ વન્ને ચોર સરદારોને સાધુઓએ વીજાં વ્રતો નહિં પાળી શકે એમ ધારી-રાત્રિભોજન ન કરવાનો નિયમ ઉપદેશ્યો.

માલિતિ મહીયલં જા—મિળીસુ રયણીઅરા સનં તેણ ॥ તે વિત્યલતિ ય કુહં । રાઇએ મુંજમાણાઓ ॥ ૧ ॥
મેહં પવીલિઆઓ । હળનિતિ વમણં ચ મલિયા કુણહ ॥ જૂઆ જલાયરં તહ ॥ કોલિઓ કુટ્ટરોગં ચ ॥ ૨ ॥ વાલો
સરસ મંગં । કંદો લગહ ગલંમિ દાલં ચ ॥ તાલુંમિ વિંધહ અલી । વંજણમલ્લંમિ મુલ્લંતો ॥ ૩ ॥ જીવાણ
કન્થુમાહણ । ઘાયણં ભાયણધોઅણાઈસુ ॥ હમાહ રયણિભોઅણ । દોસે કો સાહિર્ડ તરહ ॥ ૪ ॥ ઉલ્લુકકાકમાર્જાર—
શુદ્ધસંવરશુકરાઃ ॥ અહિશુશ્ચિકગોધાશ્ચ । જાયંતે રાત્રિભોજનાત્ ॥ ૫ ॥ અતોઽસ્મિન્ વ્રતે દૃઢપ્રયત્નૈર્ભવિતવ્યમિતિ
ભણિત્વા ગતાઃ સાધવઃ, તાવપિ ચૌરનાયકો સપરિચારોક્તિયન્માર્ગમનુગમ્ય નિવૃત્તૌ, મુનિસેવયા કૃતાર્થત્વં
મન્યમાનો તિષ્ઠતઃ.

કહું છે કે—“ યામિનિ= રાત્રી=માં રજનીચર=રાક્ષસો રાત્રીભોજન કરનારને મદીતલે આવીને છહે છે. (૧) મેહ વરસતાં
પિપીલિકાઓ=કીડીઓ=તેમજ મલિકાઓ વમન કરાવે છે જલમાં જું વગેરે અને કરોલીયા કુટ્ટરોગ કરે. [૨] વાલ જવાથી સ્વર-

भग=साद वैसी जाय, गळामा काटा लाय्या जेवु थइ आवे, व्यजन=दाल कढी वगेरेमा खाता सब्जी जेवु तणखलु आवी जता ताठवु वींधाइ जाय [३] झीणा जीरोनो घात वासण मये भोजन, करता थाय, आ वथा रात्रिभोजनना दोपोयी कोण बची शके तेम छे ? [४] रात्रीभोजन करायी घुवढ, कागडा, तिलाडा, गीय, सार, सूगर, सप, वीछी, गरौली, इत्यादि योनिमा जन्म थायथे [५] माटे तम रेने ए न्त बरार सायथानीथी पाळजा " आठठु कढी साधुओए विहार कर्यो ए तस्सर नायको परिवार सहित धाढे दूर मधी बळारीने पाछा रळ्या मुनिसेयाथी पोताने हुताथं मानी रया

अन्यदा ताभ्या घादीगताभ्या बहुगोमहिपमानीत, अतरालमार्गे तत्परिवारपुरुषै कैश्चिन्महिषो न्यापावितस्त-
द्भोजनाय सपरिवारौ तौ तत्र स्थितौ, केचित्परिवारपुण्या मथानयनार्थं ग्राममध्ये गता, महिषयापावकै परस्पर-
मिति त्रिमृष्ट, मासाद्धं विष प्रक्षिप्य मध्ये गतेभ्यो दीयते तदा बहुगोमहिष भागे आगच्छति आत्मनामिति
त्रिमृष्य तेस्तथैव कृत, भस्ति यतावशेन ग्राममध्ये गतैरपि तथैव संचित्व मयाद्धं विष प्रक्षिप्त, तत्रागता परस्पर
मिलिता कृग्विता सर्वेऽपि, चौरनायकौ तु निरुद्धौ स्त, तावता सूर्योऽस्त गत, तौ आतरौ इहलोकं च सुखिनी
जातो रात्रिभोजनप्रतग्रहेन जिह्रेद्रियदमनात्, इति चौरनायकरुदृष्टात ॥

एरु समये ए वने गोर सिरदारो बीजा केटलारु धाडपाडुओनी साये घाडपाडुयामा घणी गायो भे सो लान्या सायेन, घाड
पाडुओए मार्गमा महिष मार्गो त्या भोजन करया परिवार सहित आ गने तस्सर नायको रोकणा केन्त्रा परिवार पुरुष मय

लावत्रा गाममां गया. अहिं महिष मारनाराओण अंदर अंदर संतलस करी के-आ मांसना अर्ध भागमां विष नाखी दइए तो आप-
णने पुष्कळ मांस भोग पडे, आम धारी तेमां विष नाख्युं, गाममां गण्ळाओण विचार्युं के आ मद्यमां विष नाखी दइए तो आपणना
भागमां मद्य तथा मांस पुष्कळ आवे; आम विचारी तेओण अर्ध मद्यमां विष नाख्युं आम वेय पाटीमां परस्पर कपटभावथी विष
प्रयोग करी मळी बेठा, अने जपवानी तैयारी करे छे त्यां रात्रि पडी गइ. आ वे तस्कर नायक तो निष्कपट होता पण रात्रीभोजन न
करवानुं व्रत लीयेलुं अने जिह्वाइंद्रियनुं दमन करी जम्या नहिं. तेथी वची गया. (चोर नायक दृष्टांत)

वरं मे अपपादंतो । संजमेण तवेण य ॥ माहं परेहिं दम्मंता । बंधणेहिं वहेहि य ॥ १६ ॥

मूलगाथार्थः—आत्मदमन माटे मम चित्तन कखुं के-संयम बडे तथा तपे करीने मारा आत्मानुं वेहनु दमन कराय म
वर=बहु साहं, पण अन्य जनोंयें बंधन बडे तेमज वधधी हुं=मारो वेह=दमन कराय एसाहं नहिं ॥ १६ ॥

व्याख्या—अथ किं चित्तयद्वात्मानं दमयेदित्याह—च पुनस्तपसा मया स्वात्मा दांतो वशीकृतो वरं भव्यः,
अत्रात्माशब्देन देह आत्मन आधारभूतत्वात्, दांतोऽसंयममार्गाद्विपिद्धो भव्यः संयमेन सप्तदशविधेन,
तथा तपसा द्वादशविधेनात्मा पंचंद्रियरूपः साधुमार्गे नेतव्यः, यथा दुर्चिनीतोऽश्वो द्रुवभो चोन्मार्गात् श्राजनेकेन
नोदनकाष्टेन मार्गं नीयते, तथायमात्मापील्यर्थः. पुनर्मनस्येवं चित्तयेदहं परैरन्यलोकैर्बन्धनैः शृंखलादिभिश्च पुनर्बन्धैर्ल-
कुत्र्यं कुशचपेटाश्राजनकादिभिर्दमितो मा भवेयं यदान्ये मम ताडनातर्जनादिभिर्दमनं करिष्यति तदा मम श्रेयो

नस्ति, यदुक्त-सहकलेन खेददर्मावितथन् । स्ववशता हि पुनस्तव दुर्लभा ॥ बहुतर च सखिज्यसि जीव रे । परवशो
मं च तत्र एणोऽस्ति ते ॥ १ ॥ इत्यादि शिक्षयात्मा वशीकर्तव्य ॥ १६ ॥

—इवे केवा विगरीयी आत्मानु दमन करवु ते वदे छे—

अर्थ —प्राप्त आत्माने समय तथा तपपठे हु दमु ए भउ अही आत्मा शुब्द आत्माना भाग्यरभूत देहने वाक्क समनवानो
छे मारो आत्मा असयम मार्गयी रोकु ए वरऽधेष्टुऽभव्यमानु समय सतर मरानो तथा तप वार मकारनु कवेवाशे. आमा पवे-
न्द्रिपरूप साधु मारने दोरवो. जेम दुर्विनीत अब अथवा वृक्षमऽस्तु उन्मार्गयी चायुक अथवा दइयी मार्गे लइ अयाय छे तेम आ
आत्माने एण तप सयमादि साधन वडे अमार्गयी राळी समयो दोरसो मनमा एय चित्तन करवु के-हु अन्य लाकोए साकळे
बाधीने अथवा लाकडी अकुश पणह चावुक वगेरीयी दम फामीने देरान न कराड. उपारे अन्य जनो मार मारी अथवा तरछोटी
मार दमन करयो एम यवायी मार अथ नपी धवानु. कहु छे के-‘हे कलेवर=देह । जरा एण मनमा न लावता खेद सहन कर
केमके एस न कराय ता तारी स्ववशता दुर्लभ मानजे मादे हे जीव ! लोभातरमां परवश वनी यण सहन करीश तेमा कइ नारो
गुण तहीं मनाय (१) आवी आवी सिलामणोयी आत्माने वश करवो जोइए ॥ १६ ॥

अत्र सेचनकदष्टात -एकस्यामद्वय्या महार गजयुथ वसति, यूथाधिपतिर्जात जात कलभक विनाशयति अन्यदा
तत्रैका करिणी सगर्भिणी जाता एव चितयति, यदा कथमपि मे गजपालको जायते तदानेन विनाश्यते, तत मा

करिणी यूथादपसरति, यावता युथाधिपतिना यूथमवलोक्यते तावता द्वितीये दिवसे सा यूथमध्ये गत्वा मिलति, एवं कुर्बत्वा तयाऽन्यदा ऋज्याश्रमपदं दृष्टं, सा तत्रोलीना गुप्नस्थाने प्रसूता, गजकलभो जातः, स गजः कुमारैः सहारामान् सिंचति, ततस्तापसैस्तस्य सेचनक इति नाम कृतं, स वयस्यो जातः, भ्रमंतं यूथाधिपतिं दृष्ट्वा नवो-दितबलः स मारितवान्, स्वयं यूथाधिपतिर्जातः, तापसाश्रममपि समूलं विनाशितवान्, मन्मातेवान्यायकारिण्यत्र प्रच्छन्नं प्रतिष्ठित्वानि विचारितवांश्च. तनस्ते रुष्टा क्रपयः पुष्पफलपूर्णहस्ताः श्रेणिकस्य राज्ञः पार्श्वे गताः.

आ विषयमां सेचनकनुं दृष्टांत कहे छे-एक अट्नी=जंगलमां महोदु हाथीनुं ठोकुं रहेतुं, ए यूथनो अधिपति जे मदमत्त मातंग हतो ते हाथणीओ नानां वन्चां जेम जेम जणे तेम तेम मारी नारतो. आबामां एक हाथणी गर्भिणी थइ, तेणे विचार्यु के-कदाच मने कलभ [बाल हस्ती] जन्मसे तो आ मातंग विनष्ट करसे; आम विचार करती ते हाथणी गजयूथमांथी छुट्टी पडो जती अने ज्यारे पेलो गजयूथपति एकांतरा जोरा आवे त्यारे बीजे दिवसे यूथमध्ये आनी मळे. आम करतां ते हाथणीए एक मुनिनो आश्रम दीठो तेमां गुप्त स्थानमां जइ बीयाणी अने तेणीने एक नानो कलभ=गजबालक अवतर्यो. आ कलभ मुनि-आश्रममां जरा मोटो थयो त्यारे मुनि कुमारोनी साथे आराम दृष्टोनुं सेचन (पाणी पावानुं) काम करावा लाग्यो, आ उपरथी तपस्वीओए तेने सेचनक आबुं नाम आप्युं, ज्यारे ते बराबर उमरमां आब्यो त्यारे एक बखते फस्तां फस्तां पेला यूथपति साथे तेनो भेटो थयो तेमां आ सेचनकें यूथपतिने मार्यो अने पोने गजयूथपति बन्यो. आटलेथी न अटकतां तेणे तपस्वि जनोना आश्र-

मीनो समूहगो नाश कर्त्ता, ते एव धारीने के मारी मा जेची अन्यायकारिणी आवा छाना स्थानमा आवीने रही तेथी आवां स्थान न जोइए आ उपरथी ऋषिओ कुपित यदने हाथमा पुष्पफळ आदिक पास गेया

कथित च ते सर्वलक्षणसंपूर्णो हस्ती सेचनकामा घने तिष्ठति, त श्रेणिकेन स्वय सद्यने गत्वा महता बलेन गृहीत्वानीय स आलानस्तमे वद्ध, ऋषिभिस्तत्रागत्येति निर्भर्त्सित हे गजराज ! क ते शौर्डीर्य गत ? प्राप्त त्वयाऽस्मद्विनयफलमिति श्रुत्वा स गज प्रकाम ऋष्ट स्त भ भक्त्या तेषां दृष्टे घायित, ते सर्वे हतप्रहता कृत्वा, प्राप्नोऽट्या, भग्ना पुनरपि ते शामाश्रया, पुन श्रेणिक तद्गजग्रहणाय गत, पूर्वमवसगतदेवेन गजस्योक्त, हे वरस ! परेभ्यो वमनात्स्वय दमन परमिति तद्यच्च श्रुत्वा स्वयमागत्यालानस्त भमाश्रित, यथा ह्यस्य रम्य दम नादृशुणो जातस्तथाऽप्येयमिति ॥

अने कष्ट के--सर्व लक्षण संपूर्ण सेचनक नामनो हाथी उनमा रही वहुं भजवाड करे ते आ उपरथी राजा श्रेणिके महोडु सेय साथे लड ए उनमा जइ ए हाथीने पकडी खागी अगदमा खागी गध्यो कपिओए त्या आवीने ते हाथीने तरछोड्यो के--हे गजराज ! हवे तारु सामर्थ्य कथां गयु ? अम सायेना अविनयनु फल वने मळयु 'आ वचन साधजी ते हाथी अत्यंत रोषे भरणो अने पन्धनस्तम भागीने ते ऋषियोनी पाछळ दोड्यो अने तेओ सर्वने अपमृगा जेरा हणीने अटवीमा जइ तेओना आश्र-मीने भागी नाल्या फरीने पण श्रेणीक ते गजने पकडवा गया त्वारे ते हस्तीना पूर्वभवना समागमी देवे तेने कष्ट के--हे

वत्स ! पारकाने हाथे दमन पामवा करतां पोतेज दमन पामबुं श्रेष्ठ छे.' आवुं ते देवबुं वचन सांभळतांनी सायेज ते हस्ती पोतानी मेळे अगडमां आवी आलान [हाथी बांधवाना स्तंभ] नो आश्रय कर्यो. जेम आ गजने स्वयं दमनथी गुण थयो, अर्थात् राजा श्रेणीकना माणसोना हाथे भालांना मार न खावा रूपी गुण थयो-तेम अन्यने पण स्वयं दमनथी गुण प्राप्ति थाय छे.

पडिणीयं च बुद्धाणं । वाया अटुव कम्मुणा ॥ आवी वा जडवा रहस्से । नेव कूजा कयाइ वि ॥ १७ ॥

मूलगाथार्थः—(विनीत शिष्ये) वाणीथी अथवा कर्म चडे बुद्ध=आचार्योक्तुं प्रत्यनीक=एकमेने विरुद्ध लागे तेबुं आचरण लोक देखता यदिवा=अथवा मर्यादां पण कदापि नज करवुं. ॥ १७ ॥

व्याख्या-अथ पुनर्विनयशिष्यग्राह-च पुनर्बुद्धानामाचार्याणां प्रत्यनीकं शत्रुभावं वाचा वचनेन कृत्वा न कुर्यात् त्वं किं जानासीत्यादिरूपेण निर्भर्त्सनां न कुर्यादथवा कर्मणा संस्तरकोल्लघनेन चरणादिना संघट्टनेनाविनय न कुर्यात्तदपि आवी इति लोकसमक्षं यदि वा रहस्येकान्ते कदापि सुशिष्यो गुरुभिः सह शत्रुभावं न कुर्यादित्यर्थः, शत्रोरपि गुणा ग्राह्या । दोषा वाच्या गुरोरपि ॥ इति कुमतिनिरासार्थं कदापि नैव शब्दस्य ग्रहणं. ॥ १७ ॥

पुनरपि शिष्येने विनय समजावे छे-बुद्ध=आचार्योने प्रत्यनीक=सामा थवुं=शत्रुभाव, वाचा=वाणीथी; अर्थात्-'तुं श्रुं जाणशे' आवां वचनथी निर्भर्त्सना करवी नहि, अथवा कर्म=क्रियाथी-नेनो संस्तर ओळंगवो अथवा पण अडाडवा विमेरेथी अविनय

કરવો નહિ એમ લોકોની સમક્ષમા અથવા એકાત્મ્યા કદાપિ સુશિલ્ય ગુરુનો શ્રુત્વા ન જ કરે “ શત્રુના પળ ગુણ હોય તે સરાહવા અને ગુરુના પળ દોષ હોય તે કહી દેવા. ” આવી જે લોકોકતિ છે તેના નિરાસાર્થ આ ગાયાર્માં ‘ કદાપિ નહિ ’ એમ માર દેને કહેવામા આવ્યુ છે ॥ ૧૭ ॥

ન પમલ્લઓ ન પુરઓ । નેવ કિચ્ચાણ પિઠ્ઠઓ ॥ ન જુલે ઝરુણા ઝરુ । સયળે નો પહિસ્સુળે ॥ ૧૮ ॥
મૂઢગાપાર્થ—ચિનીત શિલ્પે દૃષ્ટ=આચાર્યોના પદ્યામા મથયા પુરત =મગલ ન વેસહુ તથા પુઠ વરને પળ ન જ વેસહુ તેમ ગુરુના ઝરુ=સાપઢને પેતાનો ક્રુ મદ્દાડયો નહિ અને ગુરુના વચનનુ પ્રયુષ્ટર સ્લા સ્લા ન વેસુ ॥ ૧૮ ॥

ત્યા૦—અથાસનસ્ય ત્રિધિમાહ—ચિનીત સાધુ પક્ષતો ન નિપીદેત્વકિસમાવેશાત્, ગુરુના સત્ત સમાનત્વ સ્યાત્ તન્માદગુરોર્વાહુના સહ ઘાહુ કૃત્યા ન તિષ્ઠત્ પુનર્ગુણા પુરતોડપ્રતોડવિ ન નિપીદેત, વન્દના કુર્વત પુરુષસ્ય ગુરુના મુગ્ધાલોકન ન સ્યાત્, કૃત્યાનામાચાર્યોનાં ઘટ્ટનોડવિ ન સ્યાત્ત્ય, ગુરુશિષ્યયોરુમયોરવિ મુલાવર્દને તથાવિધરસવત્યાભાવ સ્યાત્, ન ચ પુનર્ગુણામૂરુણા જઘયા સઠ્ઠોરુ જઘા યુજેત્ સઘદ્દયેદત્વાસગાવિનય, સ્યાત્ પુન શિષ્યો ગુરુણા વચન શરપને શાલ્યાયા શાયન સત્રાસીનો વા ન પ્રતિશ્રુણુયાત્, ગુરુમિરુક્તે સતિ શાલ્યાયા સ્થિતેતૈવ શિષ્યેણૈવ કુર્મ્મ ઇતિ ન વક્ત્ય, કિંતુ ગુરુણા સમીપે આગલ્ય વચનં શ્રોત યમિલ્ચર્થ ॥ ૧૮ ॥

હવે આસન પૃષ્ઠે કેવી રીતે વેસહુ તેનો વિધિ કહે છે. વિનીત સાધુ પક્ષત =ગુરુના પદલામાં ન વેમે; અર્થાત્ ગુરુના વાહુને

પોતાનો બાહુ અડે એવી રીતે ન વેસે; કેમકે એમ કરવાથી ગુરુની સમાનતા થઈ જાય; તેમ ગુરુની આગલ પળ ન વેસે કારણ કે કોઈ વંદના કરવા આવે તે ગુરુનું મુલ ન જોઈ શકે તેવી રીતે આડો થઈ ન વેસે, ચલી કૃતી=આચાર્યોની પૃષ્ઠતઃ=પાછલ પળ ન વેસવું કેમકે ગુરુ તથા શિષ્યને પરસ્પર મુલ ન દેલાવાર્યો જોઈએ તેવો રસ ન પડે, તેમ ગુરુની જાંઘની સાથે પોતાની જાંઘ અચ-
ડાય એમ પળ ન વેસવું, કેમકે એમ અતિ આસંગથી અવિનય થાય છે, તેમ શયનમાં=પથારીમાં=પડ્યા ગુરુના વચનનું પ્રત્યુ-
ત્તર ન આપવું. અર્થાત્ પથારીમાં પડ્યા હોઈએ અને ગુરુ કંઈ કહે તો તેનો જવાબ વિજ્ઞાનામાં પડ્યાં પડ્યાં ન આપતાં-બોલાવે કે તરત ઉઠી ગુરુ પાસે જઈ ઉભવું અને જે કહે તે સાંભળીને પ્રત્યુત્તર આપવું. ॥ ૧૮ ॥

નેત્ર પલ્લરિથયં કુજ્જા । પક્ષપિંડં ચ સંજણ ॥ પાણ્ડુ પસારિણ વાત્તિ । ન ચિદ્દે ગુરુણંતિણ ॥ ૧૯ ॥

મૂલગાથાર્થઃ—વિનીત શિષ્યે ગુરુની સમીપે પલોઠી વાળી=પળ ઉપર પળ ચડાવીને ન બેસવું તેમ પક્ષપિંડ=ગોઠળ તથા કેડે વલ્લ બંધન=પળ ન કરવું; અથવા પળ પ્રસારી=લાંચા કરી ન બેસવું. ॥ ૧૯ ॥

વ્યા૦—પુનરાસનવિધિમાહ—શિષ્યો ગુરોઃ સમીપે પર્યસ્તિકાં નૈવ કુર્યાત્, જંઘોપરિ પાદમોચનં ન વિદધીત, ચ પુનઃ પક્ષપિંડં જાનુજયોપરિ વલ્લવેટનાત્મિકાં યોગપદ્માશ્રયિકામથવા બાહુદ્વયેનૈવ કાયબંધાત્મિકાં ગુરુણાં પાર્શ્વે ન કુર્યાત્, ચક્રાબ્દઃ પુનરર્થે, પુનર્ગુરુણા મંત્રીકે સન્મુલં વા પાદૌ પ્રસાર્ય ન તિષ્ઠેત્. ॥ ૧૯ ॥

—फरीने पण आसन प्रकार=शिल्पे केम वेसबु ते दशावे छे—

अर्थ —शिल्पे गुरुनी समीपे पर्यस्तिका=साथल उपर पग चढावीने न वेसबु. तेम पसपिह=घुटण तथा जाघ उपर पछेडी वीनी (योग पट्टा श्रयिका करी) न वेसबु. अथवा वे हायवी घुण्णने वीदीने=काया वाधीने पण न वेसबु अथवा गुरुनी सामे पोताना पग पसारीने पण न वेसबु ॥ १९ ॥

आयरिषहिं वाहित्तो । तुसिणोओ न कयाइवि ॥ पसायपेही नियागहो । उवचिहं गुरु सया ॥ २० ॥

मृळगायाथ —विनीत शिल्पे आचार्यों बोलवे त्पारे मुने मोटे कदापि बेसी न रहडु, किंतु गुरुता प्रसादापेभी=गुरु केम प्रसन थाय पयो भाव राखो=तथा गुरुनी आज्ञाना बर्धो बनी गुरु पासं उभडु ॥ २० ॥

या०—पुन सुशिय आचर्यैगुरुभिर्यादृत आहतं सन् कदाचिदपि तूष्णीको न भवेत्, अत्र कदापि शब्दात् गजाननवस्थायामपि गरुभिरामत्रित शक्तौ सत्या मौन कृत्वा शूनमश्रुत न कुर्यादित्यर्थ कथनूत सुशिय ? प्रसादपेक्षी, प्रसाद गुरुणा स्नेह प्रेक्षितु शील यस्य स प्रसादपेक्षी, यत —अन्येषु शिल्पेषु सत्सु गुरवो मा शब्दयति, ततो मम महद्भाग्यमिति मनसि स्थितयति, पुन कथमूत सुशिय ? नियागहो, मोक्षार्थी विनयस्य मोक्षकारणत्वात् सुशिल्योऽनेन विधिना गुरु सदीपतिष्ठे सेवेन ॥ पुनर्विनयशिक्षा वदति—

अर्थः—आचार्यो ज्यारे बोलावे त्यारे सुशिष्य कदापि गुणत्रुप बेसी न रहे. अहि 'कदापि' शब्द आप्यो छे तेनुं तात्पर्य एबुं छे के—थाक्यो होय के अस्वस्थ होय तो पण शक्ति होय त्यांसुधी गुरु हाकल मारे त्यारे सांभळ्युं न सांभळ्युं करी मुंगा बेसी न रहेबुं किन्तु सुशिष्ये गुरुना प्रसादापेक्षी—अर्थात्—गुरु अन्य शिष्यो छे छतां तेने नहि बोलावतां मने बोलावे छे ए माहं अहो भाग्य छे एम समजी कीघ्र गुरु आगळ जइ उभा रहेबुं अने नियोगाथी=मोक्षाथी रही हमेशां उक्त प्रकारे गुरु समीपे रही वर्तबुं. ॥२०॥

आलवन्ते लवन्ते वा न निसीदज्ज कयाइवि ॥ चइऊण आसणं धीरो । जओ जुत्तं पडिस्सुणे ॥ २१ ॥

मूलगाथार्थ—गुरु कंइ बोले अथवा फरीने बोले त्यारे शिष्ये बेसी न रहेबुं; कींतु धीर=धैर्य पूर्वक तथा यत्नवान् थइ गुरु जे कहे ते आसन छोडीने=अर्थात् उभाथइने सांभळबुं=ध्यानमां लेबु ॥ २१ ॥

व्या०—धीरो बुद्धिमान् यतो यत्नवान् सन् शिष्यो यद्विधेयं कार्यं गुरुभिरुपदिष्टं तत्कार्यं प्रतिशृणुयादंगी-
कुर्यात्. पूर्वं गुरावालयति सतीषद्वदति सत्यथवा गुरौ लपति सति चारंवारं कथयति सति सुशिक्षो न नीवीदेत्,
गुरुणा कार्ये उक्ते सत्यासनं स्वस्थानं त्यक्त्वा धीरो धैर्यवान् यत्नेनैकाग्रचित्तेन यद् गुरुणा कार्यमुक्तं भवेत्स-
त्कार्यमंगीकुर्यादित्यर्थः. ॥ २१ ॥

अर्थः—धीर=बुद्धिमान् शिष्य गुरुए चींधेलुं कार्यं पडिस्सुणे=लक्ष्यमां लीए. प्रथम गुरु धीमेथी चोलता होय अथवा चारंवार

बोलता होय ते वारे सुश्रित्य बेसी नज रहे गुरुए कार्य बहू के-तरत आसन छो-गेने यत्नपूर्वक एकाग्रचित्तधी गुरुए करेलु उपदिष्ट कार्य अंगीकार करे. ॥ २१ ॥

आसनगओ न पुच्छिज्जा । नेव सिज्जागओ कया ॥ आगम्मुक्कुहुओ सतो । पुच्छिज्जा पजलिउडो ॥ २२ ॥

मूलगाथाय—यिनीतशित्यै कइ सूत्राय योगे गुरुने पूछु होय ते पोतना आसन उपर बेठा न पुछु तेम शय्या उपर रहीने पण कसपि न पूछु किंतु गुरुणसे आधी उत्कुटुक भासने हाथ जोडीने पुछु ॥ २२ ॥

व्या०—आसने स्थित तब सुशिल्यो गुरुप्रति सूत्रार्थादिक न पृच्छेत्तया पुन. शय्यां गतो रोगाण्युपद्रव विना कदापि शयान सूत्रादिक न पृच्छेत्तर्हि कि, कुर्यादित्याह-गुरो. समीपमागल्योत्कुटुको मुक्तासन कारणत पाद-पुछनादित्य सन् शान्तो वा प्राजलिर्बद्वाजलि सूत्रार्थादिक पृच्छेत् ॥ स्पष्ट ॥

अथ—आसनगत=आसनपर बेठा वेगज सुश्रित्य कदापि-गुरुने सूत्रार्थादिक न पूछे; तथा रोगादिक उपद्रव विना शय्या पर पट्यां पट्यां पण सूत्रार्थादिक न पुच्छे म्रिन्तु-गुरनी समीपे आवीने उत्कुटुर=मुक्तासन कारण वशात् पादपुछनादित्य धरने प्राजलि=हाथ जोडीने सूत्रार्थादिक पूछे ॥ २३ ॥

एव विणयजुत्तस्स । सुत्त अत्थ च तदुभय ॥ पुच्छमाणस्स सोसस्स । वागरिज जहा सुय ॥ २३ ॥

मूलगार्थः—एवीरीते विनययुक्त शिष्य होय तेनं आचार्य सूत्र तथा अर्थ वेय पुछे त्यारे जे प्रमाणे जाणेल होय ते प्रमाणे कहेवा ॥ २३ ॥

व्या०—आचार्य एवममुनाप्रकारेण विनययुक्तस्य शिष्यस्य सूत्रमर्थं च तदुभयं पृच्छमानस्योभयं पूर्वोक्तं सूत्रार्थं व्याकुर्याद्वेद्विनयवतः शिष्यस्याग्रे. यथाश्रुतं गुरुपरंपरातो यथा ज्ञातं सूत्रार्थं गुरुः कथयेदित्यर्थः. २३

अर्थः—आचार्य एवी रीते विनययुक्त प्रकारे सूत्र तथा अर्थ पूछता शिष्यने ए उभय=सूत्र तथा अर्थ पोते गुरुपरंपराथी जेम जाणेल होय तेम स्पष्ट करी कहेवो. ॥ २३ ॥

मुसं परिहरे भिक्खु । न य ओहारिणि वए ॥ भासादोसं परिहरे । मायं च वज्जए सया ॥ २४ ॥

मूलगार्थः—भिक्खु=साधु मुषा=असत्यनो परिहार=त्याग करे अवधारिणी= आ आमज छे ' आवी साग्रह भाषा न बोले, तेम भाषाना दोष=अपशब्दादिक तथा माया=अपचवचन=ने पण सदा वर्ज्य=त्यजे. ॥ २४ ॥

व्या०—भिक्खुः साधुर्मूषां भाषां परिहरेत्, च पुनः 'ओहारिणि' अवधारिणीं निश्चयात्मिकामेवमेवेतिरूपां भाषां न ब्रवीत, भाषादोषं सावधानुमोदनादिकं परिहरेत्, च पुनर्मयां वर्जयेत्, मायाया ग्रहणेनान्येषामपि भाषे कार्यभाषः ॥ २४ ॥

અર્થ — મિથુન્સાધુદ મૃગા ભાષા=અસત્ય ભાષણ પરિહરતુ ત્વમશુ વહ્ની અવધારિણી=આ આમજ છે=અથા પ્રકારે નિશ્ચ-
યાત્મક ભાષા પણ ન ચોલ્લવી. ભાષાના દોષ-અર્થાત્ કોઈ સદોષ વાક્યનું અનુમોદન કરાઈ જાય ક્ષત્યાદિક દોષને તેમજ માયા=
કપટ વાક્યનુ પણ વર્જન કરતુ અહીં માયા શબ્દના ગૃહણથી ક્રોધ માન લોભ આદિકનુ ગૃહણ સમગ્રી લેતુ -અર્થાત્ સર્વ કપાયતુ
પરિવર્જન=નહન ત્યાગ કરવો કપાયોતુ વર્જન કરવાથી મૃગા ભાષાનુ વર્જન થઈ શકે છે. કેમકે ક્રોધલોભાદિ છે તે મૃગા ભાષાના
કારણો છે તે કારણનો ત્યાગ કરવાથી તેનુ કાર્ય જે મૃગા ભાષા=અસત્ય ભાષણ=તેની ઉત્પત્તિન રોકાઈ જાય છે કારણ જે
અમારે કાર્યનો અભાવ થાય ॥ ૨૪ ॥

ન લલિજ્જ પુઢો સાવજ્જ । ન નિરઠ્ઠ ન મમ્મય ॥ અપ્પણઠ્ઠા પરઠ્ઠા વા । ઉભયસ્સનરેણ વા ॥ ૨૫ ॥

મૂલગાથાર્થ -સાધુને બોદ પૂછે ત્યારે તેને સાવચ=સશોય વચન બોલતુ નહિ તેમ કદ નિરર્થક પણ બોલતુ નહિ, અને
મર્મક=કોઈનુ મન ડુધાર જાય થતુ=વચન પણ બોલતુ નહિ-આમ પોતાને માટે કે પરને માટે અથવા ચત્તેને અથ કદ પણ પ્રયોજન
થિના બોલતુ નહિ ॥ ૨૫ ॥

વ્યા૦-પુન સાધુ ઇદ સન્ સાવચ સપાપવચન ન લપેટ માયેત, નિરર્થક વચન ચ નાલપેત, ન ચ મર્મક
મર્મરૂપ વાક્ય સાધુર્વ્યાત્, પ્રિયતેજ્જેનેતિ મર્મ લોકરાજવિરુદ્ધાદિક, અથવા મર્મણિ ગચ્છતીતિ મર્મગ, યસ્મિન્

कर्मणि प्रकटीभूते सति मनुष्यस्य मरणमेव स्यान्नदपि वातयमात्मार्यं वायवा ररार्थं वायवोभयार्थमंतरेण प्रयोजनं विनापि च न वदेदित्यर्थः. ॥ २५ ॥ स्वगतदोषत्वागमुदवोपाधिकृतदोषत्यागमाह-

अर्थः—साधु पुरुष, कोइ पूछे त्वारे सावय=वापयुक्त वचन न लपे=बोले, तेम निरर्थक वचन पण न बोले. तथा मर्मक= कोइतुं हृदय दूखाइ जाय तेहुं वांयं साधु न बोले. मर्म शब्दनो अर्थ एवो छे के जेना इणावाथी प्राणी मरी जाय ते मर्म=कोक राजविरुद्धादिक-मर्मक कर्ता छे. आ गाथाभां 'मम्मयं' ए पदनी छांया मर्मक तथा मर्मग एम वे प्रकारे थाय छे तेथी मर्मग पाठ स्वीकारीए तो-कोइना मर्मने जाय-अर्थात् ठेठ मर्म सुनी स्वर्ग करे-एदले के जे कर्म प्रकट यतां मनुष्यनुं मरणज थाय तेहुं वाक्य पोताने माटे पारकाने माटे अथवा वक्षेने माटे प्रयोजन विना पण साधु सर्वथा न बोले. ॥ २५ ॥

समरेसु अगारेसु । संधीसु य महापहे ॥ एगो एगितिथए सद्धि । नेव चिहं न संलवे ॥ २६ ॥

मूलगाथार्थः—साधुष लुहारशाळाभोभां तथा शटययुत्तमां तेमज ये घर वञ्चेनी खंचाळोमां अने राजमार्गमां एकला एकली स्त्रीनी साथे उमडुं नहिं तेम तेणीतो साथे आलाप पण न करवो ॥ २६ ॥

व्या०—एतेषु स्थानेष्वेक एकाकी सन् साधुरेकाकिन्या स्त्रिया सार्धं न तिष्ठेत्, न चैकाकी साधुरेकया कामिन्या सह संलपेत्. तानि कानि स्थानानि ? समरेषु गर्दभकुन्दीरेषु लोहकारशालासु वा, तथाऽगारेषु, ग्रान्यशृङ्गेषु, तथा

સધિયુ ગૃહ્યયાતરાલેયુ, તથા મહાપથે રાજમાર્ગે, અત્રૈકસ્યાયમ્નઃપ્રવૃત્તિવર્તિયાદ્યર્થે ॥ ૨૬ ॥ અથ ગુરુમિ-
શિક્ષાર્થે શિક્ષામણ સિલ્પ કિં કુર્યોવિત્ત્વાઃ—

અર્થ —આંગ્લા સ્થાનકે એકબી સાધુ, કોઈ એકલી સ્ત્રી સાથે ન ઉમે તે સ્થાનકો કહે છે સમર=ગર્દભકુટીર=હુહારની
કોદમાં, અગાર=રૂપ ગૃહયા, સધિસ્થાન=ચે મક્કાનનાં વચ્ચા છીતરી લેવું હોય ત્યા, મહાપથ=રાજમાર્ગમાં, પટલા સ્થાનમાં એકલી
સ્ત્રી સાથે સાધુએ ઉપયુ નહિ તેમ તેણીની સાથે આલાપ=વાત પણ કરવી નહિ. ॥ ૨૬ ॥

જ મે બુદ્ધાણુસાસતિ । સોષ્ણ પરુસેણ વા ॥ મમ લામ્બુત્તિપેહાપ । પયઓ ત પડિસ્સુણે ॥ ૨૭ ॥
મૂઢગાપ્યર્થ—બુદ્ધ=જ્ઞાની ગુરુ મને શીઝા અપવા પરુપ=કઠોર=વચનોવડે અનુશાસન=શિક્ષામણ=આપે છે તે માતા લાભ
માજ છે ઇમ જાણી પ્રયાનરસયજ રહી તે શિક્ષામણરૂપ ગુરુવચન સ્વીકારી લેવું ॥ ૨૭ ॥

‘યા૦—બુદ્ધા ગુરવો યમે મમા કીતેન કીતલવચનેન વાથવા પરુપેણ કઠોરવચનેનાડનુશાસતિ શિક્ષા પ્રય-
ચ્છતિ તન્મમ ‘લામ્બુત્તિ’ મમ લાભાયામાંસવસ્તુપ્રાપ્તયે ભવિયતીતિ પ્રેક્ષયેતિ શુદ્ધ્યા પ્રયત પ્રયતનવાન્ સન્ન શિષ્યો
ગુરુવચન પ્રતિશ્રુણુયાદગીકુર્યાત્, ન ચ ગુરુણાં કઠોરવાક્યાત્ ક્રોધ કુર્યાત્ ॥ ૨૭ ॥

—ગુરુ શિક્ષાર્થે શિક્ષામણ આપવા હોય ત્યારે શિષ્યે થું કરવું તે કહે છે —
અર્થ —બુદ્ધ=જ્ઞાની ગુરુઓ જે મને શીઝા તથા કઠોર વચનો વડે અનુશાસન કરે છે=શિક્ષણ આપે છે=તે માતા લાભનું છે,

अर्थात् मने जे प्राप्त नथी थयेल तेचा ज्ञानादिकनी माप्ति करावनार थोशे पृथी बुद्धिथी शिष्ये प्रयत्नपूर्वक गुरुनुं वचन अंगीकार करवुं, गुरुना शिक्षा वचन-कदाच कठोर होय तो पण शिष्ये क्रोध न करतां गुणभावे ग्रहण करतां. ॥२७॥

अणुसासनमोत्रायं । दुक्कडस्स य चोयणं ॥ हियं तं मझइ पत्तो । वेस होइ असाहुणो ॥ २८ ॥

मूलगाथार्थः—प्राज्ञ शिष्य, कोमल के कठोर जेवुं होय तेवुं अनुशासन=गुरुनुं शिक्षायाक्य तथा दुःकृतनुं कोइ प्रेरण 'मरे आ शु कयुं?' इत्यादि वचन पोतासु हितकर माने छे, ज्यारे असाधु=दुष्टशिष्यने तेबां गुरुनां वचन देख्य=इयने उत्पन्न करनां बने छे ॥ २८ ॥

व्या०—'पद्मति' प्रज्ञावान् प्राज्ञः शिष्य उपाये मृदुपरुषभाषणादौ भवमुपायं गुरुशिक्षावाक्यं, तथा पुनर्दुःकृतस्य प्रेरणं हा किमिदं दुष्टं कर्म कृतनित्यादिरूपं तत्त्वचनं हितमिहलोकपरलोकसुखदं मनुते, 'असाहुणो' असाधोः कुशिष्यस्य तद्गुरुणां परुषवाक्यं द्रैव्यं छेपोत्पादकं भवति. ॥ २८ ॥ इममेवार्थं पुनर्दृढीकरोति—

अर्थः—पद्म=प्राज्ञ=समजु शिष्य, अनुशासन=शिक्षण संबंधी गुरुवचन रूप उपाय=मृदु अथवा कठोर भाषणादियुत गुरु शिक्षा वाक्यने पोताना दुःकृत=पापनुं प्रेरण=इहसेलनार मने अरे आ शुं ते' दुष्टकर्म कयुं?' इत्यादि रूप वचन हित माने अर्थात् आ लोक तथा परलोकमां सुखदेनाकं छे एम माने ज्यारे असाधु शिष्यने तेबां गुरुवचन देख्य=द्रेव्योत्पादक थाप छे. ॥ २८ ॥

હિયં વિગયમયા બુદ્ધા । પરુસપિ અણુસાસર્ણ ॥ વેમ ત હોઈ મૂઢાણં । સ્વતી સોહિકર પય ॥ ૨૯ ॥

મૂઢગાથાંય -વિગતપ્રપ=નિર્મય બનેલા બુદ્ધ=તત્ત્વજ્ઞ શિષ્યો ગુરુના પરુષ=કઠોર શિક્ષાવચનોને હિતકર માને છે પણ મૂઢ શિષ્યોને તો ગુરુનુ અનુસાસન-શિક્ષાવચન મળે ક્ષાતિ તથા શુદ્ધિ કરનાર હોય તો પણ દ્રેષ્ય=દ્રેષ્યહેતુ બને છે ॥ ૨૯ ॥

યા—વિગતમયા સત્ત્વમયદ્વિતા બુદ્ધા જ્ઞાનસ્ત્વા, ત્તાદશા શિષ્યો આચાર્યકૃતમનુસાસન પરુષમપિ કઠોરમપિ હિત મન્વતે, મૂઢાના મૂર્ખાના કુશિન્યાના ક્ષાતિ ક્ષમાકર શોધિકરમાત્મશુદ્ધિરત્યાગક. પુન પદં જ્ઞાના વિસ્થાનમેતાદશ ગુરુના શિક્ષાવચન દ્રેષ્ય દ્રેષ્યહેતુક ભવતિ ॥ ૨૯ ॥

—પ્રજ અધને ફરી દૃઢ કરે છે —

અર્થ —વિગતમય=સમ્પ્રકારનાં મયથી રહિત ચુદ=જ્ઞાતતત્ત્વ=શિષ્યો મળે પરુષ=કઠોર લાગે તેવું પણ ગુરુનુ અનુસાસન=શિક્ષાવચન હિતમર માને છે અને મૂઢ=મૂર્ખ=કુશિષ્યોને ક્ષાતિ=ક્ષમા કરે એવું તથા શોધિકર=આત્મશુદ્ધિનું ઉત્પાદક હોય તેવું પણ ગુરુનું શિક્ષાવચન દ્રેષ્ય=દ્રેષ્યનું ઉત્પાદક થાય છે. ॥ ૨૦ ॥

આસને ઉવચિદ્વિજ્ઞા । અણુએ અવકુપ યિરે ॥ અપ્યોદ્વાઈ નિરુદ્ધાઈ । નિસીદ્ધજ્ઞપ્પકુક્કણ ॥ ૩૦ ॥

મૂઢગાથાર્થ —અનુરુચ્ચ=અતિ લુચુ ન હોય તથા અકૂજ=અવાજ ન કરતું હોય અને સ્થિર=ઠગમગતુ ન હોય તેવા=આસન

उपर बेसबु ते पण अल्पोत्थायी=जखरी निमित्त विना आसनपरधी उठवुं नहि। यनतांस्वधी निरुत्थायी=उठवानी देव न राखतां हस्तपादादिक यहु न हलायतां निश्चल बेसी रहेयुं ॥ ३० ॥

ध्या०-सुशिष्य एतादृशो आसने उपतिष्ठेत्, कीदृशो आसने तदाह-अनुब्रूयेण भावेनानुब्रूयेण गुरोरासनाद्वीने. पुनरकचे चीत्कारादिशब्दरहिते, नादशस्यासनस्य शृंगारंगत्वात्, पुनः स्थिरे आसने समपादे तिष्ठेत्. अथ स साधुरीदृशो आसने कीदृशः सन् तिष्ठेत्तदाह-अल्पोत्थायी, कार्यं सत्यप्यल्पमुत्तिष्ठतीत्येवंशीलोऽल्पोत्थायी, मुहुर्मुहुरासनाद्योत्तिष्ठेत्, पुनः कीदृशः? निरुत्थायी निमित्तं विना नोत्तिष्ठेत्, स्थिरं तिष्ठेदित्यर्थः. पुनः पुनरुत्थानंशीलस्य साधुत्वं न भवेत्, पुनः स साधुः कीदृशो भवेत्? अल्पकुक्कुचो भवेत्, हस्तपादशिरःप्रमुखशरीरावयवानयुन्वानो निश्चलस्तिष्ठेदित्यर्थः ॥ ३० ॥ चरणे विनयरूपामेपणामाह-

—सुशिष्ये केवा आसन उपर बेमवुं ते कहे छे—

अर्थः—अनुब्रू=द्रव्यधी तथा भावधी उठुं न होय, अर्थात् गुरुना करतां नीचुं होय तेवा तथा अकूज=चित्कार जेवो शब्द न करतुं होय तेवा (जेना उपर बेसतां उठतां कोइ प्रकारनो नाद यतो होय तेवुं आसन शृंगारनुं अंग गणाय छे) तथा स्थिर=समान पायाचालुं एटले के-हलतुं चलतुं न होय तेवा आसन उपर साधुए बेसवुं. केम बेसवुं? अल्पोत्थायी=काये होय त्यारे धीमेधी उठवुं; चारंवार आसनधी न उठवुं. निरुत्थायी=चगर प्रयोजने घट्टी घट्टी उठवानी देव न राखवी किंतु स्थिरताधी

बेसु वारवार उठवानी देव साधुए न राखवी; अने अल्पकुवकुच=हाथ पग मस्तक आदिक शरीरना अवयवोने नहि धूणावता निश्चलेपणे आसन उपर बेसवु ॥ ३० ॥

कालेण निम्नमे भिमसु । कालेण य पडिक्कमे ॥ अकालं च विविजित्ता । काले कालं समायरे ॥ ३१ ॥

मूळगाथायं - मिथु=साधुए भियादिकने माटे नीमेले समये नीकळवु पाछु योग्य समयेअ स्थानपर गावी जडु अकाले=अयोग्य कालनं यर्जति योग्य कालेअ ते ते कालनी क्रियाओ गावरवी ॥ ३१ ॥

व्या०-काले प्रस्तावे भिषु साधुनि क्रमेद्विस्तार्य, निर्गच्छेत्, च पुनः काले एव प्रतिक्रमेदाहार गृहीत्वा स्वरागा नाय पञ्चादागच्छेत्, अकालमप्रस्ताव विशेषेण यर्जयित्वा क्रियाया असमय एवम्त्वा काले क्रियायोग्यप्रस्तावे एव काल तत्समययोग्यक्रियासमूह समाचरेत्कुर्यात् ॥ ३१ ॥

—चरणमा पण विनयरूप एपणानु निरुणण करे छे —

अर्थ—भिषु=साधुए काले=नियमित टापेन भिस्तार्थे नीकळवु तेअ पाछु काले=नियमित वेळापत्र आहार लईने स्वस्थान तरक यज्जु, अकाले=असमयनो त्याग करी क्रियायोग्य असरेअ ते ते समये उचित कार्यनु आचरण करवु. ॥ ३१ ॥

परिवाडीए न चिह्विज्जा । भिमसु दत्तेसण चरे ॥ पडिखवेण एसित्ता । मिय कालेण भक्खए ॥ ३२ ॥

मृळगाथार्थः—परिपाटी=पंगत जमती होय त्यां भिक्षुकें उभेंबुं नाहें तेम दीघेला आहारमां दोष निरीक्षण करबु, पूर्वाचार्योनीपेठे आहारने गृहीने नियत समये मित=उदरपूर्ति जेटलो आहार करे. ॥ ३२ ॥

व्या०—भिक्षुः साधुः परिपाट्यां गृहस्थगृहे जीमनवारादौ भोजनस्थितपुरुषाणां पंक्तौ न तिष्ठेत्, तत्र भिक्षो-
रमीतिशंकादिदोषसंभवात्. पुनर्भिक्षुः साधुर्दत्ते दाने गृहस्थेन दीयमाने आहारदाने एषणां चरेदाहारदोषविलोकनं
कुर्यात्, न तु जिहालोल्येन सदोषाहारं गृह्णीयात्. तच्छुद्धमाहारं प्रतिरूपेण सुविहितप्राचीनमुनिनां रूपेण, यथा
पूर्वाचार्यस्थविरकल्पैः साधुभिः पात्रे आहारं निर्दोषं गृहीतं, तथा गृहीत्वा तदप्याहारं मितं स्ताकं स्वकुक्षिपूर्तिमात्रं
गृहीतव्यं, अमितभोजने बहुदोषसंभवात्. एवंविधिनाहारमानीय कालेन नमस्कारपूर्वकप्रत्याख्यानपारणसमयेन सिद्धां-
तोक्तविधिना भक्षयेदाहारं कुर्यादित्यर्थः. ॥ ३२ ॥ पुनर्गृहस्थगृहे आहारग्रहणविधिमार्ह-

अर्थः—भिक्षु=साधु परिपाटी=गृहस्थने घरे जमणवार होय त्यां जमवा बेटेला पुरुषोनी पंक्तिमां न रहेबुं; कारण के त्यां
भिक्षुने अभीति शंका आदिक दोषनो संभव रहे छे. वली साधुए गृहस्थ ज्यारे आहारदान दीए त्यारे एषणा आचरे=अर्थात्
आहारना पदार्थोमां दोषावलोकन करे. एटले के जीभनी लोलुपताने वश बनी सदोष आहार न स्वीकारे. प्रतिरूप पूर्वना वृद्धा-
चार्योए पात्रमां जेवा निर्दोष आहार ग्रहण कराता तेवा अने ते पण स्ताक=थोडो अर्थात् पोताना उदरभरणपूरतोज आहार ग्रहण
करतो, कारण के अपरिमित भोजनमां घणा दोषो संभवे छे. आबी रीते आहार लावनीने काले=योग्यदोषे नमस्कार पूर्वक प्रत्या-
ख्यान पारण समये सिद्धांतोक्त विधिथी आहार भक्षण करबुं. ॥ ३२ ॥

नाइदूरमणासन्ने । नक्षेसि चक्खुफासओ ॥ एगो चिट्ठिज भत्तहा । लघित्ता त नइक्कमे ॥ ३३ ॥

मूळगाथाय—साधुद गृहस्थने त्या भिक्षा लेवा जवु त्यारे अतिदूर न उमवु तेम अति नजरीक पण न उमवु तथा ठेक न गृहस्थना चामु=स्यार्थ=नजर आगळ उभा न रहवु किंतु एकला भत्ताय=भिक्षा माटे=स्थित यवु, अने ते प्रथम कोद साधु आशी उमो होय सो ते=ने ओळगीने घरलां न जवु ॥ ३३ ॥

व्या०—साधुगृहस्थपृष्ठे नातिदूर तिष्ठेत्, पूर्वसमागतापरभिक्षुनिर्मननिरोधसम्भवात् आहारवृणस्यादर्शनाच्च, पुनस्तथा नासन्नस्तिष्ठेत्, आसन्ने न तिष्ठेदपरभिक्षूणाममीतिसम्भवात्, पुनरन्येषा भिक्षुकायेक्षया गृहस्थानां चक्षु-स्पर्शतश्चान्यु स्पर्शो न तिष्ठेत्, यथाऽये भिक्षवो गृहस्थस्य चान्यु स्पर्शो तिष्ठति तथा न तिष्ठेदित्यर्थः कथं तिष्ठेत्तदाह—एकातवेदो यथा गृहस्थ एव न जानाति, अथ साधुरन्यभिक्षुनिर्मनमिच्छति, एवमेक पुराभागतभिक्षुकोपरि वेपरहितो भक्तार्थमाहारार्थ—साधु पूर्वमागत त भिक्षु लघयित्वा नातिक्रमेदुल्लुप्य न प्रविशेदित्यर्थः ॥ ३३ ॥ पुनराहारग्रहणविधिमाह—

—इवे गृहस्थने घरे केवी रीते आहार ग्रहण करवु तेनो विधि कहे छे —

अर्थः—साधुप गृहस्थने घरे आहार ग्रहण करवा जवु त्यारे प्रथम आवेला अन्य साधुने निकळवामा निरोध यवानो सभत्र रहे तेमज आहारनां दूषण पण बराबर न जोद शक्या तेदळा माटे—अतिदूर न उमवु, तेम अन्य साधुनी अमीतिनो सभव होवाची

अति समीपे पण न उभयुं, तेम बीजा साधुना करतां आगळ पडो गृहस्थमा चक्षुःस्पर्शं=नजरें पडे तेवी रीते न उभयुं. किंतिहि एकांत देशमां गृहस्थने एम न जणाय जे, आ साधु बीजा साधु नीकलवानी राह जुवे छे-एवी रीते पूर्वे आवेला साधु प्रति द्वेष भाव रहित ए प्रथमागत भिक्षुमुं उल्लंघन करी आहारार्थं प्रवेश न करे. ॥ ३३ ॥

नाइ उच्चै व णाए वा । नासन्ने नाइ दूरओ ॥ फासुअं परकडं पिंडं । पडिगाहिज संजए ॥ ३४ ॥

मूलगाथार्थं-न अति उचे न अति नीचे तेम डुकडे नहि गने अति दूरे पण नहि बवी रीते साधुयें परते माटे करेल प्रासुक पिंड=भक्षादि=प्रतिग्रह करवो ॥ ३४ ॥

व्य०-उच्चैः स्थाने मालादावाहारं न गृहीयात्, आहारस्याहारदातुर्वा पतनसंभवात्, च पुनर्नीचैः स्थानेऽपि भूमिगृहादावाहारं न गृहीयात्तत्र चैषणायासंभवात्, दायकस्य कष्टादिसंभवाद्वा, अथवात्युच्चैः सरसाहारलब्धेरहं लब्धिमानित्यभिमानरहितः, आहारेऽलब्धेरहं दीनोऽस्मि मयं कोऽपि न ददातीति दीनबुद्धिरहित इति भावः. उच्चत्वनीचत्वरहितो नासन्नो नातिनिकटवर्ती, नातिदूरवर्ती, यथायोग्यस्थाने स्थितः प्रासुकं निर्दूषणं नवकोटि-विशुद्धं परकृतं गृहस्थेनात्मार्थं कृतं पिंडमाहारं संयतो जितेन्द्रियः साधुः प्रतिगृहीयात्. ॥ ३४ ॥ अथाहारकरणस्थानमाह-

—फरीने पण आहार गृहणनो विधि कहे छे.—

अर्थः—उंचा स्थाने=मेडीमाळ उपर चढीने आहार न लेवो कारण के आहार अथवा देनारने पडवानो संभव रहे; तेम

नीचा स्थाने=भोयरा जेवामा जइ आहार गृहण न करवु; केमके त्वा एणणानो सभव रहे तेम देनारने कष्टादिनो सभव रहे; अगवा 'उच्चै' ए पदनो एवो पण भाव छे जे सरस आहार पायी 'आज मने बहु उच्चम स्वावानु मल्यु' एवु अभिमान न करवु तथा 'नीचै' ए पदनो भाव-आहार न मळे त्यारे 'हु दीन छु, मने कोइ आहार देतु नवी' आवी दीन बुद्धि न करवी श्राम पण अभिप्राय वर्णनी शक्याय. 'न आसन्ने' =अति समिपे रहीने नहि तेम अति दूर रहीने पण नहि-अर्थात् यथायोग्य स्थाने उभा रही मासुम=निर्दोष=नयकोटि विगुह, परकृत=गृहस्थे पोता माटे तैयार करावेल पिह=आहार साधुण सयत=जितेंद्रिय रहीने प्रतिग्रह करवो स्वीकारा ॥ ३४ ॥

अप्पपाणप्पवीयमि । पडिच्छिन्नमि सवुडे ॥ समय सजए भुजे । जय अप्पपरिसाडिय ॥ ३५ ॥

मूळगाथार्थ —अल्पप्राण तथा अल्पवीच पटलें द्वीदीय एकेंद्रियरहित तथा प्रतिच्छन्न=उपर छायेर=बली सवृत=छारे कोरपी टाकेल वया स्थानमा वेसीने यत्नवान् रही धीजा साधुबोनी साथे सडसड आविक अवाज न धगा देता अन्नना कण नीचै न देराय तेवी रीते भिक्षा करवी ॥ ३५ ॥

या०—सयत साधुरेतादशे स्थाने समक साधुभि सम जय पतमान सत् सुरसुर वचवकसकसकुरडकुरडा-दिशब्दमकुर्वाण अपरिसादित सिन्धुपातनेन रहितमाहार भुजीत, कीदृशे स्थाने ? अल्पधीजे धीजग्रहणोपलक्ष-णेन सर्वेकेंद्रियरहिते, पुन कीदृशे ? प्रतिच्छन्ने संपातिनीयरक्षायै सवृते पार्श्वेन कटकुन्त्यायाच्छांति, अन्यथा

મૂળગાથાર્થ--આચાર્ય પુરુષો પંડિત=વિનયવાન=ને શાસન કરતાં ભલા ઘોડાને ચેલાવનાર અસવારની પેઠે રમે છે=પ્રીતિ પામે છે, અને ચાલ=અવિનીત=શિષ્યને શીખવતાં ગલિ=અપલોટ અશ્વને ચલાવતા સવારની પેઠે શ્રમિત થઈ જાય છે. ॥ ૩૭ ॥

વ્યા०--અત્ર ગુરુરિતિ કર્તૃપદમનુક્તમપિગ્રહીતવ્યં. ગુરુઃ પંડિતાન્ વિનીતશિષ્યાન્ શાસયન્, શિક્ષાં દદન્ પાઠયન્ રમતે રતિમાન્ સ્યાત્ પ્રયત્નો ભવેદિત્થર્થઃ, ક ઇવ ? વાહક ઇવ, અશ્વવારો ઇવ, યથાશ્વવારો ભદ્રં સુશિક્ષિતં હયં વાહયન્ ચેલયન્ રમતે હર્ષિતો ભવેત્, ચાલં મૂર્ખ શિષ્યં શાસદાંચાર્યઃ આમ્યતિ શ્રમં પ્રાપ્નોતિ, કમિવ ? ગલ્યશ્વં દુર્વીનીતતુરગં વાહક ઇવાશ્વવાર ઇવ, યથાશ્વવારો દુર્વિનીતતુરગં વાહયન્ ચેદં પ્રાપ્નોતિ, તથા કુશિલ્યં પાઠયન્ ગુરુદુઃસ્વિતો ભવેદિત્થર્થઃ. ॥ ૩૭ ॥

અર્થઃ--અહિં યદ્યપિ કર્તૃપદ નથી આપ્યું તથાપિ ગુરુપદ કર્તાં રુપે શૃણ કરવાનું છે, ગુરુ, પંડિત=બુદ્ધિમાન્ શિષ્યને શાસન આપવામાં રમે છે. જેમ સવાર ભદ્ર=ભલા ઘોડાને ચેલાવવામાં દર્પ પામેછે તેમ અને ચાલ=મૂર્ખ શિષ્યને શિખવતાં આચાર્યને શ્રમ પડે છે, જેમ ગલ્યશ્વ=અપલોટ ઘોડાને ચલાવવામાં સવાર થાકી જાયછે--ચેદ પામેછે તદ્વત્ કુશિલ્યને મળાવતાં ગુરુ દુઃસ્વિત થાયછે. ૩૭

ચ્વડ્ડુયા મે ચવેડા મે । અક્કોસા ય વહા ય મે ॥ કલ્યાણમણુસાસંતો । પાવદિટ્ઠિ તિ મન્નઇ ॥ ૩૮ ॥

મૂળગાથાર્થ--અવિનીત શિષ્ય, કલ્યાણ=હિતકર=અનુશાસન કરતા ગુરુને ' આ આચાર્ય તો પાપદૃષ્ટિ છે. મને હાકલો મારે છે, મને થપાટ મારે છે, મને ગાલો દે છે, મને પ્રહાર કરે છે, શ્રમ માને છે. ॥ ૩૮ ॥

વ્યા૦—દુર્વિનીતશિષ્યઃ કન્યાણમિત્લોકપરલોકહિતમનુશાસત શિક્ષયંતમાચાર્ય પાપદષ્ટિ રસ્યેતિ પાપદષ્ટિ-
રયમાચાર્ય પાપદષ્ટિરસ્તિ, પાપકારી વર્તેતે, મે મત્તા ચપેટા દ્વાતિ, મે મહામાફોશાન્ દુર્યંચનાનિ આવપતિ, પુનર્મે મત્તા
વચન્ કયાવિધયાતાન્ દ્વાતિ, અપર સમીહિત કિમપિ ન દૃશ્યતે, આચાર્ય કેવલ મત્તા ટકરાદીનેવ દ્વાતીતિ મન્યતે
ન તુ હિતકારકમાચાર્ય મનુતે ॥ ૩૮ ॥ અથ પુનર્વિનીતદુર્વિનીતયોર્વર્ણનમાહ—

અર્થ—દુર્વિનીત શિષ્ય, પત્ત્યાણઃઆ લોકનુ તથા પરલોકનુ હિતકર શિષ્ણ આપતા આચાર્યને—‘ આ આચાર્ય પાપદષ્ટિ છે,
મને ચપેટાપાટ મારે છે, મને આક્રાશઃદુર્વચનો સમજાવે છે મને વાંધે છે તથા લાફદાની કરીધી મારેછે આમો કદ ફરજવા
જેવુ તો નથી આ તા ગુરુ માત્ર મને ટકોરા માર્યા કરેછે.—’ આમ માને છે, આચાર્યને હિતકર નથી માનતો ॥ ૩૮ ॥

પુત્તો મે ભાય પાઠિ તિ । સાઠ્ઠુ કલ્હાણ મમ્મદ્ ॥ પાત્રદિઢી ડ અઘ્યાણ । સાસ દાસિ તિ મમ્મદ્ ॥ ૩૯ ॥

મૂઝગાધાર્ય—સાધુવિનીત શિષ્ય, આ ગુરુ મને પુત્ર, માર અથવા સગા જેવો ગણી શાસન કરે છે પત્ર કલ્યાણ માને
છે પણ પાપદષ્ટિવાળે શિષ્ય તો ‘ આ ગુરુ તો મને વાસના જેવો ગણી શાસન કરે છે’ વત્ર માને છે. ॥ ૩૯ ॥

વ્યા૦—સાધુ સુશિષ્ય કલ્હાણ હિતકારક ગુરુ ગુરુવચન વા કન્યાણકારક મનુતે, અપમભિપ્રાય —યદા
સુશિષ્યપ્રત્યાચાર્યો ગુરુનુશાસિ તદા સુશિષ્યો મનસ્યેવ જાનાતિ, આચાર્યો મે મમ પુત્રસ્યેવ આતુરિવ જ્ઞાતે

સ્વજનસ્ય સ્વસ્પેવાનુશાસ્ત્રિ, સ્વકીયસ્ય બુદ્ધ્યા મે મહ્યં પાઠયતિ, પાપદૃષ્ટિઃ કુશિષ્યો ગુરુણા શાસ્ત્રમાનમાત્માનં દાસમિવ મનુતે, અયં માં દાસમિવ તર્જયતીતિ મનસિ દુઃખિતો ભવત્યાચાર્યં નિંદતીત્યર્થઃ. ॥ ૩૯ ॥

— હવે વિનીત અને દુર્ગિનીતનું વર્ણન આપે છે. —

અર્થઃ—સાધુ=સુશિષ્ય, કલ્યાણ=હિતકર ગુરુ તથા ગુરુના વચનને કલ્યાણ કારક માને છે. અભિમાય एवો છે કે-જ્યારે વિનયવાન્ શિષ્ય પ્રતિ આચાર્ય શિલામણ આપે છે ત્યારે ए મુશિષ્ય મનમાં एગ જાણે છે જે-આ આચાર્ય મને પુત્રને જેમ, ખાડને જેમ, જ્ઞાતિ=સ્વજનને જેમ શિક્ષણ આપે તેમ મને શિક્ષણ આપે છે. મને પોતાનો જન ગણીને મળાવે છે. અને પાપદૃષ્ટિ=કુશિષ્ય ગુરુ જ્યારે તેને શિક્ષણ આપે ત્યારે પોતાને દાસજેવો મનમાં માને અને ‘ આ ગુરુ મને પોતાના દાસ જેવો ગણી તરછોટે છે આમ મનમાં દુઃખિત થઈ ગુરુને નિંદે છે. ॥ ૩૯ ॥

ન કોવए आयरिअं । अपपाणं पि न कोवए ॥ बुद्धोवघाइ न सिया । न सिया तोत्तगवेसए ॥ ૪૦ ॥

મૂળગાથાથઃ--(સુશિષ્યે) આચાર્યને ન કોપાવવા તેમ પોતાના આત્માને પણ કોપ ન પમાડવો અને બુદ્ધોપધાતિ ન થવું અર્થાત્ ગુરુનો ઉપધાત કરવા તત્પર ન થવું. ઘટલે ગુરુને મારવા તોત્રગ વેપક ન થવું અર્થાત્-લાક્ષ્મી વગેરે મોતવા ન મંડી જવું. કિંતદિ ગુરુ પ્રતિ શાંત ભાવે ધરંબુ. ॥ ૪૦ ॥

વ્યા-—વિનીતશિષ્ય આચાર્ય ન કોપયેત્યાપરમપિ ન કોપયેત્યાત્માનમપિ ન કોપયેત્, પુનઃ શિષ્યો

बुद्धोपध्याचार्यस्योपधातकरी न स्यात्, युगप्रधानाचार्योपधातिकुशिव्यवज्ञ स्यात्, पुनस्तोत्रगवेपकोऽपि न स्यात्, यथा दुर्विनीततुरग प्राजनकगवेपको भवेत्तत्रा सुशिक्षितो भावतश्च स्तोत्रस्य प्राजनकस्य गवेपको न भवेत् द्रव्यतोऽत्र चयेदादि भारतोऽत्र यथाकारिवचन ज्ञेय

अर्थ — विनीत शिष्य आचार्यने न कोणवे तेम पोताना आत्माने ण न कोपावे तेम बुद्धोपधाती=युग प्रधान आचार्यना उपधाती कुशिव्यनी पेठे गुरुनो उपधातरु न थाय अने तोत्रग वेपरु=अपलोड घोडो चाबुक गोतावे तेम सुशिक्षित द्रव्यधी के भावधी तोत्रनो गवेपक न वने; अर्थात् द्रव्यधी तोत्र पपाट वगेरे अने भावधी तोत्रनो व्यापाकारि वचन, आ वने प्रकारनां तोत्रने गोतावनारो नज थाय ॥ ४० ॥

अत्र दृष्टात.—कोऽप्याचार्योऽष्टविधगणिसप्तसमन्वितो बहुश्रुत प्रकृत्यापि ज्ञान क्षीयजघायलः कोपि ग्रामे स्थित तत्र कुशिक्ष्या सतत वैयावृत्यविधिविधानभग्नपरिणामैर्गुरुमारणार्थं सदैवधादिर्विचिताकारकाणामपि श्राव काणा पुर इति प्रवदति गुरवो नाशन चिकीर्षव किमप्यौपधादिक न गृह्णन्ति, इत्युस्वातप्रातमारमानीय गुरवे प्रयच्छति, वदति नित्यावस्थायित्वेनात्मनां गृहस्या अतिविशिष्ट न किंचिद्यच्छति ततः आद्वैः सल्लेखनास्वरूप गुरवः पृष्टा, शिष्याणा कृतमर्पि च ज्ञात्वा कृतमेवानशन तैरित्येवमाचार्योपधाती न स्यात् ॥ ४० ॥

---अत्रे एक दृष्टांत कहे छे.

कोइ एक आचार्य, अष्टविध गणि संपत्थी समन्वित तथा बहुश्रुत अने शांत प्रकृतिवाळा क्षीण जंघाव्रज अर्थात् यगमां हरवा फरवानुं सामर्थ्य न रहेवाथी कोइ गाममां स्थित करी रखा. त्यां कुशिष्यो, वैयावृत्य=आहारादिक आपीने गुरुनी भक्ति करवी ते वैयावृत्य, कहेवाय=आ विधि रिधानमां भय परिणाम वनीए, अर्थात् ए अशक्त आचार्यनी भक्ति करवामां निरुत्साह थइ, हमेसां ए आचार्यना औपधादिकनी चिंता करनारा श्रायको पासे जइ ए कुशिष्यो कहेवा लाग्या के-गुरु कइ खावाने इच्छता नथी तेम कइ औपधादिक पण गृहण करता नथी-आम बोली आजु वाजुमांथी कइ आहार लावीने गुरुने आपे अने कहे के-तमे अत्रे जाथु पड्या रखा तेथी गृहस्थो कइ आपता नथी ते उपरथी सेवकोए आचीने संलेखना=णटले शारीरिक तथा मानसिक तपथी कपाया-द्विकनो नाश करवा रुप तप=नुं स्वरुप पूछतां साधुए शिष्यो=नुं कपट तथा अमीति जाणीने अनसन व्रत चालु राख्युं. जेम आ कुशिष्योए आचार्यनो उपघात कर्को तेवी रीते आचार्योपघाति न थयुं. ॥ ४० ॥

आयरियं कुत्रियं नञ्चा । पत्तिएण पसायए ॥ विज्झज्झ पंजलिउडो । वइज न पुणत्तिय ॥ ४१ ॥

मूलगाथार्थः—आचार्यने कुपित जाणीने तेमने प्रीति उत्पन्न करे एवा वचनो वडे प्रसन्न करवा बळी हाथ जोडो 'फरी आम नहिं करं' एम कही विनयया=तेमनेकोए शांत करवा. ॥ ४१ ॥

व्या०—सुशिष्य आचार्य गुरुं पस्सिएण प्रीतिसमुत्पादकेन वचनेन प्रसादयेत्प्रसन्नं कुर्यात्, किं कृत्वा ? कुपितं

જ્ઞાત્યા ગુરુ સંકોચ જ્ઞાત્યા વિનીતશિષ્ય પ્રાંજલિપુટ સન્ શૂદ્રમાચાર્ય વિધ્યાપયેચ્છાત કુર્ગાત્, ક્રૂદસ્ય ગુરોરગ્રે
સુશિ ચેનેવ વક્ત્રયા, હે સ્વામિન્ પુનરેવ ન કુર્યા મમાપરાધોડય ક્ષતવ્ય ॥ ૪૧ ॥

—સુશિષ્યે કેવી રીતે આચાર્ય=ગુરુની પરિચર્યા કરવી તે કહે છે —

અર્થ —સુશિષ્ય આચાર્ય ગુરુને પ્રીતિ હત્યન કરે તેવાં વચનો વહે પ્રસન્ન કરે વ્યારે ? તે કહે છે—ગુરુને કુપિત જાણીને
વિનીત શિષ્ય હાથ જોડી ક્રૂદ થયેના આચાર્યને વિનવે ક્રૂદ થયેલા ગુરુ આગલ સુશિષ્યે જાડને કહેવું કે—‘ હે સ્વામિન્ ! ફરીને
હુ આમ નહીં કરુ મારો આ વરતનો અપરાધ ક્ષમા કરો; આમ વિનય વચનથી ગુરુના ક્રોધનું અપનયન કરે ॥ ૪૧ ॥

ધમ્મમજિદ્ધય ષ વચ્ચહાર । બુદ્ધેહોયરિય સયા ॥ સમાયરતો વચ્ચહાર । ગરહ નાભિગચ્છઇ ॥ ૪૨ ॥

મૂલગાથોર્થ —ધર્મથી સપાદિત તથા સદા શુદ્ધ=તત્ત્વજ્ઞપુરુષાણ આચરિત અને વિશેષત ગાપગર્જિત જ્યા ધ્યયણરતે સમ્યક્
પ્રકારે ગાનરતો સાધુ, કયાપ ગર્હ=નિન્દ્યા પામતો નથી ॥ ૪૨ ॥

પા૦—સાધુસ્ત વ્યયહાર સાધ્વાચારમાચરન્ ગર્હો નાભિગચ્છતિ, ન્યવહિયતે અગીક્રિયતે ધર્માર્થિભિરિતિ
વ્યવહારસ્તમગીકુર્વન્ સુનિર્નિદા ન પ્રાપ્નોતિ, ત ક ? વ્યયહાર, યો ન્યવહાર સદા સર્વદા બુદ્ધેર્જાતતત્ત્વેરાચરિત્;,
પુનર્યથ વ્યવહારો ધર્માર્જિતો ધર્મેણ સાધુધર્મેણોત્પાદિત , કથમૂત વ્યવહાર ? વ્યયહાર વિશેષેણાપહરતિ પાપમિતિ
ન્યયપહારસ્ત અપહારમનેન પ્રાણાતિપતાયાઅવનિવારક સાધ્વાચારો દર્શિત ॥ ૪૨ ॥

अर्थः—साधु, ते-व्यवहारन् आचरण करवाथी निंदा नथी पामतो के जे व्यवहार धर्माजित होय; अर्थात् साधु धर्म वडे उत्पादित होय ते साथे सदा बुद्ध-ज्ञातत्व महात्माओए आचारित-हसीकृत होय अने व्यपहार-पापने हरनार होय; एडले प्राणा-तिपातादिक आश्रवनो निवारक होय एवो व्यवहार आचरवाथी मुनि निंदा पामतो नथी. ॥ ४२ ॥

मणोगयं वक्कगयं । जाणित्तायरियस्स उ ॥ तं परिगिज्झ वायाए । कम्मणा उववायए ॥ ४३ ॥

मूलगाथार्थः—विनीत शिष्ये आचार्यना मनमां आवेलुं तथा वाणीमां आवेलुं कार्य जाणी लइने पोते वाचाधी परिग्रह करी-एटले 'हुं' ए काम करी आपीश ' एम स्वीकारी कर्म=क्रिया वडे उपपादन=करबु ॥ ४३ ॥

व्या०—सुशिक्ष्यैराचार्यस्य मनोगतं मनसि स्थितं कार्यं पुनर्वाचयगतं कार्यं पूर्वं ज्ञात्वा पश्चात्तत्कार्यं वाचा परिगृह्यांगीकृत्याहमेतत्कार्यं करोमीत्युक्त्वा कर्मणा क्रियया तत्कार्यमुत्पादयेत्, गुरोर्मनसि स्थितं गुरुक्तं गुरुणा क्रियमाणं कार्यं सुशिक्ष्येण त्वरितं विधेयमित्यर्थः ॥ ४३ ॥

अर्थः—सुशिष्ये गुरुना मनमां रहेलुं कार्य, वाक्यगत=वचनथी जणावेलुं कार्य प्रथमथी जाणीने पश्चात् ते कार्य वाणीथी-हुं ए कार्य करे लुं, आम अंगीकार दर्शावी ए कार्य क्रियावडे संपादित करबु. अर्थात् गुरुना मनमां उगेलुं, गुरुए, वचनथी फरमावेलुं गुरुनुं कार्य सुशिष्ये तुरत करबु. ॥ ४३ ॥

त्रिते अचोदए निच्च । खिप्प हवइ सुचोदए ॥ जहोवइदं सुकय । किञ्चबाइ कुवई सया ॥ ४४ ॥

मूढगाथार्थः—गुणाक्यात शिष्ये नित्य अप्रेरितज गुरुकार्यं करतु अने गुरुष प्रेरित यत्ता तो क्षिप्र=शीघ्रकारी यतु गुरुष चीधिल काम जे प्रमाणे उपदिष्ट होय तेज प्रमाणे सारी रीते करतु ॥ ४४ ॥

व्या०—रिसो विनयादिगुणेन प्रसिद्धो विनीतशिष्योऽनोदितोऽप्रेरितोऽपि सर्वेषु कार्येषु नित्य प्रवर्तते, कदाचित्स्वयं कार्यं कुर्याण आचार्येण प्रेरितश्चेन्नदा क्षिप्र भवति शीघ्र कार्यं कुर्यात्तथाचर्यमेरित शिष्य एव न दूयादह तु कार्यं करोम्येव, किं भवद्विर्युगैव प्रलप्यते ? यद्योपदिष्ट सुकृत कार्यं सदा कुर्वीत, एक कार्यं बाधना कृत्यानि यदृनि कार्याणि कुर्वीत, गुणदिशोऽञ्जालस्य न विधेय, प्रसन्नतया तदेव कार्यं त्वरित विधेयमित्यर्थ

अर्थ —चित्त=चिन्मयादि गुणोक्ती प्रसिद्ध=विनीत शिष्य गुरुष अप्रेरित छता सग कार्यमा नित्य प्रवृत्त याय कदाचित् पोते कार्यं करतो होय अने गुरु प्रेरणा करे तो—‘हू काम तो करू छुं तोय तमे मने कृया क्षमाटे घोदवो छो, आम गुरु सामु न बोले भित्तिहिं ययोपदिष्ट=नेम गुरु चीधे तेम सुकृत कार्यं सदा करे एक अथवा घणा काम होय तो पण गुरुनी आज्ञा यत्ता आलस्य न करता प्रसन्नताथी ते कार्यं शीघ्र संपादन करे ॥ ४४ ॥

नञ्चा नमइ मेहावी । लोए कित्ती य जायए ॥ हवइ किञ्चबाण सरण । भूयाण जगई जहा ॥ ४५ ॥

મૂળગાથાર્થ:-મેઘાવી શિષ્ય જાણીને-સમજીને નમે છે, તેની લોકમાં કીર્તિ થાય છે, અને તે સાધુ. ભૂત=પ્રાણીઓને જેમ જગતી=પૃથ્વી=તેમ કૃત્ય=પુણ્ય કાર્યોનો આશ્રય ધને છે. ॥ ૪૬ ॥

વ્યા૦—મેઘાવી બુદ્ધિમાન સાધુનંપ્રતિ વિનયં કરોતિ, કિં કુન્વેતિ વિનયશિષ્યાં જ્ઞાત્વા તસ્ય નમ્રસ્યલોકે કીર્તિર્જાયતે, પુનઃ સ વિનયવાન્ સાધુઃ કુલ્લાનાશુચિત્રકાર્યાંગાં શરણં ભવત્વાશ્રયો ભવતિ, કેવાં કા ? યથા ભૂતાનાં તરુણાં જગતી પૃથ્વી યથા આશ્રયમ્ભૂતા તથા સર્વેવાં સાધુકાર્યાંગાં વિનયી સાધુરાશ્રયો ભવતીત્યર્થઃ. ॥ ૪૬ ॥

અર્થ:-મેઘાવી=બુદ્ધિમાન્ સાધુ, વિનયચર્ચો જાણીને નમે છે. અને તે નમ્ર શિષ્યની લોકમાં કીર્તિ થાય છે. જેથી તે સાધુ, કૃત્ય=વચિત કાર્ય નો શરણ=આશ્રય થાય છે; જેમ ભૂત=દુષ્ટોનો આ પૃથ્વી આશ્રય છે, તેમ સર્વ સાધુ કાર્યનો એ વિનયી સાધુ આશ્રય થાય છે. ॥ ૪૬ ॥

પુજા જસ પસીયંતિ । સંબુદ્ધા પુવસંથુયા ॥ પસન્ના લાભઃસંસંતિ । વિડલં અઢિયં સુયં ॥ ૪૬ ॥

મૂળગાથાર્થ —સંબુદ્ધ=તત્ત્વજ્ઞાની તથા પૂર્વગરિચિત્તિ પથા પૂજ્ય આચાર્યો જે શિષ્યને પ્રસન્ન થાય છે તેને એ પ્રસન્ન ધરને વિપુલ અર્થિત થુત=મનવાંછિત પુણ્કલ શાસ્ત્ર શ્રવણનો લાભ કરાવે છે ॥ ૪૬ ॥

વ્યા૦—પૂજ્યા આચાર્યા ગુરવો યસ્ય શિષ્યસ્ય પ્રસીદંતિ પ્રસન્ના ભવંતિ, તે ગુરવઃ પ્રસન્નાઃ સંતસં શિષ્યપ્રતિ

વિપુલમર્થિન વિસ્તીર્ણ વાછિત શ્રુત શ્રુતજ્ઞાન લાભયિષ્યતિ, કથમ્ભૂતા? પૂજ્યા? સમુદ્ધા સમ્પગ્જાતતત્વા પુન
કથમ્ભૂતા? પૂર્વસસ્તુતા પૂર્વ સમ્યગ્પ્રકારેણ સ્તુતા. પઠનકાલાત્પૂર્વમેવ સસ્તુતા વિનયેન પરિચિતા રજિતાસ્તકાલ
વિનયમ્ય તુતિપ્રતિક્રિયારૂપત્વેન તગ્રાવિધપ્રસાદાડ્ઞનકૃત્વાત્, તેન સર્વદા સસ્તુતા અથવા કથમ્ભૂત? શ્રુતમાર્થિક-
મર્થો મોક્ષ પ્રયોજનમસંયેતિ, આર્થિકમર્થાન્મોક્ષોત્પાદક શ્રુતધર્મ પ્રાપયિષ્યતિ ॥ ૬૬ ॥

અર્થ-પૂજ્ય=આચાર્ય ગુરુઓ જે શિષ્યને પ્રસન્ન થાય છે, તે ગુરુઓ પ્રસન્ન થઈને વિપુલ=પુલક અર્થિત=વાછિત શ્રુતજ્ઞાનની
લભિ કરાવે છે. એ પૂજ્ય ગુરુઓ સમ્યગ્પ્રકારે પુલક=શાન્તતા હોઈને પૂર્વે સમ્યક્ સ્તુત=અર્થાત્ સારી રીતે પરિચિત થયેલા; પૃથક્કે
વિનયરાત્ શિષ્યે પ્રથમથી ચિરકાલ પરિચર્યાએ રજિત કરેલા હોયથી આર્થિક શ્રુત=મોક્ષોપાયમ્ભૂત જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરાવે છે. આમા
' પ્રથમથી મારે ચિત્ત ' વહેવાનુ તાત્પર્ય એનું છે કે-તત્કાલિન વિનય તો રચ્યાનું પ્રતિક્રિયા રૂપ હોયથી તેથી પ્રસન્નતાનો ઉત્પાદક
નથી થતો. એટલે પ્રથમની પરિચર્યાનું તેથી પ્રસન્નતા ઉત્પન્ન કરી શકે તે કે જે પ્રસન્નતાના આરેશવા ગુરુ વિનયી શિષ્યનો અનુ-
ગ્રહ કરવા પ્રેરાય છે ॥ ૬૬ ॥

સ પુજ્જમરથે સુવિણીયસસપ્ । મળોરુઈ ચિઠ્ઠઈ કમ્મસપ્પયા ॥
તગો સમાયારિસમાહિસવુઢે । મહજ્જુઈ પચ્ચયાણિ પાલિયા ॥ ૪૭ ॥

मूळगाथार्थः—ते पूज्य=प्रशस्त=शास्त्र अध्ययन संपन्न तथा सम्यक्प्रकारे गुरुषु विनीत=ढालेल छे संशय जेना, अने गुरु ना मनने गमतो ए शिष्य कर्मसंपद्वडे संयुक्त रहे छे. तपनुं समाचरण तथा समाधिवडे संवृत=युक्त बनी पंच महाव्रतोनुं पालन करी महाद्युतिवालो थाय छे. ॥ ४७ ॥

व्या०—स सुशिष्य आचार्येभ्यो लब्धश्रुतधर्मे मनोरुचिस्तिष्ठति, मनसो रुचिर्नैर्मल्यं यस्य स मनोरुचिर्निर्मलचित्तः, अथवा मनसो गुरोश्चित्तस्य रुचिर्यस्य स मनोरुचिः, गुरुचित्तस्य बुद्धियुक्त इत्यर्थः. पुनः कीदृशः? सुशिष्यः कर्मसंपदा दशधा समाचारी करणसंपदोपलक्षितः, पुनः कीदृशः? पूज्यशास्त्रः, पूज्यं सर्वजनश्लाघ्यं शास्त्रं यस्य स पूज्यशास्त्रः. गुरुमुखादधीतं शास्त्रं विनयपुर्वकमधीतं च पूज्यशास्त्रं भवत्येव. यदुक्तं—न हि भवति निर्विगोपक-मनुपासितगुरुकुलस्य विज्ञानं ॥ प्रकटितपश्चिमभागं । पश्यत नृत्यं मयूरस्य ॥ १ ॥ पुनः कीदृशः? सुशिष्यः सुविनीतसंशयः सुतरामतिशयेन विनीतो दुरीकृतः संशयो यस्य स सुविनीतसंशयोऽपगतसंशयो लब्धरहस्य इत्यर्थः. पुनः कीदृशः? स सुशिष्यस्तपःसमाचारी समाधिसंवृतस्तपसः समाचारीतपःसमाचरणं समाधिश्चित्तस्य स्वास्थ्यं, तपः समाचारी च समाधीश्च तपःसमाचारीसमाधी, ताभ्यां संवृतो निरुद्धाश्रवः, पुनः कीदृशः सुशिष्यः? महाद्युतिर्महती द्युतिर्यस्य स महाद्युतिः महातपास्तेजोलेश्यापुलाकलब्ध्यादिसहितो भवति, तादृशः सन् पंचमहाव्रतानी पालयित्वा कीदृशो भवति ? ॥ ४७ ॥ तदाह—

अर्थः—ते सुशिष्य आचार्यो पासेथी लब्ध जे श्रुतधर्म तेषां जेनी मनोरुचि छे एवो यइ, अथवा मनोरुचि=निर्मलचित्तवालो

યદ્ અથવા ગુરુ ચિત્તસ્ય રુદ્ધિયુક્ત યદ્; તથા કર્મસપદા=દશક્રિય સાધુસમાચારી કરણ સંપદ્યી તપલક્ષિત્ર મને પૂજ્યશાસ્ત્ર=ગુરુ મૂલથી અપીત તે સાગે વિનયપૂર્વે અધ્યયન કરેલું શાસ્ત્ર પૂજ્યશાસ્ત્ર કહેવાય તેવા શાસ્ત્રાધ્યયનવાન્ પુરુષ પળ પૂજ્યશાસ્ત્રી કહેવાય, યદુ ઈ કે-‘ જેને ગુરુદુક્કનુ ઉપાસન નથી કર્યું તેવા ગિયનુ વિજ્ઞાન અનિદિત નથી દોહું; તત્ત્વ કરતા મયૂરોનો પાઝલો ખાળ જોડે લીધો ’ અર્થાત્ ગુરુરૂપા લબ્ધ વિજ્ઞાનવાન્ સુન્નિવ્ય સુવિનીત સશય=સર્વસશયો જેનાં દૂર થયા છે એવો બની તપ સમાચારી= તપ સમાચરણશીલ તથા સમાધિસહૃત=ચિત્તની સ્વસ્થતા રહે સમૃત, અર્થાત્ નિરુદ્ધ છે આશ્રવ જેને એવો વ સુન્નિવ્ય, મહાનુતિ=મહા તેજસ્વી=મહાતપા -અર્થાત્ તેજોલેહ્યા પુલાકલબ્ધ્યાદિ સહિત દોડ પચ મહાત્રતોને પાલે છે ॥ ૪૭ ॥

સ દેવગથવમણુસ્તવૃદ્ધપ ! ચઙ્નુ દેહ મલપકપુલ્લય ॥
સિદ્ધે વા હવદ્ સાસપ ! દેવે વા અપ્પરપ મહદ્દિગ્તિ વેમિ ॥ ૪૮ ॥

મૂલગાથાર્થ --દેવ ગથર્પ તથા મનુલ્લોપ પૂજિત તે વિનયવાન્ શિષ્ય, મલપકપૂર્વેક=પુલ્લયોખિત સમૃત=રેહને ત્યજીને શાશ્વત સિદ્ધ યાય છે અથવા અપ્પરત=યોદ્ધા કમવાલો તથા મહર્ષિ=મહોદી સમૃદ્ધિવાળા દેવ ધાયછે વમ (હુ) કહુ છુ ॥ ૪૮ ॥

વ્યા०--સ પૂર્વોક્તલક્ષણમરિતો મુનિર્વિનયી શિષ્યો દેવૈર્ગ્રાદશકલ્પવાસિભિર્મર્ધવર્દેન્નગાયનેસ્ત્રાગ મનુલ્લે-
ગૃજિતો મગતિ, તતસ્વાયુ ક્ષયે દેહ લગત્વા સિદ્ધો મગતિ ? શાશ્વનો જન્મમરણરહિત.. કથમ્ભુત

દેહં ? મલપંકર્પૂર્વકં મનુભ્યશરીરં હિ ઔદારિકં શુક્રરક્તજનિતં ભવતિ, તાદૃશં લ્યક્ત્વા સિદ્ધિભાક્ સ્યાત્, અથવા દેવો ભવતિ, દેવઃ કીદૃશઃ ? અલ્પરતોડ્લપમવિદ્યમાનં રતં ક્રીડિતં મોહનીયજનિતં કર્મ યસ્ય સોડ્લપરતઃ, અથવાડ્લપ-રજા રજોરહિતઃ, પુનઃ કથંભૂતો દેવઃ ? મહર્દિકો મહતિ કદ્વિર્યસ્ય સ મહર્દિકઃ, કદ્વિર્વિકુર્વાણ તયા સહિત્ત ઇતિ પરિસમાપ્તૌ. એવમમુના પ્રકારેણ વા એતદ્વિનયશ્રુતાધ્યયનં બ્રવીમિ ગણધરાપદ્યુદેશેન, ન તુ સ્વબુદ્ધ્યા બ્રવીમિ. ॥૪૮॥

અર્થઃ—પૂર્વોક્ત લક્ષણ સંપન્ન સુશિષ્ય મુનિ, દેવ=દ્વાદશકલ્પવાસી ગંધર્વ=દેવ ગાયન તથા મનુભ્ય; એ સર્વનો પૂજિત થાયછે અને અંતે=આયુઃક્ષય થયે દેહત્યાગ કરી સિદ્ધ વને છે. કેવો સિદ્ધ થાય છે. તેનાં વિશેષણો કહે છે. આ મલપંકર્પૂર્ણ મનુજ્ય શરીર ઔદારિક=એટલે શુક્રશોણિત જન્ય છે તેવા શરીરને છોડી શાશ્વત=જન્મ મરણ રહિત સિદ્ધ થાય છે અથવા દેવ=તે પણ અલ્પરત, અર્થાત્ જેનું મોહનીય જનિત કર્મ=રત અલ્પ=અવિદ્યમાન જેવું છે, અથવા અલ્પરજા એટલે રજો રહિત તથા મહર્દિક=મહોદી=કદ્વિ-યુક્ત; દેવભાવને પામે છે. ઇતિ=એવી રીતે આ ઉત્તરાધ્યયનનું વિનયશ્રુત અભિધાનવાલું પ્રથમાધ્યયન હું કહું છું. તે કંઈ મારી પોતાની બુદ્ધિથી કલ્પિત નથી કહેતો કિંતુ ગણધરાદિકના ઉપદેશાનુસાર કહું છે. ॥ ૪૮ ॥

॥ इति प्रथमाध्ययनं विनयश्रुतं नाम. ॥

॥ अथ द्वितीय परीषदाध्ययन प्रारभ्यते ॥

अथ च विनयः परिषद्भ्योऽभि साधुभिः कर्तव्यस्तस्मात् सुधर्मास्वामी जम्बूस्वामिन प्रत्या-

अयं च विनयः परिषद्भ्योऽभि साधुभिः कर्तव्यस्तस्मात् सुधर्मास्वामी जम्बूस्वामी प्रत्ये कहे छे-

पूर्वं अध्ययनमा निरूपणं करोमि विनयं परिषद्भ्योऽभि साधुभिः कर्तव्यस्तस्मात् सुधर्मास्वामी जम्बूस्वामिन प्रत्या-

सुअ मे आउस तेण भगवया एवमवखाय, इह खलु चावीस परिसहा समणेण

भगवया महावीरेण कासवेण पवेइआ, जे भिक्खु सुचा नत्ता जिच्चा अभिमय

भिमवायरियाए परिखयतो पुछो नो विहन्निजा ॥ इत्याद्यालापक ॥

मूलगाथार्थ — इ आयुष्मन् ! (जन्म !) मे साम्बुं छे क ते भगवान्-बानीसवगुण एव आख्यात-कहु छे, (जे) आ (जिनशासन) मा निच्चये धम्मण-तपस्वी काश्यपगोत्री भगवान्-वचमानस्यामीदं धावीस परीषदो प्रवेदित-स्पष्ट रीते स्वयञ्चात छे जे (परीषदोने) मिथु-साधु-साम्बु, आणी तथा जीतीने तेमज ते परीषदोने धेयवडे अभिमय-परामय करीने भिक्षाचर्यामा पर्यटन करतो कोइ काले ए परीषदो घडे स्पष्ट थाय तो एण पोते न हणाय अर्थात् ए साधुना सपमरूप शरीरनो उपघात न थाय

अस्यार्थ — ' आउस ' इति शिष्यामग्रण, हे आयुष्मन् ! हे शिष्य ! मे मया श्रुत, ' तेण ' इति तेन सत्पुरुषा प्रसिद्धेन भगवता ज्ञानवतैवमार्यातमेव समनात् कथित इहामिन् जिनशासने हे शिष्य ! हे जम्बू !

श्रमणेन भगवता महावीरेण काश्यपगोत्रेण खलु निश्चयेन द्वाविंशतिपरीपहाः प्रवेदिताः प्रकर्षेण स्वयं साक्षादज्ञाताः, तीर्थकराणां स्वयं संबुद्धत्वादात्मागमः. गणधराणामनंतरागमः, तीर्थकरेभ्यो यादृशमर्थं गणधराः शृण्वन्ति. तादृशमनंतरं धारयन्ति, तस्माद्गणधराणामनंतरागमो हि परंपरागमः, तस्मात् श्रीमहावीरस्वामिना स्वयमेव ज्ञाताः.

अर्थः—शिष्यने संवोधन करे छे. हे (आउसं) आयुष्मन् ! हे शिष्य ! ते प्रसिद्ध ज्ञानवान् भगवान् सद्गुरुए एम जे कह्युं ते में सांभळ्युं—आ जिनशासनमां श्रमण भगवान् महावीर काश्यपगोत्रीए चावीश परीपह प्रवेदित करेला छे—स्फुट रीते स्वयं साक्षात् जाणेला छे कारण के तीर्थकरो स्वयं संबुद्ध होवाथी आत्मागम कहेवाय अने गणधरो अनंतरागम होय कारण के तीर्थकरोथी जेवो अर्थ गणधरो सांभळे तेवो अर्थ अनंतर धारण करे छे तेथी गणधरोना अनंतरागम कहेवाय छे; अने गणधर शिष्योने गणधर पासेथी मळे एटले तेओनो परंपरागम कहेवाय; एटले महावीरस्वामी स्नयमेन ज्ञात होइ स्वयं संबुद्ध कहेवाग.

परि समंतात् सद्यंते साधुभिरिति परीपहा द्वाविंशतिर्यान् द्वाविंशतिपरीपहान् मिथुः साधुः श्रुत्वा गुरुमुखात् कर्णे घृत्वा ज्ञात्वा यथास्वरूपेणावबुध्य यान् परीपहान् जित्वा पुनः पुनरभ्यासेन परिचितान् कृत्वा, पुनर्यान् परीपहानभिभूय धैर्येण तिरस्कृत्य भिक्षाचर्यायां परिव्रजन् साधुस्तैर्द्वाविंशतिपरीपहैः स्पृष्ट आश्लिष्टः सन्न विहन्येत संयमरूपशरीरपातेन न त्रियेत इति सुधर्मस्वामिना प्रोक्ते सति जम्बूस्वामी गुरुं प्रति पृच्छति—

ए महावीरस्वामीए वाचीश परीपह-[परित सबन्ते] समतात् लागु यतां जे साधु पुरुषोए सहन कराय-ते परीपह जे वाचीश परीपहने भिक्षु-साधु गुन्मुखी साधलीने-श्रमणमा धारण करी, यथार्थ स्वरूपे जाणी-समजी, बारवार अभ्यासद्वारा परिचित करीने, फरी ते परीपहोनो धैर्यधारणपूर्वक अभिभव-तिरस्कार करी, भिक्षाचर्यामा परिजन-विहृतो ए साधु, ए वाचीश परीपहयी स्पष्ट-वेराइ विदित न थाय अर्थात्-सयमरूप शरीर पाते करी मृत न थाय आम सुधर्मास्वामिए बहु त्यारे जबू-स्वामी गुरुने पूजे छे

कयरे खलु वाचीस परोसहा स मणेण भगवया महावीरेण कासवेण पवेइया ?

जे भिम्बु सुच्छा नट्ठा जित्वा अभिभूय भिक्खायरियाए परिचयंतो पुट्ठो नो विहन्निजा ॥

मूलगाथार्थ -(उपरलु आलपक्क-गच्छ सामलीने जट्टगामीए सुधर्मास्वामीने पृष्ठपु के) कतरे=क्या ते वाचीश परी पहो ? जे समण भगवाए काय्यग महावीरे प्रज्ञापित करेल्ल छे ? के जेने भिम्बु=सामली जाणी जीती जने तेओनो अभिभव=तिर स्कार=करी भिक्षाचर्यामा पर्यटन करतो-कदाच स्पृष्ट धर जाय-तोण विदित धतो नथी

व्या०-हे स्वामिन् ! कतरे के ते कि नामान, खलु निश्चयेन, खलु शत्रो चाग्गालकारे, चा काविशतिप रीषहा पान् श्रुत्वा ज्ञात्वा जित्वाऽभिभूय भिक्षाचर्याया परिचजन साधुं यद्वा विजतिपरीपहै स्पष्ट सन विहन्त्येत तदा श्रीसुधर्मास्वामी जग्गुस्वामिनप्रति वदति-

अर्थः—हे स्वामिन् ! ते चावीश परीपह क्या ? क्या क्या नामवाळा छे ? (अहीं खलु आ पद निश्चयार्थं वाक्यालंकाररूप छे) जे परीपहोने सांभळीने, जाणीने, जीतीने अभिभूत करीने, भिक्षाचर्यामां विहरतो साधु, ए चावीश परीपहोवडे स्पष्ट-वेरा-मेलो विहत-संगम शरीरपातद्वारा-मृत न थाय ?

इमे खलु ते चावीसं परीसहा समणेणं भगवया महावीरेणं कासवेणं पवेइवा,
जे भिक्खू सुच्चा नच्चा जिच्चा अभिभूय भिक्खायरियाए परिच्छयंतो पुट्ठो नो विहन्निजा ॥

मूळगार्थार्थ —हे जंबू ! आ (तरतज जेजुं निरुपण कराशे तेवा) निश्चये ते चावीश परीपहो धमण भगवान् महावीर काव्यपे प्रज्ञापित करेला, जेने सांभळी, जाणी, जीती, तरछोडी, भिक्षाचर्यामां परिभ्रमण करता भिक्षु कदाच न परीपह्यी स्पष्ट थाय तोय विहत न थाय.

व्या०—हे जम्बू ! इमे वक्ष्यमाणा हृदि वर्तमानत्वात् प्रत्यक्षा ये त्वया सोदास्ते द्वाविंशतिपरीपहाः अमणेन भगवता महावीरेण कादृग्येन प्रवेदिता, यान् परीषहान् श्रुत्वा जित्वाभिभूय भिक्षाचर्यायां परिव्रजन् साधुः परीषहैः स्पष्टः सन्न विहन्येत.

—आवो मश सांभळी सुधर्मास्वामी जंबूस्वामीने कहे छे—

अर्थः—हे जंबू ! आ-तरतज कहेवाशे एवा ए चावीशे परीपहो (हृदयमां विजयमान होनाथी मत्पक्षवत् ' आ ' ए पदथी

निर्देश कर्णों) जे तमे सहन कर्णों ते श्रमण भगवान् काश्यपगोत्र महावीर स्वामीए प्रवेदित-ज्जावेला छे जे परीषद्दोने साभळी, जाणी बीली, भिक्षाचर्यामां चिहरतो साधु परीषद्दो वडे स्पृष्ट-वेरायेन होवा छत्तां एण विहत्त-सयम शरीर पाते करी मृत यतो नयी

त जहा—(तेषां परीषद्दणां नामान्युच्यते,) दिगंखापरोसहे १ पिवासाप० २ सीयप० ३ उसणप० ४ दसमसयप० ५ अचेलप० ६ अरतिप० ७ इत्थीप० ८ चरियाप० ९ निसीहियाप० १० सिजाप० ११ अक्कोमप० १२ वहप० १३ जायणाप० १४ अलाभप० १५ रोगप० १६ तणफासप० १७ अहप० १८ सक्कारप० १९ पन्नाप० २० अस्मानप० २१ दसणप० २२

मूळगाथार्थ — ते परीषद्दोनां नाम कहे छे) ते जेवा के-दिगंखा प० इत्यादिक नामो सुगम छे देखी भाषामा 'दिगिंखा' शब्द धुधानो वाचक छे (सरहत्त 'जिघत्सा' शब्दलो अपभ्रंश छे) ते भुधा वडेज पदकायमर्दनात्मक असंयमना भये करी आहार पाकादिक यथायत् न थाय तेम शुद्ध आहार न मळयाची मन माखु पडे; एम परिचारे कोरपी-सहन करवा पडे ते उपगंधी ते परीषद् कहेयाया तेमां प्रथम धुधा गणी तेथी ते दिगिंखा परीषद् कळो एम अयनी एण द्युत्पत्ति समजी लेयी

२५०—नामानि सुगमान्येव नवर दिगंच्छान्देन वेदीभाषया धुधोच्यते, सा धुधैव षट्कायमर्दनपातक-भयेनाहारपाकादि निवर्तते, न शुद्धाहारालाभेन वा, परि समतात् सद्यते इति परीषद्दो दिगंखापरीषद्, एवम परेष्वपि व्युत्पत्ति कार्या परीषदाणां नामान्युक्त्वा स्वरूपेण वक्तुकाम. सवधार्थमार—

अर्थः—प्रथम दिगंछा परीपह-देशी भाषायां दिगंछा—
पाकादि निवृत्त थाय छे, शुद्ध आहारना अलाभे करी नहि; ए क्षुधा परि-सर्व रीते सहन कराय एने दिगंछा परीपह कहेवाय छे

एन प्रमाणे बीजा परीपहोना नामनी व्युत्पत्ति करी लेवी.

परीसहाणं पविमत्ती । कासवेणं पवेइया ॥ तं भे उदाहरिस्सामि । आणुपुर्वि सुणेह मे ॥ १ ॥

मूलगाथार्थः—[हे शिष्यो !] परीपहोनीं प्रविभक्ति=विभागकल्पना काश्ये' प्रवेदिन=स्पष्ट जणावेली हुं तमने कही देखा-
डीना ते आनुपूर्वीधी=अनुक्रमे तमें सांभळो १

व्या०—हे शिष्याः परीपहाणां प्रविभक्तिः प्रकर्षेण विभजनं प्रविभक्तिः, पृथक्पृथग्विभागः प्रविभक्तिः, काश्येन काश्यपगोत्रीयेण श्रीमहावीरदेवेन प्रवेदिता विद् ज्ञाने प्रकर्षेण ज्ञाता इत्यर्थः. तां परीपहाणां प्रविभक्ति-
महमानुपूर्व्यामनुक्रमेण मे भवतामुदाहरिष्यामि, मे मम कथयिष्यतस्तां परीपहप्रविभक्तिं यूयं शृणुत ? ॥ १ ॥

—परीपहोनां नामो कहीने हवे तेओनां स्वरूप कहेवानी इच्छायी संबंध दर्शाववा उपक्रम करे छे—
अर्थः—हे शिष्यो ! परीपहोनी प्रविभक्ति=पृथक्पृथक् विभाग काश्यपगोत्रीय श्री महावीर देवे जेवी रीते प्रकर्षे करी जाणीने
जणावी छे ते हुं तमोने अनुक्रमे कही देखाडीय ए परीपह प्रविभाग हुं कहुं छुं ते तये भवण करो. १

अत्र सर्वेषु परीपहेषु पूर्व धुधाया निर्देश, सर्वेषु परीपहेषु धुधाया दुस्सहवात्, गदुक—'खुहासमा
वेगणा नलि' इति अत्र याम्या गाथाभ्यां धुधापरीपहजय वदति—

अथे ष्या परीपहेषां प्रथमं भुधानो निर्देशं कर्तुं कारणं के—सर्वं परीपहेषां भुधा अति दु सह छे—इत्यु छे के—'खुहासमा
वेगणा नलि'—'धुधासमा वेदना नास्ति'—भूल जेनी बीजी वेदना नयी—एन्ले वे गाथा रटे धुधा परीपहनो जय कहे छे

दिगछापरिगए देहे । तवस्सी भिम्बु यामव ॥ न डिंदे न छिदावए । न पए न पयावए ॥ २ ॥
कालीपद्मगतकासे । किसे धमणिसतए ॥ मायझे असणपाणस्स । अदीणमणसो चरे ॥ ३ ॥

मृदगापायं—तपस्वी भिम्बु, पोतानो देह निर्दिष्टा परिगत—धुधायी घेराए जाय तो एण रुक्मपायन=मननी एतता घारी
तोने कइ छंद नहि नेम छेरावे पण नहि तथा पोते यथे=एथे नहि तेम अन्य पासे एथावे पण नहि २

मले पोतानो देह कायहानी अथाना पर्व जेयो धाय, अर्थात् कागडानी टाग वचमा जाडो तथा छेडे पातळी होय छे
नेया हाथपगवाळो तथा कृश=मल्लि भूबळो तेमन धमणी संतत=मटले परित=रगोडा घडे व्याप्त वने तोरण मणन=स्यायु तथा
पात=पीयु, तेनी मात्रा=प्रमाणने 'पाणनारो (साधु) जेउ मन जराव दीग न होय तेवो रक्षिने विचरे=वर्त; अर्थात् क्षयायी दीन
न पणु व दिगज परीपह ३

गा०—तपस्वी माधुर्दिगछा भुधा, तथा परिगते 'याप्ते देहे मति न छिदाए, तरुणा फलादिकं स्वयं न

घोचयेत्, न चापरेण छेदयेत्, न च स्वयमन्नादिकं शाकादिकं च पचेत्, न च परेण पाचयेत्, न चकोटिशु-
द्वियाधां न कुर्यात्.

अर्थः—तपस्वी साधु दिगंछा-क्षुधाधी देह व्याप्त थाय तो पण न छेदे; अर्थात् झाडमांथी फलादिक कंड पण पोते तोडे
नहिं. तेम बीजा पासे तोडावे पण नहिं, तथा पोते कंड अन्न अथवा शाकादिक रांघे नहिं तेम बीजा पासे पोता माटे रंधावे पण
नहिं. अर्थात् आहारनी नचकोटि शुद्धिने वाध आवे तेबुं कंड पण न करे.

कथंभूतस्तपस्वी स्यामवान् मनोयलयुक्तः, पुनः कीदृशः ? कालीपर्वगसंकाशः, काली काकजया, तस्याः
पर्वाणि मध्ये तनूनि भवंति, अंत्ये स्थूलानि भवंति, तदाकाराणि बाहुजंघांगानि भवंति यस्य तपस्विनो जानु-
कूर्परादयोऽवयवाः काकजंघासदृशा दृश्यन्ते इत्यर्थः. कालीपर्वसंकाशांग इति पाठो युज्यते कालीपर्वगसंकाशः,
इति पाठस्त्वार्यत्वात्, प्राकृतत्वात् संकाशशब्दस्य परनिपातः, अंगशब्दस्य पूर्वनिपातः, पुनः कथंभूतस्तपस्वी ?
कृशः, पुनः कथंभूतस्तपस्वी ? धमभीसं ततः धमनीभिर्नाडीभिः संततो व्यासो यस्य शरीरं नसाभिव्यर्पितं दृश्यते
इत्यर्थः. पुनः कीदृशस्तपस्वी ? अशनपानस्य मायन्नसि मात्रज्ञो मात्रमन्नपानेन स्वस्योदरपूर्तिमप्रमाणं जानाति
यावताऽहारेण स्वकीयोदरपूर्तिः स्यात्तावत्प्रमाणमेवाहारं यक्षीयात्, ननु यस्तपस्वी रसादिलौल्यादधिकं गृह्णा-
तीत्यर्थः, इति मात्रज्ञः पुनर्यस्तपस्वी अवीनमनाः, अवीनं मनो यस्य सोऽवीनमनाः, तपसः पारणादावाहारस्या-

પ્રાસાવપ્પદીનનિસાઃ સન્ ચરેત્, સગમમાર્ગે પ્રવર્તેત, અલંકારે તપસો ઘૃદિર્લંબે દેહધારણા इति શુદ્ધિ ચિત્તે દધાન સ્તિષ્ઠેદિત્યર્થ', ॥ ૩ ॥ તત્ર દૃષ્ટાતો યઃ—

હવે તપસ્વીના વિશેષણ કહે છે—સ્યાવવાન્=અન્યનોચ્છુલ્લુપ્ત તથા કાગડાની ટાળ જેવા જેના અગ છે, અર્થાત્ કાશ્વજ્યા જેમ યજ્ઞમાં પાતળી તથા છેદે જાડી હોય છે તેવાં ગોઠણ કોળી વગેરે જેના અગ છે, કેમકે તપસ્વીના ઘુટ્ણ કોળી ગેરે અગો પ કાશ્વ-જ્યા જેવા થઈ ગયાં હોય છે અહીં ' કાશ્વપર્વાગ સમાશ્વ ' અને શ્વલે ' કાલીપર્વ સમાશ્વ ' પરો પાઠ યોગ્ય હતો પણ છદો દોષ આવે તેથી અગ શબ્દનો પૂર્વનિપાત આર્પ કર્યો ચલી તે તપસ્વી ટુચ્છ દૂરજો તથા ધમની સતત=શરીરમાં નાહી=રગોડાથી વ્યાપ્ત અર્થાત્ આલુ શરીર જેનું નસોથી વ્યાપ્ત દેવ્યાય તેજો, પ્રશનપાન=લાવા પીરાની માગને જાળીને પોતાના પેટ પૂરતી અન્નમાત્રા પ્રદાન કરે રસમાં જોડ=વૃષ્ણારાલો-ગની સાધુ જનાદિકની અધિક માત્રા ગ્રહણ ન કરે પ માત્રા કહેવાય ચલી પ સાધુ અદી-નમના' પૂર્ણે યનમા દીનતા ન રાલે-અર્થાત્ તપના પારણા ગેરે પ્રસંગે કદાચ આહાર ન મળે તો પણ દીનચિત્ત ન થાય અને સપ્ત માર્ગમાં મટત રહે. અર્થાત્ જો આહાર નહિ મળે તો મારુ તપ દુર્લભિ પામશે અને જો આહાર ચલી જશે તો દેહનુ ધારણ યશે પમ માને છે દૃષ્ટિ ચિત્તથી સદા ચેત ॥ ૩ ॥ આ વિષયમાં દૃષ્ટાત કહે છે

ઉલ્લયિન્યા હસ્તિમિત્રશ્રેષ્ઠી વર્તતે, તસ્ય હસ્તિભૂતનામ ચાલકોઽસ્તિ, અન્યદા હસ્તિમિત્રશ્રેષ્ઠિન. પ્રિયા મૃત્તા, દુ ન્નર્ગર્ભ વૈરાગ્યેણ હસ્તિમિત્રશ્રેષ્ઠી હસ્તિભૂતદારકેણ સમ પ્રવ્રજિન, અન્યદા દુર્ભિક્ષે સાધુભિઃ સમ વિહરાસો

त्यारे 'भले त्यां जाउं छुं' आम बोलीने ए वाळके त्यां जइने 'धर्मलाभ' आम उच्चार कर्चो. त्यारे देव थयेला तेना पिताए नरनारीरूप धारण करीने लांबा हाथ पसारी दिव्यशक्तिचे तेने अन्नगानादि देवा गांडुं एम करतां दुःकाळ उतरतां भोजकड नगरथी पाछा वळेला साधुओ एज मोगें त्यां आब्या. जुनु शव जोइ दिव्य प्रयोग जाणीने पाछा ए वालकने लइ विहार कर्चो. जेम ए पिता तथा पुर्वे वनेए क्षुधा परीपह सहन कर्चो तेवीज रीते सांप्रतकाळना मुनिओए पण सहन करचो जोइए.

तओ पुठो पिवासाए । दुगंछी लजसंजए ॥ सीओदगं न सेविज्जा । विगडस्से सणं चरे ॥ ४ ॥
छिन्नावाएसु पंथेसु । आउरे सुपिवासिए ॥ परिसुध्दमुहे दीणे । तं तितिवखे परीसहं ॥ ५ ॥

मूळगाथार्थ — तत = क्षुधा परीपहने अनंतर = पिपासा = तृणावडे स्पृष्ट = पीडित तथा दुगंछी = अनाचारथी व्हीता अने लज्जा संयत = शरमना मंजोचवाळा साधुए शीत उदक न सेववु, किंतहि विकृत = अग्नि आदिकथी शुद्ध थरोला जळनी एगणा करची ॥४॥

मूळगाथार्थ :— छिन्नापात = लोकोनी आव जा वगरना मागंमां पूर्वोक्त साधु आतुर = आकुल तथा अत्यंत पिपासा = तृणाथी पीडितो होय वळी अत्यंत मुय सूकावुं होय तो पण जराय दीन न थता ते पिपासा परीपहने तेणे तितिक्षार्थक सहन करचो. ॥५॥

व्या०—ग्रामनगरादौ भिक्षार्थ भ्रमन् दुगंछी अनाचाराद्रीतः, एतादृशो लजसंयतो लज्जायां सं सम्यक् यतते यत्नं कुरुते इति लजसंयतो लज्जावान् साधुर्न हि निर्लज्जो धर्माहः, तस्माद्लजसंयतस्तपस्वी, ततः क्षुधापरीपहानंतर एव पिपासया तृपया स्पृष्टः सन् शीतोदकं प्रामुक्कजलं न सेवेत न विवेदित्यर्थः, 'वियडस्स' प्रामुक्कजलस्य

शस्त्रपरिणीतस्य रसान्तर वर्णान्तर च प्राप्तस्य बहुधादिना शुद्धस्यैवगाय ग्रहणाय चरेत्, प्राप्तुकपानीयग्रहणाय
शुद्धस्वग्रहे व्रजेदित्यर्थः ॥ ४ ॥

इवे भिसार्थ अटन करतां तृयानो उदय याय त्यारे ते परीरह पण सभन करवो-ए अर्थ वे गाथाओधी वहे छे —

अथ — गामनगरादिमां भिसा अर्थे करतां दुर्गङ्गी-अनाचारयी इतो तथा लज्जावदे शरमाइने सम्पन्नकारे यत्न करतो-
अर्थात् शरमाळ स्वमागबालो-कैमके निर्लज्ज साधु धर्मयोग्य न मनाय माटे साधुए लज्जासयत रहेवु-आगो तपस्वी साधु शुभा-
परीपर पङ्गी तरतज पिपासा=दुषारटे बाधित थयो तो शीतोदक-अप्रसुक जळ न सेवे-न पिये, किंतु=[वियडस्त] मासुक=वल्ल
मरिणीत, रसांतर तथा र्णान्तरने पामेळा, अर्थात् अग्नि आदिकयी शुद्ध जलनी एपणा गाटे फरे-एटळे मासुक पाणी मेळवणा
माटे शुद्धस्य ने घरे जाय ४

अथ ग्रामनगरादिभ्यो बहिर्वचनाद्यादिमार्गे व्रजत् साधुश्चेत्तृयया पीडित स्यात्तदापि तृयापरीपह सहेन तु
तत्र साधुनैव ज्ञातव्यमत्र कोऽपि गृहस्थो दाता न दद्यतेऽह स्वयमेव जल गृहीत्वा पियामि तदेव मार्गवैषम्यमाह—
' छिन्नेति ' एतादृशेषु पथिषु मार्गेषु पूर्वोक्तस्तपस्वी पिपासापरीपह तितिक्षेत सहेत, कीदृशेषु ? पथिषु छिन्नो गत
आपातो लोकाना गमनागमन येभ्यस्ते छिन्नापातास्तेषु, कीदृशः ? स्वय तपस्यातुरस्तृयाया आकुलतनु, पुनः
कीदृश ? क्षुपिपासितः, सुतरामतिशयेन पिपासिनोऽप्यत तृपित, पुनः कीदृशः ? परिशुक्लतुलो गतनिष्टीवनत्वेन
शुक्लालुजिहोष्टः, पुनः कीदृशः ? एतादृशोऽप्यदीन ॥ ५ ॥

गाम नगर वगेरेथी भिन्न वन अटवि आदिक मार्गमां जतो साधु कदाच तृपाथी पीडाय तयारे पण तेजे तृपा परीपद सहन करनो पण त्यां साधुए एम मनमां न मानहुं के.—‘ अहों कोइ देनार गृहस्थ नथी माटे हुं मारी मेळेज जळ लइने पी लउं ’ आनी धारण करी तृपा वाथा सहन करवी केचा मार्गमां ए साधुये तितिसा सेचवी ते मार्गहुं वर्णन करी देखाडे छे छिन्नापात=जेमां कोइ पण लोकोनी आव जाव न होय ते साये पोते तपस्वी पण तृपावडे आतुर=अति पीडित=ने एटले सुधीके परिशुष्कमुख=मोढामांथी अभी जतुं रहेवाथी जेनां तालवुं जीभ तथा दोठ सुकातां होय, आटलु छतां पण जराय पण मनमां दीन=दुःखितमानना-वाळो न यतां तृपा परीपद सहन करे.

अत्र धनमित्रकथा—उज्जयिन्यां धनमित्रो वणिक्, धनशर्मनाम्ना स्वसुतेन समं प्रव्रजितः. अन्यदा मार्गे क्षुल्ल-
कस्तृट्पीडितो नदीं दृष्ट्वा पित्रावादि वत्स ! विष जलं पश्चादालोचनया दोषशुद्धिर्भाविनी, इत्युक्ते क्षुल्लो नेच्छति,
ततः पिता साधुः स्वशंकानिरासार्थं शीघ्रं नदीमुत्तीर्यग्रे गतः.

—आ विषयमां धनमित्रनी कथा—

उज्जयिनी नगरीमां धनमित्र नामनो एक वणिक् रहेतो हतो तेने धनसर्मा नामनो पुत्र हतो आ पिता तथा पुत्र बनेए साये प्रव्रज्या लीधी. एक सपये ए बने मार्गे चालतां क्षुल्लक=वाळक तरसवी पीडावा लाग्यो एटलायां नदी आरी ते जोइने पिताए

पुष्पने बंधु के—'दे वत्स ! जल पीले पछी आलोचनायी दोषशुद्धि करी लेवाओ'—आ प्रमाणे पिताये कंधु तथापि पुत्रे जल पीधु नहिं तयारे पिताए आशु के मारी राजरीमा पीतां अचक्राय छे तेबी पिता श्रीमन्—उतावळो आगळ चाली नदी उतरी गयो.

छुट्यो नया प्रचिट्यो जलजलिमुत्क्षिप्य चितितवान् कथं जल पिबामि ? यन् —एगमि उदगचिदुमि । जे जीवा जिणवरेहिं पससा ॥ ते पारेरयमिन्ता । जंचूहीवे न मायति ॥ १ ॥ ज-थजलं तत्थ वण । जत्थ वण तत्थ निधिओ अग्गी ॥ तेउवाउसद्गया । न सा य पचमन्वया खेव ॥ २ ॥

पेलो बालक तो नदीमां पेठो तयारे लोगमां पीया माटे जल भरी विचार करे छे—आ जल केद पीचाय ? एक जल बिंदुमां जिनवरोये जेटका जीवो प्रकृत छे ते अपार जीवो आ जचूदीपमा माय नहिं ? ज्या जल त्यां वन ओ ज्यो वन त्यां निधये अग्नि, ए तेउ तथा वायुना सहगामी (जीवो) मत्स्य यता नवी २

हतूण परप्णाणे । अप्पाण जे कुणति सप्पाण ॥ अप्पाण दिवसाण । कए य नासेइ अप्पाण ॥ ३ ॥ इति सवेगेन जलमञ्जलिः पञ्चायत्नेन शुक, ततस्तृपया मृत्वा स देवो जात, अवधिज्ञानायगतपूर्वभववृत्तानेन तेन साधुनामनुकूपया पथि गोकुलं कृतं, तत्र तस्मादि शुद्धमिति गृहीत्वा साधवः सुखिनो जाताः, अग्रे चलिताः

पारका प्राणने दग्धीने योनाने समान करे छे तेओ केन्लक (योडाक) दिवसोमां आत्यानो नाञ्च करे छे=अग्रोगतिण यद्वा-

चाहे छे. ३ आवा संवेगथी हाथनी अंजलिमां लीवेछुं जळ यत्नथी पाछुं नदीमां नाखी दीधुं. त्यारे पोते तृपा पीडित थइ मरी गयो अने देव थयो. अवधिज्ञाननी लब्धि थवाथी पूर्व भवनो सघळो वृत्तांत ज्ञात थयो त्यारे तेणे साधुओना अनुग्रहार्थे ए स्थानके मार्गमां गोकुल (गार्गोनुं टोछं) राख्युं जेथी ते मार्गे जता आवता साधुओ छाश वगेरे शुद्ध पदार्थो ग्रहण करी सुखी थइ आगळ चालता थता.

तेन देवेन स्वस्वरूपज्ञापनार्थमेकस्य साधोर्विटिका गोकुले स्थापिता. विटिग्रहणार्थं पञ्चाद्व्यावृत्तामुनिवचसा सर्वरणि साधुभिर्ज्ञातगोकुलाभावैस्तत्र दिव्यमाया ज्ञाता, तत्पिण्डभोजनविषयं मिथ्यादुःकृतं दत्तं. ततस्तत्रायातेन देवेन पितरं मुक्त्वा सर्वे साधवो वंदिताः, पित्राऽवंदनकारणं पृष्टः सर्व स्ववृत्तांतं पितुर्जलपानानुमतिं च प्रोच्य गतो देवः स्वस्थानं, एवं क्षुल्लककृतृदृपरीषहः सोढव्यः ॥ २ ॥

ते देवे पोतानुं स्वरूप जणाववा माटे एक साधुनी विटिका [] गोकुलमां राखी ए विटिका लेवाने पाछा वळी ते स्थाने आवेला मुनिये जोयुं तो त्यां गोकुल के कथुं दीछुं नहिं, आ वृत्तांत ए साधुए बीजा साधुओने जणावयो ते उपरथी सर्वेए जाणुं के-एतो कोइ दिव्यमाया हती. एम जाणी तेना पिण्डभोजन विषयक 'मिथ्या दुष्कृत' दीधुं त्यारे ते देवे त्यां आवीने पोताना पूर्वभवना पिताने छोडीने बीजा साधुओने वंदन कर्युं, पिताए वंदन न करवानुं कारण पूछ्युं त्यारे-पोतानो सकलवृत्तांत तथा पिताये जलपान करवा जे अनुमति आपेली ते बधुं कहीने देव पोताने स्थाने गया, आवी रीते ए क्षुल्लके [गालके] करेला तृपा परीषहनी पेठे साधुए पण तृपा परिषह सहन करयो. २

अथ ध्रुवाविपासापीडितस्य कृशास्य शीतमपि शरीरे लगति, तदपि सोढय, तदपि गाथाद्वयेनाह

ध्रुवा तथा तथायी पीडित होइ कुश [दुर्वृत्त] गाथाबालने शीत-आद पण लागे ते पण सहन करे एम ने गाथायी कहे ते

चरते विरय ल्हह । सोय फुसइ एगया ॥ नाइवेल मुणी गच्छे । सुचा ण जिणसासण ॥ ६ ॥

न मे निवारण अरिथ । छवित्ताण न वियसे ॥ अह तु अग्निं सेवामि । इइ भियखु न चित्तए ॥ ७ ॥

मूळगाथार्थ—कोर दाणे ग्रामातरे पिचला विरत=अग्निसधुभ्रजादि कायची निइत्त थयेला तथा न्हत्त अगायाळा साधुने शीत स्पशं करे, अर्थात् दाढ घाय तथापि मुनिये जिणशासन सामखीने भक्तिवेळ=दाढनी घ्दीफधी स्याप्यायायिकने दाणे क्याय जडु नहि ॥ ६ ॥

मूळगाथार्थ—मारे कर (दाढनु) निवारण करे तेवु (उग्रत जेवु) नथी तेम छविभ्रान=दाढधी चामढीनु रमण करे तेवु कयलादिक ण नथी हो पछी हु भग्नि सेवु=तापु एम मिथुए मनमा कशपि चित्तन विचार सरवु ण कखु नहि ॥ ७ ॥

पा०—एकदा महाशीतकालावौ प्रतिमावहनावौ कायोत्सर्गे स्थित तपस्विन शीत स्पृशेच्छरीरे लगेत्तदा स मुनिस्तापस्यतिवेल स्वाध्यायकरणप्रस्तावमतिक्रम्य शीतभीत सन् स्थानातर न गच्छेत्, किं कृत्वा? जिणशासनं श्रुत्वा जिणशासने हि जीवोऽन्यो देहान्य, कीदृश मुनि? ग्रामानुग्राम विहरत चरत, अथवा मुक्तिनगरानुकुले साधुमार्गे विचरत; पुनः कीदृश? ल्हह म्म म्निग्धभोजनैलाभ्यगादित्यागे? म्क्षाग, पुन कीदृश? विरतमग्निप्रज्ज्वालनाधिरत, तदा

पुनः शीतपीडितो भिक्षुरिति न चिन्तयेदिति न विचारयेत्, इतीति किं ? मे मम 'छविचाणं' देहचर्मच्छादनं शीतनिवारणं किमपि न विद्यते नास्ति, तेनाहमग्निं सेवामीति चिन्तितमपि न कुर्यात्, तदाग्निसेवनं दूरमेव त्यक्तं.

अर्थः—कोइ समये महाशीतकालमां प्रतिभावहनादिक्र कायोत्सर्ग स्थित तपस्वीने शीत=डाढ शरीरे लागे त्यारे ते मुनिए वेळानो अतिक्रम करीने अर्थात् स्वाध्याय करवाना प्रस्तावने छोडी दाढयी ळीने, जिनशासन सांभळीने स्थानांतरे जातुं न रहेलुं—केमके जिनशासनमां जीव अन्य अने देह अन्य एम केहेलुं छे.

तेथी ए मुनि एक गामथी बीजे गाम विहार करतां, अथवा मुक्ति नगरने अनुकूल मार्गमां विचरनां, स्निग्ध भोजन तैलनो अभ्यंग वगेरेना अभावने लइ सकल देह जेनो लुखो लागे एवो, तेमज तापवा माटे अग्नि सलगाववा वगेरे क्रियाथी विराम पामी, आ मारा देहने ढांकवा कंइ ओढवानुं नथी तथा दाढनुं निवारण करवा बीजुं कंइ साधन नथी तेथी हुं आ अग्नि तापुं छुं—आम मनमां चिंतन पण करे नहिं. तो पछी अग्नि सेवननी तो वातज क्यां रही. ७

अत्र भद्रबाहुशिष्याणां कथा—राजगृहे चत्वारो वयस्या वणिजः श्रीभद्रबाहुगुर्वतिके प्रव्रज्य श्रुतं चाधीत्येका-
किप्रतिमया विहरंतस्तत्रावेयुः, तदा हेमंत आसीत्, ते च भिक्षाभोजनमादाय तृतीयपौरुष्यां न्यवर्तत, रात्रौ
पृथक् पृथगवसन्, तेषामेकस्य चरमपौरुषी वैभाराद्रिगुहाद्वारेऽवगाढा, तत्रैव सोऽस्थात्, द्वितीयः पुरोधाने
तृतीयस्तृगानसमीपे, चतुर्थस्तु पुराभ्यर्णे.

—આ વિષયમા શદ્રવાહુના શિલ્પોની કથા કહે છે.—

રામચર્યાં ચાર સરસ્વી ઉમ્મરના વૈદ્યો પ્રગ્ન્યા લઈ સાસ્ત્રાચ્યન કરી નોલનોલા વિહાર કરતા શ્રીમદ્રાહુગુરુ પાસે આવી વઢ્યા તે સમયે દેખત ક્રાટુ ચાલી રહ્યો હતો એ ચારે જણા ખિસા ભોજન લઈને ગ્રીની વૈલ્પી (પહોર)મા પાગ્ર વઢતા અને રાત્રે સર્વે વૃષકપૃથક્ નિવાસ કરતા તેમાના એકને છેલી વૈલ્પી વૈષાર પર્વતની ગુફાના દ્વારમા પડી તેથી તે તો ત્યાંજ સ્થિત થયો; ધીજો નગરોદ્યાનમાં; ધીજો એ ઉદ્યાનની સમીપે અને ચોયો તો પુરની સમીપમાજ રહી ગયો

તત્ર યો વૈભારાદિગુહાસત્ર સ મહાશીતલ્યધિતો રજન્યાધ્યામે મૃત, ઉદ્યાનસ્થો દ્વિતીય્યામે મૃત, ઉદ્યાના-
સન્નસ્તૃતીયે યામે મૃત પુરાસશ્વસ્તુ પુરોષ્મણાપશીતલ્વેન ચતુર્થે પ્રરે મૃતઃ, સર્વેષ્વેતે સાધવો દિવ જગ્મુ, ત્વ
શીતપરીપદ સોઢન્ય ॥ ૭ ॥ શીતકાલાર્નતર શ્રીષ્મકાલસ્યાગમન સ્યાત્, તત્પરીપદોઽપિ સોઢન્ય

હવે આ ચારમાંથી જે વૈભારાદિની ગુફા પાસે હતો તેતો ટાઢની અતિવ્યથાથી રાત્રિના પહેલાજ પહોરમા મરણ પામ્યો, ધીજો જે ઉદ્યાનમાં હતો તે ધીજા પહોરમાં મૃત થયો, ઉદ્યાનની નજીકમા હતો તે ધીજા પહોરમાં મૃત થયો અને નગરની નજીકમા હતો તેને નગરની જરા દુર મલી તેથી તેને પહેલા જગના કરતા ઓછી ટાઢ લાગવાથી ચોથા પહોરમા મરણ પામ્યો; અને તે ચારે સાધુઓ સર્વે ગયા એવી રીતે સાધુ જનોએ હમેશા ગીત પરીપદ સહન કરતો જોડે. ૭ શીત કાલ પછી ઉષ્ણ કાલ આવે તે પરીપદ પળ સહન કરતો

उसिणपरिवावेणं । परिदाहेण तज्जिण ॥ धिंसु वा परितावेणं । सायं नो परिदेवण ॥ ८ ॥
उणहाहिततो मेहावी । सिणाणं नो वि पत्थण ॥ गायं नो परिसिचिजा । न वीइजा य अपपयं ॥ ९ ॥

मूलगाथार्थ—ग्रीष्मऋतुमां—‘घा’ शब्द छे तेथी शरद् ऋतुमां पण उष्ण परितावे करी तथा परिदाघ=सर्वांग घामवाडे अने परिताप=सूर्यना सस्त तापवडे तज्जित=अकळावेला साधुण सात=सुखनी परिदेवना=‘हाय! आ ताप क्यारे शांत थाय! बघो प्रलाप न करवो. ॥ ८ ॥

मूलगाथार्थ—मेघावी=वस्तुधर्म जाणनार साधु, उष्णाभित्त=गरमीथी तपे तथापि स्नाननी प्रार्थना न करे तेम पोतानां गात्रने (जलवती) सींचे नहिं अने पोताने (पंखा वगैरे थी) चीजे नहिं; अर्थात् घालु ढोळे नहिं, ॥ ९ ॥

व्या०—मेघावी स्थिरबुद्धिमान् साधुग्रीष्मे उष्णकाले वा शब्दाच्छरदि ऋतावपि सातं सुखहेतुं न परिदेवेत्, कदा मम शरीरे शीतलत्वं स्यादिति न प्रलापं कुर्वीत. कीदृशः साधुः ? उष्णपरितापेन यः परिदाघस्तेन तज्जितः ग्रीष्मकाले सूर्यस्यातपेन भूमिशिलादयः परितप्ताः संति, तत्र साधुरातापनां कुर्वस्तप्तभूमेः, शिलानो लोहकारशा- लासमीपत्वाद्वा परिदाघेन बहिः प्रस्वेदमलाभ्यां बहिना वा, अंतश्च तृष्णारूपेण तज्जितोऽतिपीडितः. पुनरप्युक्त- मर्थमेव दृढयति—मेघावी साधुरुष्णाभितप्तः स्नानं नैव प्रार्थयेत् नाभिलेखेत्, पुनर्गात्रं शरीरं नो परिसिचिेत्, न च प्रस्वेदादिसद्भावे आत्मानं स्वदेहं बीजेयत् : बीजेनेन शरीरस्य न वात प्रक्षेपं कुर्यादित्यर्थः.

અર્થ —મેધાવી=સ્થિરનુદ્ધિયાન=સાધુષ્ઠ ગ્રીષ્મ=ડાળાકાળમા શાન્તિરૂપાં ડાળાં પરિતાપ વડે થતા પરિદાઇ-અર્થાત્ ગ્રીષ્મકાળમા મૂર્ચના તદ્દકાને લીધે પૃથ્વી શિંગા સ્ત્યાદિક ત્યાં પરિતાપ હોય છે તે સમયે સાધુ આતાપના ઇતલે તપેલ ભૂમિથી અથવા તપેલી પિત્તાથી તેમજ હુહાર વગેરેની કોડ પાસે હોવાથી જે પરિદાઇ થાય

હુહાર તો પરસેવો મેલ તથા સનાપ થાય અને અતરમા તુળાલ્પી; એમ નેપ પ્રચારના પરિદાઇથી તર્જિત=વાઢાતો હોય તો પણ સાત=મુલ્ક હતુ સપાદનાર્થ 'મારે શરીરે વચારે શીતક્રતા થાય' આપ પરિદેવન=ડાળાપ કરે નહિ ૮ પુનરપિ કહેલા અર્થને હુ કરે છે —મેધાવી સાધુ તદ્દકાવી તપે તો પણ સ્નાનની અભ્યથના ન કરે, તેમ પોતાનુ ગાત=શરીરને સીંચે પણ નહિ અથાત્ બલથી પ્રોક્ષણ જેવુ પણ કરે નહિ અને પરસેવાથી ગમે તેવો અકલાતો હોય તો પણ ગામળાવતી શરીરને પવન નાલે નહિ

અત્રારહસ્યકથા યથા—નગરાનગર્યામર્હેન્નિમગ્નાચાર્યનાર્થે દક્ષાતમા વળિગ્મગ્નાભાષ્યાંરહસ્યકથુચ્ચેન મમ પ્રવ્રજિતઃ મિત્રા સર્વથેયાદૃશ્યકરણેનેતસ્તત પરિબ્રમ્ય ભવ્યમિક્ષામોજનસપાદનેન સ પાલોત્યત સુત્રી ક્રુત, ડપચિષ્ટ પૃષ્ઠ મુક્તે, કદાપિ મિક્ષાયૈ ન બ્રમતિ, તન્નિક્ષાર્થ સ્વમિક્ષાર્થ ચ પિતુરેવ બ્રમણાત્ અન્યદા પિતરિ મૃતે માધુમિ પ્રેરિતઃ સ પાલો ગ્રીષ્મે માસે મિક્ષાર્થ ગત

—આ વિષયમા એક અરહસ્યકની કથા કહે છે—

તગરા નગરીમા અર્હેન્નિમગ્ના આચાર્યની પાસે ઢત્ત નામના વળિકે મદ્રા ધાર્યા તથા રહસ્યક પુત્ર સહિત મત્રગ્યા યુદ્ધન કરી, પિતા

हमेशां पोतेज फरी भटकीने सःरुं भिक्षा भोजन मेळवी लावी ए बाळकने अत्यंत सुखी राखतो. ए छोकरो कयांय भिक्षा मागवा न जाय, तेने माटे तथा पोताने माटे पिताज भ्रमण करी आवे; छोकरो तो वेठां वेठां लावी आपे ते खाय, एम करतां बाप मरी गयो त्यारे ए छोकराने साधुओ कहेवा लाग्यो के- 'भिक्षा मागवा जाओ' एटले ते छोकरो भिक्षा मागवा जवा लाग्यो.

तापाभिभूतः प्रोक्तुंगृहच्छायायामुपविशति, पुनस्तन उन्निष्ठति. शनैः शनैर्याति. एवं कुर्वतमत्तिसुकुमारं तमरहन्नकुमारं रूपेण कंदर्पावतारं दृष्ट्वा काचित्प्रोषितवणिग्भार्याकार्यं गृहे स्थापितवतीः तया सह स विषयासक्तोऽभूत्.

एक वखते भिक्षा मागतां बपोरना तडकाथी गभराइने एक उंचा घरनी छायामां वेठो, वळी त्यांथी उंठीने धीमे धीमे चालेछे तेटलामां ते अति सुकुमार अने रुपमां कामदेव समान ए रहन्नक कुमारने जोइ, एक वणिक्नी स्त्रीं के जेनो पति परदेश गयेलो होवाथी घरमां पोते एकलीज हती तेणे आ रहन्नकने बोलावी पोताना घरमां राख्या, तेणीमां आ रहन्नक विषयासक्त थयो.

अथ तन्माता साध्वी पुत्रमोहेन ग्रथिलीभूयारे अरहन्नक ! अरे अरहन्नक ! इति निर्घोषयंती चतुष्टयादिषु भ्रमति. एकदागवाक्षस्येनारहन्नकेन तादृशावस्था माना दृष्ट्वा, संजानात्यंतसंवेगः स गवाक्षादुत्तीर्य पादयोः पतित्वा मातरमेवाह हे मातः ! सोऽहमरहन्नकः, इति तद्वचःश्रवणात्स्वस्थचिन्ता माता तमेवमाह वत्स ! अन्यकुलजातस्य तव केयमवस्था ?

एक समये ए रहस्यक कुमारनी माता साध्वी पुत्रमोहवी विह्वल यह 'अरे अरहस्यक ! हे अरहस्यक ! आम बूयो पादती चकला चातरामां फरती हती तेज्यामा गोस्वमा बेठेला रहस्यक कुमारें पोतानी माताने आची दुरवस्थामा जोड के तेज क्षणे अत्यंत सवेग उत्पन्न यवाधी मूढ गोस्वमाया नीचे उतरीने माताना पगमा पहीने माने कहे छे के-हे माता ! ' ते हु आ अरहस्यक, ' माता आ वचन साध्वी दृश्यचित्त यइने कहेवा छागी के- ' हे वत्स ! उचम कुळमां जन्मीने तारी आ अवस्था केम यह ? '

स प्राह मातस्वारित्र पालयितुमह न शक्नोमि, मा प्राह तर्ह्यनशनं कुरु ? मातृवचसा स तत्पशिलाया सुप्त्वा पादपोषगमन चकार सम्यगुणपरीषह विमत्या समाधिभागेवत्त्व प्राप्नवान् एवमन्यैरपि साधुभिरुणपरीषह सोढव्य ।' ४ ॥

ते बोल्यो- 'हे माता ! हु चारित्र्य पाली शक्नो नथी.' त्यारे माताए कहु के- 'त्यारे अनशन करा' ते मातानु वचन सामळी मा शिला उपर घुइने तेणे पादपोषगमन कर्तुं अने सम्यवप्रकारे उण्ण परीषह सहीने समाधी सेवी देवभावने प्राप्त ययो आचीज रीते अन्य साधुओए पण उण्ण परीषह सहन करवो जोइए ९

ततो ग्रीष्मकालादनंतर वर्षाकाल समागच्छति, वर्षाकाले दशमशकादय उत्पद्यते तैश्च पीडितेन सता तत्परीषह सोढव्य ॥ ८ ॥ ९ ॥

ગ્રીષ્મકાલ પછી વર્ષાકાલ આવે છે. વર્ષાકાલમાં ઢાંસ મચ્છર વગેરે ઉત્પન્ન થાય છે એ દંશમશાકાદિકથી પીડિત થતા સાધુએ એ વર્ષાપરીપદ પળ સહન કરવો જોઈએ.—

પુટ્ટો ય દંસમસઈહિ । સમરેવ મહાગુણો ॥ નાગો સંગામસીસે વા । સૂરો અભિહણે પરં ॥ ૧૦ ॥
ન સંતસે ન વારિજ્ઞા । મળંપિ ન પઓસઈ ॥ ઉવેહતહણે પાળે । મુંજંતે મંસસોણિયં ॥ ૧૧ ॥

મૂલગાથાર્થઃ—સમભાવી મહામુનિ દંશમશાકાદિવેદે સ્પૃષ્ટ=ડંછ લાગતાં પીડિત થાય=તો પળ, સંગ્રામને મોભરે રહેલા હાથી અથવા શૂરવીર જેમ પર=શત્રુ-ને હળે તેમ પર-આંતર શત્રુ ક્રોધાદિકને હળે. ॥ ૧૦ ॥

મૂલગાથાર્થઃ—એ ઢાંસ મચ્છર મસલાં જું વગેરેથી ત્રાસ ન પામે તેમ તેને વારે પળ નહિ, ઘટહુંજ નહિ કિંતુ પોતાના મનને પળ પ્રદૂષિત ન કરે, કિંતુ ઉપેક્ષા કરે. પોતાના માંસ તથા શોણિત=રુધિરને છાતા ઘવા એ પ્રાણીઓને હળે નહિ ॥ ૧૧ ॥

વ્યા૦—મહામુનિર્મહાતપસ્વી દશમશર્કૈર્જતુભિઃ સ્પૃષ્ટો ભક્ષિતઃ સન્ન સન્નસેત્, ત્રાસં ન પ્રાપ્નુયાત્, પુનસ્તાન્ દંશાદીન્ ન નિવારયેત્. તેષાં વારણે હ્યાહારાંતરાયઃ સ્યાત્, મનોઽપિ ન પ્રદૂષયેત્, મનોઽપિ કલુષં ન કુર્યાત્, નિવારણં તુ દૂરે એવ વ્યક્તં, તેષુ મનસ્યપિ ક્રોધં ન કુર્યાત્, કિંતુ તેષુ દંશમશાકાદિષુ દુષ્ટજીવેષુ માંસશોણિતં પલલરુધિર મુજાનેપૂપેક્ષેત. ઉદાસીનભાવે વર્તેત, રાગદ્વેષરહિતો ભવેત્, પ્રાણાંસ્તાન્ દંશમશાકાદીન્ માંસરુધિરં મુંજાનાન્ન હન્યાત્.

अर्थ — यदाह्वनि=यदाहृतस्वी=दांस यसलां चगेरे जतुओ आवीने स्पर्श करे; अर्थात् करहे तो पण जराय आस न पाये, तेम ए दांस यसलां आदिकने निवारे पण नहिं, अर्थात् झापट मारीने उदाहे पण नहिं केमके एओने उदाहवायी तेना गुजारामां अहवण नाखवा रूप 'आहारातराय' नामक दोष लागे छे. तेम ए प्राणियो निवारण करवानु तो दूर रखु पण मनने पण दूषित करवुं नहिं अर्थात् मनमो पण जराय कचशायु नहिं, तेना उपर क्रोधलेख पण करवो नहिं, किंतु ते दुष्ट जतुओ उपारे मांस तथा रुधिर भक्षण करे त्वारे उपेक्षा करवी-रागद्वेष रहित उदासीन भावे रहेवु ए मास रुधिर खाता दांस यसला आदिक प्राणीने हणवा नहिं.

अत्र अमणभद्र कथा यथा—यपायं जितशत्रुनृपस्य पुत्र अमणभद्रो युवराजा श्रीधर्मघोषात् प्रव्रज्यैकाकि-
त्स्वविहारेण विहरन्त्यदा शरदि कृतावटव्या प्रतिमास्थितो दंशमशकैः पीड्यमानोऽपि निश्चलः स्वयमनतशो मुक्त
नरकवेदनात्स्वरूप चिंतयन् समाधिना मृत्वा दिव गतः. एव दशमशकपरीयह सोढव्य ॥ ५ ॥

—आ विषयमा अमणभद्रनी एक एवी कथा छे के—

चंपानगरीमां जितशत्रु राजानो पुत्र अमणभद्र नामे युवराज हतो तेने धर्मघोषणा साधळीने अते मद्रज्या लइ एकाकी विहार
करतो एक समये शरद् ऋतुमां अटवी=जगलमां भटकतो एक स्थले बेठो त्या दशमशकादिक जतुओ करदवा लाग्या तथापि पोते

निश्चल रह्यो. केमके पोते अनंतवार नरकवेदनाओ भोगवेली तेनो विचार राखी अडग रहीने समाधि दशा पायी मृत थयो अने स्वर्गे गयो. आवीज रीते दशमशकपरीपह अथवा नामांतरे वर्षा परीपह पण साधुओए सहन करवो जोइये. ११

अथ च दशमशक्तादिभिः पीड्यमानो वस्त्राशास्याकारो न स्यादतोऽचेलपरीपहमाह—

ए दशमशकादिकथी पीडातो साधु वस्त्रनी आशा सूचक आकारवान् न थाय तेने माटे अचेल परीपह कहे छे.—

परिजुझेहिं वत्थेहिं । होवखामिति अचेलए ॥ अटुवा संचेलए होवखं । इइ भिक्खु न चितए ॥१२॥
एगया अचेलए होइ । संचेलए अवि एगया ॥ एयं धम्मं हियं नच्चा । नाणो नो परिदेवए ॥१३॥

मूळगार्थः—अति जीर्ण वस्त्रथी 'द्वे हुं वस्त्र वगरनो थइ जइश' अथवा 'आ जुनां वस्त्र जोइ मने कोइ वस्त्र आपे तेथी हुं वस्त्र सहित थइश' एवी रीते भिक्षु कदापि चितवे नहिं ॥ १२ ॥

मूळगार्थः—एकदा=कोइ अवस्थामां अचेलक=वस्त्र यिताना अथवा जीर्ण वस्त्रवाळा होय तेम एकदा=अवस्थांतरे सबे-लक=वस्त्र सहित पण होय, आ बन्नेने धर्महित=धर्ममां उपकारक मानो ब्रान्नी साधु कदापि परिदेवना=खेद न करे. ॥ १३ ॥

व्या०—भिक्षुः साधुर्वस्त्रेषु परिजीर्णेष्विति न चिंतयेत्, मनसि न विचारयेत्. इतीति किं ? अहं वस्त्राभा-

वेञ्चेलको निर्बन्धो भविष्यामि, न विद्यते चेल वस्त्र यस्य सोऽचेलक इति दैन्यं न कुर्यात् अथ वेतादृश और्ण
स्फुटितवस्त्र मा दृष्ट्वा कस्मिद्दर्मात्मा दाता मग्न वस्त्र दास्यति तदाह सचेलको वस्त्रसहितो भविष्यामीति प्रमोद
भागमपि न स्यात्, एतावता वस्त्रस्याप्राप्तौ वस्त्रस्यप्राप्तौ वा विषादो वा हर्षो वा साधुना न विधेय, प्राप्याप्राप्यो
सहर्षेण भाव्यमित्यर्थः ॥ १० ॥

अथ — भिक्षु-साधु, भले वस्त्र परिजीर्ण=प्रसूत जुना थइ गयेल होय वा एण ते वावत मनया “अरेरे वा वस्त्र जुना थइ
फाणी अवा आठ्ठ्या छे ” एम भागना न करे अर्थात्-इहे आ वस्त्र नष्ट थशे अने हु अचेलक=रस्त्रहीन थइ जइश एवी दीनता
मनमा न लावे, अथवा ‘ भ्रातु आ फाटल तुटल वस्त्र जोइ कोइ धर्मात्मा मने वस्त्र देशे ल्यारे हु सचेलक=वस्त्रवान् थइश ’ आम
मनमा धारी प्रमोद=हर्ष एण न पामे आ उपरवी साधुए वस्त्रनी प्राप्ति तथा अप्राप्ति प्रमने हर्ष अथवा खेद न करवो किंतु वस्त्र
प्राप्त थाय के न थाय वस्त्रे प्रसंगे समान भावे रहेबु १२

पुन साधुरेव चितयेत्—एकदा जिनरूपावस्थाया साधुरचेलक स्यात्, इयमपि साधुरेवावस्था, स्वविर-
कन्पेऽपि दुर्लभवस्त्रत्वेन पूर्ववस्त्रस्य जीर्णत्वाद्वाशे जाते सत्यपरवस्त्रप्राप्त्यभावेन निमित्त विनापि निर्वस्त्र स्यात्,
तदा मनसि साधुनेति चिंतनीय इदानीमह जिनकल्पावस्था भजामि, जिनकल्पीमुनिरचेलक एव तिष्ठति पुन-
रेकदा स्वविरकल्पावस्थाचिंतनेनोभय धर्म ज्ञात्वा ज्ञानी साधुर्नो परिदेवेत, नो विलाप कुर्यात्, कीदृश धर्म ? हित
हितकारक ॥ १३ ॥

पुनः साधु एम चिंतन करे के -एक समये साधु जिनकल्प=जिनसदृश अवस्थामां अचेलक=अवसन्न बने; आ पण साधुनीज अवस्था होय, दृढावस्थामां पण वल्ल दुर्लभ होय त्यारे अथवा पूर्वनां वल्ल जीर्ण थइ फाटी तुटी नाश फामे अने अन्य वल्लनी मासि न थाय त्यारे निमित्त विना पण निर्वल्ल दशा आवे त्यारे साधुये मनमां एम चिंतन करवुं के- 'हवे हुं जिनकल्प अवस्था भजुंहुं' कारण के जिनकल्पी मुनि अचेलक=निर्वल्ल=ज रहेछे. कोइ समये स्थवीरकल्प=दृढजेवी=अवस्थानुं चिंतन करी उभयधर्मने जाणीने ज्ञानी साधु परिदेवन=विलाप न करे केमके ए धर्मने ज्ञानी साधु पोतानो हितकर मानी ले. १३

अत्र दृष्टांतो यथा—दशपुरे नगरे सोमदेवो द्विजोऽस्ति, तस्य भार्या रुद्रसोमा नाम्नी वर्तते, तयोः पुत्राचार्य-
रक्षितफलगुरुरक्षितौ स्तः, आर्यरक्षितेन पितुर्विद्या पूर्णा गृहीता, पञ्चत्पाटलिपुत्रे नगरेऽधिकविद्यापठनाय कस्यचि-
दुपाध्यायपार्श्वे गतः, तत्र तेन सांगोपांगाश्र्वारो वेदाः पठिताश्चतुर्दश विद्यास्थानानि गृहीतानि.

—आ विषयमां एक दृष्टांत कहे छे—

दशपुर नगरमां एक सोमदेव नामनो ब्राह्मण रहेतो हतो. तेनी भार्या रुद्रसोमा नामनी हती, तेने आर्यरक्षित तथा फलगुररक्षित एवा नामना बे पुत्र हता, तेमांना आर्यरक्षिते पोताना पिता पासेथी पूर्ण विद्या भणीने अधिक विद्या संपादन करवा पाटलिपुत्र नगरमां कोइ उपाध्यायनी आगळ जइने ते अंग उपांग सहित चारे वेद भण्यो, अने चउदे विद्यास्थान गुरु पासेथी पाम्यो.

ततो दशपुर नगर प्राप्तः, नृपादिसकललोके प्रवेशोत्सव कृत्वा पूजितश्च स्वगृहे गत्वा पितरौ प्रणत. पिता-
तीव्रहर्षवात् जातः, माता तु नैव हर्ष मनादर्शयति आर्यरक्षित प्राह हे मातस्व भवध्ययनेन किं न कृष्टा ? सा
प्राह किमनेन जीवघातादिनिमित्तेन बहुशास्त्राध्ययनेन ! किं त्वया दृष्टिवादोऽधीत ? येन मम हर्ष. स्यात् ततस्तेन
पृष्ट दृष्टिवाद. क्वास्ति ? मात्रोक्त ईधुवादके स्थिताना तोसलिपुत्राचार्याणां समीपेऽस्ति

भणी गणीने ज्यारे पाछो दशपुर नगरमा आव्यो त्यारे राजा आदिक सकल लोकोए गजते वाजते तेने गाममां प्रवेश
करावी पूजा करी पोताने घरे जइ मा बापने पने लाग्यो त्यारे पिता सोमदेव अत्यंत हर्ष पाय्या पण माता रुद्रसोमाए लेख पण
हर्ष दर्शव्यो नहिं त्यारे आ आर्यरक्षित पुत्र बोळ्यो-‘ हे मात ! हु भण्यो तेथी तये जराय हर्ष केम नथी पावतां ? त्यारे माता
बोळ्यां के-आवा जीवघात वगेरेना निमित्तभूत बहुशास्त्रना अध्ययनथी शु बळ्यु ? शु तु दृष्टिवाद भण्यो ? के जेथी मने हर्ष थाप
त्यारे पुत्रे करी पूछ्यु ‘ ए दृष्टिवाद क्या छे ? ’ माताए उत्तर आप्नु के-‘गेरडीना गडमा रवेता तोसलिपुत्र आचार्य समीपेछे’

ततस्तेन भणित हे मातः! कलये तत्र यास्यामि दृष्टिवादभणनार्थ, रात्रौ सुप्त सन्नेव विनयति दृष्टीनां बादो
दृष्टिवाद इति नामाप्यस्य शास्त्रस्य सुदरमिति प्रभाते तद्भणनार्थं तत्र चलित, मार्गे प्रथमत एव दशपुरनगरप्रत्या-
सञ्चमामवासी पितृमित्र सार्धनवेधुयष्टिहस्तो ब्राह्मणो मिलित’, कथित च तेनाह तव मिलनार्थमागतोस्मि, तत-
स्वागतं परस्पर पृष्ट, पश्चादाय्यरक्षितेनोक्तमह क्वचित्कार्याय गच्छन्नस्मि, इव सार्धनवेधुयष्टिप्राभृत मातुर्हस्तेऽर्पणीय,
कथनीय चाह पूर्वमार्थरक्षिताय मिलित

त्यारे पुत्र बोल्यो—‘ हे मातः! काले हं दृष्टिवाद भणवा माटे त्यां जइश. रात्रिमां मृता मृतां एम विचार करवा लाग्यो के—‘दृष्टिनां वादो दृष्टिवादः’ अर्थात् दीठेळुं कहेळुं आ दृष्टिवाद नाम केवुं सुंदर छे. सवारमां उठीने ते भणवा माटे चाल्यो, मार्गमां पहेलांज दशपुर नगरनी समीपना गामडांनो रहेवासी तेना पितानो मित्र एक ब्राह्मण शेरडीना साडानव सांठा हाथमां लइने तेने सामो मल्यो अने बोल्यो के तमनेज मळवा आबुं छुं. एक बीजा परस्पर स्वागत करी कुशलता पूछी त्यारे आर्यरक्षिते कहुं—हुं तो कइ कार्य अर्थे जाउछुं; आ साडानव शेरडीना साठांनु उपायन(भेट)मारां माताना हाथमां आपजो, अने कहेवुं के हुं आर्यरक्षितने मल्यो.

अथ तेन तथैव कृतं. ततो माता तुष्टा सती चितयति मम पुत्रेण सुंदरं मंगलं दृष्टं, सार्धनवपूर्वाण्यध्येव्यति पुत्रः, आर्यरक्षितोऽपि शुभं शकुनं चितयन् गत ईक्षुवादके. तत्रैकस्मिन् पार्श्वे स्थित्वा ददुरश्राद्धवंदनविधिं दृष्ट्वापाश्रयमध्ये प्रविष्टः, वंदिता स्तोसलिपुत्राचार्याः, तैः पृष्टं स्वरूपं प्रयोजनं च सर्वमप्युक्त्वा मम दृष्टिवादमध्यापयंतिविति वदंतं तं सूरयः प्रोचुर्यद्यस्मदंतिके प्रव्रज्या गृह्णासि तदा तमध्यापयामः, तेनोक्तमेवमप्यस्तु.

ए ब्राह्मणे ते प्रमाणे कर्तुं, ते सांभळी माता—‘ मारा पुत्रे सुंदर मंगल दीठुं ’ एम जाणी राजी थइ, अने मारो पुत्र साडानव पूर्वं भणशे एम घारी मनमां संतोष पामी. आर्यरक्षित पण पोताने शुभ शकुन मल्युं एम विचारतो ईक्षुवादके=(शेरडीने वाडे) पर्होच्यो, त्यां एक पडखे उभो रहीने ददुर श्राद्धवंदन विधि जोइने उगाश्रय मध्ये प्रवेश कर्चो अने तोसलिपुत्र आचार्यने वंदन कर्तुं त्यारे आचार्य ‘ तुं कोण छुं ? अने ‘ केम आब्यो छुं ? ’ पूछ्युं तेना उत्तर बधी हकीकत कहीने ‘आप मने दृष्टिवाद भणोचो’

एव श्यारे बोल्या त्यारे मृतिपु द्युं के- ' जो तमे अमारी पासे मयज्या=दीसा=ग्रहण करो तो भये रह्यिबाद भणावीए ' रथारे तेजे ' थले एम हो '

ततः सा मयजित. कथयति भगवद्वचनं मरुतल्लोकभ्याद्विस्तृत्य मम विद्याग्रहण स्वल्पमेव भावि, तेन कथाप्यन्यत्र गन्पते, गुरुविस्तारा कृतं भाणितोऽसौ सोपागा-येकादशांगानि. अथ पूर्ववदन्तर्गं तोसल्लिपुत्राचार्यारमावापरंशित श्रीवज्रस्वाभ्यतिके प्रेषित, पथि गच्छद्वयत्वा श्रीभद्रगुप्तखरीणा निर्यापना कृतवान्. तैश्चाल्यसमये प्रोक्त पठता स्वया यजस्वामिमडल्यां न स्वयेय, यतस्तनमदली स्थितो तेनेव स्रष्ट्र म्रियते

आम उत्तर आयु पढले तेने मयज्या ग्रहण करावी त्यारे तेणे मृतिने कथु के- ' हे भगवान् ! अहो कथा लोक सर्वक अन्य विक्षपने कीधे मने सरल्य पण म्रियाग्रहण यतु दुष्टार छे तेनी त्पाक अप स्यळे जइए तो ठीर. गुरुए तेम कथुं अने तेने उपांग सहित एकादश भंग मणाव्या हवे आगळ भणया मांने तोसल्लिपुत्राचार्ये ए आर्यसितने श्री नखस्वामीनी पासे मोयद्वयो मोंगे पावता तेणे भवतिमां श्री भद्रगुप्तमृतिनी निपापना=भत्पक्रिया=करी त्यारे ते भद्रगुप्ते तेने अतसपये कथु के- ' तन्नस्वामी पासे मणतां तारे तेनी मरळीमां रदेतु नहिं फारण के तेनी मरळीमा रहेनारो तेनीज साथे मरे छे '

अयं नष्टिपुं श्रुत्या एतो गत श्रीवज्रस्वामिपार्श्वे, तैश्च रात्रौ क्षीरभृन् पात्रमागतुकेन शिष्टेण किञ्चिदन

पीतमिति स्वप्नो दृष्टः. ततस्तेन पृथग्मंडलीं कृत्वाऽधीतानि श्रीवज्रस्वामिपार्श्वे नव पूर्वाणि, वज्रस्वामी तु पृथग्मंड-
लीकारणं ज्ञात्वा न किंचिन्नस्योक्तवान्. दशमपूर्वाधिकाराः केचन यावत्तेन पठितास्तावदशपुराक्षिरकालविरहादि-
तमातृपितृप्रमुखकुटुंबेपरितः फल्गुरक्षितो आता तस्याकारणाय समायातः, आर्यरक्षितेन तत्रैव प्रतियोध्य प्रव्राजितः.

आवी तेनी शिलाभण सांभली ते वज्रस्वामी पासे गयो. तेज रात्रिमां वज्रस्वामीए कंडक ऊंशु दुयथी भरेलु पात्र कोइ आगंतुक
शिष्ये पींधु एंधु स्वप्न दीहुं-तेथी तेणे नोखी मंडली करीने वज्रस्वामी पासे नव पूर्वनुं अध्ययन कर्यु. वज्रस्वामीए तो जुदी
मंडलीनुं कारण जाणीने तेने कंड पण कहुं नहिं. ज्यारे आर्थरक्षित दशम पूर्वना केटलाक अधिकार भणतो हतो तेवामां घणा
समयना वियोगथी पीडातां तेनां मा चाप वगेरे कुटुम्बीजनोए मोकलेलो तेनो नानो भाइ फल्गुरक्षित तेने बोलाववाने आन्यो.
आर्यरक्षिते पोताना नानाभाइ फल्गुरक्षितने केटलोक बोध दइ प्रव्रजीत=दीक्षित कर्यो.

एकदा आर्यरक्षितः श्रीवज्रस्वामिन पृच्छति भंगवक्षतःऽपरं पूर्वपाठः कियानवशिष्टोऽस्ति ? वज्रस्वाम्याह वत्स!
त्वया बिटुमानं पठितं, समुद्रोपमं दशमं पूर्वमस्ति, ततोऽसौ भक्कपरिणामः प्राह नाहमतःपरं पूर्वपाठं कर्तुं शक्नोमि,
गुरवस्तु दशमपूर्वार्धस्य स्वस्मिन्नेव व्युच्छेदं ज्ञात्वा मौनेन स्थिताः. असौ गुरुननुजाप्य स्वसंसारिकवंपदपनाथ
दशपुरनगरे प्राप्तः.

एक समये आ वज्रस्वामीने आर्यरक्षिते पूछ्युं के- 'भगवन् ! हवे आथी आगळ पूर्वपाठ केटलोक भणवो बाकी अवशेष रवो?

वचस्वापी बोल्या के- 'हे वत्स ! हजी 'तो तु एक बिंदुमात्र भण्यो छु, हजी सद्गुरु तुल्य दशद पूरे तो बाकी छे.' आ सांपंजी बाकी गयेला जेरो यइने ते बोल्हो के-आयी अगळ हवे इ पूरे पाठ कराने शक्तिमान नथी; आ वचन सांपंजी गुरु तो दशम दूरदिनो पोतमाज न्युन्हेद जाणी भौन धारण करी स्थित थया. आ आर्यरसित गुरुनी अनुज्ञा लई पोताना सात्कारिक सम्यग्निधाने वन्दन करावरा दशपुर नगर भणी चालया

गच्छतस्तस्य गुरुणा मुरिपद दत्त. अगार्यरसितमूरिस्तत्र स्वमातृभगिनीप्रमुत्सर्वसासारिकवर्गो दीक्षा प्राहित', पिता तु प्रतियोचितोऽपि साधुलिंग न शुक्लति, स्वज्ञातीपजनाना लज्जा च वहति आचार्या दीक्षामहत्तयाय तस्य बहु कथयति

जता जता गुरुए तेने मूरिपद आप्यु, आर्यरसित मूरिप दशपुर नगर जइ पोताना माता येन वगेरे सम्यग्नि वर्गने दीक्षा लेव-रागी; पण पिताने प्रणो रोप कर्षो छता तेने साधुचिह धारण नन कर्षो पोताना ज्ञाति जनोमां घणु शरमावा लाग्या तेम आचार्ये पण दीक्षा लेरा तेने घणु कयु

तत. स कथयति पृथुलवस्त्रपुगल १ यज्ञोपवीत २ कमंडलु ३ छत्रिका ४ उपानधि सम चेदीक्षा ददासि तदा लामि ततो लाभ दष्टा तादशमेव त गुरु प्रवाजितवान्, ग्राहितशरणकरणस्वाध्याय. अन्यदा चैत्यवदनार्थं गता आचार्या, तत्र साधुशिक्षिता गृहस्थादिभक्ता वदति गत छत्रिण मुस्ता सर्वात्र साधून् वदामहे

त्यारे छेवट एम बोल्या के-‘ ने महोटां वस्त्र, यज्ञोपवीत, कमंडलु, छत्री तथा पगरवां, आटलां चानां साथे राखीने दीक्षा दीओ तो लउं’ त्यारे गुरुए एम करवाभां पण लाभ जोइ तेने ए छ वस्तु साथे प्रदल्या आपी आवरण तथा स्वाध्याय ग्रहण कराव्यां, एक समये आचार्य चैत्यवंदनार्थ चाल्या त्यां साधुओए शीखवी मुकेला गृहस्थ बालको बोल्या के-‘ आ एक छत्रवाळाने छोडी बाकीना साधुओनुं वंदन करीए छइए.’

ततः स वृद्धो वक्ति मम पुत्रा नाप्रादय एते वंदिताः, अहं कस्मान्न वंदितः ? किं मया दीक्षा न गृहीता ? ते आहुः किं दीक्षितस्य छत्रकमंडलवादीनि स्युः ? ततो गुरुवागतेषु स वृद्धो वक्ति पुत्र ? मम डिभका अपि हसंति. ततो न कार्यं छत्रेण. एवं प्रयोगेण क्रमता धौतिकवस्त्रं मुक्त्वा सर्वं त्याजितः, बहुशस्तथा प्रयोगकरणेऽपि धौतिकं न मुंचति.

त्यारे पेला वृद्धे कहुं के-भारा पुत्र तथा पौत्र आदिकनुं वंदन कर्युं अने मारुं वंदन केम न कर्युं ? शुं में दीक्षा ग्रहण नथी करी ? आ सांभलीने ते बालको बोल्या के-‘ शुं वळी दीक्षितने छत्र कपण्डलु वगेरे होतां हरो ? ज्यारे गुरुओ आव्या त्यारे ते वृद्ध बोल्हो के-हे पुत्र ! मने आ बालको हसे छे माटे मारे आ छत्रनुं काम नथी एम कही छत्रनो त्याग कर्यो अने एम करतां आगत्र जतां तेणे एक धोती सिवाय तमात वस्तुनो त्याग कर्यो; तथापि अनेक प्रयोगो कर्यां छतां धोतीनो त्याग करतो न होतो.

अन्यदैकः साधुर्गृहीतानशनः स्वर्ग गतः तत आचार्यैर्बृद्धस्य धौतिकलाजनाय साधून् प्रत्येवमुक्तं य एनं वृद्ध-

साधु युत्सृष्ट स्मृतेन वहति तस्य महत्पुण्यं ततः स स्थविरो वक्ति पुत्रात्र किं बहु निर्जरा ? आचार्या आहुर्बाह
ततः स वरलह बहामि, आचार्या वदत्यत्रोपसर्गां जायते, चेदकरूपाणि लग्यते, यदि शक्यतेऽधिसोढुं तदा वर,
यदि क्षोभो भविष्यति तदाशुभमस्माकं भविष्यति

एक समये एक साधु अनशन व्रत लभ्य स्वर्गो गयो त्वारे आ हृदने घोटी मुक्ताववानो आचार्योऽपि एक लग्न गोठव्यो, तेऽपि
पण के आ साधुने कार्ये उपादवान् यरोडु पुण्य छे त्वारे ते हृदे पूछु के पुनो ' आ करवामा थु बहु निर्जरा याय ? आचा-
र्योऽपि कसु के- ' निश्चये पाय ' त्वारे हृदे पसु ' हु उपाहु ' आचार्योऽपि कसु के-एमा अनेक उपद्रवो थरो, केदलक चेटक लागरो
जो वधु सहन करी शको तो उपादवु ठीक छे जो सोत्र पामशो तो आपणा वधायनु अशुभ थरो '

एव स्थिरीकृत्य स तत्र नियुजित, साधुसाध्वीसमुदाय पृष्टो स्थित, यावत्सेन साधुशब्द स्वधे समारोप्य
बोद्धुमारब्ध तावत्सस्य धौतिक गुरुशिक्षितडिभकैराकर्षित, स लज्जया यावत्तत्साधुशब्द स्वधानमुच्चति तावदन्यैरुक्त
मा सुख ? मा सुख ? एकेन बोलपट्टको दवरकेण कृत्वा कटो पट्ट, स तु लज्जया तत्साधुशब्द द्वारभूमिमावदुद्ध
ततः युत्सृज्य पश्चादागतो वक्ति हे पुत्राद्य महानुपसर्गो जात, आहुराचार्या आनीयता धौतिक परिधाप्यता ? तत
स वरलभाल धौतिकेन, यद् दृष्टं यद् दृष्टमेव, अथ बोलपट्ट एवास्तु, पूर्व तेनाचेलपरीपहो न सोढ, पश्चात्सोढ ॥६॥

आम यद् दृढता करामीने ए शब्द उपादवानां काममा तेने जोट्यो तेने शब्द उपादवु, साधु साध्वीनो समुदाय पाछळ चाल्या

आम ज्यां साधुनुं शव कांथे उठावीने चालवा मांडे छे के-गुरुए शीखवी राखेला वालकोए तेनी धोती खेची लीधी. शरमाइने ज्यां ते साधुनुं शव कांथेथी हेतुं मुकवा जाय छे त्यां बीजा वालको 'मुकशोमां, मुकशोमां' एम बोलि उट्या. तेटली वारमां एक वालके वस्त्रखंड लावी तेनी केडे लपेटवा मांड्यो त्यारे ते वृद्ध पेला इवने द्वारदेश सुधी उपाडी त्यां मुकीने पाछो आवी कहेवा लाग्यो के 'हे पुत्रो आ तो महान् उपद्रव थयो, आचार्योए—धोतीयुं लावीने आने पहेरावो' आम कहुं त्यारे ते वृद्ध बोल्यो के—'हवे वस्त्रनुं थुं काम छे ? जे देखावानुं हतुं' ते तो देखाइ रहुं 'हवे तो ए वस्त्र खंड भले रह्यो.' आवी रीते तेणे अचेलपरीपह मथम सहन न कर्यो पण पाछळथी सहन कर्यो. ६

अथाचेलकस्य शीतादिभिरतिः स्यात्, अतस्तत्परीषहमाह—

—हवे अचेलक=निर्वस्त्र=ने शीत आदिकथी उद्वेग थाय माटे ते=अरतिना परीपहनुं निरूपण करे छे.—

गामाणुगामं रीअंतं । अणगारं अकिंचणं ॥ अरई अणुप्पविसे । तं तित्तिक्खे परीसहं ॥ १४ ॥

अरई पिट्ठओ किञ्चा । विरए आयरविवए ॥ धम्मारामे निरारंभे । उवसंते मुणीचरे ॥ १५ ॥

मूलगाथार्थः—गामे गाम विहरता, अनगर=नियतस्थान रहित तथा आर्कचन=परिग्रह वर्जित मुनिने अरति=संयम पाळ चामां अणगमो प्रवेशे=मनमां आवे तो ते परीपहनी पण तित्तिका करवी, अर्थात् कंटाळो न लावतां सहन करवा देवाहुं ॥ १४ ॥

मूलगाथार्थः—अरतिने पृष्ठतः करीने अर्थात् मनथी वेगळी करीने विरत=उपराम पामेला तथा आत्मरक्षणमां सावधान तेमज निरारंभ=उपाइने कोइपण कार्य ने नहिं आरंभनारा अने उपशांत=क्रोधादिक जेना शमी गया छे ष्वा मुनिने धर्माराम=धर्मरूप आराम=मनोविनोदन स्थानमां=विचरवुं. ॥ १५ ॥

દ્યા—અરતિ. સયમેડર્થેયં યદાઽન્ગારમનુગ્રવિદોદરતિપરીપહો મુનિ સ્થનોત્તદા સાધુસ્ત પરીપહ તિતિક્ષેત સહેત. કિં કુર્વતમનયાર ? ગ્રામાનુગ્રામ રીયતે, ગ્રામ ગ્રામમન્વિલ્યનુગ્રામ, એક ગ્રામ વ્રજતો મુનેરતરાહે આગત ગ્રામ-મનુગ્રામે, તત્ર વિચરત, કીદશ ? અર્કિચનં ન વિચતે કિંચન યસ્ય સોઽર્કિચનસ્તં, પરિગ્રહરહિતં,

અર્થ —અરતિ પદહે સયમયા અર્થેય=અથાત્ સયમેને વરાવર પાલવાના મનોદટતારુપ ધૈર્યનો અમાવ-આ વળ ઉપારે અનગાર= નિવાસ સ્થાન રહિત, એક ગામંથી થીજે ગામે વિચરતા, વળી અર્કિચન=સર્વપરિગ્રહવર્જિત, સાધુને અરતિ પરીપહ પ્રવેશ કરે-અર્થાત્ એવા મુનિને નહે ત્યારે તે વળ તેજે સહન કરવો જોડે પદહે કે એવે પ્રસંગે ધૈર્ય ધારી દટ મન રહેવું જોડે ૧૪

પુનરુક્તમયં દટયતિ—મુનિરરતિપરીપહે ઉત્પન્ન સત્યરતિ પૃષ્ઠત દૃત્વા ધર્મારામ સન્ સયમમાર્ગે ચરે-વિચરેત્ ધર્મે આરમતે રતિં કરોતીતિ ધર્મારામ, પુન. કીદશ સાધુ ? વિત આશ્રવાદ્રહિત, પુન કીદશ ? નિરારમ આરમરહિત, પુન કીદશ. ? ઉપશાતો નિ કયાય ॥ ૧૫ ॥

પૂર્વોક્ત અર્થને દટ કરે છે—મુનિ અરતિ ઉપસ્થિત થાય ત્યારે તે અરતિને પૃષ્ઠત. પૂઠે કરીને—અર્થાત્ તે તરફ દષ્ટિ ન કરતાં—પદહે અરતિ દૂર કરીને ધર્મમા પ્રીતિમાન=ધર્મારામ વનીને તથા નિરારમ=કડપણ તબવીજ ન આરમતા વિરત-આશ્રવ રહિત રહી ઉપશાત-નિષ્ક્રુપાય રહે ॥ ૧૫ ॥

—अत्र पुरोहितपुत्रराजपुत्रयोः कथा यथा—

अचलपुरे जितशत्रुपुत्रोऽपराजितनामा रोहाचार्यपार्श्वे दीक्षितः, अन्यदा विहरंस्तगरां नगरीं गतः, तावतोऽब्जयिन्या अपर्यरोहाचार्यास्तत्रागताः, पृष्ठं साधुना तेनोऽब्जयिन्याः स्वरूपं, तैरुक्तं सर्वं तत्र वरं, परं नृपपुत्रामाल्यपुत्रौ साधूनुद्वेजयतः. ततो गुरुनापृच्छय स्वभ्रातृव्यवोधार्थं शीघ्रमुऽब्जयिन्यां गतः.

—आ विषयमां पुरोहितपुत्र तथा राजपुत्रनी कथानुं दृष्टांत कहे छे.—

अचलपुरमां जितशत्रु राजानो पुत्र अपराजित नामनो रोहाचार्य पासे आवी दीक्षित थयो. एक समये विहार करतो करतो तगरा नगरीमां आवी चढ्यो, एदलामां उऽब्जयिनीथी आर्य रोहाचार्य त्यां आवी पर्होच्या तेमने साधुए उऽब्जयिनीनुं स्वरूप पूछ्युं त्यारे तेओए कहुं के-बीजुं तो बधुं सारं छे पण राजानो पुत्र तथा अमात्यनो पुत्र ए बे मळीने साधुने उद्वेग आपे छे. आ सांभळी गुरुनी अनुज्ञा लइ पांताना भ्रातृव्य (भाइ भत्रीजा)ने बोध देवा माटे तरतज उऽब्जयिनी भणी चाली नीकळ्या.

तत्र भिक्षावेलायां लोकैर्वार्यमाणोऽपि बाढस्वरेण धर्मलाभ इति पठन् राजकुले प्रविष्टः, राजपुत्रामाल्यपुत्राभ्यां सोपहासमाकारितोऽत्रागच्छत ? वंद्यते, ततः स तत्र गतः, ताभ्यामुक्तं वेत्ति नर्तितुं ? तेनोक्तं बाढं, परं युवां वादयतां ? तौ तादृशं वादयितुं न जानीतः, ततस्तेन तथा तौ कुट्टितौ पृथक्कृतस्तपादादिसंधिबंधिनौ यथात्यंत-मारुतिं कुरुतः, तौ तादृशावेव मुक्त्वा साधुरुपाश्रये समायातः.

त्यां जदने भिक्षादाणे लोकोए वार्या तो पण दहस्वरचढे ' धर्मलाभ ' आबुं उच्चारण करता करता राजकुलमां पेठा त्यां उभेला राजपुत्र तथा अयात्यपुत्र वन्नेए उपहासयुक्त वचनवी बोलाव्या- ' भरीं आवो, वदन करीए छोइए ' आ उपरथी ते साधु त्यां गया यासे आवेला साधुने ए राजपुत्र तथा अयात्य पुत्रें पूछ्यु के- ' नाची जाणो छो ? ' वृत्य करता आवढे छे ' साधुए कहु ' वृत्य करता तो आवढे छे पण तमे वाच वगादसो ? आ वक्के तेसु वाधवादन कइ जाणता न होता एटले साधुए ते वक्केने एवा कूया के हाथ पगना साधामो खेदवी नारया जेथी तेओ राहुं पादरा माळ्या, ए रक्केने एनीज हालतमां पढता सुकीने साधु उपाश्रये आव्या

ततो राजा सर्वथेन तत्रायानस्तमुपलक्ष्य प्रसादनाय तस्य पादयो पतिनः, उवाच च स्वामिन् ! सापराधाव पीमो सज्जीकार्यो, अत परमपराध न करिष्यत, साधुनोक्त यमिमां प्रव्रजतस्तदा मुञ्चामि, राज्ञोक्तमेवमप्यस्तु

त्यानो राजा सयल्ली सेना साये लदने उपाश्रयमा ज्यां साधु वेठेग छे त्यां आव्या. साधुभोने जोइने काय न करता ते साधुने प्रसन्न करावा तेना वरणमां पढीने बोल्या के- ' हे स्वामिन् ! आ वन्ने अपराधी छे तो पण आपे तेमने साजा करावा, हवे पछी ते आपनो अपराध करसो नाह ' साधुए कहु के- ' जो ए वक्के प्रव्रज्या(दीक्षा)लीये तो मुक्त कर्त- ' राजाए कहु के- भले एम पण करो

ततस्ती प्रथमं लोच कृत्वा भवजितौ, तत्र राजपुत्रो नि शक्तिनो धर्मं करोति, इतरस्त्वमर्थं वरति, अह थलेन पराजित इत्युद्वेगं येनसि वरति, पर पालयतौ यावपि चारित्रं शुद्ध मृत्वा तौ दिव गतौ

तदनंतर ते वक्केने प्रथम लोच करीने प्रव्रज्या दीधी. हवे आ वेमांना राजपुत्र तो नि शक धर्माचरण करावा अग्यो पण रीजो

अमात्यपुत्र तो उलटो तेनी अदेखाइ करवा लाग्यो, 'आणे बलथी मने हराव्यो' एग मनमां राखीने उद्देग करतो हतो पण बने शुद्ध चारित्रि पालता हता तेथी मरीने स्वर्गे गया.

अस्मिन्नवसरे कौशाब्ध्यां तापसश्रेष्ठी मृत्वा स्वगृहे शूकरो जातस्तत्र जातिस्मरणं प्राप्तवान्, सर्वं स्वसुतादिकुटुंबं प्रत्यभिजानाति, परं वक्तुं न किञ्चिच्छक्नोति. अन्यदा सुतैरेव शूकरो मारितः स्वगृहे एव सर्वो जातः, तत्रापि जातिस्मरण-
वांस्तैरेव मारितः पुत्रपुत्रो जातः तत्रापि जातिस्मरणमाप, स एवं चिंतयति कथमेतां पूर्वभववधू मातरमहमुल्लपामि ?

आ अवसरे कौशांबो नगरीमां एक तापस शेठीयो मरीने पोतानेज घरे सूकर थयो पण पूर्वभवना तपःसामर्थ्येने लइ जाति-
स्मरण=पूर्वभवना स्मरणवाळो=थयो तेथी पूर्वभवना पोताना पुत्र आदिक सर्व कुटुबने ओळखे पण कंड बोली न शके. एक समये पुत्रोए आ सूकरने मारी नाख्यो त्यारे ते सर्प थइ जन्म्यो. सर्प जन्ममां पण जातिस्मरणवाळो हतो. घरमां सर्प जाणी पुत्रोए मारी नाख्यो त्यारे पोताना पुत्रनो पुत्र थइ अवतर्यो. ते समये पण पूर्वभवनु स्मरण रहेवाथी मनमां चिंतवन करे जे आ मारा पूर्वभवनी बहुने हुं मा कही केम बोलावुं.

कथं चेमां पूर्वभवपुत्रं पितरमहमुल्लपामीति विचार्य मौनमाश्रितः, सूकव्रतभागजातः. अन्यदा केनचिच्चतुर्शा-
निना तद्दोषं ज्ञात्वा स्वशिष्ययोर्मुखे गाथां प्रेषिता, यथा-तावस किमिणा मूअ-इवएण पडिबज्ज जाणिअं धम्मं ॥
मरिउण सुअरोरग । जाओ पुसास्स पुसत्ति ॥ १ ॥

बली आ मारा पूर्वभवना पुत्रने बाप कही कैम बोलावु ? आम विचारीने मौननो आश्रय लीधो अर्थात् मुंगाव्रत धारण करी रघो-एक समये कोइ चतुर्दशी आनी नीचळ्यो तेजो या मुगानो घोष जाणी पोताना एक स्त्रियने मुखे गाथा पाठवी-यथा-
(तावस०) हे तापस ! परीने मृकर ययो उरग=सर्प=ययो अने पुत्रनो पुत्र ययो हवे मुंगो कां रहेछे जाणेल धर्मने प्रतिपक्ष या

एतां गाथा श्रुत्वा प्रतिबुद्धो गुरुणा सुश्रावकोऽभूत् एतस्मिन्नवसरे सोऽमात्यपुत्रजीवदेवो महाविदेहे तीर्थंकर-
समीपे पृच्छति किमहं सुलभयोधिर्दुर्लभयोधिर्वा ? इति प्रश्ने प्रोक्त तीर्थंकरेण त्वं दुर्लभयोधि कौशाग्या मूकप्राता
भावीति लज्जोत्तरं स सुरो गतो मूकपार्श्वे, तस्य बहु द्रव्यं दत्त्वा प्रोक्तवान् यदाह त्वन्मातुरुदरे उत्पत्स्ये तदा
तस्या आन्नदोहदो भविष्यति, स दोहदं सांप्रतं महर्षितसदाफलाम्रफलैस्त्वया तदानीं तस्या पूर्णोकार्यं, पुनस्त्वया
तथा विधेयं यथा तदानीं मम धर्मप्राप्ति स्यात्

आ गाथा साधलीने प्रतिबुद्ध ययो अने गुरनो सारो श्रावक बन्यो एवाया येलो अमात्यपुत्रनो जीव देव यइ महाविदेहमा
तीर्थंकर समीपे रही पूछे छे 'शु हु' सुलभयोधि यवानो के दुर्लभयोधि ? त्यारे तीर्थंकराची तेने उत्तर मळ्यु के तु दुर्लभयोधि छो
अने कौशाचीनगरीमां मुगानो भाइ यइने अवतरीश. आम उचर मळता ते कौशाचीनगरीमा मुगा पासे गयो अने तेने घणु द्रव्य
आयी कछु के-ज्यारे हु तारी माताना उदरमा उत्पन्न यइश त्यारे तेणीने आम्रफल खावानो दोहद=हेळ=थदो ते समये तारे मे
देवाढेला वारेपास जेमा फळ आवे छे एवा आवाना झाडमायी आम्रफल खावीने तेणीनो मनोरथ पूर्ण करवो. अने पछी तारे एवी
रीते करवु के जेथी मने धर्मनी प्राप्ति थाय

एषमुक्त्या गतो देवः, अन्यदा देवलोकाल्लुत्वा स देवस्तथा गर्भे समुत्पन्नस्तथा भ्रात्रदोदः समुत्पन्नः, मूकेन पूर्वोक्तरीत्या प्ररितः, पुत्रो जातः, मूकस्तु तं बालं लघुमयि करे कृत्वा देवान् सायंभ्रं भंदापयति, परं स दुर्लभयोधित्वेन नान दृष्टा रटति. एवमायालकालादपि भृशं प्रतियोधितोऽपि स न नुद्ययति. ततो मूकः प्रब्र-
जितः, गतः स्वर्गः.

आटलुं कहीने ते देव त्यांथी चाल्यो गयो. थोडा समय बाद देवलोकथी भ्रष्ट थइ ते देव मूंगलीमाना गर्भवासमां मविष्ट थयो तयारे तेणीने आम्रफल खाचानो मनोरथ थयो. पैला मूंगाये पूर्वोक्त प्रकारे तेणीनो ते मनोरथ पूर्ण कय्यो. तदनंतर तेणीने पुत्र अवतर्यो. मूंगो ए नाना बाळकने पण हाथे झालीने देव तथा सायुभोदुं बंदन करावे छे तथापि ते दुर्लभबोधि होवायी ते साधु तथा देवोने जोइ रडवा पांडे छे आम बाळपणथीन प्रतिबोध करवा छतां पण तेने बोधनी लज्जि गती नथी. तेदलामां मूंगो मयज्या लइने स्वर्गे गयो.

अथ देवीभूतेन मूकजीवेन स दुर्लभयोधिरालः प्रतिबोधकृतं जलोदरव्यगयान् कृतः, वैश्वरूपं कृत्वा देवेनोक्त-
महं सर्वरोगोपशमं करोमि, जलोदरीवक्ति मम जलोदरोपशान्तिं कुरु ? वैवेनोक्तं तयासाध्योऽयं रोगः, तथाप्यहं प्रति-
कारं करोमि यदि मम पृष्टावोपथकोत्पलकं समुत्पाद्य मयेव सहागमिष्यसि. तेनोक्तमेव भवतु.

इमे देवरूप थयेला मूंगाना जीवे ते दुर्लभबोधि बाळकने प्रतिबोध आपवा पाटे तेने जयोदर व्याधिची प्रस्त कय्यो; पोते

वैधरूप धारण करी देवरूप धरेला भूगाना जीवे कष्ट-के 'हु सर्व रोग मटाडु छु.' जलोदरी बोल्यो- 'त्यारे आ मारा जलोदर व्याधिनी शांति करो' 'वैद्ये कष्ट के-' आ तारो रोग असाध्य छे 'तो पण हु मत्तिकार करू, जो तु मारी पाछळ औषधकोयळो उपादीने मारी सायेज आवचो तो ते रोगीए कबूल कर्युं के- 'भले हु औषधकोयळो उपादीने तमारी पाछळ आवीश'

ततो वैद्येन स जलोदरी सज्जीकृत समाधिमागजातः, तस्योत्पादनायोषधकोत्थलकस्तेन दत्तः, स तत्पृष्टो ब्रमस्त कोत्थलकसुतपाटपति, देवमायया स कोत्थलकोऽस्तीवमारवान् जात, तमतिभार वहन् स त्वियति, पर तसुतमज्य पश्चाद्गतु न शक्नोति मामूत्पश्चाद्गतस्य मे पुनर्जंजोदरव्यथेति विमर्शं कुर्वन् वेद्यस्यैव पृष्टोऽ कोत्थलकं वाहन् ब्रमति

त्यारे ए वैद्ये ए जलोदरीने सजो कर्यो, व्याधि मटीने सारो धयो. वैद्ये तेने उपादवाने औषधकोयळो दीयो, ते पण औषध-कोयळो उपादीने ते वैद्यनी पाछळ फरतो इतो त्या देवमायाने छीधे ते कोयळामां भार अत्यंत बधतो गयो, ए भार उठावतां ते घाभी जाय पण तेने छोदीने पाजो जइ शके नहि तेने विचार्युं के-जो पाछो जाउ ने मने बळी जलोदर थइ आवे तो ! आम धारी वैद्यनी पाछळ कोयळो उपादी फर्या करतो.

एकदैकदेशे रसाध्यय कुर्वन्. साधवो दृष्टास्तत्र तो गतो. वैद्येनोक्तं तच्च वीक्षा गृहीयसि यथा त्वां मुञ्चामि, स भारममो वक्ति गृहीप्याग्येव, ततो वैद्येनाप्यस्य वीक्षा दापिता, देवे च स्वस्थान गते तेन वीक्षा परिलक्ता,

देवेन पुनरपि तथैव जलोदरं कृत्वा वैद्यरूपधरेण पुनरसौ दीक्षां ग्राहितः, पुनर्गते च देवे तेन दीक्षा ल्यक्ता, तृतीयवारं दीक्षां दापयित्वा वैद्यरूपो देवः सार्धं तिष्ठति स्थिरीकरणाय.

एक समयें एक प्रदेशमां साधुओने भणता जोइ वैद्य पेळाने कहूं के-दीक्षा ग्रहण करीश ? तो तने मुक्त करूं. तेणे भार उपा-
डीने कंटाळेल तेथी कहूं के-‘ हा दीक्षा ग्रहण करीश. त्यारे वैद्ये तेने साधु पासे दीक्षा देवरावी पण ए देव स्वस्थाने गया एटले
आणे दीक्षा छोडी दीधी. देवे पाळुं तेने जलोदर करी मूक्युं. फरी पण ए देवे वैद्यरूप लइ दीक्षा लेवरावी. वळी पण देव गया
के आणे दीक्षा ल्यजी दीधी एटले त्रीजीवार देवे वैद्यरूपे आवी दीक्षा लेवरावी दृढ राखवा पोते देव साथे रहेवा लाग्या.

एकदा तृणभारं गृहीत्वा स देवः प्रज्ज्वलद्ग्रामे प्रविशति. ततस्तेन साधुनोक्तं ज्वलति ग्रामे कथं प्रविशसि ?
देवेनोक्तं त्वमपि क्रोधमानमायालोभैः प्रज्ज्वलिते गृहवासे बारंवारं वार्यमाणोऽपि पुनः कथं प्रविशसि? वैद्यरूपेण
देवेनैवमुक्तोऽपि स न बुध्यते.

एक समये ते देव खडनो भारो लइ बळता गाममां पेठा त्यारे ए साधुए कहूं के-‘ बळता गाममां केम पेसो छे ? ’ देव
कहूं-‘तुं पण-क्रोध मान माया लोभ वगेरेथी बळता घर वासमां बारंवार वार्यां छतां केम पेसतो जाय छे ? ’ वैद्यरूपी देवे आम
कहूं तथापि ते समज्यो नहिं.

अन्यदा तावदाया गतौ, देव' कटककुले मार्गे चरति, स प्राठ कस्मादुन्मार्गेण यासि ? देवेनोक्तं त्वमपि विशुद्ध समयमार्गं परिलज्यायित्याधिरूपे कटकाकीर्णे ससारमार्गे कस्माद्यासि ? एवं देवेनोक्तेऽपि स न बुध्यते पुनरेकस्मिन् देवकुले तौ गतौ, तत्र यक्ष ईप्सितपूजापूज्यमानोऽपि पुन पुनरघोमुख पतति, स कथयत्यहो यक्षस्याधमत्वं ! यत्पूज्यमानोऽप्ययमघोमुख पतति, देवेनोक्तं त्वमप्येतादृशोऽधम, यद्यमान पूज्यमानोऽपि त्वं पुन पुन' पतसि

बली एक दाणे वेप जणा अटवी=जगल्लया गया त्या देवे काटावाळा मार्गे चालवा मादयु ते जोइने आ साधु बोल्यो के= आप अवळे मार्गे केम चालो छो ? त्यारे देवे कणु के=तु पण विशुद्ध समय मार्गनो परित्याग करी आधिव्याधिरूप अनेक कटकाकी व्याप्त एवा ससार मार्गमां केम जाय छे? आचो उपदेस करता पण ज्यारे ते साधु समय्यो नहिं त्यारे बली एक बलते ए वेप जणा एक देवकुळमा पेठा. त्यां तो एक यक्ष तेने मनमानती पूजायी पूजाता छतां बारवार उधेमुखे पढतो दीठो. त्यारे साधु बोल्यो के-'अहो ! आ यक्षनी अधमता तो जुओ, आबी रीते पूजाय ने तो पण उधेमोदे पढेछे' देवे कणु-'तु पण एना जेवोज अधम छो जे वन्दन करता पूजा पावतां पण करी करीने पाजो पढेछे '

तत स साधुर्वक्ति कस्व ? देवेन मूकरूप दर्शितं, पूर्वभवसम्बन्ध कथित, स वक्त्वन्न क प्रत्य. ? ततो वृताढ्ये चैत्यवदापनार्गे देवेनासौ प्रापित तत्रैकस्मिन् सिद्धायतनकोणे दुर्लभबोधदेवेन स्वयोधाय मूकचिदित स्वकुडलयुगल स्यापितममृत, तत्तदानीं दर्शित, ततस्तस्य जातिस्मरण जातं, तेनाम्य वारिग्रहताभूत्, अस्य पूर्वमरति, पश्चात्रति ॥ ७ ॥

आ वचन-सांभळी साधु बोल्यो के-‘तमे कोण छो ?’ त्यारे देवे पोतानुं प्रथमनुं मृंगा तरीकेनुं रूप देखाड्युं; अने पूर्व-भवनो संबंध पण कबो. ते साधु बोल्यो-‘तमे कसुं तेनी खात्री शी ?’ त्यारे देव तेने वैताड्यस्थाने चैत्य-द्वनार्थ लङ्ग गंगा त्यां एक सिद्धायतनना स्तूनामां दुर्लभयोगि देवे पोतानी जाण माटे पेज मृंगानो जाणेल वे कुंडळ राखेलां हता ते तेने देसाक्यां ते जोतांज तेने जातिस्मरण थयुं अने तेथी तेनुं चारित्र ह्द थयुं. आत्री रीते प्रथम तेने अरति हती अने पाळळयी रति थह. ७

अथ संयमेऽरतिसद्भावे सति स्त्रीप्वीक्षा स्यात्, स च परीपहोऽपि सोढव्यः. अतस्तत्परीपहमाह—

संयममां ज्यारे अरति थाय त्यारे स्त्रीओमां ईहा=अधिलापा=थाय ते पण परीपह सहन करवो जोडण-ते परीपह रुढे छे.—

संगो एस मणुस्साणं । जाओ लोगंमि इत्थीओ ॥ जस्स एआ परिणयाया । सुकण्ठं तस्स सामन्नं ॥१६॥
एयमादाय मेहावी । पंकभूया उ इत्थीओ ॥ न ताहिं विहन्निजा । चरेज्जत्तगवसए ॥ १७ ॥

मूळगाथार्थ—‘आ लोकमां मनुष्याने स्त्रीओ छे व संग घयेलो छे; अर्थात् यंपत्तक संगापत्तक स्त्रीओ छे. जे साधु व स्त्रीओने सचांगे जाणी, अर्थात् अनर्थकारिणी तरीके ओळखीने त्यजी छे ते साधुनुं धामणय=साधुणुं सुकट=सफळ थयुं. १६ मूळगाथार्थ—‘मेधावी साधु, स्त्रीओ पंकभूता=कादंबरूप छे; अर्थात् मन्त्रिन्ता आप्तारी छे एस मनमां प्रहण करीने ते स्त्रीओ वडे पोते विहृत न थाय अर्थात् पोताना संयमने जोखममां न नासे; किंतु आत्मगोचरेक=आत्माना उच्चारणे उपाय शोयतो=बिहरे. ॥१७॥

व्या०—‘लोकैऽस्मिन् संसारे मनुष्याणामेताः क्रियः संगो जातोऽस्ति, नगणां क्रियो बंधनं वर्तते. यथा

મૃગાનાં બંધન વાગુરાદિ વિષયે, સગન્ધસિ વશી-બંધતીતિ જીવો યસ્માત્સ સર્ગો બંધનમિત્યર્થ, અત્ર મનુષ્યપ્રજા તેવામેવ મૈયુનસજ્ઞાયા આધિક્યાત્, યથા મધિકાણા શ્લેષ્મસર્ગો બંધન, તથા પુરુષાણા સ્ત્રિયો બંધન-મિત્યર્થ, યસ્ય સાધોરેતા. સ્ત્રિય પરિ સમતાદ્ શુપરિજ્ઞયા જ્ઞાતાઃ પ્રત્યાલ્બ્યાનપરિજ્ઞયા પ્રત્યાગ્યાતા પરિલક્ષ્તા, અનર્થઠેતુરૂપા જ્ઞાતા, અત્ર પ્રાકૃતત્વાત્તૃતીયાલ્બ્યાને વઢી, યેન સાધુના સ્ત્રિય વૃતાદૃશો જ્ઞાતાસ્તાસ્ય સાધો. શ્રામણ્ય સુકૃત સાધ્વાચાર સફલ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ —લોકર્થા-આ સસારમા-મનુષ્યાને સ્ત્રીઓ એક સગરૂપ થયેલ છે અર્થાત્ નરને સ્ત્રીઓ બંધનરૂપ છે જેમ મૃગલાઓને જાલ બંધનરૂપ છે અર્થાત્ મૃગલા જેમ વાગુરા-નજાલ-મા ફસાય છે તેમ મનુષ્યો સ્ત્રીઓના ગજા થઈ જાય છે જીવને ક્યાય પણ સગા ધાય તે બંધનજ છે અહીં મનુષ્ય પદ રાગુ છે તે મનુષ્યમા સસારધર્મની અધિક્તા દર્શાવવા માટે છે જેમ માલીને લાલગીટ વગે-રેનો સગપવાયી તેમા વોદી રહેતા બંધન ધાય છે તેમ પુરુષોને સ્ત્રીઓ બંધન છે જે સાધુ એ સ્ત્રીઓ પરિજ્ઞાત કરી-અર્થાત્ સર્વ પ્રકારે પ્રત્યાલ્બ્યાત-પરિલક્ષ્ત-રૂરી, વટલે કે એ સ્ત્રીઓને અનર્થરૂપ જાણીને પ્રવરી તે સાધુનુ શ્રામણ્ય-સાધુપણુ-સુકૃત થયુ. એ સાધુનો આચાર સફલ થયો ॥ ૧૬ ॥

મેઘાવી ધર્મમર્યાદાધાસ્તામિ. સ્ત્રીમિર્ન વિદ્યન્તાત્, સયમજીવિતયાતેનાત્માન ન વિનાશયેત્, કિત્વાત્મગવેષક સન્ ચરેત્, આત્માન ગવેષયતીત્યાત્મગવેષક, કિં કૃત્વા? એવામાદાયેન્દ્ર જ્ઞાત્વા, વૃત્તિદિતિ કિં? સ્ત્રિય, પક્કમૃતાં,

मुक्तिमार्गं कर्दमभूताः, मुक्तिपथप्रवृत्तानां बंधकत्वेन मालिन्यकारणं स्त्रियः संतीति ज्ञात्वा, तस्माद् स्त्रीणां संगं विहाय मया संसारादात्मा निस्तारणीयः, इति बुद्धिमाम.

मेधावी=धर्ममर्यादावान् ते स्त्रीओग्रहे विहत यतो नयी-अर्थात् संयम जीवितनो यात करी आत्मानो विनाश करतो नयी. किंतु आत्मगवेपक ग्रहने, अर्थात् आत्मस्वरूपनी शोधमां तत्पर रही, स्त्रियो पंरुभूत छे पटले के मुक्ति मार्गमां कादवरूप छे.- केम के मुक्तिमार्गे पळेलाने बंधक तथा मलिनता कारणभूत छे तेयी ए स्त्रीओनो संग त्याग करीने मारे संसारयी आत्मानो निस्तार लाववानो छे एवी बुद्धि धारण करे छे.

अत्र स्थूलिभद्र कथा यथा—पाटलिपुत्रनगरे नवमो नंदराजा, तस्य राज्यचिंताकारकः शकडालनामा मंत्री वर्तते, तेन स्वष्ट्रद्रपुत्रः स्थूलभद्रनामा लीलाविलासार्थं तन्नगराधिवासिन्याः कोशावेदयाया ग्रहे मुक्तस्तत्र तस्या मार्गितं सुवर्णादि यथेष्टं मेपयति, द्वितीयपुत्रः श्रीयकनामा राजांगपार्श्ववर्ती विहितः. अस्मिन्नवसरे तन्नगरवास्तव्यो वररुचिनामा भट्टो नवीनकृतैरष्टोत्तरशतकाव्यैर्नदभूपालं प्रत्यहं स्तोति, राजा च तस्मै द्रव्यदित्सुः शकडालमंत्रि-सुखं विलोकते, शकडालमंत्री तु मिथ्यात्वबुद्धिभीरुन तत्काव्यानि स्तोति.

—आ विषयमां स्थूलिभद्रनी कथा दृष्टांतरूपे करे छे.—

पाटलिपुत्र नगरमां नवमो नंदराजा राज्य करतो हतो त्यारे तेनो राज्यचिंताकार शकडाल (शकटार) नामे मंत्री हतो. तेने

पोतानो मद्येने पुत्र स्थूलभद्र नामनो हतो तेने ते नगरमा रहेनारी कोशा नामनी चेइयाने त्या लोलान्विलासार्थं राख्यो ते जे कइ पोतानी इच्छा मयाने सुवर्णादि मागे ते मोरुलासतो बीजो श्रीयक नामनो पुत्र हतो तेने राजा पासे अगत जण तरीके राख्यो. आ अवसरमा ते नगरमा वसनार एक वररुचि नामना भट्ट रोज एकसोआठ नवा काव्य नदराजानी स्तुतिना रचीने राजाने सभळावतां त्यारे राजा तेने द्रव्य देवानी इच्छाथी शरडाल मधीना मुख सामु जुए पण शरडाल मंत्री तो जगतमा मिथ्यात्वनी वृद्धि थाय एरी बीरुथी ते वररुचिना काव्यना वखाण करता नहिं

मन्त्रिप्रशसा विना राजा तस्मै न किञ्चिदत्ते, वररुचिना तु मन्त्रीभार्या स्वग्रन्थनामृतेन तोषिता स्वभर्तार शकडालमन्त्रीणं प्रत्याह वररुचे कात्यानि त्वया नृपपर्पदि व्याख्येयानि, यथादिशतवस्तुप्ररूपणे सम्यस्त्यस्य भूषण न तु दूषणमित्यादि स्ववनिताचोयुगत्या तत्कायप्रशसन प्रतिपन्न.

अने मन्त्री प्रशसा न करे त्या सुधी राजा ए कविने कइपण दइ श्रमता न होता-गररुचिए मन्त्री शकडालनी भार्याने पोताना वचनामृतीयी सतुष्ट करी त्यारे तेणीए पोताना पति शकडाल मन्त्रीने कणु के-आ वररुचिना काव्योनी राजसभामां आपे प्रशसा करी केपके वस्तुनु यथार्थ प्ररूपण करवु ए सम्यगस्तनु भूषण छे कइ दूषण न कहेवाय, आवां पोतानी स्त्रीना युक्तियुक्त वचनोथी ते वररुचिना काव्योनी प्रशसा करवानु कडूल कथुं

प्रभते पर्यदि भूषते पुरो वररुचिप्रोक्तानि कायानि मन्त्रिणा प्रशसितानि, तत्प्रशसाननमेव राजा

वररुचिभट्टाय दीनाराणामष्टोत्तरशतं दत्तं. ततः प्रतिदिनं विप्रो भूपतेः पुरोऽष्टोत्तरशतकाव्यानि नवीनानि वक्ति, स्तुतिप्राप्ते भूषणप्रदत्तं दिनाराष्टशतं शुक्लति, ततो वृद्धिमान् वररुचिनामा भट्टः शतसहस्रवित्तव्ययेन यागहोमादि करोति.

सवारमां राजाजी सयामां गया. त्यां वररुचिण् काव्य संभळाव्यां तेनी मंत्रीए प्रशंसा करी ते मंत्रीकृत प्रशंसा सांभळी तरतज राजाए कवि वररुचिने एकसो आठ दीनार आप्यां. आप प्रतिदिन एकसो आठ काव्य रचीने सयामां आवी संभळावे अने राजा ए वररुचि कविने रोज एकसो आठ दीनार आपे एम करतां वररुचि भट्ट तो समृद्धिमान् थया अने सेंकडो तथा हजारोगमे द्रव्य वावरीने यागहोमादिक करवा लाग्या.

मन्त्री तु तथा वर्धमानं मिथ्यात्वं दृष्ट्वा तद्वाननिषेधाय राज्ञः पुर एवमुवाच हे राजन्नस्य ब्राह्मणस्यैतावद्धनं दत्त्वा कथं कीदृशक्षयो विधीयते ? अयं तु परकाव्यहरणात्कवितस्करोऽस्ति, राज्ञो मत्तं किमसौ पुरातनकवितानि काव्यानि मत्पुरो वक्ति ? मन्त्री गोकर्मेतदुक्तानि काव्यानि सप्तपि मत्पुत्र्यः पठन्ति, राज्ञोक्तं प्रानरेतदुक्तानि काव्यानि तव सप्तपुत्रीपाश्वे पाठनीयानि.

मंत्रीए तो आप वयतुं जतुं मिथ्यात्वं जेइ ते दाननो निषेध करवा राजा आगळ कहुं-हे राजन्! आ ब्राह्मणने आटळं वयुं धन दइने थुं खजानानो क्षय करवो धायो छे ? आ ब्राह्मण तो पारका काव्य हरीने कविचोर छे. राजाए

कहुं-शु ते कवि कोकनां करेला पुराणा काव्य मारी पासे बोळे छे ? भत्रीण कहु के-जे काव्यो ए बोळे ते मारी सात दीकरीओ बोली देखाटे तो आपने सात्री थायने ? राजाण कहु-त्यारे सवारे ए काव्य बोळे ते तमारी साते पुत्रीओ पासे बोलाववा.

ततो मन्त्रिणा सर्वे शिक्षयित्वा सप्तापि पुन्य प्रभाते भूपर्पथदि यवन्यतरिता स्थापिता, ताञ्च क्रमात्प्रथमा पुण्येकवारभुतसर्बग्रन्थधारिका, द्वितीया तु दिव्यारभुतसर्बग्रन्थधारिका, एव सर्वां अपि यावत्सप्तमी पुत्री सप्तवारभुत ग्रन्थधारिका पृतादृशधारणान्विता सन्ति

मन्त्री घरे जइ पोतानी सात पुत्रीओने शिलवीने सवारे राजसभाया चक नाखीने बेसाडी आमानी पहेली पुत्री एक वार साभळेळ सर्व ग्रंथ धारण करनारी हती बीजी ने वार साभळी धारण करनारी, एय क्रमयी सातमी पुत्री सातवार साभळेळ धारण करनारी हती —

अथ तत्र समायातो वररुचि खल्लुतकाव्यानि नृपते पुरो वस्तुमारेभे, स्तुत्यते भूरतिनेकमरो भद्रेतानि काव्यानि त्वरल्लुतानि परल्लुतानि वा ? सोऽवगमल्लुतान्येव राज्ञोक्तमेतानि काव्यानि मन्त्रिणः सप्तपुत्रीणा मुखे समायाति, स वक्ति यदि ता यक्ष्यति तदाहमसत्, एव तेनोक्ते यवन्यतरावधानाम्नी प्रथमापुत्री भूपतेः पुरः समागत्य सर्वाणि तानि काव्यानि पपाठ

सभायां वररुचि आव्यां अने स्वकृत काव्य राजानी आगळ बोलवा मांड्या त्यारे स्तुतिने अते राजाण कहु के-अहो ! भट्ट !

आ काव्य जे बोल्या ते तमारां रचेलं छे के परकृत छे ? वररुचि बोल्या के—'मैं रचेलं छे.' राजाए कबुं के ए काव्यो मंत्रीनी साते पुत्रीओने मुखपाठ आवडे छे ' भट्ट बोल्या के—'जो ते पुत्रीओ बोली देखाडे तो हुं खोटो ' आम ए कवि बोल्या ते वलते चक्रमां उभेली मंत्रीनी यक्षा नामनी पहेली पुत्रीए राजानी आगळ आवी ते सर्वे काव्य भणी देखाड्या.

एवं क्रमात्सर्वा अपि तानि काव्यानि पेटुः, तथा प्रज्ञासद्भावात्ततो निष्कासितो राजकुलाद्वररुचिर्भूषेन, सभा-
जनेन च तिरस्कृतः सर्वत्रापमानं प्राप्तः. अथ तेनेत्यं कपटं प्रारब्धं, संध्यायां गंगाजलांतर्गतं कृत्वा दीनारपंच-
शतीं मुक्त्वा प्रभाते तत्र गत्वा गंगां स्तौति, स्तुत्यंते लोकसमक्षं जलयंत्रग्रन्थिपादेनाक्रम्य हस्ते गृहीत्वा जनेभ्यो
दर्शयति मत्स्तुतिरंजिता गंगा मह्यमेवं दत्ते.

एज क्रमे साते पुत्रीओ काव्य बोली रही त्यारे राजकुलमांथी वररुचिने निकाली मूक्या तेम सभाजनोए पण तिरस्कार कर्यो
एटले कवि सर्वत्र अपमान पामी खिन थया. हवे आ कविए एक कपट आरंभ्युं—सन्ध्याटाणे जइ गङ्गाजळनी अन्दर पांचसो
दीनारनी पोटली यन्त्र (कमान) थी दबावी मूकी आवे अने सवारे त्यां जइ नाहीने गङ्गाजीनी स्तुति आदरे ते स्तुति थइ रहे
त्यारे जळनी अन्दर यन्त्रनी जे गांठ होय तेने पगवती दबावे के पेली पांचसो दीनारनी पोटली उपर हाथमां आवे ते लोकोने
देखाडे ने कहे के—' मारी स्तुतिथी प्रसन्न थइ गंगा मने आ दीनार आपे ले.

राज्ञा तु कार्पण्यममासत्फलं क्रमरोप्य तिरस्कारः कुन इति च वदति, तद्वार्ताश्रवणाल्लजितो राजा तद्वृत्तांतं

શકઠાલમત્રિણોડમે કથયામાસ, મત્રિણા તત્ર ચરપ્રેષણેન તત્કાલર્પણ શાત્વા દીનારપચ્ચશતમન્થિમાનાલ્ય સ્વકરે
દ્યુત, પ્રખાતે તત્ર મૃપતિ સ નગરલોકસ્તત્રાયાત, વરુચિરણિ મગા સ્તૌતિ, સ્તુત્યતે પાદાક્રમેણ હસ્તામ્યા ચ
જલમાલોદયમ્પિ ન પ્રથિમામોતિ, વિલિન્નો વરુચિ, મન્ત્રિણૈવસુક્ત મો વરુચે ! તવ કલ્યે કિં પ્રથિક્ષેપો વિસ્મૃત. ?
કિં ચા ક્ષિસોડપિ દીનારપચ્ચિરન્યેનાપહતઃ ? યદ્વા નદરાજ્યે પરદ્રવ્યાપરાયી કોડપિ નાસ્તિત્યુક્તવા સ પ્રથિ. સર્વ-
જનાના મૃપતેર્બરુચેચ્ચ દર્શિતાઃ, ચરણપ્રેષણદૃસાતઞ્ચ પ્રકટિતાઃ

રાજાણે તો કવણતનેલીધે મારા ઉપર સ્વોદુ કલક આરોપી તિરસ્કાર કર્યો, આમ કોણે તે વાત રાજાણે સાંભળી ત્યારે
શરમાઈને એ વાત રાજાણે શકઠાલ મંત્રી આગળ કરી. મંત્રીએ છુપા દૂત મોકલીને એ જાણ થતી હકીકત જાણી હા પાવસો
દીનારની પોટલી ગદ્ગામાથી કઢાવીને પોતાના હાથમાં લીધી સવારમાં નગરના લોકો સહિત રાજા ગદ્ગાની ઉપર જોવાને આવ્યા
વરુચિએ ગદ્ગાની સ્તુતિ કરવા માંડી. સ્તુતિને અંતે પગે દવાવી હાથેથી જલ હોઢવા માંડ્યું પણ પોટલી ન જઢી ત્યારે વરુચિ
લિત્ર થયો. મંત્રીએ કયું કે—વરુચિ કાણે ગાંઠડી નાસવાનું મૂલી ગયા છો કે નાસેલી દીનારની ગાંઠડી કોઈ ઉપાડી મળું છે?
યદ્વા મા નદરાજાના રાજ્યમાં પરદ્રવ્યનું અપહરણ કોઈ કરેજ નહિ ? આમ કહીને તે ગાંઠડી સર્વજનોને તથા રાજાને દેસાડી
અને છુપો દૂત મોકલ્યા વાતનો છુત્તાત પણ જાહેર કર્યો.

તતો તોકૈધિકૃત સ્વિન્નો વરુચિર્મુગ્ધમાચ્છાધ મત્રિદસ ચ પ્રથિ લાત્વા સ્વગૃહે ગત, તત પર મત્રીરિછદ્રાણિ

विलोक्यते, परं न पश्यति, ततो मन्त्रिगृहदास्या सह स स्नेहं चकार, तद्गृहवार्तां च पृच्छति, सापि तत्स्नेहलुब्धा सर्वं कथयति. अन्धदा तस्याग्रे तथा प्रोक्तमधुना श्रीयकविवाहः समायातोऽस्ति. राजानं गृहे आकारयिष्यति, तत्सत्काराय नवीनच्छत्रचामरसिंहासनशङ्खादिसामग्री जायमानास्ति.

आथी सर्वलोकोऽपि धिक्कारकरवाथी वररुचि अत्यंत खिन्न थइ मोडुं डांकीने मंत्रीए आपेली पोटली लइने पोताने घेर गयो. आ बनाव पछी वररुचिए मंत्री शकडालनां छिद्र गोतवा मांड्यां पण क्यांय जोवाभां आवे नहिं ल्यारे तेणे मंत्रीना घरनी दासी साये स्नेह वांध्यो अने ए दासी द्वारा मंत्रीना घरनी सर्व वात पूछवा लाग्यो. ते दासी पण वररुचिना स्नेहमां, लोभाइ बहुं तेने कहेवा लागी, एक बखते ते दासीए वररुचि पासे आवीने कहु के—‘हमणां श्रीयक (शकडालनो नानो पुत्र) नो विवाह आवे छे ते मंत्री पोताने घरे राजाने जरूर बोलावयो ते वारे राजानो सत्कार करवा माटे हालमां नवीन छत्र चामर सिंहासन शङ्ख आदिक सामग्री बनाववानी तैयारी चाली रही छे.

ततो वररुचिदिछद्रं मनसि कृत्वा नागरिकडिभान् मोदकदानेनेदं पाठयति—नंदराय नवि जाणई । जं सगडाल करेसि ॥ नंदराय मारी उ करी । सिरिय उ राज ठवेसि ॥ १ ॥ पठति ते तथैव मार्गे मार्गे, तद्राजवाटिकां गच्छता राज्ञा श्रुतं, मन्त्रिगृहे चराः प्रेषिताः, तैस्तत्र छात्रादिसामग्री जायमाना दृष्टा, राज्ञोऽग्रे कथिता, राजा रुष्टः, प्रभाते प्रणामार्थं गतेन मंत्रिणा क्रोधवह्निज्वालामालाकुलो दृष्टः, ज्ञातं च स्वकीयसकलकुटुंबक्षयकारिराजकोपस्वरूपं.

आ टाकने वरुचिण छिद्र कल्पना करी नगरना बालकोंने मोदक आपीने एक गाथा बोलाववानु चालु कथु, गाथानो अर्थ एवो छे के—' न दराय नयी जाणतो जे शुकढाल करशे रायने मारीने श्रीयकने राज उपर थापशे. ' आ गाथा बालको मोगे मोगे बोलतां फरतां हवा ते राजवाडीए जतां राजाए साभळ्यु. तरत मत्रीने घरे छुषा दूतो मोकल्या त्यां तेओए छत्रादि सामग्री तैयार यती दीवी अने राजा आगळ आवी हकीकत कही राजा रोये भराणो सवारमां म श्री ज्यां सलामे जाय त्यां तो क्रोधाग्निनी ज्वालाओधी राजाने आकुळ जोया, मनमा समजी गयो के आ टाणे राजाना कोपनु स्वरूप मारा सकल कुटुबनो क्षय करीनाखे एवु जणाप छे

त्वरितमेव पश्चात्तदगृहे गत, श्रीयकस्याग्रे राजकोपस्वरूपमुवाच, एव च सविवेन तस्य शिक्षा दत्ता हे वत्स। कन्ये यदाह नृपस्य प्रणाम करोमि तदा त्वया खड्गेन मण्डिरद्वेदे कार्ये, अन्यथा सर्वकुटुंबक्षयमसौ करिष्यति मुत्बक्षिमत्तल्लुग्विषस्य मम शिरद्वेदे तव न कोऽपि दोष इति पैत्रवचस्तेन महता कष्टेन प्रतिपन्न

आम जाणीने तरतज पोताने घरे गयो अने श्रीयकनी आगळ राजाना कोपनु स्वरूप वर्णीची देखाड्यु अने शुकढाल म श्रीए पोताना पुत्र श्रीयकने वधु के तु तो वहेत्रो राजा पासे रोज जाय छे हु ज्यारे त्या शार्धी राजाने जेवो प्रणाम करवा नीचो नशु के तारे खड्गवती मारु मस्तक छेदी नाखवु, जो तु आम नहिं कर तो राजा आपणा तमाम कुळनो नाश करावी नाखवो अने हु तो मुखमां हस्ताळनुं रिप नाखीने आवीस पटले मारु माथु कापवानो तने दोष नहिं लागे. आ पितानु वचन घणीज रागग्रने अने ते पुत्रे कटुल कथु

प्रभाते राज्ञोऽग्रे तौ च कृतं, राजपर्यदि हाहाकारो जानः, राजोक्तं हे श्रीयक ! किमिदं त्वया कृतं ? श्रीयक प्राह हे राजन् ! मम पित्रा न प्रयोजनं किंतु तवाज्ञायां प्रयोजनं यसावानिष्टं तन्ममाप्यनिष्टमेवेत्यसौ मया हतः, तुष्टो भवति। श्रीयकस्य कथयति त्वं मन्त्रिमुद्रां गृहाण ? तेनोक्तं मम वृद्धभ्राता स्थूलभद्रः कोशागृहे तिष्ठति. ततः स्थूलभद्रो नृपेणाकारितस्तथायातः, नृपेणोक्तं मन्त्रिमुद्रां गृहाण ? तेनोक्तमालोच्य गृहीज्ये.

अने सवारे राजानी पासे तेज प्रमाणे कर्युं. राजसभायां हाहाकार उठीं रखो. राजाणं कर्युं के- ' अरे श्रीयक ! आ ते थुं कर्युं ? त्वारे श्रीयके उत्तर आप्णुं के- ' हे राजन् ! मारे वापनुं कंइ प्रयोजन नवी र्हितु आपथीनी आदानुं प्रयोजन छे. तमाहं जे अनिष्ट ते मारं पण अनिष्टज मानुं छुं तेथी भे आ पिताने मार्यो छे. आ सांभल्ली राजा तुष्ट थइ श्रीयकने कर्युं के- ' मन्त्रिनी मद्दोर छुं ग्रहणकर ' तेणे कर्युं के- ' मारो भाइ स्थूलभद्र कोशानामनी वैश्याने घरे रहे छे, राजाणं ए स्थूलभद्रने चोलाज्यो पटले ते राजा पासे आव्यो राजाणं कर्युं के- ' मन्त्रिमुद्रा स्विकारो-अर्गात् मन्त्रिनुं सील-महोर लइ मारा मंत्री बनो ' ते स्थूलभद्रे कर्युं के-विचारीने ग्रहण करीश.

ततोऽद्योक्त्वाटिकायां गत्वालोचयति संसारस्थानित्वां, पितृविनाशकारिण्या मुद्रायाः शाक्तिन्या इव त्यागा-
र्हतामालोच्य लोचोऽनेन कृतः, गृहीता स्वयं तपस्या राजसभायां समायातस्यास्य नृपेणोक्तं भोः स्थूलभद्रालोचितं ?
स्थूलभद्र प्राह, लोचितं शिरो मयेत्युक्त्वा गतः स्थूलभद्रः कभिग्रारे संनृतिविजयसुरैः शिष्यो जातः.

તે પછી આશોપાન્નવની વાદીમાં જઈને વિચાર કરવા લાગ્યા વિચારને અતે સંસારની અનિત્યતા તથા પિઠવિનાશ કરનારી શક્તીની જેવી મન્ત્રિમુદ્રાનો ત્યાગ યોગ્યતા વિચારીને તેણે ત્યાજ લોચ કર્યો અને તપસ્યા સ્વય છદ લીધી રાજસપામા સ્થૂલિમદ્ર આવ્યા ત્યારે રાનાણ વયુ કે 'કેમ સ્થૂલિમદ્ર ! વિચાર કરી લીધો ?' સ્થૂલિમદ્રે જવાબ આપ્યો કે 'હા લોચિત શિર' આલોચિત = પ્રયાત્ મસ્તમ્નો લોચ કર્યો પટલે ત્યાગ કરીને મે તો દીક્ષા ગ્રહણ કરી લીધી આટલુ વોલીને સ્થૂરિમદ્ર ચાલતા થયા. અને કોઈ નગરમા જઈ સમૃતિવિજયના શિલ્પ થયા

અથ વ્રાતમોહેન શ્રીયક. કોશાગૃહે આલાપનાય ગચ્છતિ વદતિ ચ હે કોશે ! ત્વત્પતિર્મદ્રાતા સ્થૂલમદ્રો યતિર્જાતઃ, ત્વત્પતિપિતા શકઢાલઘ ક્ષય ગતસ્તત્કારણમસૌ વરુચિર્મદ્રો જ્ઞેય, સ ચ ત્વદ્ગિન્યામુપકોશાયા રક્તોડસ્તિ, વયેપમમુ મધપાનરત કતેતિ ત ગ વિધીયતામિત્યુક્ત્વા શ્રીયક સ્વયદ્દે ગત

પેલો શ્રીયક ભાઈના મોહથી કોશાને વેર ભાઈને ચોલાવવાને જઈને કહે છે કે- 'હે કોશે ! તારો પતિ મારો ભાઈ સ્થૂલિમદ્ર પતિ થયો, તારાપતિનો પિતા શકઢાલ પણ શપ પામ્યો એ વધાનુ કારણ આ વરુચિ મદ્ર જાણવો, અને તે તો તારી વેન ઉપ-કોશામા આસક્ત છે માટે એ ઉપકોશા આ વરુચિ મધપાન કરવામાં પરાયણ થાય એમ કરે તેવું કંઈક થવું જોઈએ ' આટલું કહીને શ્રીયક પણ પોતાને ઘરે ગયો.

અથ કોશાવચનાદુપકોશા ત વરુચિ મધપાનરત વ્રકાર શાતતદ્વૃસાતા ચ કોશા મધપાનમસૌ કુર્વન્નસ્તીતિ

श्रीयकायाचख्यौ. अन्यदा राज्ञा शकडालः स्मारितोऽहो गुणवान् शक्तो भक्तो महामंत्री ममाभूत्, ईदृशोऽभसौ यदित्थं मृतस्तन्मे मनसि दृयते, इति राजोक्तमाकर्ण्य श्रीयकः प्राह यन्मे पितेत्यं मृतस्तत्र मद्यपानकार्यं चरञ्चिरेव कारणं, श्लोकशिक्षणं डिभानां तेनैव कृतमित्यादि वार्ता चकार.

कोशाना वचनथी उपकोशाए वररुचिने मद्यपानने व्यसने चडाव्यो. आ वृत्तांत कोशाए जाण्यो त्वारे श्रीयकने तेणीए कण्ठुं के वररुचि हवे खूब मद्यपान करतो थयो छे. एक वरुने राजाने पोताना शकडालमंत्रिनुं स्मरण थुं अने कहेवा लाग्या के—‘गुणवान्, शक्तिमान्, भक्तः; मारो ए महामंत्री एवी रीते मृत थयो तेथी मारुं मन घणुं दूभायछे.’ आवां राजानां वचन सांभली श्रीयक वोल्ह्यो ‘मारा पिता जे एवी रीते मरणा तेनुं कारण आ मद्यपीनार वररुचिज छे. छोकराओने श्लोक शीख-
वीने तेणेज बोलाव्या हता.

राजा पप्रच्छ वररुचिः किं मद्यपानं करोति? श्रीयकः प्राह श्वो दर्शयिष्यामीत्युक्त्वा स्वगृहे श्रीयकः गतः. अथ प्रभते नृपपर्षथुपविष्टानां सर्वेषां नराणां करेषु संकेतितपुरुषेण कमलानि श्रीयको दापितवान्, मदनफल-
चूर्णमिश्रितं कमलं च वररुचये दापितवान्. तद्वर्गंधमाग्राद्वररुचिना पीतं मद्यं तत्रैव वातं, राज्ञा तस्य धिक्कारपूर्वं नागरिकप्रवृत्तद्वचसा तस्यप्रपुपानं कारितं, स मृतः.

आ वार्ता सांभली राजाए पूछ्युं के—‘थुं वररुचि कवि मद्यपान करे छे?’ श्रीयके कण्ठुं के—‘हुं आपने काले देखाडीश’

आनंद कहीने श्रीयक पोताने घरे गयो. बीजे दिवसे सवारे राजसभामां बेटेला सर्व पुरुषोना हाथमा प्रथमयी सकेत आपी राखेला पुररणे हाथे श्रीयके कमलना पुष्प देवराव्यां अने भीडलना चूर्णवालु कमल वररुविने अपावु तेना गधमात्रयी वररुचिप पीधेला मधनु त्या वधन कर्तु. राजाए तेने धिकारपूर्वक नगरना द्राक्षण समुदायना वचनयी तपावेळु जसत पीव राब्यु तेथी ते मरीगयो

अथ क्रमाद्विहरत. स्थूलिभद्रादिशिष्यसहिता. श्रीस भूतित्रिजयाचार्या पाटलिपुत्रे चतुर्मासकस्थित्यै समायाता.. तत्रैक शिष्य हृतचतुर्मासकोपवास सिंहशुक्रया दुरांशया स्थित. एकश्च दृष्टिविषयसर्वविले स्थित, एक पुनः कृपदानि तथैव स्थित स्थूलभद्रस्तु निरागारकारि कोशावेदयागृहे दुरांशया स्थित. कोशया त्वस्य पुरस्तादृशा शब्दभावा विहिता यथा परमयोगीश्वरोऽपि द्रवति परमेतस्य मनो न मनागपि क्षुभिन, प्रत्युत सा सुशिला आचिका विहिता, शेष चरित्र तु प्रसिद्धमेव एवं यथा स्थूलिभद्रेण स्त्रीपरिपह सोढस्तथापरैरपि साधुभि सोढ्य

तेनामा क्रमयी विहार करता स्थूलिभद्रादि शिष्यो सहित श्रीसभूतिविजयाचार्य चतुर्मास स्थित कत्वा पाटलिपुत्रनगरमां आख्या तेमना शिष्योमायी एक शिष्ये चागमासना उपवास कत्वा गुरनी आशायी सिंहशुक्रामां स्थिति करी रखो, एक बीजो शिष्य जेने जोवायी क्षेर चढे एवा दृष्टिविषय सर्पना दरमां स्थित गयो, एक शिष्ये बळी कुवांना काण्ड उपर स्थिति करी अने

स्थूलिभद्र तो नित्य आहार करनारा कोशावेद्याने घरे गुरुनी आज्ञा कदने रया. कोशावेद्याए तो एवा हावभार आदर्श के जेथी परमयोगिभर होय ते पण द्रविभूत यह जाय. पण आ स्थूलिभद्र मुनिनुं मन जराय सोभ पाम्मुं नहिं. उलटानी ते कोशा-
वेद्या सुशीला श्रविका बनी गई. वाकीनुं चरित्र प्रसिद्ध जे. आप जेवीरीते स्थूलिभद्रे स्त्रीपरीपह सबो तेम अन्य साधु
पुरुषोए पण सहन करवो जोइए.

अथैकत्र स्थितस्य मुनेः स्त्रीप्रसंगः स्यात्, अतथर्या कार्येति हेतोश्चर्यापरीपहः सोढव्यः, अस्तमाह—

एकज स्थानमां स्थिति करी रहेनारा मुनिने स्त्रीप्रसंग थाय माटे तेने चर्या=प्रण=करता रहेबुं जोइए ए हेतुयी चर्या-
परीपह सहन करवानुं निरूपण करे छे.

एग एव चरे लाढे । अभिभूय परीसहे ॥ गामे वा नगरे वात्रि । निगमे राय हाणिए ॥ १८ ॥
असमाणो चरे भिक्खु । नेय कुज्जा परिगहं ॥ असंततो गिहत्थेहिं । अणिकेउ परिव्वए ॥ १९ ॥

मूलगाथार्थः—लाढ=संयमी साधु=शुचादिक परिपद्योन्ते अभिभूत=पीडित कतां तेने सहन करीने गाममां नगरमां
अथवा वणिक्नी वस्तीवाळा प्रवेशमां अथवा राजधानीमां पण एरुलोज विचरे ॥ १८ ॥

मूलगाथार्थः—भिक्खुः असमान=कोइनी साथे समानता न धारतो यिनरे अने प्रामादिकमां क्याय परिग्रह=भ्रमतादिक
नज करे तेम शुद्धयो साथे सर्वथा असंसक=लेशपण ग्रामन्ति वगर्नो, अणिकेन=शुद्धादिरहित चारेकोर विदार करे. ॥ १९ ॥

ઘ્યા૦—લાઠ સાધુરેક પૃથ ચરેત્, લાઠયતિ યાપયતિ આત્માનમેવળીયાદરેણ નિર્વાહયતીતિ લાઠ', કુત્ર કુત્ર વિચરેત્ ? ગ્રામે વાથવા નગરેડપિ, અથવા રાજધાન્યામપિ દ્રવ્યેણ ભાવેન ચૈકાવ્યેવ વિચરેત્, તત્ર ગ્રામ. કટકાદિ-
વેષ્ટિન, નગર પ્રાકારાવિયુક્ત, નિગમો વળિગ્જનસ્થાન, રાજધાની રાજસ્થાનમેતેપુ વિહાર કુર્યાત્, પર કીદશ. સન્
મિશ્રુર્વિચરેત્ ? અસમાન સન્ ન વિચતે સમાનો યસ્ય સોડસમાન, ગૃહસ્થોડ્યયતિર્થિલોકેઽધ્યોડધિક સર્વોલ્કૃષ્ટ,
પુનઃ કીદશા ? ગૃહસ્થૈરસસત્કો ગૃહસ્થૈ સહસ મિલિત, પુન કીદશા ? અનિકેત, ન વિચતે નિકેતો ગૃહ યસ્ય
સોડનિકેતોડનગાર', પ્તાદશ સન્ પરિવ્રજેત્ સર્વતો વિરેત્ ॥ ૧૯ ॥

અર્થ —પ્રયનીય આઠારવઢે આત્માનુ લાનન=યાપન કરે છે તેથી લાઠપ સાધુવાચક છે અર્થાત્ લાઠ પ્દછે સાધુ, પરીપરને
સહીને પ્કલોજ સર્વદા વિચરે. વ્યાવ્યા વિચરે ? તે દર્શાવે છે. ગામમાં અથવા નગરમાં તથા નિગમમાં અને રાજધાનિમાં પળ
ભાવથી તથા દ્રવ્યથી પ્કાકીજ વિચરે. કાઠાનીવાદવાળાં ગામ કરેવાય, કિહા ગઢવાળા સ્થાન નગર કરેવાય, વેપારીઓનાં
સ્થાન નિગમ અને રાજાઓ લેમાં રહેતા હોય તે રાજધાની ગણાય; પ્વાં સર્વસ્થાનોમાં મિશ્રુપ, અસમાન=અન્ય ગૃહસ્થ કે
ર્થિલોક પોતાના તુલ્ય અથવા અધિક=સર્વોલ્કૃષ્ટ કોદ સાથે ન હોય તેવી રીતે અને ગૃહસ્થથી અસસત્ક=અર્થાત્ કોદ ગૃહસ્થ
સાથે મલીને નહિ, વલી વંદ પરિગ્રહ ન કરતાં તેમજ અનિકેત-કોદપળ ઢેકાળે પોતાની સ્થાન કલ્પના નહિ કરતાં અનગાર
રહીને વિચરતુ ॥ ૧૯ ॥

अत्र संगमस्थविरहष्टांतः—कोल्लागपुरे संगमस्थविरा बहुश्रुता यथास्थितोपसर्गापवादनिपुणा दुर्भिक्षे गणं देशांतरे प्रेष्य स्वयं नगरं नवभागीकृत्य व्यवस्थिताः, नगरदेवता च तेषां गुणै रंजिता. अन्यदा तत्र गुरुवंदनार्थं दत्तनामा शिष्यः समायातः, तद्भवत्त्वर्थं गुरवः सपात्रं तं सार्धं लात्वा भिक्षायां गताः, एकस्येभ्यस्य भद्रकप्रकृतेर्गृहे बालो व्यंतरेण गृहीतः सदा रोदिति.

अहिं संगमस्थविरतुं दृष्टांतं कहे छे—कोल्लागपुरमां पूर्वे जेणे घणुं शास्त्र श्रवण करेलुं छे एवा अने ज्यारे कोइ उपद्रव आवी नडे तेना प्रतीकारमां निपुण एवा संगमस्थविर साथे मळी रहेनारावृद्धजनो—दुष्कालना समयमां जनसमुदायोने देशांतर मोकली पोते नगरनां नव भाग करी व्यवस्था बांधी रहेता हता. नगरदेवता पण तेओना गुणोथी राजी रहेता. एक समये त्यां गुरुवंदन करवा दत्तनामनो शिष्य आव्यो तेनी भक्ति जोइ गुरु ते शिष्यने पात्र सहित साथे लइने भिक्षा लेवा गया. एक धनद्वय भलास्वभाववाळा गृहस्थने घरे बाळकने व्यंतरे गृहीत करेलो तेथी हमेशां रोया करतो.

उपायशतसहस्रकरणैऽपि व्यंतरदोषोपशान्तिर्न जाता गुरवस्तद्गृहे गताः, चण्डिकाकरणपूर्वं मा रुद वास्त्युक्तं, आचार्यतपस्तेजसा व्यंतरो नष्टः, तुष्टास्तन्मातृपितृप्रभृतिस्वजनास्तेभ्यो मोदकादिकमाहारं गाढाग्रहेण दत्तवतः, ते मोदकास्तस्यैव शिष्यस्य गुरुभिर्दत्ता, स्वयं त्वंतप्रांतमाहारं विहृत्य भुक्तवतः.

सें कडो हजारो उपायो करतां पण ए व्यंतरीनी उपशान्ति न थइ त्यारे गुरुओ तेने घरे गया. चण्डीयो वगडीने ‘हे

ચાલ ! રોમાં ' આમ કહેતાની સાથે આચાર્યના તપઃસામર્થ્યવદે વ્યંતર નાશો જાને ચાક્રક રોતો રહી ગયો તેવી તે ચાલકનાં માતા-પિતા આદિક સ્વજન્ સંતોષ પામી ઘણા આગ્રહથી આચાર્યને મોઢકાદિક આહાર આપ્યો. જા મોઢકાદિક જે મળ્યું તે ગુરુએ શિષ્યને આપી દઇ પોતે અતપાતમાથી વહોરી આવીને મોજન કર્યું.

પ્રતિક્રમણાવસરે તસ્ય શિષ્યસ્ય પિંડદોષમાલોચયેતિ ગુરુભિક્તક, શિષ્યશ્ચિતયત્યસૌ ધાત્રિપિંડ સદા શુક્તે, મમત્ત્વેવ કથયતીતિ ચિંતનસમય એવ તદ્વાપનાર્થે દેવતયાયકાર વિકુર્ચિત, સ શ્રુશ વિમેતિ, ગુરુ પ્રતિ ચ વત્તિ અહમગ્ર ત્વસ્થો વિમેમિ, ગુરવ પ્રાટુરેહિ મત્સમીપે ? સ વપત્યસિન્ ધોરાયકારે નાહમાગતુ શક્તોમિ, ગુરુભિસ્થુ-સ્તૂત કૃતલિસા સ્વાગુલી દર્શિતા, તદુચોતેન સોઝાયાત, પર ચિતયતિ ગુરવો વીપક રક્ષયતિ

પ્રતિક્રમણ અવસરે તે શિષ્યને ' આહારદોષની આલોચના કરા' આમ ગુરુએ કહ્યું ત્યારે શિષ્ય મનમા ચિંતન કરવા લાગ્યો કે- ' ગુરુ પોતે તો ધાત્રિપિંડ= (ધાત્ર્યની પેઠે ચાલકને રમાડીને-ચોલાવીને જે મિત્રા લેવી તે ધાત્રીપિંડ નામક ભિક્ષાનો એક દોષ ગણાય છે) સદાય હીપે છે અને મને આમ ટાંકે છે, આમ ત્યા પ શિષ્ય મનમા ચિંતન કરે છે ત્યાં તેને વીરઢાવના દેવતાપ અંધકાર કરી વીધો ત્યારે તે શિષ્ય અત્યંત ન્હીનો અને ગુરુને કહેવા લાગ્યો કે-હુ અત્રે દૂર રહ્યો વીહુ છું ગુરુએ કહ્યું કે ' મારી સમીપે આવ ' ત્યારે શિષ્યે કહ્યું કે- ' આ ધોર અધમારમા હુ આવી શરતો નથી ' ત્યારે ગુરુએ પોતાની એક આગલી ધુંકવાલી કરીને દેલાદી તેના ઝનાલ્લાથી પ શિષ્ય ગુરુ પાસે આવ્યો પળ મનમા એમ ધાર્યું જે ' ગુરુ પોતા પાસે વીઢા રાખે છે '

एवं चिंतयन्नेवासौ देवतया चयेदाभिस्तजितः, ज्ञातस्वरूपैर्गुरुभिस्तस्य नवभागीकरणादिकं स्वरूपं प्रकाशितं, यथा संगमस्थविरैर्विहारक्रमापरपर्यायवश्र्यापरीषहोऽध्यासितस्तथा ग्लानत्वावस्थायामपि क्षेत्रनवभागीकरणेनापि चर्यापरीषहोऽन्यैरध्यासितव्यः.

आवो विचार ए शिष्ये कर्षो के अदृश्य देवताए तेने एक थपाट मारी झाटवयो. जणायुं छे स्वरूप जेतुं एवा गुरुए तेने नव-भागीकरणादिक स्वरूप प्रकाशित कर्षु, जेस संगम स्थविरोए विहारक्रम अपरनामवालो चर्यापरीषह वेळ्यो तेन्नी रीते ग्लानतादिक अवस्थामो पण क्षेत्र नवभागीकरण वडे पण चर्यापरीषह अन्य साधुजनोए पाळवो.

अथ यथा ग्रामदिष्वप्रतिबद्धेन चर्या सह्यते, तथा शरीरादिष्वप्रतिबद्धेन नैषेधकीपरीषहोऽपि सहनीयः, अतस्तं परीषहमाह—

जेस ग्रामादिकमां वगर प्रतिबंधे चर्या सहन कराय छे तेमज शरीरादिकने विषये पण अप्रतिबद्धे नैषेधकी परीषह सहन करवो ए समजावना माटे नैषेधकी परीषह कहे छे.

सुसाणे सुन्नगारे वा । रुक्खमूले व एगओ ॥ अकुक्कुओ निसीइज्जा । न य वित्तासए परं ॥ २० ॥
तत्थ से अत्थमाणस्स । उक्खसग्गाभिधारए ॥ संकाभीओ न गच्छिज्जा । उट्ठिता अब्बमासणं ॥ २१ ॥

मूढगाथार्थ —स्मशानमार्गं अथवा शून्यागारमा=जैमों कोइ रहेतुं न होय तेवा घरमा=अथवा वृक्षमूले (साधुद) एकलाज
अकृषुज=अर्थ लघोरो न करतां=बेसी रहेबु कोइपर अन्य जने प्रास न आपवो ॥ २० ॥

मूढगाथार्थ —तत्र=स्मशानादिक स्थाने स्थित थयेला ते साधुने उपसर्ग=उपद्रवो धाय त्यारे ते उपसर्गोनु साधुद
अभिधारण=दृढबिचारधी सहन करबु अने शकाधी मयपामी स्थानेधी उठीने अन्य आसने जता न रहेबु ॥ २१ ॥

व्या०-साधुरेककण्ठाकी सन् स्मशानेऽथवा शून्यागारे शून्यगृहेऽथवा वृक्षमूले निधीदेदुपविद्येत्, परतत्र कीदृशः
सन्? अकौकुर्य, नास्ति कौकुर्य यस्य सोऽकौकुर्यः, कौकुर्य हि भटविन्चेष्टोच्यते, तथा रहितः सम्यक् साधुमुद्रा-
युक्त इत्यर्थः पुन साधुस्त्वन्ननिपण्णः सत्परम य जीव न विनासयेत्, तत्रस्थ जीव स्थानभ्रष्ट न कुर्यादित्यर्थः ॥२०॥

अर्थ —साधुए स्मशानमां शून्यागारमा अथवा वृक्षमूले परला वेठा रहेबु अने ते भाड तथा विटना जेवी चेष्टा कर्मा विना,
अर्थात् शान्तिवी साधुमुद्रा धारण करी रहेबु अने त्यां बेसीने पर-अन्य कोइ जीवने प्रास आपवो नहिं अर्थात् त्या स्थिति करी
रहेला जीवने स्थानभ्रष्ट करवा नहिं २०

पुनस्तदेव दृढयति ' तत्थेति ' पुनस्तत्र स्मशानादावास्थीयमानस्य भिक्षोपदोपसर्गा भवेयुस्तदा तानुपसर्गान्
साधुरभिधारयेत् किमेते उपसर्गा वराका मम करिष्यति ? स्वयमेवोपशाम्य यास्यतीति मति कर्तव्येत्यर्थः पर
शकाभीतः सन् तत आसनादातापनास्थानादुत्थायान्यदासन न गच्छेत्, आस्यते उपविश्यतेऽस्मिन्नित्यासन,
आतापनादगनमुच्यते ॥ २१ ॥

एज अर्थने दृढ करे छे, त्यां-स्वशानादिकमां स्थित थएला भिक्षुने ज्यारे कइ उपद्रव थाय त्यारे ते उपसर्गोने ए साधुए अधिधारण करवा, एटले ' आ उपसर्गो विचारा मने थुं करी शकवाना छे ? ए उपद्रवो एनी मेलैज उपशांत थइ जशे ' आबी मति राखवी पण शंकाभीत-एटले मनमां भयनी आशंका लावीने ते आसनथी अर्थात् ए आ तापना स्थानथी उठीने अन्य आसने जतुं न रहेबुं ॥ २१ ॥

अत्र कुरुदत्तसाधुकथा—हस्तिनागपुरे इभ्यपुत्रः कुरुदत्तनामा प्रव्रजितो विहरन् क्रमात्साकेतपुरदूरप्रदेशे प्रतिमायां स्थितः, तत्र चरमपौरुष्यां गोधनापहारिणश्चौराः समायाताः, तत्पृष्टौ त्वरितं गताः, पश्चाद्गोस्वामिनः समायातास्तैश्चौरमार्गस्वरूपे दृष्टे स यतिर्न किञ्चिद् ब्रूते. ततः संजातकोपैस्तैः शिरसि मृत्पालिं कृत्वांगाराः क्षिप्ताः, स यतिर्मनाग्रापमृतः, तां वेदनामधिसहमानः सिद्धिं गतः. एवं नैवेधिकीपरीषहः सोढव्यः.

—आ विषयमां कुरुदत्त साधुनी कथा दृष्टांत रूपे कहे छे—

हस्तिनागपुरमां एक धनाढ्यनो पुत्र कुरुदत्त नामनो हतो ते प्रव्रज्या=दीक्षा लइ विहार करतो करतो क्रमे करी साकेत=अयो-ध्या=पुरीथी थोडे दूर प्रदेशमां प्रतिमा=काउसग=एटले शरीरव्यापारनो परित्याग करी स्थिति करी रह्यो हतो त्यांकणे चरमपौरुषी=रात्रीना पाछला पहोरे गायोनां धणने अपहरण करनारा चोर आव्या ते गायोने बाळी तेने पुंठे चालता थया तदनंतर गायोना स्वामी=मालिक-आव्या तेओए ' ए चोर कये रस्ते गया ' एम पेला मुनिने पूछथुं पण तेने पोताना नियमने आधीन रही कइपण

उत्तर न आप्नु त्परे ते मायोना भणीए आ साधुना मस्तक उपर मोटीनी पाळ बांधी तेमां अगारा नाख्या तथापि ते यति जरा पण तस्यो के दग्यो नहि. किंतु ते वेदना सहन करतो सिद्धि पाव्यो एव नैकेक परीपह सहन करवा

अथ नैवेधिर्यामातापनादिस्थाने स्वाध्यायादिकं कृत्वा शय्यायामुपाश्रये आगच्छेत्, अतस्तत्परीपहमाह—

अथ नैवेधकीर्मां प्रातापनादिस्थाने स्वाध्यायादिकं करीने साधु शय्याया उपाश्रये आवे एतदर्थं शय्या परीपह कहे छे.—

उत्थावयाहिं सिज्जाहिं । तवस्तो भिमबु धामव ॥ नाइवेल विहस्रेज्जा । पावदिहो विहस्रइ ॥ २२ ॥

पइरिक्कवस्तय लब्धु । कल्लाण अदुव पावग ॥ किमेगराइ करिस्सई । एव तत्थ हिंयासए ॥ २३ ॥

मूळगाथार्थ—श्यामवात्र दाढ तडका सहन करवा सामर्थ्यवान् तपस्विभिर्भुष्ट उत्थावव=उत्था=अनुकूल तथा अयच=प्रतिकूल शय्या=जोमां सुयाय तेषु उपाश्रय स्थान मळे तेषी अतिवेळ=वेळा घडी जाय तेवो रीते स्वाध्यायादिकने हणवा नहि, कारणके पापदष्टि—'आ साह नशी मातो खराब छे, पवी बुद्धियाळो=विद्वत धाय छे आचाराच्युत बने छे ॥ २२ ॥

मूळगाथार्थ—कल्याण=उत्तम अथवा पायक=खराब होवा छता प्रतिरिक्त=स्त्री ग्नु घगेरे विनाभो खाली उपाश्रय मेल्ची साधुए 'आ एक रात्रीना उपयोगशी मने शुं सुखदुःख करौ ! धाम इदममा लेबु २३

ध्या.—तपस्वी भिक्षुरुत्थावचाभि शय्याभिरुपाश्रये कृत्वा श्यामवात्र भवेत्, धैर्ययुक्तो भवेत्, कीदृशीभिः शय्याभिः ? उवाच अवयाम् उवाचयास्ताभिरुत्थावचाभि, उवा शीतादिरक्षणगुणैर्युक्ता, अवचास्तद्विपरीताः,

तेना माता पिता एक समये उज्जयिनीमां गया त्यां विहार करता आ वे पुत्रं पण जइ चंड्याः अहीं तेना देशनी रीत प्रमाणे विविध प्रकारनां औपथी नाखीने तेने घरे सुरा नामनुं विकट-ऊनुं पाणी करातुं हतुं ते स्वजनोए आ वेने आप्पुं.

तौ तत्स्वरूपमजानतौ जलविशेषबुद्ध्या पीतवंतौ, परिणते च तस्मिन् ज्ञातमयस्वरूपौ तौ कृतपश्चात्तापौ तद्वै-
राग्यादेवानशनं पादपोषगमनामकं नदीतटस्थक्राष्टोपरि प्रपन्नौ. ततोऽकालबुद्ध्या नदीपूरेण प्लावितौ समुद्रांतः
प्रविष्टौ, तत्र जलचरोपसर्गं विपश्यदिवं गतौ. इमौ हि नीरपूरागमेऽपि शय्यातो न पृथग्भूतौ. एवं शय्यापरीपहः.

अने तेओए स्वरूप जाण्या विना आ कोई विगेप प्रकारनुं जल छे एनी बुद्धिथी पीधुं पण ज्यारे परिणामे मद जणाणो त्यारे
ए जळमां कंइ मद्य आदइय हतुं एबु भान थतां पश्चाताप करी बैराग्य उत्पन्न थवाथी वन्नेये अनशन-निराहार पादपोषगमन-(कोइ
वृक्षतळे जंबुं) नामनुं व्रत लइ एक नदीतटे पढेला काष्ठ उपर जइ बैठा, आ वल्हे अरुळ वृष्टि थवाथी नदीना पूरमां काष्ठ साबे
वन्ने जणा तणाणा अने समुद्रमां जइ पड्या त्यां जलचर जंतुओना उपद्रव सहन करी स्वर्गे गया. आ वे जणा पाणीनुं पूर आब्यु
तो पण आसनथी=शय्याथी पृथक् न थया अने शय्या परीपह सहन करी सिद्धि पाम्या.

अथ शय्यास्थितस्य तत्रोपद्रवे जाते सति रागद्वेषरहितस्य साधोर्यथा कश्चिच्छय्यातरो वा शय्यातरादन्यो वा
वचनैराक्रोशेदिति हेतोरक्रोशपरीपहोऽपि सोढव्यः, अतस्तत्परीपहमाह—

हवे शय्या स्थित साधुने शय्यामा उपद्रव आवे त्वारे रागद्वेष रहित साधुने कोई शय्यातर अथवा तेथी अन्य कोई वचनोवडे तिरस्कारे=अवाच्य शब्दों कहे त्वारे ते आक्रोश परीपह पण सहन करवो एतदर्थ आक्रोश परीपहत निरूपण करे छे —

अक्रोसिज्ज परो भिम्बु । न तेसि पडिसज्जले ॥ सरिसो होइ चालाण । तम्हा भिम्बु न सज्जले ॥२४॥
सुत्तचाण परुसा भान्ना । दारुणा गामकटया ॥ तुसीणीओ उवेहिज्जा । न ताओ मणसी करे ॥ २५ ॥

मूलगाथार्थ — पर-अय कोइ भिक्षु-साधुने आक्रोशे अर्थात् निम्बुदि पचनोवडे तिरस्कार करे सेना प्रति पण पोते जयले-कोपे नहि कारणके एम कोप करवाधी साधु बालसदृश-मूढ बने छे ते कारण माटे भिक्षु-साधुए ज्यलहु नहि सामा बळी न उठहु ॥ २४ ॥

मूलगाथाथ — साधुए दारुणा-सयमनु धैर्य नाश करे एवी परुष-कठोर तथा भवणादि इन्द्रियोने बटुकतुल्य वेदना करे एवी भाया सामळीने पण तूष्णीक-सुपचाप मौनभावधारी-उपेक्षा करवी ते भाषाने मनमा णा न लायवी ॥ २५ ॥

या०—परोऽय कथियदि भिक्षु साधुमाक्रोशेत दुर्वचनेस्तर्जयेत् तदा तस्मै न प्रतिसज्जलेन्, तस्योपरि क्रोध न कुर्यादित्यर्थ, यदि तस्योपरि साधुरपि क्रोध कुर्यात्तदा सोऽपि यालाना मूर्खाणा सदृशो भवेत्, तस्माद्भिक्षुनं सज्जलेद्गालीं श्रुत्वा प्रतिगालीं न दद्यात्

अर्थ — पर अय कोई ज्यारे साधुने आक्रोशे पटले दुर्वचन (गालो) वडे तरछोडे त्वारे ते गालो देनार मत्त्ये ते भिक्षु प्रति

संज्वलन-एटले सामो बली न उठे, तेना उपर क्रोध न करे, जो साधु पण तेना उपर क्रोध करे तो ते बालक मूर्खना जेवोन मनाय, मोटे भिक्षुण गाल सांभलीने सामी गाल देवी नहिं. २४

तदा किं कुर्यादित्याह 'सुखा' साधुस्तूष्णीको मौनी सन्तुपेक्षेत, औदासीन्येन तिष्ठेत्, रागद्वेषरहितो भवेत्, ता भाषा मनसि न कुर्यात्, किं कृत्वा? परुषाः कठोरा भाषाः श्रुत्वा, कीदृशीः भाषाः? दारुणाः, दारयंति संयमधैर्यं विदारयंतीति दारुणाः, पुनः कीदृशीः? ग्रामकंटकाः, ग्राम इन्द्रियगणस्तस्य कंटका इव कंटका ग्रामकंटका दुःखोत्पादकाः. यदुक्तं—

त्यारे थुं करखु ते कहे छे. परुष=कठोर, तथा दारुण=संयम धैर्यनु विदारण करी नाखे तेवी=अने ग्रामकंटक=एटले इन्द्रिय-गणने कांशानी पेठे दुःख आपनारी भाषा श्रवण करीने साधु तूष्णीक=मौनी यइने स्थिर रहे. रागद्वेष रहित बनी एवी भाषा मनसां न छेतां उपेक्षा करे. कहुं छे के—

चांडालः किमयं द्विजातिरथवा शूद्रोऽथवा तापसः । किं वा तत्त्वनिवेशपेशलमतियोगीश्वरः कोऽपि वा ॥ इत्यस्वलपविकल्पजल्पमुखैः संभाष्यमाणा जने—नो रूष्टो न हि वैव हृष्टहृदयो योगीश्वरो गच्छति ॥ १ ॥ पुनर्गालीं श्रुत्वेति चिंतयेत्—ददतु ददतु गालीर्गालिमंतो भवंतो । वयमपि तद्भाषाद्रालिदानेऽप्यशक्ताः ॥ जगति विदितमेतदीयते विद्यमानं । ददतु शशविषाणं ये महात्यागिनोऽपि ॥ १ ॥ इतिविचार्य शमस्वेन तिष्ठेत्.

(ચાળાલ ૦)- ' આ તે કોઈ ચાળાલ છે ? કે થુ આ કાળાલ છે ? અથવા કોઈ શુદ્ધ છે ? કે તાપસ=રૂપસ્વી છે ? કિંવા તત્ત્વજ્ઞાનમાં પ્રવેશ કરી શકે એવી નિષુણ મતિવાળો આ તે કોઈ યોગીશ્વર છે ? આમ અનેક વિકલ્પના પ્રભાવથી વાચાલ લોકો ગમે તેમ ભાષણ કરે તો પણ યાગીશ્વર હર્ષ હૃદયે ધરતો નથી તેમ રોપે પણ ધરાતો નથી કિંતુ નિર્વિક્રિય ચાલ્યો જાય છે વળી તે જન મુલેથી ગાલી સામ્રાજીને મનમાં એમ વિચાર કરે-(દદતુ૦) તમે ગાલો દેતા રહો, કેમકે તમે ગાલોવાળા છો અમ પાસે ગાલો નથી પડલે અમે ગાલ દેવા અશક્ત છઈએ આ જગત્માં પ્રસિદ્ધ વાત છે કે-જેની પાસે જે હોય તે પોતા પાસેની વસ્તુ વડ શકે છે ન હોય તેવું પણ જો કાફ વડ શક્તા હાત તો મહેદા ત્યાગી=દાની પુરુષ શશલાનુ શીંગડુ પણ વડ શક્ત પણ વડે જો લેની પાસે જે હોય તે તે દીવે આમ વિચાર જામનો આશ્રય કરી રહે ॥ ૨૫ ॥

અર્ચાર્જુનમાલાકારવિકથા યથા—અથ રાજગૃહે નગરેઽર્જુનનામા માલિકોઽસ્તિ, તસ્ય પ્રિયા સ્કન્દશ્રીનામ્ની વર્તતે, સ્વવાટિકામાર્ગસ્ય પુરાદ્દક્ષિણેન્દ્રપાણિયક્ષ નિરતર સ્વગોત્રદેવત્વેનાર્ષતિ અન્યથા વાટિકાગતસ્યાર્જુનમાલિકસ્ય સમીપે સા મોજ્ય ગૃહીત્વા વાટિકાયા યાતિ વક્ષમ્બનસ્યે પટ્નુરુર્ધ્વેઽર્દ્રા, ભોગાર્થે વક્ષમ્બનાત પ્રવેશિતા તદાનીમેવ તન્ન વક્ષમ્બજાર્થે માલિક સમાયાત, ત વક્ષ્વા પદવિ પુરુષાસ્તસ્યા ભોગે પ્રવૃત્તા..

—આ વિષયમાં અર્જુનમાલાકાર અને ક્ષયિની કથા કહે છે —

રાજગૃહ નગરમાં અર્જુન નામનો માલી હતો તેની પ્રિયા સ્ત્રી સ્કન્દશ્રી નામની હતી તે પોતાની વાહીએ જવાના માર્ગમાં નગરની

बहार शुद्धरपाणि नामक यक्षनुं स्थान आवे. ते स्थाने ए शुद्धरपाणि यक्षने आ माछी पोसाना गोत्रदेवरूपे पूजतो. एक समये बाडीए अर्जुन माली हतो. तेने माटे तेनी स्त्री स्कंदश्री स्वावानुं (भात) लइ चाडीए जती हती त्यां ए यक्षभवनमां उभेला छ पुरुषोए दीडी एटले ए छ ए पुरुषोए ए स्त्रीने भोगार्थे यक्षभवनमां लइ गया. एज टाणे यक्षनी पूजा करवा पेलो माली आबी चड्यो तेने आ छ जणाए बांधीने तेनी स्त्री साये छए जणा भोगमां आसक्त थया.

स पश्यत्येवं च विंशतिमयैः यक्षो मुखैश्चर्विचिनः, यदेतस्य पुर इत्थं पराश्रयते. ततो यक्षस्तच्छरीरमनुप्रविश्य तान् बह्वपि पुरुषान् स्त्रीसप्तमान् मारयतिस्म. एवं प्रत्यहं मारयति. ततो लोकोऽपि तस्मिन् मार्गे राजगृहपुरास्तावन्न निर्गच्छति यावत्सप्त मारिता न स्युः अन्यथा श्रीवीरस्तत्र समवसृतः, न कोऽपि तद्वयेन वंदनार्थं गच्छति.

ते जोइने मालीना मनमां थयुं के आ यक्षनुं पूजन तहन व्यर्थ छे. जेना आगळ आम स्त्रीनो पराश्रय थाय. आ वचन सांभळी यक्षने चीट चडी तेथी यक्षे मालीना शरीरमां प्रवेश करी ए छए जणाने तथा स्त्रीने मारी नाह्या. यक्षने छंद लाग्यो तेथी रोज सात माणस मारवा मांडयां आ उगरी लोकांमां आस पेठो ते ज्यां सुधी सात न मराय त्यांसुधी राजगृह नगरमांथी ते मार्गे कोइ न नीकळतुं. एक समये श्रीवीरे त्यां समवसरण कर्पुं, बेला यक्षना भययी कोइ पण वंदन करवा न आवे.

सुदर्शनभेटी यद्भवति तद्भवतु, मया त्ववश्यं श्रीवीरस्तत्र गत्वा वंदनीय एवेति विचिंत्य तन्मार्गे चलितः,

त दद्या मालिकशरीरप्रविष्टो सुद्वरपाणिर्यक्षो धावित. तत सुवर्षाजश्रेष्ठिनाहंस्तिद्धसाधुशुद्धधर्मशरण प्रपन्नं,
सागारिकमनशनमपि गृहीत, कायोत्सर्गेण स्थित, नतो धर्मप्रभावात्स यक्षस्तामाकमिति न शक्नोति

एक सुदर्शन नायना शेट ' जे यवानु हशे ते धनो मारे तो त्यां जइने श्रीवीरने वदन कारवुज ' आय विचारीने ते मार्गे
चाव्यो तेने जोताज पेला मालीना शरीरमा प्रविष्ट वण्णो यत्त तेनी पाछळ दोळ्यो. आ टाणे सुदर्शन शेठीयाए अर्हत सिद्ध
साधुनु शुद्ध शरण लइ सागारिक अनशन ग्रहण करी कायोत्सर्ग धारी स्थित थयो ते नव्हते धर्मना प्रभावथी ते यत्त ए सुदर्शन
शेटनु आक्रमण करी शक्या नहि

पञ्चायक्षो मालिकशरीर सुक्त्वा गतः, स्वस्थीभूतो मालिक. श्रेष्ठिसुखाक्षीरागमन श्रुत्वा श्रेष्ठिना सह वदनार्थ
गतः, वीरवचसा प्रतिबुद्धोऽसौ वीक्षा गृहीतवान्, राजगृहनगरमग्य एव गृहे गृहे भिक्षार्थं भ्रमति, लोकास्तु
स्वजनमारकोऽयमित्याक्रोशान् ददति, स मनोवचनकायशुद्ध्य तानाक्रोशान् विपश्योत्पन्नकेवलज्ञानं शिवमगात्
एवमन्यैरप्याक्रोशपरीयह सोढव्य ॥ अथ कश्चिदाक्रोशको दुर्बचनवादी साधोर्वधमपि कुर्यात्, तदा तमपि
सहेत अतस्तत्परीयहमाह—

पटले ए यत्त मालीनु शरीर मूनी दइ चालतो थयो पेलेो माली पण यत्त वेश निवृत थवाथी स्वस्य थयो त्यारे शेटना
मुखयी श्रीवीरनु आगमन साभली शेटनी सायेन वेंदन करवा गयो. त्यां श्रीवीरना वचनगी प्रतिबुद्ध थइ दीक्षा ग्रहण करी अने

राजशुह नगरमांज घरे घरे भिक्षार्थ भ्रमण करे छे. लोको तो 'आ पोताना स्वजनने मारी नाखनारो छे' एम तेनी निंदा करे अने तेने गाळो देवा मंड्या तथापि ते साधु थएलो माली मन वचन तथा कायाथी शुद्ध रही ते गाळो ने सहन करतो केवलज्ञान उत्पन्न थवाथी कल्याण पाम्यो. एम अन्य साधु पुरुषोए पण आक्रोशपरीषद सहन करवो.

कदाच कोइ आक्रोशक=दुर्बचनवादी=साधुनो वध पण करे तो ते पण सहेबुं एतदर्थ वधपरीषद दर्शावे छे.

हओ न संजले भिक्खु । मणं पि न पओसए ॥ तितिकखं परमं नच्चा । भिक्खु धम्मं विंचितए ॥ २६ ॥
समणं संजयं दंतं । हणिज्जा कोइ कदर्थई ॥ नत्थि जीवस्स नसोत्ति । एयं पेहिज्ज संजए ॥ २७ ॥

मृळगाथार्थ — भिक्षु कोइए हत=हणाय तो पण कोप करी जळे नहि; तेम मतने पण प्रद्वेष युक्त न करे किंतु तितिक्षा परम धर्मसाधन छे एम जाणीते भिक्षुधर्म=क्षमा आदिक साधुना धर्मोत्तुं चितवन करे ॥ २६ ॥ कोइ मनुष्य क्यांय संयत=संयमी तथा दंत=इन्द्रियोत्तुं दमन करनार भ्रमणने हणें ते वस्वते ए साधु विचरे के— जीवनो नाश धवानो नथी 'आम ए संयत साधु जुष्ट=मनमां माने ॥ २५ ॥

व्या०—भिक्षुः साधुर्हतो यष्ट्यादिभिस्तादितो न संज्वलेन्न क्रोधाध्मातः स्यात्, मनोजपि न प्रद्वेषयेत्, चित्सं सद्देष न कुर्यादित्यर्थः. किं कृत्वा ? तितिक्षां क्षमां परमासुहृष्टां ज्ञात्वा दशविधसाधुधर्मं क्षांतिमुत्कृष्टां विचार्य भिक्षुधर्मं विंचितयेत्. मम धर्म एव रक्षणीय इति विंचितयेदित्यर्थः. ॥ २६ ॥

अर्थ — मिथु=साधु, लाकडी बगेरेवी ताडित थाय तो पण न जळे अर्थात् कोइ तेने हणे-मारे-तो पण तेने सामे क्रोधाक्रांत न थाय; तेय मनने पण सदेय १ करे, मित्रु तितिसा=सहन शीलताने परम उत्कृष्ट जाणीने अर्थात् दशविध साधु धर्ममा क्षातिने सर्वोत्कृष्ट विचारीने धर्मनु चिंतनकरे, एटले—' मारे तो धर्मनी रसा करवानी छे ' एम विचारे २३

कखिद् दुष्ट कुनचिदनार्थदेशे श्रमणसाधु हन्यात्, प्राणापहारमपि कुर्याच्चादा सयत साधुरेय समेक्षेत विचारयेत्, एवमिति कि ? जीस्य नाशो नास्ति शरीरस्य नाशो विद्यते, न च शरीरनाशो जीवनाश, कीदृश साधु ? सयत चिंतित्रिय, पुन कीदृश ? दात क्रोधादिरहित, साधुना मनस्येव चिंतनीय कदाचिद्वृत्तमस्मिन् शरीरनाशान्वसरे प्रोथ करिष्यमि तदा मम धर्मरूपजीवित यनाशो भविष्यति, न चारिभक्षनित्दहे नष्टे ममात्मनो धर्मस्य च नाशो भाष्यति

काइ दुष्ट कोइ अनार्थ देशमा श्रमण=साधुन हणे, अर्थात् प्राणापहार पण कदि करे त्वारे सथयमवान् साधु एम विचारे के- ' जीमनो नाश थतो नयी अने शरीरनो नाश तो थवानोज छे अने कइ शरीर नाशयी जीय नाश थसे नहिं आम धारीने सयत= जितेन्द्रिय तथा दात=क्राधादि रहित साधु मनमा पण एम भावन करे के-कदाच हु आ शरीरना नाश अवसरे क्रोध करीश तो मारा धर्मरूप जीवितव्यना नाश थसे अने आ अनित्य देह नष्ट थवायी मारा आत्माना के धर्मनो कइ नाश थवानो नथी

यदुक्त—दोपो मेऽस्तीति युक्त शपति वा त धिनाज्ञ परोक्षे । इत्या साक्षात् साक्षादिनि शपति न

मां ताडयेत्ताडयेद्वा ॥ नास्तन्मुष्णाति तान् वा हरति सुगतिदं नैव धर्मं ममाहो । इत्थं यः कोऽपि हेतौ सति विश-
दयति स्याद्भि तस्येष्टसिद्धिः ॥ १ ॥

कबुं छे के—(दोषो०) मारामां कंइ दोष हसो त्यारे मने ते गाल दीयेछे. अथवा दोष विना पण ते अइ परोक्षे निंदा करेछे. नजर सामे नथी करतो. कदाच साक्षात् आवीने अत्राच्य शब्दो कहे तो पण मने मारतो नथी. कदी आवीने ताडन-मार मारे तो पण कंइ मारा माण हरतो नथी अने कदी माण पण हरे तथापि मने सद्गति देनारा धर्मने नथी हरतो आवी रीते जे साधु हेतुनी स्पष्टता विचारे तेनी इष्टसिद्धि थाय छे.

अत्र स्कंदकशिष्याणां कथा यथा—आवस्यां जितशत्रुद्वयः, धारिणी प्रिया, तयोः पुत्रः स्कंदकः, पुरंदरयशा
पुत्री कुंभकारकटके पुरे वंडकिन्तुस्य दत्ता. तस्य पुरोहितः पालको मिथ्याहृक्. अन्यदा आवस्यां मुनिसुव्रतस्वामी
समवसृतः, तस्य देशनां भ्रुत्वा स्कंदकः आवको जातः. एकदा पालकपुरोहितो दूतत्वेन आवस्यां प्राप्तः, राजसभायां
जैनसाधुनामवर्णनादं श्रुत्वा स्कंदकेन निकृतीकृत्य निर्याटितः स स्कंदककुमारस्य छिद्राणि पश्यति.

—आ विषयमां स्कंदक शिष्योनी कथा कहे छे.—

आवस्ती नगरीमां जितशत्रु राजा हतो तेनी धारिणी नामे प्रिया स्त्री हती. तेओने एक स्कंदक नामे पुत्र तथा एक पुरंदरयशा

नामे पुत्री हती, आ पुत्री कुम्भकारकटक नामना मोहेरमां देखकि नामना राजाने आपी हती तेनो पुरोहित पालक मिथ्यादृष्टि हतो. एक समये श्रावस्तीमां सुनिमुव्रतस्वामीए समवसरण कर्यु त्वारे तेनी देखना सभिवी स्कदक श्रावक थयो एक बहते पालक पुरोहित श्रावस्तीमां दूत बनीने आव्यो राजसभायां जैन साधुओने मोटे अवाच्य बातो बोलतो हतो. तेने स्कदके निरुत्तर करी काही भूक्यो त्वारथी ते स्कदक कुमारनां छिद्र जोबा लाग्यो

अयन्दा स्कदककुमार श्रीमुनिसुव्रतस्वामिपांथे पञ्चशतकुमारै सह प्रव्रजितो गीतार्थो जात, स्वामिना ते कुमारशियास्तस्यैव दत्ता अन्यदा स स्वामिन पृच्छति भगवन् ! भगिनीं वदापनार्थं गच्छामि ? स्वामिना भगिलं तत्र नरणातिकोपसर्गोऽस्ति, स्कदकेनेक भगवन् ! वयमाराधका विराधका वा ? स्वामिना भगिल त्वां मुक्त्वा सर्वेऽप्याराधका, स्वामिनैवमुक्तेऽपि भवितव्यतावशेन पञ्चशतशिष्यपरिवृत. स कुम्भकारकटकपुरे गत

एक समये स्कदक कुमार श्रीमुनीसुव्रतस्वामी पासे पाचसो कुमाराने सापे लइ जइ अने प्रव्रज्या प्रव्रज करी कृतार्थ थयो त्वारे स्वामीए ए पाचसो कुमार शिष्यो तेने आप्या एक बहते स्कदके स्वामीने पूछ्यु के-हे भगवन् ! मारी पूर्वनी बहेनने वदन कराववा हु जाई ? त्वारे स्वामीए कबु के-जाओ भछे पण त्यां मरणातिक उपद्रवनी शका छे. त्वारे स्कदक बोल्यो के-भगवन् ! अमे आराधक छइए के विराधक ? स्वामीए कबु के एक तने छोटीने सर्वे पण आराधक छे स्वामीए आप बहा छतां भवितव्य-ताने वश थइ पांचसो शिष्यथी युक्त ते स्कदक कुम्भकारकटक पुरमां गया.

पालकेन तथागच्छंतं श्रुत्वा पूर्ववैरं स्मरता साधुस्थितियोग्योद्याने षट्त्रिंशदायुधानि भूमौ स्थापिताभि, स्कंदकाचार्यस्तु तत्रैव समवसृतः. ततः पालकेन नृपस्याग्रे कथितं महाराजायं स्कंदकः पञ्चशतसाधवोऽपि च सहस्रयोधिनः परीषहभग्नास्तव राज्यं गृहीतुकामाः समायातास्त्वां हनिष्यंति, राज्यं च गृहीष्यंति, यदि न प्रलयस्तदोद्यानं विलोक्य ? एभिरायुधानि भूमौ गोपितानि संति.

पालके ते प्रमाणे स्कंदकने आवतो सांभली पूर्व वैरने याद करी साधुओने स्थिति करवा योग्य उद्यानमां छत्रीस आयुधो भूमीमां दाटी राख्यां. स्कंदकाचार्य तो त्याज आवीने ठाणुं कर्यु; त्यारे पालके जइने राजाने वातमी आपी के-हे महाराज ! आ स्कंदक, पांचसो शिष्य भूतसहस्रयोधी साधुओने साथे लइ परीपह भग्न थएला तमाहं राज्य लइ लेवानी कामनाथी अहीं आवेल छे तेओ तमने हणशे अने तमाहं राज्य पण लइ लेशे. जो मारी वातमां विश्वास न थतो होय तो उद्यानमां आवीने जुओ. एओए आयुधो पृथ्वीमां संताड्या छे.

नृपेणोद्यानं विलोकितं. आयुधानि दृष्टानि क्रोधात्तेन ते साधवस्तस्यैव दत्ताः, तेन सर्वेऽपि ते यत्रेण पीलिताः वधपरीषहस्य सम्यगधिसहनादुत्पन्नकेवलज्ञानास्ते सिद्धाः, स्कंदकाचार्यस्तु सर्वेषां शिष्याणां तथाविधमरणं दृष्टोत्पन्नक्रोधः सर्वस्याप्यस्य दाहकोऽहं स्यामिति कृतनिदानोऽग्निकुमारेपूतपन्नः. अथाचार्यस्य रजोहरणं रुधिरलिप्तं गुद्वैः पुरुषहस्तं ज्ञात्वा चंचुपुटेनोत्पाश्य पुरंदरयशपुरः पातितं, सापि महतीमधृतिं चकार, साधवो गवेपिताः, किंतु

ન દૃષ્ટા', પ્રત્યભિજ્ઞાતાનિ કલ્પલાઘુપકરણાનિ, જ્ઞાત ચ તપ્યા સાધવો મારિતા इति

આ ઉપરથી રાજાએ ત્યા આવીને જોયુ, આયુધો પણ દીઠા તેથી ક્રોધે મરાઈ તેને તે સાધુઓ પાલકને હવાલે કર્યા અને તેને સર્વેને યજ્ઞમાં ઘાટીને પીલ્યા. આ વચ પરીપદનુ સાધુઓએ સમ્યક્વપકારે સહન કર્યું તેથી તેઓને કેતલજ્ઞાનની લલિત યદ્દ ને વપ્ત સિદ્ધ થયા. પણ પેલા સ્કન્દકાચાર્ય તો સર્વે સિવ્યોનુ તેણે દુર્મરણ જોઈ ક્રોધાવિષ્ટ થઈ ગયા અને મનમાં ' આ વર્ધાપનો હુ વાલ્- નાર થાઉ ' આડુ ભાવન કરગાવી અગ્નિકુમારોમા ઉત્પન્ન થયો પ સ્કન્દકાચાર્યનુ રજોહરણ રુધિરથી તરગોલ થયેલુ હતુ તે ગીધ- પક્ષીએ પુરુષનો હાથ જાળી ચાલકહે ઉપાડી તેની ન્દેન પુરદરયજ્ઞની આગલ નાલ્યુ તેળીએ ધૈર્યરહિત થઈ સાધુઓની ગોતકરી પણ વયાય પતો મળ્યો નહિ પણ તે સાધુમોના કલ્પ આદિક ઉપકરણ ઓઢલીનદ્યાં અને સાધુઓ માર્યા ગયા એમ જાણ્યુ

તતો ધિમ્નઃકૃતસ્તયા નૃપતિઃ, અહ તથ મુલ ન પડ્યામિ, પ્રત્યજિવ્યામ્યેવેતિ ચક્તીં તા સ્કન્દકમગિનીં દેવાઃ. શ્રીમુનિસુબ્રતસ્યામિસમીપે મુક્તવતઃ, સ્વામિના સા દીક્ષિતા તતોઽગ્નિકુમારદેવેન તેન સં નમરો દેશો દગ્ધ તતો દૃઢકારણ્યં જાત, અથાપિ તથૈવ તલ્લનૈર્ભણ્યતે ણમિ સાધુમિર્વધપરીપદઃ સોઢસ્તથાપરૈરપિ સોઢય ન તુ સ્કન્દકા ચાર્યવત્કર્તવ્ય અથ પરૈરભિરતસ્યૌપધાદિકયાઞ્ચા સ્યાત્તસ્માયાઞ્ચાપરીપદોઽપિ સોઢય, અતસ્તત્પરીપદમાહ—

ત્યારે તેળીએ રાજાને ધિકાર આપ્યો અને કહ્યુ કે—' હુ તારુ મોડુ જોઈશ નહિ કિંતુ પ્રત્યજ્ઞા પ્રશ્ન કરીશ ' આવી રીતે બોલતી પ સ્કન્દકની ન્દેન પુરદરયજ્ઞને દેનોએ મુનિસુબ્રતસ્વામીની સમીપે લાવીને મૂકી તેવારે સ્વામીએ તેળીને દીક્ષા આપી

अग्निहोत्रादेव यथेष्टा संदके ए नगर सहित प्रदेश बाळ्यो तेथी ते प्रदेश आज्ञे पण दंडकारण्याना नामांथी लोकोवढे कहेवाय छे, ए साधुओए वधपरीपह सहो तेम अन्य साधुओए पण सहवो जोइए. स्कंदकार्यानी पेठे न करवुं जोइए.

कोइपर आवीने मारे त्यारे व्रणविरोपणादिकने अर्थ औपथ याचना करवी पडे तेने माटे याचना परीपह पण सहन करवानो छे पटला माटे याज्ञा परीपह कहे छे.

दुष्करं खलु भो निचवं । अणगारस्स भिखुणो ॥ सत्वं से जोइयं होइ । नत्थि किंवि अजाइयं ॥ २८ ॥
गोयरग्गापविट्ठस्स । पाणो नो सुप्पसारए ॥ सेओ अगारवासुत्ति । इइ भिक्खु न चित्तए ॥ २९ ॥

मूळगाथार्थः—निश्चये भो ! अणगार=गृह विनाना भिक्षुने नित्य=जीवतां सुधी दुष्कर=कष्टमयज छे. कारण के तेनें सर्व वस्तु याचितज होय छे, अयाचित कर पण होवुं नथी ॥ २८ ॥ गोचराप्रप्रविष्ट=पटले भिक्षार्थे गृहस्थना घरमां पेसतां=साधुने पाणि=पोतानो द्वाय पसारवो सेहेलो नथी; याचना करवी अति दुष्कर छे. अगारवास=गृहस्थाश्रम श्रेयः=उत्कृष्ट छे एम भिक्षुए चित्तन न करवुं ॥ २९ ॥

व्या०—खल्विति निश्चयेन भोः स्वामिन्नगारस्य भिक्षोर्नित्यं कष्टं. अपरस्य च कदाचित्कष्टमुत्पद्यते. भिक्षोस्तु नित्यमेव कष्टं, यदुक्तं—गात्रभंगः स्वरे दैन्यं । प्रस्वेदो वेपथुस्तथा ॥ मरणे यानि सिद्धानि । तानि सिद्धानि याचने ?

अर्थः—खलु=निश्चये हे स्वामिन् ! अनगार=गृहरहित=भिक्षुने नित्य दुष्कर=कष्टज छे. इतर जनने कोकटाणे कष्ट होय

પણ સાધુને તો નિત્યે સર્વદા વ્રજ છે. વ્રજ છે કે—મરવા પહેલાંને જેવાં ગાત્રમ ગ, સ્વરમાં દીનતા, પરસેવો, અને શરીરમાં ધુનારો; એ વિન્દો કાચ છે તેવાંન એ ચારે વિન્દો યાચના કરતી વસ્તે યાચકને યાચ છે.

इत्युक्तवाञ्छितोऽनित्य महत्कष्ट, तत्किं कष्टमित्याह—से इति तस्य भिक्षो. सर्वं वस्तु याचित सम्रवति, अयाचितं गृहस्थान्मागितं किञ्चिदपि नास्ति, तस्माद्विकष्ट भिक्षुजीवितमिति

अर्थात् याचना ए मरणना जेवी कष्टदायक होवाची याचक साधुने सदाय व्रज છે કેમકે તે બિંદુને સર્વ ગદાર્થ યાચિત્ત જ હોય છે અયાચિત કશું હોતું નથી તેથી બિંદુ જીવિત કષ્ટ છે. ॥ ૨૧ ॥

पुनस्तदेव हृदयति—‘ गोचरामप्रविष्टस्य भिक्षार्थं प्रविष्टस्य साधो पाणिर्हस्तः पिंडग्रहणार्थं न सुप्रसार्यः, गौरिय चरति यस्मिन् स गोचरः, गोचरेऽग्रे प्रधानपिंडग्रहण गोचराम तन्निमित्तं प्रविष्टस्य गृहस्थगृहे प्रस्थितस्य भिक्षार्थं कप्रसारण दु कट भिक्षामार्गण दुष्कर, को नित्य सम्यग्बपुष्पमाक्षरः भिक्षा मार्गयति ? तस्मादागारवासो गृहवास श्रेयानिति भिक्षुर्मनसि न चिंतयेत् यथारण्ये यात्रापरीयहो दुस्सहो न तथा श्रीमद्गृहाकीर्णे पुरे अत श्रीणां निजरूपलूतमनर्थं दृष्ट्वा यल्लेख्यं पुरप्रवेशं निषेध्य यत एव यात्रापरीयह सोढवान् तत्कथा यथा—

ए विषयेने दृढकरे छे—गोचराग्रप्रविष्ट पटले गायत्री पेठे भटक्तां—भिक्षा लेवाने गृहस्थने घरे जतां भिक्षार्थ द्वाध पसारो दुष्कर वने अर्थात् साजो सारो मनुष्य भिक्षा कोण मागे ? ' तेदळा माटे घरकरी तेमां वास करी सारो ' आवुं भिक्षुए मनमां चिंतवन पण करवुं नहिं. जेम अरण्यमां यात्रापरीएह दुस्सह थाय छे तेम श्रीमान् गृहस्थोनां घरोवाळा शहरमां नवी थतो; एतदर्थ—स्त्रीओने. पोताना रूपथी यता अनर्थ—जोइने कलदेवन्दपिण्णपुरपवेशनो निषेध करी जेम यात्रापरीपह सबो तेनी कथा.

हारिकानगर्यामेकदा श्रीनेमिः समवसृतः, कृष्णेन द्वारिकाक्षयस्वमरणकारणं पृष्टं, नेमिना मद्यपानविकलीभूतत्वत्कुमारोपसर्गसमुद्भूतक्रोधाद्द्वीपायनाद् द्वारिकाक्षयस्वन्मरणं च त्वद्भ्रातृव्यजराकुमारादेवेति प्रोक्तं.

श्रीनेमिए एक समये द्वारिका नगरीमां समवसरण कर्तुं त्यारे श्रीकृष्णे द्वारिका क्षय तथा पोताना मरणबुं. कारण पूछुं. त्यारे श्रीनेमिए—“ मद्यपानथी विकल बनेला तमारा कुमारोए करेला उपद्रवथी क्रोवे द्वारिकानो क्षय अने तमारा भत्रीजा जरा कुमारना दोषथीज तमारुं मरण सर्जायवुं छे ” एम रुतुं.

वासुदेवेन द्वारिकायां निष्पिद्धमपि मद्यपानं भवितव्यतावद्येन कृष्णपुत्रैः कृतं, विकलीभूतैश्च तैः क्रीडार्थं नगरयद्भिर्गतैस्तत्रातापनां कुर्वन् द्वीपायननिर्दिष्टः. अरे ! त्वं द्वारिकाक्षयकारी भवितव्यसीत्युक्त्वा यद्विमुष्ट्यादिविरूपसर्गितः कोपाद् द्वारिकाक्षयनिदानं चकार, स तन्मारणेनेन मृतोऽपि कुमारेपूतपन्नः, तेन च द्वारिकाक्षयः कृतः;

कु'णबलदेवावेव निर्गतो, अटव्या तृषाकृतिन वासुदेवेनोक्त नाहमत पर चलितुं शक्नोमि, पानीयमानीय मे देहि ?
ततो बलदेवेन पानीयार्थं दूरे गते पादोपरि पादं कृत्वा कृष्ण सुप्त

वासुदेवे द्वारिकायां मद्यपाननी सरत मनाइ कया छवा ए निषेधनो भग करी भवितव्यताने आधीन बनेला कृष्णना भाइ
वेगजोए मद्यपान कर्यु मद्यपानधी छाकटा बनेला ए यादवोए क्रीडा करता नगरनी बहार नीकली आतापना करता द्वीपायन
ऋषि दीठा. अरे ! हु द्वारिकानो क्षयकारी यश ? आम बोलता बोलता ते ऋषिने लाकडीओ तथा सुठीओ बली मारवा मळ्या
ए ऋषिनो क्रोध द्वारिका क्षयनु निदान=कारण=बन्यो अने एओना मारथी मरणपायी ए ऋषि अग्निकुमारोभा उत्पन्न थया
तेणे द्वारिका क्षय कर्यो तेमां मात्र कृष्ण तथा बलदेव बे नीकळी गया अरण्यमां जतां कृष्ण तथातुर थया त्यारे बलदेवने कबु
के—' हवे हु अर्हथी एक पगलु पण आगळ चाली सकुं तेम नथी माटे मने पाणी लावी आया ? त्यारे पाणी लेवाने बलदेव
दूर गया अने कृष्ण पग उगरे पग चढावी मृता

अथ प्रागेव श्रीनेमिनाथवचनश्रवणसजातभयेन जराकुमारेण वनवास प्रपन्नेन तदानीनितस्ततो ब्रमता तत्रै-
वापातेन मृगम्रात्या मुक्तपाणेन विद्वपाद् कृष्ण पञ्चत्वमाप तत्रापि तत्रायातेन बलदेवेन न मे भ्राता मृत ; किंतु
मदिलंवागमनोत्थरोषादेव मौनमाश्रितोऽस्तीति दुग्ध्या तच्छब्द सत्कथे समुत्पाटित, पूर्वसगतिकदेवेन प्रतिबोधे
कृते बलदेवेन वीक्षा गृहीता

પરેણાં શ્રીનેમિનાથનાં વચન સાંધકીને મય ઉત્પન્ન થયેલ એવા જરાકુમારે વનવાસ કરેલો ત્યાં જામ તેમ મટકતાં હ્યો કૃષ્ણ મૂતા છે ત્યાં આવી નીકળેલા જરાકુમારે મૃગની આંતીયી ઘાંગ છોડ્યું તે ઘાંગથી કૃષ્ણનો પગ વીંચાતાં કૃષ્ણનો દેહાંત થયો ચોલતા નથી' આમ ધારી કૃષ્ણના સચને કાંધે ઉપાડી જાલ્યા ત્યાં વલ્લદેવને પૂર્વસંગતિક દેને પ્રતિજ્ઞા પ્રાપ્યો તેથી વલ્લદેવે દીક્ષા ગૃહણ કરી.

एकदा कस्मिंश्चिद् ग्रामे भिक्षार्थं नायातस्य बलदेवस्य रूपं दृष्ट्वा व्यामोहगतया कूपकंडस्थया कयान्विभार्या घट-
आंल्यां स्वबालकंठ एव पाशितस्ततो बलदेवमुनिना प्रतियोगिता सा बालगालटपाशं दृरीचकार. ततो भिक्षार्थं
ग्रामप्रवेशनियमो गृहीतः, वन एव तृणकाष्ठहारकेभ्यो भिक्षां गृह्णाति, यदि तेभ्यो न प्राप्तोति तदा तप एव करो-
तीति. यथा बलदेवेन तुच्छलोकेभ्योऽपि भिक्षा मागिता, ततो याज्ञापरीषदः सोऽस्तथापरैरपि सोऽन्यः. एवं याज्ञा-
परीषद्रे बलदेवकथा. ॥ २९ ॥ अथ याज्ञार्यां न लभेत तदाऽलाभपरीषदमाह—

एक समयે કાંઈ ગામમાં ભિક્ષા અર્થે ગયેલા વલ્લદેવનું રૂપ જોઈ વ્યામોહપામેલી એક સ્ત્રીએ કુવા ઉપર પાળો ખરતાં
રાંદવાનો ગાઢો ઘડાના કાંઠામાં નાલવાને વડેલે પાસે ઉમેળા પોતાના ચાઢકના ગઢામાં નાખ્યો અને હ્યો સારહકી ચીરવા
માયછે ત્યાં વલ્લદેવમુનિએ ચેતાત્રી ઘટલે ક્ષટ ચાઢકના ગઢામાંથી રાંદવાના ગાઢાનો ફાંસો દૂર કર્યો. તે પાળી વલ્લદેવે મિત્તા

અર્થે માપમાં ન જાવાનો નિયમ ગ્રહણ કર્યો. અને વનમાં જ ઘાસ તથા કાઠના ખારા ઉપાદનારાઓથી જે મળે તે ખિસા લેવામાંથી. જ્યારે એ ટુંળકાઠવાદક જનો પાસેથી ખિસા ન મળે ત્યારે તપોભાવનાથી ઉપવાસ કરતા. જેમ ચલદેવે તુચ્છનોકોથી ખિસા માગી યાજ્ઞાપરીવટ સહન કર્યો તેવીરીતે અન્ય સાધુઓએ પણ સહન કરવો

આ પ્રમાણે યાજ્ઞાપરીવટ વિષયમાં ચલદેવમુનિની કથા કહી, હવે યાવન કરતાં ન મળે ત્યારે અલાભપરીવર કહે છે

પરેસુ ગાસ એ મેમિજા । મોયને પરિનિષ્ઠિપ્ ॥ લઢેવિ પિંડે અલઢે વા । નાણુતપ્પિજ્જ પડિપ્ ॥૩૦॥
અજેવાહ ન લખ્મામિ । અત્તિ લાભો સુપ્પસિયા ॥ જો એવ પડિસચ્ચિક્ખે । અલાભો ત ન તજ્જપ્ ॥૩૧॥

મૂલગાધાર્ય — પર=ગૃહસ્થને ત્યાં મોક્ષન પરિનિષ્ઠિત=તૈયાર=પર જાય ત્યારે સાધુ ઘાસ=ખિસા પિંડની ગથેયના કરે, પછી પિંડ લખ્ય થાય અથવા ન લખ્ય થાય તો સયત=સાધુ મનુષ્ય ન કરે ॥ ૩૦ ॥ અજેજ ॥ ખિસા ન પામ્યો પર તુ મ્મ = કાલે ખિસાનો લાભ થશે? જે સાધુ આ પ્રમાણે પ્રતિસમિશા કરે=વિચારે તેને અલાભ પરીવટ તર્જે નહિ=પરામર્શ કરે નહિ (જે માવો વિચાર ન કરી શકે તેને તો અલાભ આવ્યત સતાપજનક થાય છે) ॥ ૩૧ ॥

વ્યા૦—સાધુ. પરેસુ ગૃહસ્થેણુ ઘાસ કવલમેયયેત્, તત્ર ચ મોક્ષને ઓદનાદો પરિનિષ્ઠિતે સર્પણે સિદ્ધે વા લન્ધે પ્રાપ્તે સતિ વાયવાડલન્ધેડલ્પે લન્ધેડનિષ્ઠે લન્ધે વા પડિતો મુનિર્નાનુત્તરપ્યેત્, લન્ધિમાનહ યતો મયા સર્પણે મિષ્ટે વાહાર લન્ધ, અનિષ્ઠેડલ્પે લન્ધે તથા ન કુર્યેતેલ્પનુક્તોડપ્યર્થો ગૃચ્ચતે ॥ ૩૦ ॥

अर्थः—पर=गृहस्थोमां ग्रास=भोजननी साधु एषणा करे पण परिनिष्ठित=हृषिजनक पूर्ण=भोजन लब्ध थाय अथवा अलब्ध-
न मले तो पण ' आजतो मने सारं' अत्र सूत्र मल्युं ' एम मनमां लावी अनुवृत्त न थाय तेम मले अथवा अणगमतुं मले
तो पण जराय मनमां दूभाय नहिं. ॥ ३० ॥

तदा किं कुर्यादित्याह—अथैवाहमाहारं न लभामि, अपि संभावनायां संभावयामि, अथैवाहारं न प्राप्तं, परं
' सुए ' इति श्वः प्रभाते आगामिदिने लाभः स्यादाहारस्य प्राप्तिर्भवेत्. उपलक्षणत्वाद्येद्युरन्यतरेद्युर्वा मा वाभूत्,
यः साधुरेव प्रतिसमीक्षते इति चिंतयति, तं साधुमलाभपरीषदो न तर्जयेत्, नाभिभवेत्. ॥ ३१ ॥

त्यारे केम करे ते कही देखाटे छे.—' आजेज मने आहार लब्ध न थयो पण आवती काले लब्ध थयो=सवारे आहार
जरुर मळये एम परमदिने, चोयेदिने, ते पछीने दिवसे आहारलब्धि थयो ' आम जे साधु प्रतिसमिक्षा करे अर्थात् उद्वेग न
करतां काळयापन करे ते साधुने अलाभपरीषह तर्जन=अभिभव—सर्वथा करी शकतो नथी.

अत्र ढंडणकुमारकथा—कस्मिंश्चिद् ग्रामे कोऽपि कृशाशरीरी कुटुंबी वसति, अन्येऽपि बहवस्तत्र कुटुंबिनो वसन्ति,
वारकेण ते राज वेष्टि कुर्वति, राजस्तत्कंपंचशतबाहूनि बाह्वयंति. एकदा तस्य कृशाशरीरिणः पंचशतहलबाहू-
वारकः समायातः, तेन च बाहिता दृषत्माः. भक्तपानवेलायामप्येकोऽधिकश्चाप्यो दापितस्तदांतरायं कर्म बद्धं. ततो

તતો મુન્વાસો વટકાલમિતસ્તત સસારે પરિગ્રમ્ય ક્વસિચ્છિદ્રવે કૃતસુકૃતવશેન ધારિકાયા કૃણવાસુદેવસ્ય પુત્ર
ત્વેન મમુત્પન્ન દદળેતિ તસ્ય નામ પ્રતિષ્ઠિત

આ વિષયમા એક ગ્દ્યકુમારની રથા વહે છે —

ધોઈ એક ગામમા દુગ્ધા શરીરગાઠો એક હુડુગી રસતો હતો તેમ ધીજા કુડુગીઓ પણ રહેતા હતા અને વારાફરતી તેઓ
રાજાની વેઠ કરતો હતા અને રાજકામમા પાવસા વાહન ચલાવતા એકવાર પેલા દુર્ગલ શરીરવાળાનો પાગતો ફલ રહન કરવાનો
વારા આવ્યા ત્યારે તેણે ગઢદો જોડ્યા અને ભાતયાળી લેયા ટાળે પણ એક ચાપ અધિક દેવરાજ્યા તેધી તેનું અતરાય કર્મ વપાણુ
તે ઉપરગી તે મરીને આમતેમ ઘણાકાલ સુધી ફરીફરી વાઈ પણ ભવમા વરેલા સુકૃતને યોગે દ્વારિકામા શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવનો
પુત્ર થઈને અગત્યો અને નેનું ગ્દ્ય એવું નામ રાત્રવામા પ્રાપ્ત્યુ

સ દદળકુમાર શ્રીનેમિપાર્શ્વેડ્યદા પ્રવ્રજિત, લાભાતરાયગામરજામિ ધારિકાયા હિંદમાનો ન કિચિદ-
દ્વાદિ લભતે, ધર્મ કદાચિદ્ભતે તદા સર્વગાસારમેવ તતસ્તેન સ્વામી પૃષ્ઠ, સ્વામિના તુ સકલ. પૂર્વમવધૃતાત-
સ્તસ્ય કથિત, તેન ધાયમમિગ્રહો ગૃહીત પરલાભો મયા ન ગ્રાહ્ય, અન્યદા ગાસુદેવેન સ્વામિન પૃષ્ઠ ભગવને
તાવત્સુ શ્રમણસહસ્રેષુ કો દુઃકરકારક ? સ્વામિના દદળપિરેવ દુઃકરકારક હત્યુક્ત,

આ ગ્દ્યકુમારે એક સમયે રીનેમિ પાસે જઈ પ્રગ્વ્યાન્દીશા ગૃહણ કરી લાભના કોઈ અતરાયને લીધે મદોદી દ્વારિકામા

होंडतां हींडतां पण कंइ अन्नादि मलतुं नहिं अने कदाच कंइ मळे तो पण निःसार मळे, तेथी तेणे स्वामीने पूछ्युं त्यारे स्वामीए तेना पूर्वभवनो सघळो वृत्तांत तेने कही देखाड्यो. आ सांभळी ए ढंढणकुमारे एवो अभिग्रह लीधो के 'मारे परलाम ग्रहण न करवो' एक समये वासुदेवे स्वामीने पूछ्युं के—हे भगवन् आ वधा हजारो श्रमण छे तेओमां दुष्कर करनारो कोण छे ? त्यारे स्नामीए ढंढणकुपी छे तेज दुष्करकारक छे 'आम उत्तर आप्णुं.

कृष्णेनोक्तं स इदानीं क्वास्ति? स्वामी प्राह त्वं नगरं प्रविशंस्तं द्रक्ष्यसि, ततः कृष्णः श्रानेमिजिनं प्रणम्यो-
त्थितः, पुरद्वारे प्रविशन् साधुं दृष्टवान्, हस्तिस्कंधादुत्तीर्य कृष्णस्तं वंदे, तेन वंद्यमानोऽयं साधुरेकेनेयेन दृष्टः,
चितितं च तेनाहो एष महात्मा कृष्णेन वंद्यते. एवं चितयत एव तस्य गृहे ढंढणपिः प्रविष्टस्तेन मोदकैः प्रतिला-
भितः. ततः स स्वामिसमीपे गत्वा पृच्छति मम लाभांतरायः क्षीणः किं ? स्वामिनोक्तमेष वासुदेवलाभः, मम
परलाभो न कल्पते इत्युक्त्वा नगराद्वहिर्गत्वोचितस्यांडिले मोदकान् विधिना परिष्ठापयन् शुभध्यानारोहेण केवली
जातः. एवमन्यैरपि परीपहः सोढव्यः.

त्यारे कृष्णे कंधुं के 'ते इमणां क्यां छे?' स्वामीए कंधुं के 'तमे नगरमां प्रवेश करतांज तेने देखवो' त्यारे श्रीकृष्ण श्रीनेमि-
जिनने प्रणाम करी उठ्या. ज्यां पुरद्वारमां प्रवेश करे छे त्यां सामेज साधुने दीठा आ दाणे हाथीना स्कंध उपरथी उतरीने
कृष्णे तेने वंदन कर्तुं; आ समये एक धनाढ्य शेठे ए साधुने वंदन करता कृष्णने जोया. त्यारे तेना मनमां आण्युं के 'अहो !

आ मराल्याने कृष्णे बदन कर्पु आम उयां ते शेडीयो मनमां चिंतवन करे छे तेटलामां तो ए ढंढणकृषि ते शेठना घरमाज पेठा एण्ळे तो शेठे प्रसन्न थइ तेने मोदकप्रतिलाभ करान्यो, अर्थात् मधुर मोदक तेने वोरान्या तदनतर ए साधुए स्वामी पासो जइने पूछ्यु के-थु मने लाभातराय हतो ते क्षीण थयो ? त्यारे स्वामीए कबु के-‘ ए लाभ वासुदेवनो लाभ छे. ’ आ उत्तर सांभली साधुए ‘ मारे परलाभ न जाइए ’ आम कहीने नगरनी बहार नीकली उचित स्थडिल [स्थान] मां मोदक विधिवी परि दर पाते शुभभ्यानपरायण बनी केवली थया एम अन्य साधुओए पण अलाभपरीषद सहन करवो जोइए

अलाभादनिष्ठाहारलाभादल्याहारभोजनाच्छरीरं रोगा उत्पद्यते, अतो रोगपरीषदोऽपि सोढव्य ततो रोगपरीषदमाह-

आहार लाभ न थाय अथवा अनिष्ट आहारनो लाभ गाप बळी अत्याहार तथा मात्याहारजु भोजन करवायी रोगो उत्पन्न थाय एटला माटे रोगपरीषद पण साधुए सहन करवानो छे तेथी रोगपरीषद निरूपण करे ते

नन्मा उत्पद्य दुक्ख । वेयणाए दुहट्टिए ॥ अदीणो ठावए पन्न । पुढो तत्थ हियासए ॥ ३२ ॥
तेगिच्छ नाभिनदिज्जा । सच्चिक्खत्त गवेसए ॥ एय खु तस्स सामन्न । ज न कुज्जा न कारए ॥ ३३ ॥

मूलगाथार्थ-‘दुक्ख उत्पन्न थयु आणीने वेदनावडे दुस्सार्द्धित=पीडालो होय तथापि अदीन=मनमा जराय दीनता न लाबता प्रज्ञा=बुद्धिने स्थापित करे अने स्पृष्ट=रोगप्रस्त=छुता तेथी थतु दुःख सहन करे ॥ ३२ ॥

मूलगाथार्थ-‘साधु चिकित्साने न अभिनवे=रोगोपचार करवा हा न पाडे, किंतु आमगवेयक=आत्मानो शोधक बनी सम्यक स्थिति करे केमके तेनु श्रमणपणु पड छे के पोते (आश्वघोषचार) करे नहि तेम बीडा पासो करावे एण नहि ३३

व्या०—वेदनया दुःखार्तिं मुनिरदीनः सन् प्रज्ञां स्थापयेत्, बुद्धिं स्थिरां कुर्यात्, किं कृत्वा? दुःखमु-
त्पत्तितमुद्भूतं ज्ञात्वा, तत्र वेदनायां दुःखे वा रोगपरीपहमध्यासेन सहेन कीदृशो मुनिः? 'पुष्टो'
स्पष्टो रोगैर्व्यासः, दुःखयतीति दुःखं रोगस्तेनार्तः पीडितः क्रियते इति दुःखार्तिः, तादृशोऽपि प्रज्ञां स्थापयेत्,
रोगार्त्तस्य हि प्रज्ञा चंचला स्यात्, साधुस्तु रोगसद्भावेऽपि प्रज्ञां स्थिरामेव विदधीतेत्यर्थः.

अर्थः—उपजेला दुःखने जाणीने वेदनाथी दुःखार्तिः=दुःखपीडित यतो होय तो पण मुनि, अदीन रहीने प्रज्ञा स्थापित
करे. अर्थात् बुद्धिने चलित न थवा देतां स्थिर राखे; रोगपरीपह सहन करे. त्यारे रोगार्त्त साधुए थुं करवुं ते कहे छे—रोगार्त्त
साधुए रोगप्रतीकाररूप चिकित्साने अभिनंदन न देवुं अर्थात् औषधादिनी अनुमति न आपवी.

तदा रोगार्त्तः किं कुर्यादित्याह—'नेगत्थमिति' साधुः रोगार्त्तश्चिकित्सां रोगप्रतीकारं रोगं नाभिनिदेत्,
नानुमनयेत्, तदा चिकित्सायाः कारणं कारणं दूरत एव त्यक्तं. यदा मनस्यपि चिकित्सा चित्तं साधुर्न कुर्यात्, कीदृशः
साधुः? आत्मगवेषकः, आत्मानं संयमजीवं गवेषयतीत्यात्मगवेषकः, एतादृशः सन् 'संचिक्खे' समाधिना तिष्ठेत्
पीडया पीडितो न क्रदेदित्यर्थः खु यस्मात्कारणाच्छ्रमणं साधुत्वं, 'एयं' एतदेव, 'जं इति' यस्मात्कार-
णाद्रोगे समुत्पन्ने स्वयं चिकित्सां न कुर्यात्, अन्येनापि न कारयेत्, जिनकप्पिकापेक्षयायमाचारः, स्थविर-
कल्पिकाः पुनः कारणं त्यपीति वृद्धसंप्रदायः.

ज्यारे साधुए मनमां पण चिकित्सानुं चित्तन न करवुं तो पछी औपथस्वीकारवानुं तो दूर रहुं. साधुए आत्मगवेषक=आत्म-

तत्त्वनी शोधमां तत्पर रही समाधिदक्षामा स्थित यत्तु पीडाधी पीडातो होय तो पण 'हाय वीर्य' बगेरे बुमराण सर्वथा न करवी 'सु' = खलु = निश्चये साधुनु श्रामण्य = त्वरेत्वरु श्रमणपणु ' एय न ' = एतदेव = एज छे कारण के रोग उत्पन्न थाय त्वारे पोते चिकित्सा न करवी तेय अय पासे करावची पण नहि ॥ ३३ ॥ निनकल्पिकनी अपेक्षाए आ आचार बढो छे स्थविरकल्पिको ता यद्यपि पाते नथी करता पण बीजो करे तो ते स्वीकारे छे एचो वृद्धसम्पदाय छे

अत्र कालवैदिककथा यथा—मथुराया जितशत्रुनृपोऽतिसुरूपा कालाद्या वेदधामत.पुरेऽक्षिपत्, तस्या पुत्र. कालवैदिकस्तस्य भगिनी मुद्गसैलनगरस्वाभिना परिणीता अन्यदा स कुमार शृगालशब्द श्रुत्वा स्वभृत्यानवृच्छ तत्कस्याय स्वर ? तैरुक्ते फेरुस्वरोऽय, कुमारेणोक्त फेरुकोऽद्रानीयता ? तैरानीत शृगाल कुमारेण हन्यमान म्बीभीति कृत्वा मृत, अकामनिर्जराया यतरो जात

अहीं कालवैदिक कथा कहे छे—मथुरामां जितशत्रु राजा इतो तेणे अतिमृरूपवती काला नामनी वेदधाने पोताना अत पुर = जनाना = मां घेसाढी तेणीने कालवैदिक नामे पुत्र भयो तेनी बहेन मुद्गसैलनामना नगरना स्वामीने परणी इती एक समये ए राजदुमार शियाळनो शब्द साभळी पोताना नोकरोने पुछ्यु के—आ अवाज केनो ? ते नोकरोए कहु के—' फेरुक्नो स्वर छे ' इमारे कहु के ' ए फेरुक्ने अहीं लड़ आवो ' ते उपरथी नोकरो ए फेरुक्ने उपाडी लाव्या. कुमारे ए शियाळने इणवा मांड्यो त्वारे ते शियाळ ' म्बी खी ' एवा शब्द करतो माण पाग्यो अकामनिर्जरा—एण्ळे—निर्जरानी इच्छा विना पराधीनपणे

भूव तरस वगेरे सहन करां ते अकामनिर्जरा कहेवाय आ शियाळ अकामनिर्जराने लीधे व्यंतर थयो.

अन्यदा कुमारः स्थविरांतिके प्रव्रजितः, गीताश्री जातः, एकाकिविहारप्रतिमां प्रतिपन्नः तस्याशौ रोगो बभूव, न चिकित्सां कारयति, नाप्यौषधं करोति तथाधिप्रत्याख्यानत्. अन्यदा विहरन्नसौ मुद्गशैलपुरे गतः, तत्र तन्नगर-स्वामिपरिणीतया तद्भगिन्याशौघौषधमिश्रा भिक्षा दत्ता, तेन चाजानताशौघौषधिमिश्र आहारो गृहीतः, औष-धप्रयोगे च ज्ञाते भग्नं मे प्रत्याख्यानमित्यधिकरणदोषशंकया भक्तं प्रत्याख्यातं पुराद्वहिः, तत्र च तेन शृगालजीवेन व्यंतरीभूतेनोपयोगदानेनासाधुपलक्षितः, समुत्पन्नवैरेण च नवप्रसूतशिचारूपेण खीळीकुर्वता खाद्यमानः शिवो-पसर्गमशौरोगं च सोढवान्.

एक समये कुमार कोइ स्थिरबुद्धि समीपे जइ प्रव्रजित थइ गीतार्थ=बहुसूत्री थयो. एकाकी विहार प्रतिमा=अभिप्रहविशेषथी एकलाज विहार करवानो नियम लइ बेढो. एमां तेने अशौ रोग (हरसनो व्याधि) थयो. पोते कोइ पासे उपाय न करावे तेम कंइ औषध पण खाय नहिं एवं प्रत्याख्यान लीधुं एक समये विहार करता करता ए कुमार मुद्गशैलपुरमां आवी चढ्यो त्यां तेनी बेन जे त्यांना राजाने परणेली हती तेने अशौरोगने मटाढे एवं औषध भिक्षामां भेळवी बोराव्युं कुमारे आ बात न जाणतां ए अशौघ औषधमिश्र आहार गृहण कर्यो. पाछळथी तेने औषधप्रयोगनी बात जाणी त्यारे ' माहं पक्कखाण मम थयुं ' आवा अधिकरण दोपनी शंकाथी नगरनी बहार जइ भक्त=अन्न=लेवानुं प्रत्याख्यान लीधुं. त्यां पेला व्यंतर थयेला

श्रियाळे उपयोग=चातचित्तर उपरधी ओळली इदयमां वैर उभरावाधी एक नवी प्रभुता थयेली श्रियायलीरूपे 'खीली' करतां खाता माळ्यो त्यारे तेणे ए श्रिया [श्रियायदी] नो उपद्रव तथा अर्शोरोगनी पीडा सहन कर्या एम अन्य साधुए पण रोग सहन करवा.

तत्रमथैरपि रोगः सोढव्य अथ रोगादियुक्तस्य शयनादौ दुस्सहृणस्पर्शः स्यात्, अतस्तत्परीषद्माह—

रोगादियुक्त होय तेने शय्या आदिकमां तृणस्पर्श पण दुःसह थाय ते पण सहन करवो ते तृणस्पर्शपरीषद् करेवाय ते पण साधुए सहन करवो एम करे छे

अचैलगरस लूहदस । सजयस्स तवस्सिणो ॥ तणेसु सुयमाणस्स । हुज्जा गायविराहणा ॥ ३४ ॥
आयवस्स निवाएण । अउला हवइ वेयणा ॥ एव नच्चा न सेवति ततुज तणतज्जिया ॥ ३५ ॥

मूलगाथार्थ—थळ यित्तानो तथा कस शरीरवाळो सयत=सयमी तपस्थीने तृण=दर्भ आदिकनी सादरी जेवा—उपर सला मात्र विराधना=शरीरने पीडा होय=थाय ॥ ३४ ॥ आतप तडकाना पड्याधी अतुल=घणी वेदना थाय छे, बरम जाणीने ए तृण=घास घडे तर्जना=पीडा पामी साधुओ ततुज=बबलादिकने सेवता नधी ॥ ३५ ॥

न्या०—तपस्विन सयतस्य तृणेषु शयमानस्य, तृणैर्गात्रविराधना भवेत्, कीदृशस्य? सयतस्य? अचैलकस्य वक्ष्य

रहितस्य, पुनः कीदृशस्य ? रक्षस्य तैलाभ्यंगादिरहितस्य, यदा शरीरे तृणैः कृत्वा पीडा स्यात्तदा किं कुर्वीदित्याह—
'आयवस्सेति' तृणतर्जितास्तृणस्पर्शपीडिताः साधवः, तंतुजं वस्त्रं सूत्रवस्त्रं कंबलादिवस्त्रं वा न सेवंति ना चरंति, किं कृत्वा ? एवं ज्ञात्वा, एवमिति किं? आतपस्य निपातेन घर्मस्य संयोगेनातुला वेदना भवति. तापशीतवर्षावातादिपीडास्माभिः सोढुं न शक्यते. अथवा तप्यते पीड्यते शरीरमनेनेत्यातपः, तृणपाषाणादिरप्युच्यते, तस्य संगेनास्मच्छरीरे महती वेदना भवति, यदि वस्त्रादीनां प्रस्तरणं स्यात्तदास्मच्छरीरे तृणादिभिः पीडा न स्यादिति विचिंत्य वस्त्रकंबलादिकं न परिगृह्णति, इति जिनकल्पापेक्षयेदमुक्तं वर्तते.

अर्थः—तपस्वी=संयमवान् तृणमां सुवेत्यारे तेने गात्रविराधना=अंगपीडा थाय—छे ते वली आतप=उडको पडतो होय त्यारे अतुल वेदना थाय अने ते साधु पोते अचेलक=वस्त्ररहित तथा रूक्ष एटले तैलअभ्यंगादि विहीन होय त्यारे शरीरे तृणस्पर्शपीडा थाय. अर्थात् 'ताप शीत वर्षा वगेरेपी यती पीडा अमारापी सहन यती नयी तेपी जो वस्त्रादिकनुं चिछानुं मळे तो अमारे शरीरे पीडा न याय' आवी चिंतापी वस्त्रकंबलादि परिग्रह न करे. आ जिनकल्प=उत्कृष्ट आचार पाळनार साधु=नी अपेक्षाए कहेल छे.

अत्र भद्रार्थिकथा यथा—श्रावस्यां जितशत्रुपुत्रो भद्रः प्रव्रजितः, विरूढराज्ये विहरन् हेरकोऽयमिति श्राल्या नृपनरैर्धृतः, पृष्टोऽप्यश्रुवनं क्रुद्धैस्तैः क्षुरेण तक्षितो दर्भेभ्य वेष्टयित्वा मुक्तः. ततः स तबेदनामधिसेहे. एवं तृण-

स्पर्शपरीषद्, साधुभिरप्यधिसत्ता. अथ तृणादिस्पर्शाच्छरीरे प्रवेदाद्रजःस्पर्शान्मलोपचय स्यात्, तदा मलपरी
पहोऽपि सोढव्यः, अतस्तस्मात्—

अर्ही भद्रपिनी कथा कहे छे—थावस्तीनगरीमा जीतशत्रु राजानो पुत्र भद्र, प्रजितःसाधुःशयो. ते विरोधी राजाना
राज्यमा विहार करतो हतो त्या तेने शत्रुराजानो हेरफःकुपो दूत छे एवी आतिथी विरोधी राजाना माणसोए पकड्यो, पूछता
कइ पण जवाब न आप्यो तेथी कुद्र थयेला राजपुरुषोए सजागाथी छोली दर्भगढे बीगळीने मूकी दीयो, त्यारे तेणे ए
सहन करी एम बीजा साधुभोए पण तृणस्पर्शपरीषद् सहन करवो

शरीरे तृणादिस्पर्शथी परसेवो बळे तेमां रज स्पर्श थवाथी मेळनो उपचय याग ते मल परीषद् पण सहन करवो

किल्बिजगाथे मेहावी । पकेण य रयेण वा ॥ घिसु वा परिघवेण । सायनो परिदेवण ॥ ३६ ॥
वेइज निजरापेही । आरिय धम्ममणुत्तर ॥ जाव शरीरभेउत्ति । जल्ल काएण धारण ॥ ३७ ॥

मूळगाथार्थ—मेघाथी=जानवान् साधु मीधमणुत्तमा तथा ' वा ' शत्रु आप्यो छे तेथी अन्य ऋतुमा पण पकडी
अथवा रजथी फिलन्नगात्र=मलिन शरीरवाळो होवा छता पण सात=सुख बटले न मलिनता न करे ॥ ३६ ॥ य साधु, निर्जरा
पेक्षी=पोताना कमना क्षयने इच्छतो तथा कार्य=शुभाचार युक्त अनुसर=सर्वोत्कृष्ट धर्मने प्राप्त थयेलो ज्या सुधी शरीरमेव=शरीर
पात=थाय त्या सुधी काय=शरीरवडे जल्ल=मळने धारण करे=उत्तेग न धरे ॥ ३७ ॥

व्या०—मेधावी साधुर्विषु ग्रीष्मकाले वा शब्दाच्छरद्यपि परितापेन गाढोष्मणा पंकेन प्रस्वेदादग्नीभूतमलेन अथवा रजसार्द्रमलेन परिशुभ्य काठिन्यं प्राप्तेन धूल्या वा क्लिन्नगात्रः सन् बाधितशरीरः सन् सातं सुखं न परिदेवेत्, मलापहारात्सुखं न वाञ्छेत्, सातार्थं विलापं न कुर्यादित्यर्थः ॥ ३६ ॥

अर्थः—मेधावी=बुद्धिमान्=साधु ग्रीष्मकालमां अथवा शरत्समयमां परिताप=घामथी तेमज परसेवाथी भीजायेल रजथी यतां पंक=मल=वडे अर्थात् पसीनामां मळेल रज सुकाइ कठिन बने ते मेलथी क्लिन्नगात्र=अंग गरमरवाथी वाधित थइ सात=सुखने माटे विलाप न करे. ' आ मल मटीने सुख थाय ' एवी वांछना पण न करे.

तदा किं कुर्यादित्याह—' वेयजेत्ति ' निर्जरापेक्षी कर्मक्षयमीप्सुः साधुस्तावत्कायेन जलं धारयेत्, देहेन मलं धारयेत्, पुनर्वैद्वज्ज मलपरीषहं वेदयेत् सहेत्, तावत्कथं? यावच्छरीरस्य भेदः शरीरस्य पातः स्यात्, साधुः कीदृशः सन्? आर्यं श्रुतचारित्ररूपं धर्मं प्रपन्नः सन्नित्यध्याहारः, कीदृशं धर्मं अनुत्तरं सर्वोत्कृष्टं ॥ ३७ ॥

किं तर्हि निर्जरापेक्षी=कर्मक्षयनी उग्रआकांक्षा राखनारो साधु कार्येकरी मलने धारण करे अने मलपरीषहने सहे; ते ज्यां सुधी शरीरनो भेद=पात=थाय तावत् पर्यंत आर्यं श्रुत=शास्त्राध्ययन तथा चारित्र=उत्तमाचार आ उभयरूप अनुत्तर=सर्वोत्कृष्ट धर्मने प्रपन्न चुस्तपणे वळगी रही मलपरीषहने सहन करे. ॥ ३७ ॥

आद्वसुनंददृष्टे भेषजार्थी साधुस्तत्कथा यथा—चंपायां सुनंदो वणिग्दानवान्, अन्यदा मलाविलसाधुं दृष्ट्वा

मलधारिण शेष सर्वसाधूना भव्यमिति जुगुप्सां कृतवान्, मृत्वासौ कौशाच्याभिभ्यनुप्रोऽभूत्, स प्रस्तावे दीक्षां गृहीतवान् तदानीं तत्कर्मोदयेन देहे दुर्गघोऽभूत्, स यतिर्यत्र यत्र प्रयाति तत्र तत्रोद्गाहो भवति

आदि सुन दने हाटे औपचार्यो साधुनी क्या करे छे—

चषा नरीमा मुनदनामे यणिकू दानवान् हतो, एक खत्ते मलादिग्य साधुने जोइ, साधुओने मलधारीवेश भु मळगणान् आम मूगथी बोलगो आ साधुनी जुगुप्सा ररागथी ते मुवा पत्री कौशागी नगरीमा एक धनान्यशेठने लग पुत्र थइ अबतयो अने प्रसगे दीक्षा लइ साधु थगो पण पूर्वभवया साधुना मलनी जुगुप्सा करेठ तेथी तेना ए कर्मोदगने लीने देहमा दुर्गथ थइ ए यति ज्या जाय त्या उद्गाह=भवलेहना=तिरस्कार पामवा लाग्यो

ततो गुरुभिस्तस्य भ्रमण निषिद्ध, तेन रात्रौ जिनदेवताराधनार्थं कायोत्सर्गं कृतः, तुष्टदेवतया सुगन्धीकृतः, तथाप्युद्गाहभयने पुनरप्याराधिनया देवतया सर्वसमानगन्धं कृतं अनेन हि साधुना जलपरीषतो देवताराधनेन न सोढ एवमपि साधुभिर्न कार्ये

त्यारे गुरुए तेने भ्रमण ररागानो निषेग क्यो आधी खिन्न थइ तेणे रात्रीमा जिनदेवताराधनार्थं कायोत्सर्गं क्यो, देवता तुष्ट थइ अने तेने सुगन्धी क्यो तोपण तरत्रोडाया लाग्यो फरी देवतानु आराधन कर्धु त्यारे देवताए समानगन्धी क्यो आ साधुए जलपरीषद=मलपरीषद=देवताराधन करीने सहन न र्यो एम बीजाए नज करवु ॥ ३७ ॥

अथ समल साधु शुचीन् मत्क्रियमाणान् दृष्ट्वा सत्कारादि न स्पृश्येत्, अतस्तत्परीषदमाह—

मलयुक्त साधु शुचि=निर्मल=जनोने सत्कार पामता जोइ पोते सत्कारादिकनी स्पृहा न करे माटे ते परीषह कहे छे—

अभिवायणमभुङ्गाणं । सामी कुज्जा निमंतणं ॥ जे ताइं पडिसेवंति । न ते संपेहए सुणी ॥ ३८ ॥
अणुक्कसाई अपिच्छे । अन्नाएसी अलोलुए रसेसु नाणुगिडिज्जा । नाणुतप्पिज्जा पणणं ॥ ३९ ॥

मूलगाथार्थः—स्वामी=राजा वगैरे अभिवादन=वन्दन करे, तथा अभ्युत्थान=उभ्रा थइने सामा आववानु' मान आपे, निमंत्रणं=आजे अमारें त्यांथी भिक्षा लेजो ' एम निमंत्रण करे (नोतरु दीये) तेने=अभिवादन=दिकने—जे प्रतिसेवे=स्वीकारे तेओनी सुनि स्पृहा न करे ॥ ३८ ॥ अनुत्क्रयायी=सत्कारादिकथी हर्य न पामनारे. अल्प इच्छवान तथा अज्ञातैपी पटले पोताना न जाणैला गृहस्थने त्यां भिक्षार्थ जवा चाहनार तेम अलोलुए=सरस आहारमां तुष्णारहित, एवो साधु, रसोने विषये अभिर्काक्षा न करे तथा प्रज्ञावान्=तत्त्वयुद्धिसंगन्त रही बीजानो सत्कार जोइ अनुताप पण न करे ॥ ३९ ॥

व्या०—सुनिस्ते इति तेभ्यो न स्पृहयेत्, यत इते धन्या इति न चितयेदित्यर्थः, तेभ्यः ? ये तानि प्रति-
सेवन्ते तानि कानि ? स्वामी राजादिः, अभिवादनं नमस्कारमसभ्यं कुर्यात्, अथवा स्वाभ्युत्थानमसभ्यं
कुर्यादशानादिसन्मानं कुर्यात्, पुनरस्माकं निमंत्रणं कुर्यात्. एतावता राज्ञा निमंत्रितानाहारादिभ्यः प्रार्थितान्
द्रव्यलिङ्गिनः साधून् न कीर्तयेदित्यर्थः, पुनः साधुः कीदृशो भवेत्तदाह—

अर्थः—' स्वामी=राजादिक अमने अभिवादन करे, अमने अभ्युत्थान आपे, अने अमने निमंत्रण करे; आम लेओ
प्रतिसेवन करता होय तेवाओनी सुनि स्पृहा न करे—अर्थात् राजाए निमंत्रण करी प्रार्थना पूर्वक आहारादिकथी सत्काराता

जनोनी वातो एण न करे तेय 'एओ धन्य छे' एय मनमां एण कोइ काळे चितवन न करे त्तारे साधुए केवा यहु जोए ते करे छे

अनुत्कशायी सत्कारादिना हर्षरहितस्तादृशो भवेत्, नोत्कोऽनुत्क शेते इत्येवशीलोऽनुत्कशायीति शब्दार्थः, यत्र कश्चिदासनदानाभ्युत्थाननिमग्नणादिकं करोति तत्र गमनायोत्को न भवति, उत्कटितो न भवति अथवाणु-कशायी, सत्कारादिकं यो न करोति तस्मै क्रोधमकुर्वाणोऽक्रोधः पुनः कीदृशः ? अल्पेच्छो धर्मोपकरणमात्रधारी, अनेन निर्लोभत्वमुक्तं पुनः कीदृशः ? 'अन्नाएसी' अज्ञातैषी जातिकुलसम्बन्धनिर्द्रव्यादिनाऽपरीक्षितोऽज्ञातस्ता-दृश गृहस्थमाहाराण्यर्थमेवयतीत्येवंशीलमज्ञातैषी, पुनः कीदृशो भवेत् ? अलोलुपः सरसाहारै लापट्यरहितः, पुन साधुरन्यान् सरसाहारमक्षणासक्तान् वीक्ष्य रसेषु नानुगृधेत् ? सरसाहारमिक्षा नाभिकाक्षेदित्यर्थः

पुनः 'पन्नव इति' प्रज्ञायान् साधुर्नानुतप्येत, अन्येषां सत्कार इष्टा 'हा मम कोऽपि सत्कार न करोति किमर्थमहं प्रव्रजितः' इति चिन्तापरो न भवेत् ॥ ३९ ॥

अनुत्कशायी अर्थात् सत्कारयामी हर्षरहित रहेवानाळा, एटले उपां जवायी आसन दान अभ्युत्थान निमग्न आदिक थतु होय त्यां जवामां उत्कटित न थाय. तेम जे सत्कारादिक न करे तेना पर क्रोध न करे अल्पेच्छ=धर्मोपकरणमात्र धारण-करनाए=अर्थान्=निर्लोभ, अज्ञानैषी=जाति कुल अद्रयता सद्रव्यता आदिक जेना जाणता न होइए तेवा गृहस्थनी आहारादि-

कने अर्थ एषणा=चाहना करनार, अलोलुप=सरस आहारनी आकांक्षा रहित= अलंपट, बीजा सरस आहार भक्षणमां आसक्त होय तेने जोइ पोते जरा पण अभिकांक्षा न करे एवो मज्ञावान् साधु सर्वथा न अनुतापकरे. एटले बीजाना सत्कार सन्मान आदिक जोइ 'अरे हुं शा सारुं साधु थयो ? साधु न थयो होततो हुं पण आम सत्कारादि पामत' आम मनमां संताप नज करे. ॥३९॥

अत्र श्राद्धश्रमणयोः कथा यथा—मथुरायामिन्द्रदत्तः पुरोहितोऽस्ति, स जिनशासनप्रत्यनीकः स्वगवाक्षस्थः सन्नधो निर्गतो जैनयत्नेर्मस्तकोपरि निजचरणं विततं करोति एवं निरंतरं कुर्वाणं तं दृष्ट्वा साधुर्न कोऽपि कुप्यति, परमेकः श्रावकः कुपितस्तत्पादच्छेदप्रतिज्ञामकरोत्, अन्यानि तच्छिद्राण्यलभमानेन तेन श्रावकेण तत्स्वरूपं गुरोः पुरः कथितं, गुरुणोक्तं सद्यते सत्कारपुरस्सरस्कारपरीषहः साधुनेति. तेन स्वप्रतिज्ञा कथिता, गुरुभिरुक्तमस्य गृहे किं जायमानमस्ति ? तेनोक्तं नवीनप्रासादे राजा निमंथ्यमाणोऽस्ति पुरोहितेन गुरुभिरुक्तं तर्हि त्वं तस्मिन् प्रासादे प्रविशंतं राजानं करे धृत्वा प्रासादोऽयं पतिष्यतीति कथये; अहं च प्रासादं विषया पातयिष्यामि.

आ विषयमां श्राद्ध तथा श्रमणनी कथा कहे छे—

मथुरामां इंद्रदत्तपुरोहित हतो ते जिनशासननो विरोधी हतो ते पोताना गोखमां बेसीने जैन यतिओना मस्तक उपर पोताना पग लांबा करे. एम निरंतर करतो तेना उपर कोइ साधु तो कोप न करता पण एक श्रावकने ए जोइने क्रोध चड्यो तेथी तेजे ए पुरो-हितना बेय पग छेदी नाखवा प्रतिज्ञा करी आ श्रावकने ते पुरोहितनां अन्या छिद्रतो जड्यां नहिं त्यारे तेजे गुरुपासे जइ तेनुं स्वरूप कही देखाड्युं त्यारे गुरुए तो कबुं के—साधु पुरुषो तो सत्कारपरीषह सहन करी लीएछे. त्यारे ते श्रावके पोते करेली ते पुरोहितना

પાદ છેદનની પ્રતિજ્ઞા કરી સમજાવી આ સાબળી ગુરુપ કથુ કે પને ઘરે રમણા શુ ચાત્રે છે? ત્યારે શ્રાવકે કથુ કે—રમણાં તેજે નવો પ્રાસાદ=મહેલ=ગનાવ્યો છે તેમા એ પુરોહિત રાજાને નિમત્રણ દર પધરાવાનુ કરે છે ગુરુપ કથુ કે તેના પ્રાસાદમા ઝળારે રાજા પ્રવેશતા હોય ત્યારે રાજાનો હાથ જાલી ' આ પ્રાસાદ હમણા ધસી પડશે ' આમ તુ કહેજે એ ટાળે હુ મારી વિધાયી એ પ્રાસાદને પાઠી નાલીશ

તતસ્તેન તથા કૃતે પ્રાસાદ પતિત રાજોક્ત કિમિદ જાત ? ઐષ્ટિનોક્ત છે મહારાજાનેન તવ મારણાય કપટ મહિતમભૂત તતો કૃષ્ટેન રાજા સ પુરોહિતસ્તસ્ય ઐષ્ટિનોડપિત , તેન ઐષ્ટિનેંદ્રકીલકે તસ્ય પાદ ક્ષિપ્તવા પ્રતિજ્ઞા પૂરણાર્થે ચ પિષ્ટમય પાદ કૃત્વા છિન્નવાનુક્તવાશ્ચ સર્વે તત્સરૂપ, પુરોહિતેનોક્તમત પર નૈવેદ્યશ કરિજ્યામીતિ. જાતાનુકપેન શ્રાવકેણ સ મુક્ત. અત્ર સત્કારપુરસ્કારપરીપર સોદય. સાધુભિ , શ્રાવકેણ તુ ન સોદય ઇતિ

પેલા શ્રાવકે તે પ્રમાણે કર્યું અને તેજ સળે મહેઠ પડ્યો રાજાએ કથુ—' આ શુ થયુ ' શ્રાવક જોલ્યો ' હે મહારાજ ! આ પુરાહિતે આપને મારવાનુ કપટ માટ્યુ હતુ ' આ સાબળી ક્રુદ્ધ થયેલા રાજાએ પુરોહિતને એ શ્રાવકને હવાલે કરી દીધો સેવીએ ઇંદ્રકીલક=હેલ=મા તેના પગ નાલી અને તે પુરાહિતને તમામ હનીયત સમજાવી અને પોતાની પ્રતિજ્ઞા પૂરી કરવા લોટના પગ વનારી યંત્રથી છેદી નાલ્યા, પુરોહિતે ' હવેથી કોઈ દિવસ એ પ્રમાણે કરીશ નહિ ' એમ કથુ તે ઝપરથી શ્રાવકને દયા આવી તેઓ તેને છોડી મેલ્યો આમા માધુએ સત્કારપરીપર સહેવો, શ્રાવકે તો ન સહેવો એવો સાર દર્શાવ્યો છે

अथ सत्कारे सति प्रज्ञाप्रकर्षापकर्षविह्वलत्वं न विधेयं, अतः प्रज्ञापरीपहोऽपि सोढव्यः.

हवे क्यांय सत्कार थाय त्वारे बुद्धिना प्रकर्ष अपकर्ष प्रयुक्त विह्वलता न धरवी तेने माटे प्रज्ञापरीपह पण सहेवो एम कहे छे.

से नृणं मए पुर्वि । कम्माऽनाणफला कडा ॥ जेणाहं नाभिजाणामि । पुट्ठो केण य कहूई ॥ ४० ॥
अह पत्था उइज्जंति । कम्मानाणफला कडा ॥ एवमस्ससि अप्पाणं । नच्चा कम्मविवागयं ॥ ४१ ॥

मूलगाथार्थः—मे निश्चये पूर्वे अज्ञान जेनु फल होय तेषां कर्म कर्मा जेथी क्यांय कोइ मने पूछे तो 'हु जाणतो नथी' बरम जवाब देवो पडे छे ॥ ४० ॥ पण हवे पाछलथी ज्ञानफलवाळां कर्म उक्कय पामहे; आम कर्मविपाक जाणीने आत्माने आश्वासन आपहुं ॥ ४१ ॥

व्या०—प्रज्ञापरीपहोऽपि द्विधा सोढव्यः, प्रज्ञाप्रकर्षे सत्येवं चित्तीयं. येन कारणेन केनापि पुरुषेण 'कहूई' कुत्रचित्प्रश्ने श्रुतः सत्ताहं पुरुषप्रश्नोत्तरं जानामि, तत्प्रश्नस्योत्तरं ददामि. अथेदानीं ज्ञानफलानि कर्माणि कृतानि पश्चाद्बुद्धयंति पश्चाद्बुद्धयं प्राप्स्यंति, कर्मणां विपाकं ज्ञात्वैवमात्मानं त्वमाश्वासय ? भो शिष्य ! न तु प्रज्ञा-प्रकर्षे गर्वे कुर्या इत्यर्थः, प्रज्ञाप्रकर्षेऽयमर्थः कार्यः.

अर्थः—प्रज्ञापरीपह बे प्रकारनो सहेवानो छे. जो प्रज्ञाप्रकर्ष=बुद्धिविकास होय तो एम मनमां चितन करवुं के-कोइ पुरुष

क्याय कंदप्रश्न पूछे त्पारे-हु आ पुरुषे करेला प्रश्ननु उत्तर जानु छु आपु ए प्रश्ननु उत्तरछु' हमणा ज्ञान जेनु फळ छे एवा कर्म में कयीछे ते पश्चात् एवे पछी उदय पामरो आम कर्मविपाक जाणीने मनने आभासन देवु हे शिष्य ! प्रश्नाप्रकर्ष प्रसंगे सर्वथा गर्व करीक्षमा.

अथ प्रश्नाप्रकर्षपक्षे प्रशारीनत्वेऽर्थं यदति, येन केनचित्पुरुषेण कस्मिंश्चित्सुगमेऽपि जीवादिप्रभे पृष्टः समाहं नाभिजानामि तन्नून मया पूर्वं पूर्वभवेऽज्ञानफलानि धर्माचार्ययुक्तश्रुतिनिरूपणि कृतानि, ततोऽहं प्रशारीनः सजा तोऽस्मि अथाज्ञानफलानि कृतानि कर्माण्यपि पश्चादभेतनजमानि 'उद्वलति' उद्वल्यत्युदय प्राप्स्यतीति कर्म-विपाक ज्ञातव्यमात्मानमाश्वासव ? उदयप्राप्तानां ज्ञानावरणकर्मणा विघाताय यत्र कार्य इत्यात्मानमनुशासये-त्यर्थं अतो हि प्रश्नोदये ह्येवं न विधेयः, प्रश्नाभावे विपादे ह्यते ह्यार्तध्यानपरत्वं स्यात्

प्रश्नाना अग्रकर्षप्रसंगे-एटले बुद्धिहीनताने अवसरे-बोह पण पुरपे कोद सुगय जीवआदिक प्रश्न पूछयो त्पारे- 'हु आ विषय बराबर जाणतो नथी तो निश्चये में पूर्व-पूर्वभर्मा अज्ञान छे फळ जेनु एवा कर्म जेवा के-धर्म, आचार्य पुरु, ब्राह्म विने-रेनी निंदारूप कर्म करेला छे तेथी आ भवमा हु प्रशारीन धयोछु अज्ञान जेना फळ छे एवा कर्मो जे में कर्मो तेपण पाछळयी आगळ उपरना जभमा उदय पामरो एम कर्मविपाक जाणीने आत्माने आभासन आपबु उदय पामेला ज्ञानावरणीय कर्मनो विघात करवा माटे यत्र करवा आम आत्माने आभावन देवु एटले प्रश्नानो उदय बाय त्पारे हर्ष न करवो तेम प्रश्नाना अभाव प्रसंगे विपाद=खेद न करवो जो खेद करे तो आर्चध्यानपरता याग

प्रश्नाप्रकर्षोपरि कालिकाचार्यसागरचंद्रयो कथा यथा-उज्जयिनीत कालिकाचार्या. प्रमादिन स्वशिष्यान्

सुवत्त्वा सुवर्णकुले स्वशिष्यसागरचंद्रस्य समीपे प्राप्ताः. सागरचंद्रस्तु तानेकाकिनः समायातान् नोपलक्षयति, कालिकाचार्या अपि न किञ्चित्स्वस्वरूपोपलक्षणं दर्शयति. अन्यदा सागरचंद्रेण वर्षदि सिद्धांतव्याख्यानं प्रारब्धं, चमत्कृता लोकाः सिद्धांतव्याख्यानं प्रशंसन्ति, कालिकाचार्याणां सागरचंद्रेण पृष्टं मद्व्याख्यानं कीदृशं ? तैरुक्तं भव्यं, तेन चाचार्यैः समं तर्कवादः प्रारब्धः, परं तुल्यतया वक्तुं न शक्नोति, भृशं स चमत्कृतः.

मद्राप्रकर्षे उपर कालिकाचार्य तथा सागरचंद्रनी कथा कहे छे.

उज्जयिनीथी कालिकाचार्य, पोताना प्रमादी शिष्यांनो त्याग करी घुवर्णकुलमां पोताना शिष्य सागरचंद्र पासे आवीने रथा. सागरचंद्रे तो ते एकला आवी चड्या तेना तरफ कंड लक्ष्य आप्युं नहिं, तेम कालिकाचार्ये पण कंड पोताना स्वरूपनुं उपलक्षण दर्शव्युं नहिं, एरु समये सागरचंद्रे सभामां सिद्धांतनुं व्याख्यान आरंभ्युं. लोको चमत्कार पापी सिद्धांत व्याख्याननी प्रशंसा करवा लाग्या. आ वखते कालिकाचार्यने सागरचंद्रे पूछ्युं के—‘ माहं आ व्याख्यान केवुं छे ? ’ तेणे कहुं के—‘ भव्य छे ’ त्यारे तेणे आचार्यनी साये तर्कवाद मांड्यो, पण तुल्य उत्तर्या पटले कंड बोली न शक्यो, तथापि मनमां अत्यंत चमत्कार पाम्यो.

अथ शिष्यास्ततः शय्यातरेण तिरस्कृतास्त्रपां प्राप्ताः स्वगुरुं गवेषयंतश्चलिताः, कालिकाचार्याः समायांतीति प्रसिद्धिं कुर्वाणाः सुवर्णभूमौ प्राप्ताः, सागरचंद्रः कालिकाचार्याः समायांतीति वृद्धस्य पुरः प्रोक्तवान्, वृद्धः प्राह मयापि श्रुतमस्ति, सागरचंद्रस्तेषां सन्तुलमायातः, तस्य तैः पृष्टं किमत्र कालिकाचार्याः समायाताः संति न वा ? तेनोक्तमेको वृद्धः समायातोऽस्ति, नापरः कोऽपीति.

अहीं उज्जयिनीमां कालिकाचार्यना प्रमादी शिष्यो त्यांना श्रग्यातर=स्थानवासिजनोनो तिरस्कार पावी श्रमनामार्थी पोताना गुरु कालीकाचार्यने गोतवा चाल्या 'कालिकाचार्य आव्या छे?' आद्य जाहेर करता करता सुवर्णधूमिमां आवी पर्वोक्ष्या अहीं सागरचंद्र पण 'कालिकाचार्य पधारे छे' एम हृदनी पाते कहेवा लाग्या हृदे बभ्रु के—'मे पण साभळ्यु छे' सागरचंद्र तो सामा आव्या त्यारे पेलो शिष्योए पूछ्यु के—'थु अत्रे कालिकाचार्य आवेला छे? सागरचंद्रे बभ्रु के—'एक हृद आवेल छे' बीजो तो काइ नथी.

तेऽप्युपाश्रयात् समायाता, उपलक्षिता कालिकाचार्या, प्रणतास्ते, सागरचंद्रेण पश्चादुपलक्ष्य तेषा मिथ्या-
दु कृत वरा, ता मया श्रुतलवगर्वा-नातेन श्रुतनिधयो यूयमाशातिना इति च कथित कालिकाचार्यैरुक्त हे वत्स !
श्रुतगर्वो न कार्य यथा सागरचंद्रेण श्रुतमद कृतस्त्वापरैर्न श्रुतमद. कार्य. अथ प्रशामकर्णे गर्बः, ॥ प्रशामावे
देव्यवितन, इत्युभय गडज्ञान अतस्तत्परीपशेऽपि सोढव्य', इति कारणादज्ञानपरीयहमाह—

ते शिष्यो पण उपाश्रयनी अदर आव्या. त्या तो सामे कालिकाचार्यने जोइ ओळख्या अने ते बधा शिष्योए प्रणाम कर्यो सागरचंद्रे पण पाछळयी तेने ओळखीने तेओने 'मिथ्यादुक्कृत' माग्यु अरे मे शास्त्रज्ञानना छेयना गर्वमां फुलाइने श्रुतज्ञा-
नना भडाररूप आपनी आसातना करी एम कही खेद दर्शोव्यो त्यारे कालिकाचार्ये बभ्रु के-हे वत्स ! श्रुतज्ञाननो गर्ब न करवो.
सारांश ए के—जेम सागरचंद्रे श्रुतमद कर्चो एम बीजाए श्रुतमद न करवो. प्रशाना अभावे दैन्यवितन करवु ए पण उभयया
अज्ञानन होवाथी ए परीपढ पण सहेवो घटला मांटे अज्ञान परीपढ कहे छे

निरद्वगंसि विरओ । मेहुणाओ सुसंबुडो ॥ जो सखं नाभिजाणामि । धम्मं कल्लाणपावगं ॥ ४२ ॥
तवोवहाणमादाय । पडिमं पडिवज्जओ ॥ एवंपि निहरओ मे । छउमं न निअट्ठई ॥ ४३ ॥

मूळगार्थः—हु मैथुनथी निरर्थकज निवृत्त थयो, तेम जे हु सुसंवृत्त=इ द्वियादिकना संवरवान् थयो ते पण निरर्थकज छे, जे कारणथी हुं कल्याण यस्तुना शुभ धर्मेने अथवा पापक=अशुभधर्मेने साक्षात् जाणतो नथी जेजुं कइ साक्षात् फल न देखाय तेजु कइ वेठहुं व्यर्थ छे ॥ ४२ ॥ यली हुं तप=भद्रादि तथा उपधान=सिद्धांत पठनना उपचाररूप आचारमूल आदिक अंगीकार करीने. तेमज प्रतिमा=साधुना यार प्रकारना अभिग्रह विशेषने पालीने विचार छुं, एम. छतां पण मां छत्र=ज्ञाना-वरणीयादि कर्म निवृत्त थतुं नथी ॥ ४३ ॥

व्या०—अहं निरर्थकेऽर्थाभावे सति मैथुनात्काममुख्यादिरतो निवृत्तः, मैथुनग्रहणं दुस्त्यजत्वात्, यतोऽहं दुःकरं कार्यं कृतवान्, योऽहं सुसंवृतो जितेन्द्रियोऽपि साक्षात्स्फुटं धर्मं वस्तुस्वभावं कल्याणं शुभं पापकमशुभ-मभिजानामि, यदि मैथुनाश्रित्यैव जितेन्द्रियत्वेऽपि काचिदर्थसिद्धानसिद्धिर्भवेत्तदा मम ज्ञानमुत्पद्येत, मम तु ज्ञानं नोत्पन्नं तदा वृथाहं मैथुनमत्यजं, वृथैव केन्द्रियजयमकरवंचं, पुनरित्यमपि न चिंतयेत्.

अर्थः—हुं निरर्थक=अर्थना अभावे मैथुन=काममुख्यथी विरत=निवृत्त छुं. अत्रे मैथुन शब्दनुं ग्रहण तेनुं दुस्त्यजपणुं देखावे छे—एट्ठे में दुष्कर कार्यं कर्तुं, एम जणावे छे जे हुं सुसंबृत=जितेन्द्रिय होइ साक्षात् धर्म=वस्तुस्वभावभूत कल्याण=शुभ, पापक=

अथ यथुय त्राणु छु जो यैथुनची निवृत्तिचां जिते द्वियत्व तता कोद एव प्रकाशनी अर्थे सिद्धि अथवा ज्ञानसिद्धि थाय तो मने ज्ञान उत्पन्न थाय. मने तो ज्ञान यथु नहिं तो मे यैथुन ह्या त्यज्यु, अने इद्वियजय एव ह्याज कर्यो ' आय चित्तन न करवुं.

तपो भद्रमहाभद्रसर्वतोभद्राद्युपधान सिद्धातपठनोपचाररूप, एकभुक्तनिर्विकृत्याचाम्लोपवासादिकमादायां गीकृत्य पुन प्रतिमा भिक्षोरभिग्रहविशेषक्रिया द्वादशविधा प्रतिपद्यमानस्य समैव विहरत. साधुमार्गे विहार कुर्वतोऽपि छद्मस्यज्ञानावरणादिकर्म न निवर्तते, अह तप करोम्युपधान वरामि प्रतिमा च धरामि साधुमार्गे विहरामि तथापि केवली न भवामीति न विचारणीय, अयमज्ञानपरीपह.

तपो भद्र महाभद्र सर्वतोभद्र आदिक उपधान=त्रत ग्रहण, सिद्धान्तपठनोपचाररूप एक भुक्त निर्विकृति आचाम्ल उपवासादिक भगीकार करीने पुनः भिधुर्न अभिग्रहविशेषक्रियात्मक द्वादशविध प्रतिमा प्रतिपत्ति पूर्वक साधुमार्गे विहार करता मने छद्मस्य ज्ञानावर्णादि कर्म नयी निवृत्त यहु, अर्थात् ' हु तप कर छु, उपधान वहन कर छु, प्रतिमा धार छु, साधुमार्गे विहर छु तथापि केवली न थयो ' एम विचार न लाववो ए भ्रान्तपरीपह

भद्राज्ञानपरीपहे कथा--गङ्गातीरे बौ भ्रातरौ वैराग्यादीक्षा शृहीतवतौ, तत्रैको विद्वान् जात, द्वितीयस्तु मूर्ख, यो विद्वान् सोऽनेकशिष्याध्यापनादिना स्निग्ध एव चित्तयत्यशो धन्योऽय मे भ्राता य. सुखेन तिष्ठति, निद्रादिक-मवसरे कुर्वन्नस्ति, अह तु शिष्याध्यापनादिकष्टे पतितोऽस्मीति चिन्तयन् कायमिदं प्रकार-

आ अज्ञानपरीपह विषयमां कथा कहे छे—गंगातीरे वे भाइओए दीक्षा ग्रहण करी तैमां एक विद्वान् थयो अने बीजो मूर्ख रह्यो. जे विद्वान् थयो ते अनेक शिष्योने भणाववा वगेरेथी खिन थइ एम चितवन् करतो के—‘अहो आ मारो भाइ धन्य छे के जे सुखे रहे छे, अवसरे निद्रादिक करे छे अने हुं तो आ शिष्यो भणाववाना कष्टमां पड्यो छुं’ आवा विचार करतां तेणे एक काव्य कर्तुं के—

मूर्खत्वं हि सखे ममापि रुचितं यस्मिन् यदष्टौ गुणा । निश्चितो बहुभोजनोऽत्रपमना नक्तं दिवा शायकः ॥
कार्याकार्यविचारणां ध्येयिरो मानापमाने सनः । प्रायेणामयवर्जितो दृढवपुर्मूर्खः सुखं जीवति ॥१॥ परं नैवं चिंतयति—

अर्थः—हे मित्र ! मूर्खत्वतां मने पण रुचे छे के जेमां आठ गुणो छे—मूर्ख जन हमेशां निश्चित=वैफिकर रहे. पुष्कळ भोजन करे मनमां जराय शरमाय नहिं, रात्रदिवस उंठ्याज करे, आ कराय के आ न कराय ए विचारमां आंधळा बहेरा जेवो, मान तथा अपमानने न गणकारतो, घने भागे रोग रहित, अने अलमस्त शरीरवाळो मूल सुखे जीवे छे. ॥१॥

परंतु आपतो कदापि ते चिंतन करतो नथी के—

नानाशास्त्रसुभाषितामृतरसैः श्रोत्रोत्सवं कुर्वतां । येषां यांति दिनानि पंडितजनव्यायामखिलात्मनां ॥
तेषां जन्म च जीवितं च सफलं तैरेव भूभूषिता । शेषैः किं पशुबन्धिवेकरहितैर्भूभारभूतेनैरः ॥२॥

अर्थः—नाना प्रकारनां शास्त्रसंबंधी सुभाषितरूपी अमृत रसबडे श्रवणेंद्रियना उत्सव अनुभवनारा जे पुरुषांना दिवसो

પદ્ધિતજન સાથેના વ્યાસર્ગર્માજ વીતે છે તેઓના જન્ય તથા જીવિત સફલ છે અને ઘવા પુરુષોથીજ આ શ્રુતિ શ્રુપિત છે વાકીના પથુ જેવા વિવેક રહિત પૃથ્વીના આરશ્રુતોનરોથી શી પ્રયોજનસિદ્ધિ યદ શકવાની હતી ॥ ૨ ॥

અથ પદ્ધિતગુણાનચિતયન્ મૂર્ત્વગુણાશ્વાસતોઽપિ ચિતયન્ જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ઘઢવા દિવ ગત , તતદચ્યુતો અરતક્ષેત્રે આભીરપુત્રો જાત , ક્રમેણ પરિણીત , તસ્ય પુત્રિકા જાતા, સા રુપવતી

આવા પદ્ધિતોના ગુણોનો રચાલ ન કરતો કેવલ મૂર્ત્વનાજ ગુણાનુ ચિતવન કરતો એવો એ સાધુ જ્ઞાનાવરણીયકર્મ શાંધીને દેવલોક ગયો ત્યાંથી ચક્રિને અરતક્ષેત્રમા એક આભીર (આદીર) ને ત્યા પુત્ર યદ અવતર્યો. મોટા યતાં પરણ્યો તેને એક પુત્રી યદ તે અતિ રુપવતી હતી

અન્યદાનેકામીરા દૃતમૃતશકટા કિચિન્નગરપ્રતિ ગચ્છતિ, અસાવપિ તત્સાર્થે દૃતમૃત શકટ ગૃહીત્વા ચલિત , માર્ગે સા પુત્રી શકટસ્થેડન કરોતિ તતસ્તદુપયામોદિતૈરામીરપુત્રૈરપથે સ્થેડિતાનિ શકટાનિ, તાનિ સર્વાંણિ અગ્નિનિ, તાદૃશ સસારસ્વરુપ દૃષ્ટાસજાતૈવૈરાગ્ય સ આભીરસ્તાપુત્રીમુદ્રાસ્થા દીક્ષા જપ્માર, ઉત્તરાધ્યયનયોગોદ્ગરાયસરેડસહ્યા ધ્યયનોદેશે કૃતે તસ્યામીરભિક્ષોર્જ્ઞાનાવરણોદયો જાત , ન તદધ્યયનમાયાતિ આચામ્લાન્યેચ કરોતિ, ઇદૃષ્ટે સ્વરેણ તદધ્યયનનિર્ધોપ કરોતિ એવ ચ કુર્વતસ્તસ્ય દ્વાદશવર્ષપ્રાપ્તેડજ્ઞાનપરીપદ્ધ સમ્યગ્ભિસમ્માનસ્ય કેચલજ્ઞાન સમુત્પન્ન

એક સમયે કેટલાક આદીર ધીના ગાડા ભરીને કોડ નગરભળી ચાલ્યા તે સાથે આ આભીર પણ ગાડામાં ધીના વારદાન

भरीने चाल्यो. मार्गे तेनी रूपवती पुत्री गाडूं हांकती होती. तेना रूपमां व्याघोह पायेला आहीर जुवानीयाओएं गाडां अवळे मार्गे हांवयां. एम खेडतां बघाय गाडां भांग्यां. आबुं संतार स्वरूप जोड्ने आ आहीरने बैराग्य उत्पन्न थतां ते पुत्रीने एक आहीर सापे परणावीने पोते दीक्षा ग्रहण करी. उत्तराध्ययन योग धारणावसरे असंख्य अध्ययननो उद्देश करतां ते आहीर-मिश्रुना ज्ञानावरणीयनो उदय थयो. ते अध्ययन आवडे नहिं अने आचाम्लज करवा मांड्यां उंचे स्वरे ते अध्ययन गोखतां गोखतां तेने वार वर्यने अंते अज्ञानपरीपह सम्यक् सहन करतां करतां तेने केवळज्ञान उत्पन्न थयूं.

एवमज्ञानपरीपहे आभीरसाधुकथा, यस्य च ज्ञानाजीर्णस्यात्तेनापि ज्ञानपरीपहो न सोऽस्मन्नार्थे स्थूलभद्रकथा यथा.

एवीरीते अज्ञानपरीपह विषये आ आहीरकसाधु कथा कही. जेने ज्ञानाजीर्ण थाय तेजे पण ज्ञानपरीपह सहन करचो पडे छे ते वाचतमां स्थूलमद्रनी कथा कहे छे.

स्थूलभद्रस्वामी विहरन् बालमिश्रद्विजगृहे गतः, तत्र तमदृष्टा तद्गार्यां पृष्टवान् क ते पतिगेतः ? सा प्राह परदेशो धनार्जनार्थं गतोऽस्ति. ततः स्वामी तद्गृहस्तंभमूलस्थितं निर्धि पश्यन् स्तंभाभिमुखं हस्तं कृत्वा 'इदमीदृशं स च तादृशः' इति भणित्वा गतः. ततः कालान्तरे गृहगगतस्य विप्रस्य तद्गार्यया स्थूलभद्रस्वामिवचो ज्ञापितं, तेन पंडितेन ज्ञातमात्रावश्यं किंचिदस्ति. ततः न्वानितः स्तंभः, लब्धो मिथिः. पंच स्थूलभद्रेण ज्ञानपरीपहो न सोढः, दोषसाधुभिरपीदृशं न कार्यं.

स्वूलभद्रसामी विहार करता करता बालभिय ब्राह्मणेने घरे ग्या त्या तेने न दीठो त्वारे तेनी भायनि पूछ्युं के—
तारा पति क्यां गया छे ? ' ते बोली के—' परदेश धन कमावा गया छे ' त्वारे स्वामी तेना घरना स्तभना मूलमां रहेलो
निधि जाइ थायला सामी 'आंगळी चौधेने ' आ आम छे अने ते तेचो छे ' आन्नु बोलीने चालता थया कालांतरे परदेशयी
पति गरे आव्या त्वारे तेनी भायनि स्वूलभद्र सामीए कहेला वचन जगाव्यां, ते पडिते जाण्यु के ' अहि कइक होउ
जोइए ' आबो विचार आवतां स्तभना यदमां खोदता निधि=भटानो लाभ थयो स्वूलभद्रमुनिए ज्ञानपरीषद सहन न
क्यों बीजा मुनिओए एम न करउ

अ गज्ञानदर्शनेऽपि कश्चित्सशय स्यादतस्तत्परीषद कथ्यते—

एमज अज्ञानदर्शनमा पण कोइ सशय थाय मोटे अज्ञानपरीषद कहे छे

नतिथ नूण परे लोए । इहो वावि तवस्तिणो ॥ अहवा वचिओ मिति । इइ भिक्खु न चित्तए ॥४४॥
अमू जिणा अतिथ जिणा । अदुवावि भविस्सई मुसते एवमाहसु । इइ भिक्खु न चित्तए ॥ ४५ ॥

मूळगाथाय —नू=निधये परलेक नयी अथवा तपस्वी=साधुने ऋद्धि पण नयी हु वचित=होइए टगायेलो छु ;
आम साधुए चितन करु नहि ॥ ४४ ॥ केयली कहे छे के—जिन (भूतकालमा) घर गया तेम वर्तमानमा पण जिन
(चित्तेह क्षेत्ताविकमा) छे अथवा (आगळ उपर पण) जिन दोशे ए यधु मृया=अमृत्य छे ययी रीतेभिधुए चितन न करु ४५

व्या०—नृनमिति संभावनायां परलोकोनास्ति, परलोकं गतः कोऽपि नत्रागच्छेदिति, तस्मात्प्रत्यक्षस्याभावश्चास्ति परलोकः। वाऽथवा तपस्विनोऽपि साधोरपि काचिद्, कद्विरामपौपधिवपुपधिखेलौपधिममुखा काचिच्चास्ति न दृश्यते, अथवा किं बहुना ? अहं वंचितोऽस्मि, कपिभिर्छिन्नोऽस्मीति भिक्षुर्न चिन्तयेन्न विचारयेत्, ते जिनाः केवलिन एवमाहुः कथयतिस्म तन्मृषा तदसत्यं, एवं तत् किं ? जनास्तीर्थकराः केवलिनो वाऽभूवन्, पुनर्जिनाः संति, सांप्रतं वर्तमानकाले महाविदेहक्षेत्रादौ संति, अथवाऽग्रे भविष्यतीति यदृच्छुस्तदसत्यं, प्रत्यक्षमदृश्यमानत्वात् इति विचारे क्रियमाणेऽसम्यक्त्वसंगः स्यात्, तस्मादिति न विचारणीयं, सम्यक्त्वपरीपहः सोढव्यः।

अर्थः—‘नृनं’ आ पद संभावना अर्थमां छे खरेखर परलोकमां कंद नथी। अर्यात् परलोकं गयेला कोड आवीने कहेता नथी; एटले प्रत्यक्ष न देखावाथी परलोक छेज नहिं, तणस्विनी पण कंद कद्वि=आमपौपधि वपुपौपधि खेलौपधि इत्यादिरूपा नथी—देखाती नथी। अथवा वीजुं थुं ? हुंज वंचित छुं. कपिओए मने ठग्यो छे—आम भिक्षु न विचारे, जिन-तीर्थकरो केवली थइ गया, तेम वर्तमानमां पण जिन तीर्थकरा महाविदेहक्षेत्रादिकने विषये विद्यमान छे अने आगळ उपर पण जिन-तीर्थकरो थवाना छे—एम ते केवली जिनो कही गया छे ते असत्य छे, कारण के प्रत्यक्ष देखाता नथी—आवा विचार करवाथी मनमां असम्यक्त्वसंग=संशयादि थाय माटे भिक्षुए एवा विचार के चिंतन न करवुं. सम्यक्त्व परीपह सहन करवो

अत्रार्थापादसुरिकथा—वत्साभूम्यामापादभृतिसुरयस्तत्र गच्छे यो यः कालं करोति तं तं निर्जरयामासुः,

अत्यसमये तेषामेव कथयति युष्माभिः स्वर्गे सुरीश्वर मम दर्शन देयं, ते च स्वर्गे गच्छति, परमाचार्याणां दर्शनं न ददति तत्र च सुरीणां परलोकशका जायते एकदैको विनेय प्रकाम स्वमतः समाधिमरणसमये सुरभि-
देवमुक्तस्त्वया स्वर्गे देवीभूयावदय मम दर्शन देयं, न प्रमाणं, सोऽपि मृत्वा देयो जातः, पर विनिवृत्तना
नादधादिदर्शनेन यमप्रत्याज्ञायात्ताः।

—आ विपयमा आर्थ आपान्भूरिनी कथा रुहे दे—

वत्साभूमिमां आपान्भूतिभूरि हता ते गच्छमा जे जे फल करे तेने निर्जरा करावे अने अंतसमये तेने कहे के-तमारे
स्वर्गमा भूरि भडने मने दर्शन देयु. ए मरनारा स्वर्गे जाय परतु आगर्थने दर्शन देया न आवे ते उपरवी आपान्भूतिना मनमा
परलोक शका थइ एक समये ए भूरिनो एक विनेय=शिष्य अत्यंत भक्त मरवा पढ्यो. समाधिमरण समये तेने मूरिण
कणु के-तार स्वर्गे जाइ देव थया पछी मने अवश्य दर्शन देयु, तेमा प्रमाद न करवो पेलग शिष्ये कचूत कर्तुं ते मरीने देव
थया पण विचित्ररचनावाळा नाट्यादि जावामा व्यग्र थता भूरिने दर्शन देया न आव्यो

तावता सुरभिरेव चिंतित नास्त्येव परलोकस्तत कोऽपि नात्रागच्छति, यदि परलोक स्यात्तदा मच्छिद्या
कृतप्रतिज्ञा अपि कथं न दर्शन दद्यु. १ तनो मयागयावद् व्रतानि, पालितानि, तपांसि तप्तानि, कष्टानि कृतानि,
सर्वाण्यध्यनुष्ठानानि मुधा जातानि, मुधा मया भोगास्तुक्ता. वचितोऽहमिति मिथ्यात्व प्रतिपन्ना, गच्छ मुमत्वे
काकिन एव लिङ्गमात्रभरा निर्गता

त्यारे मूरिना मनमां एम विचार आव्यो कै-परलोक जेवुं कंइ हेज नहिं तेथीज कोइ अत्रे पाछो आवतो नयी. जो परलोक होयतो मारा शिष्य प्रतिज्ञा करीने जाय ते पण मने पाछा दर्शन कैम न दीये ? में आज दिवस मुधि घणाय व्रत पाल्यां, अनेक तप तप्यां, बहु कष्ट वेठ्यां, वधां अनुष्ठान कर्यो ए तमाय व्यर्थ थयां. में सरल भोगनो त्याग पण व्यर्थ कर्यो; नाहक हुं वंचित रह्यो; आम मिथ्यात्व प्रतिपत्तिवाळा बनी गया. गच्छनो त्याग करी एरुला मात्र साधु=लिंगधारी यद् निकळी गया.

अत्रांतरे तेन भक्तशिष्येण देवोभूतेन क्रियद्दिनानि याचनायादि विलोक्य गुरुप्रेम्णाज्जादतं मिथ्यात्व गता गुरवो दृष्टाः, तत्प्रतिबोधार्थं कस्यचिद्ग्रामस्य सीद्धिं नाटयं विचक्रे, तत्राचार्याः पण्मासान् याचनादयं पश्यंतः क्षुधादिकं नावभूतवंतः, नाटयं देवेन विसृष्टं, आचार्या अग्रतश्चलिताः. ततस्तेनैव सुरेण तेपामाचार्याणां संयम-परीक्षार्थं पट्कायनामानः पट् दारकाः सर्वालंकारविभूषितांगा विकुचिनाः.

एटलामां ए आपाढभूति मूरिनो जे शिष्य पाछां दर्शन देवानी प्रतिज्ञा करी देव थयो हतो ते देवभावमां केटलाक दिवस नाट्यादि जोया पछी गुरुना प्रतिप्रिमनुं रमण थतां अही आव्यो त्यां गुरुने मिथ्यात्व पायेला दीठा. ते गुरुने प्रतिकोध देवा माटे कोइ गामनी सीपमां तेजे नाट्य प्रयोग करवा मांड्या. आचार्य छ महीना मूधी नाट्य जोता रवा तेमां भूखतरस वगेरेनुं पण भान न रहं. देव थयेला शिष्ये ज्यारे नाट्य बंध कर्युं त्यारे आचार्य आगल चाल्या; त्यारे ते देव थयेला शिष्ये ते आचार्यानां सयमनी परीक्षा करवा पट्काय नामना छ छोकरा सर्व अलंकारथी सणगारेला उत्पन्न कर्या.

प्रथम पृथ्वीकायिक कुमारस्तेषामाचार्याणां दृष्टौ पतित, आचार्या आहुः, ओ बाल ! भूषणानि भवार्पय ? स नार्पयति तदनु स्मरिभिरसौ गले गृहीत. ततश्च भयभ्रांतो बाल प्राह प्रभोऽहं पृथिवीकायिक कुमार, अस्या सैद्धान्त्या त्वा शरण श्रित, भवाद्दशानामेव कर्तुं न युक्त, हे स्वामिन् मनुक्तैका कथा श्रुयता, तथाहि—

पहेलबेलो पृथ्वीकायिक कुमार ते आचार्यानी दृष्टिये पड्यो. आचार्य बोल्हा के-भरे बालक ! तारा भूषण मने आपीदे ते बात्रके ज्यारे भूषण न आप्यां त्यारे स्मरि ते बालकने गले परब्यो तेयी भयभ्रांत थदने ते बालक बोल्हो के-‘ हे प्रभो ! ’ हु पृथ्वीकायिक कुमार छु, आ सैद अटवीमा तमारा शरणने आश्रये छु तो आप जेवने आम करवु योग्य नथी हे स्वामिन् हु एक कथा कहू ते सामळो-

एक कुलाल रानो मृदं मनन मृदाकान एव भगति—जेग भिल्ल बलि देवि । जेग पोसेमि जाइओ ॥
मा मे मही अकमह । जाय सरगओ मय ॥ १.॥ एतन् वाघेन शरणागतस्य पि कथमेव पराभव करोषि ? स्मरि-
भिनक्तमतिपडितोऽसि बालेर्युक्त्वा तद्गमाभरणानि गृहीतानि, पात्रेक्षिप्त नि, गत पृथिवीकायिक. स्लोकांतरे
गच्छद्विराचार्यैर्द्वितीयोऽप्युक्तायिकनामा बालको दृष्ट, सोऽपि तथैवोवाच, तत्कथिता कथा श्रुय—

एक कुभार मानी खानमां मानी म्योदतां खोदता भट घसी पडता माटीमा दबाणो त्यारे गोल्हो—(जेण०) जेणे भिक्षा=चलि अर्पनि
आज पर्यंत गुजारो दीथो, जेणे मने जन्मयी पोव्यो तेज मानी मने आक्रमे छे=दाटे ने आतो शरणमा गी भय जन्म्यु मा रीते तमारा
शरणागतरूप मने केम आम पराभव करो छो स्मरि कहू-‘तु अपडित=मूर्ख=डो हे बाल’ पटलु कहीने तेनां आभरण लइ लीयां

अने पोताना पात्रांमां नाड्यां. पृथ्वीकायिक गयो ते पछी थोडीचारांमां आचार्यने आगळ चालतां बीजो ' अष्कायिक ' नामनो बालक दृष्टिए पड्यो. तेणे पण प्रथमना बालकनीं पेठेज वचन कणां अने कथा कही.

एकः पाटलनामा तालचरः प्रकामं वाग्मी, सोऽन्यदा गंगाश्रोतसि प्रविष्टः, तेन च हिंयमाणोऽसौ तटस्थज-
नेनाभापि हे पाटल ! प्राज्ञ ! किंचित्पृक्तं पठ ? सोऽवादीत्—जेण रोहति बीआणि । जेण जीवंति कासवा ॥
तस्स मज्झे मरिस्सामि । जायं सरणओ भयं ॥ १ ॥ एवमष्कायिककुमारेण कथोक्ता, तथापि तस्याभरणानि
तेनाचार्येणातिपंडितोऽसि हे कुमारत्युक्त्वा गृहीतानि, सोऽपि तथैव गतः अग्रेऽप्रिकायिकः कुमारस्तस्यापि तथैवो-
क्तिप्रत्युक्ती, तत्कथिता कथा चैषा—

एक पाटल नामनो तालचर अत्यंत वाचाल हतो ते एक समये गंगाना प्रवाहमां पेठो ते प्रवाहमां तणाणो त्वारे
तीरे उभेला जणे कहुं के—' हे पाटल ! माझ ? कंइक मूक्तनो पाठ करो. त्वारे ते बोल्यो (जेण०) जेनाथी वधां बीज
उगे छे अने जेना वडे वधा प्राणिओ जीवे छे तेना मध्यमां मरीज. एतो शरणमांथी भय उत्पन्न थयुं कहेवाय. आम ए
अष्कायिक कुमारे कथा कही तो पण आचार्य ' तुं तो अति पंडित छो, कुमार ! एम कहीने वधां आभरण उतारी लइ पात्रांमां
नाड्यां. ते अष्कुमार चालतो थयो, त्यां आव्यो अग्रिकुमार बालक तेणे पण वचन प्रतिवचन थया पछी कथा कही के—

एकस्य तापस्याग्निनोऽजो दग्धः, स वक्ति—जमहं दिवा य राओ य । तप्येमि महसृसृपिणा ॥ तेण मे

उडओ दहो । जाय सरणओ भय ॥ १ ॥ अमिलेगो दितीया कथा—कश्चित्पथिक—पथि अगाधभीत्याप्रिशरण
श्रित, तेनैव तस्याग दग्ध, स प्राह—मए वग्धस्त भीण । पावओ सरणीकओ ॥ तेण दह मम अग । जाय
सरणओ भय ॥ २ ॥ एव कथादय कथयनस्तस्य कुमारस्य तेनाचार्येण तथैवोपरवाभरणानि गृहीतानि, अघेवायुकुमारो
मिलितस्तस्य तथैवोक्तिः, तत्कथिता कथा चैव—

एक यपस्त्रीनी छुपहो अप्रिये गाली त्वारे तेने वगु के—जेने मे रात्रे तथा दियसे मय तथा घीचढे तप्तकयो तेज
असिए मारु उज्ज्वल पड वाळयु. आतो शरणमायी भय उत्पन्न थयु. वली आ विषयमा बीजी पण कथा कही के—मोइ एक
पथिक—मनेमार्नु गायत्री बहीन की अप्रिनो भटको करी तेने शरणे नेठा त्या ते असिएन तेनु अग दहाडयु, त्वारे ते गोलयो
के—गायत्री बहीने मे पारकने शरण कयो तेनेज मारु अग गाल्यु ए शरणमायी भय उत्पन्न थयु. आग ने कथा कही ते
सोभजता छता एण आयो तेने पदेवनी चेठे मूख गेरे वचो । भळारी तेना तमाय आभरणो उतारी लड पात्रामा गाल्या.
भाग्न गान्ता गायुदुमार मल्यो तेने पण पूर्वना कुमारना जेगज रचनो सभळानी कथा कही के—

एको घननिचितशरीरो वायुजाति, स चायदा वायुभ्रमणो दडधारी मार्गे गच्छन् केनायुक्तो दहा दृढाग !
त्व कथमीदृजत ? स आह—जिह्वासादेसु मासेसु । जो सुणे होइ मारुओ ॥ तेण मे मज्जण अग । जाय
सरणओ भय ॥ १ ॥ एव कथा कथयतोऽपि तस्य कुमारस्याभरणानि तेनाचार्येण गृहीतानि

कोइ एक दृढपुष्ट अंगनाळो वायु जाति हतो ते एक समये वायुथी जेनुं अंग भग थयुं छे तेवो हाथमां लाकडी झाली मार्गमां जतो हतो तेने कोइए कहुं-के मजबूत अंगनाळा ! तुं आम केम थइ गयो ? ते बोलयो-ज्येष्ट आषाढ मासमां जे वायु सुखकर होय छे तेणे माहं अंग भांगी नाख्युं, ने जेनुं शरण लीधुं तेनाथीज भय उत्तान्न थयुं. ॥ १ ॥

अग्रे च वनस्पतिकायिकः कुमारः, सोऽपि तथैवाख्यत्, तदुक्ता कथा चेयं—एकस्मिन् वृक्षे केषांचित्पक्षिणा-
मावासोऽस्ति, तत्र बहूनि तेषामपत्यानि जातानि. अन्यदा वृक्षमूलादुत्थिता बह्वी सप्ततद्वेष्टयंती वृक्षशिखरमारूढा,
एकदा तामारुह्यसर्पस्तत्सीमां प्राप्नो नीडस्थान्यपत्यानि भक्षितवान्, मातृपितृपक्षिमिरुक्तं—

आगळ चालतां वनस्पतिकायिक कुमार मळयो. तेणे पण पूर्वेना कुमार जेवांज वचनो संभळावी कथा कही के—एक
वृक्षमां केटलांक पक्षिओनां रहेठांण हतां तेमां घणाय पक्षीओनां वच्चां जन्म्यां हतां. ए झाडनामूळमांथी एक वेल उठी ते
झाडने चारे कोरथी वींढलाती चाली ते छेक ए झाडनी दोचे पडोवी. एक समये ए वेल उपर चडीने एक सर्पे दोचे
पडोवी पक्षीओना माळाओमां पडेलं वच्चांनुं भक्षण कर्युं ल्यारे ते वच्चांओनां मावतर पक्षियोए कहुं के—

जाव वुच्छं सुहं वुच्छं । पायवे निरुवद्दे ॥ मूलाओ उट्टीआ-बह्वी । जायं सरणओ भयं ॥ १ ॥ एवमुक्तेऽपि
वनस्पतिकायिकस्याभरणानि तेनाचार्येण गृहीतानि. अथ असकायिकः कुमारः कथामाह—

ज्यारे आ वृक्ष पाम्यां ल्यारे आ सुखरूप तथा उपद्रवरहित वृक्ष हतो. मूळमांथी वेल उठी अने शरणमांथी भय जायुं.

“कहातां छतां पण ए आचार्ये वनस्पतिकारिणकुमारनां सयळा आभरण उतारी ल्हने गोठाना पात्राभां नाग्यां. त्या वळी वसकायिककुमार पळ्यो तेणे पण बीजाओनी पेठे युक्ति प्रयुक्ति कया पळी कया कही के—

एकस्मिन्नगरे परचक्रागमे पुर प्रविशतश्चाडालानशौचमीत्या जनैर्निष्कास्यमानान् दृष्ट्वा मध्यस्थजना केचिदाहु-
अग्निमरिआ भीआ । विद्वती याहिरे जणे ॥ दिस भयश्मायगा । जाय सरणओ मय ॥१॥ वसकायिको द्वितीया
कथमाह—एकस्मिन्नगरे राजा स्वय चोर, पुरोहितो माडीवह, तयोरन्याए दृष्ट्वा लोका परस्पर बदलि—जस्थ
राया स्वय चोरो । मडिओ य पुरोहिओ ॥ दिस भयश्मागरगा । जाय सरणओ मय ॥ १ ॥ अभ्यासो
तृतीया कथमाह—

एक नगरमा पराक्रनो हल्लो थयो अर्थात् पासेना राजाए चढाइ करी त्वारे पुरमा प्रवेश करतां चांडालोने आभट्टेनी
वडीकयी जनोए बहार फादवा माळ्या ते जोहने मध्यस्थ कैटलाक जनो कहेवा लाग्या के—(अपभ्रंत०) आभ्रतर=अदरना
जनो वडीने बहारना जणने पीठे छे दिशाओ भयव्याप्त गतां आतो शरणग्राथी भय उत्पन्न थयु. वळी ए वसकायिके बीजी
कथा कही के—एक नगरमा राजा स्वय चोर हतो पुरोहित माडीवह—एटले भाडां करनारो ते वेयनो आयाय जोइ लोको
कहेता के—[जत्य०] ज्यां राजा स्वय चोर अने माडीयो पुरोहित होय त्यां नागरिक लोकोने थय दीसे एतो शरणमांथी
भय लाग्यु एम वहेवाय वळी नेजे एक बीजी कथा पण कही

एकस्मिन् ग्रामे एकस्य ब्राह्मणस्य पुत्री यौवनस्थातीवदर्शनीयास्ति, तस्या पितुर्भोगेच्छाभूत्, परं लज्जातः कस्याप्यग्रे न कथयति, दुर्बलो जातः, पत्न्या दुर्बलत्वकारणं पृष्टं, स स्वसुताभोगेच्छां प्राह, तया प्रोक्तं मा वीषीद तवेच्छामहं पूरयिष्यामीत्युक्त्वा मातैकांते पुत्रीं प्राह हे वत्सेऽस्माकं पूर्वं पुत्रीं यक्षा भुञ्जति, पश्चाद्वरस्य दीयते. ततो यक्षः कृष्णचतुर्दश्यां त्वदावासे समायास्यति, त्वया तस्यापमानं न कार्य, रात्रौ त्वयोद्योतो न कार्यः.

एकं गाममां एकं भ्रष्टं ब्राह्मणनी सुरूपा पुत्री हती तेषां ब्राह्मणनी वृत्ति मलिन यता मनसां शोपातो ते जोहने तेनी पत्नीए पूछ्युं त्यारे मनोगत कहुं. तेणीए धणीने धारण दइ एकांतमां पुत्रीने कहुं के—पुत्रीने प्रथम यक्ष उपयोजे छे पछी वरने देवाय छे. तारे आवासे चउदश दिने यक्ष आत्रशे तारे तेनुं अपमान न करवुं अने दीवो न राखवो.

*एवं माघोक्ते सा पुत्री रात्रिप्रस्तावे स्वगृहे सुप्ता, यक्षं साक्षात्पश्यामीती कौतुकेन दीपकः कृतः, परं शराव-संगुटे रक्षितस्तेन तद्गृहांतरुद्योतो न दृश्यते, रात्रौ तत्र पिता यक्षरूपः प्रविष्टः, तेनेयं मुक्ता. रतक्लांतश्च तत्रैव सुप्तो निद्राणश्च, अनया च कौतुकेन शरावसंगुटं दूरीकृत्य क्षीपोद्योते दृष्टो जनकः, ज्ञातं मातृकपटं, तया चिंतितं यद्भवति तद्भवतु, मयानेनैव सह विलासः कार्यः, इति चिंतयित्वा जागरितेन तेन समं पुनर्भोगान् भुक्त्वा सा सुप्ता सोऽपि सुप्तः द्वावपि निद्राणौ, प्रभतेऽपि न जाग्रतः, प्रातर्ब्राह्मणी तत्रागत्य तौ तथा सुप्तौ दृष्ट्वा मां मागधिकां पठति-

*अहंरुग्गणवि सुरिए । चेइए अं धूमगणवि वायसे ॥ भिस्सीइगणवि आयवे सहि । सुहिए हु जणे न पुमइ ॥१॥

अस्या व्याख्या-अचिरोद्भूतकेऽपि च सूर्य कोऽर्थ ? प्रथमोदिते रवौ चैत्यस्तपगते च वायसे अनेनोद्यविवक्षसी
त्याह, भिसिगते चातये, अनेनोद्यवर इत्यर्थ. हे सखि ! सुखिनो दुर्वाक्यालकारे, जनो न बुधते, न निद्रा
जहाति, अनेनात्मनो दुर्वित्त्व प्रकथयति, सा हि भर्तृविरट्दृष्टिना न रात्रौ निद्रा लब्धवतीति मागधिकार्यः
जननीश्रोक्तामिमा मागधिका श्रुत्या पुत्री विनिद्रा प्रा-
॥१०१॥

*तुमेव अथ मालवे । म ह विमाने य जम्बमागय ॥ जम्बो अ न हु गर तापण । अन्न माय गवेस तातय ?
अस्या व्याख्या-त्वमेवाय मात ! इत्यामन्त्रणे अलाप्युक्तवती शिक्षासमये, य गथा ' माहृति ' मैव ' विमा
णयसि ' यश्चमागत भिमुच मा ह्या ' जम्बोयति ' अय अपक्ष, न त्वय तातक गिता, हे मातरन्य तात
गवेययेति मागधिकार्य ॥ १ ॥ पुनर्माता भगति-नय मासह कुच्छ धारिया । जस्सासपरसगुरीसमहिय ॥
धुयाण तणमिगेहिओ । हरिओ सरणासरणय ॥ १ ॥ अस्या व्याख्या-नवमासान् यावत्कुक्षौ धारिता, यस्या
प्रश्रवण पुरीष च मर्दित, ' धुयाण तणसि ' तथा दृष्टिवा ' मेसि ' मम गोष्ठिको भर्ता हृतभौरितस्ततो हेतो
शरणमशरण मम जातमिति गमने रित कुर्वत्या ममारित जातमिति मागधिकार्य.. ॥ १ ॥ यथा तस्या पुत्र्या
मातृविद्याभ्या विनाश कृतस्तथा मातृयित्तुत्वेन भवता मद्विनाश प्रियमाणोऽस्ति एव असकायिकेनोक्तेऽपि
स आचार्यो न निवर्तते अत्र असकायिकश्चतुर्थो कथामाह-

* या यथाया वेद्वेगेष माग रण ठल्लगानु ग्रस्थाने जणावाधी ससेपमा सर्वे अर्थ आगवामा भावेल छे

*आम कही योग साथी आप्यो, पेलो भ्रष्ट त्यांज मूह रह्यो. पुत्रीए शरावयी हांकैल दीयो उघाडी ओलख्यो अने मानु कपट जाणुं. सवारे माए आवीजोइने कहुं के—(अइरुग०) मूर्य उग्यो कागडा बोल्यो तडका भीने चड्या तोय मुखिया न उठे त्वारे पुत्रीए कहुं के—(तुमे०) हे अंब ! तुंज बोली हती के यक्षनुं अपमान मा करजे तो हवे आ यक्ष थयो माटे मारो बाप अन्य खोली ले. त्वारे माए कहुं—(नव०) नव मास उदरमां धारण करी वली जेनां मूत्र मल चोळ्यां तेणेज घरनो भर्ता हयो. आतो नरणज अशरण थयुं. आ मातापिताए पुत्रीनो विनाश कर्यो तेम तमे पण मावाप समान थइने जगत्नो विनाश करो छो. आम ए त्रसरूपिके कया छतां पण ज्यारे ते आचार्य निवृत्त न थया त्वारे तेने चौथी कया कही—

एकस्मिन् ग्रामे एकेन ब्राह्मणेन यज्ञार्थं सरोऽकारि, सरःसमीपे वनमपि च कारितं, तत्रानेकान् पशून् जुहन् द्विजो मृतस्त्वनैव ग्रामेऽजोऽजनि, स चरणार्थं वह्निर्यति, सरोवनं च पश्यति, ततो जातिस्मरणवान् जातः. अन्यदा तत्सुतेन यज्ञः कर्तुमारेभे, तदर्थमसावेवाजस्तेन सुतेन तत्रैव नीयमानो गाढस्वरेण पूत्कारं कुर्वन् केनचि-
न्धुनिमा सातिशयज्ञानेन दृष्टो भणितश्च—विगड खगाधी तहं छगल । तइआरोविअरुल्ल ॥ जन्नपवत्तण तहं कीयओ । काइं बूद्ध मुरक्ख ॥ १ ॥

एक गाममां एक ब्राह्मणे यज्ञार्थं तळाव गळाव्युं. तळावने समीपे वन पण ववराव्युं, त्यां अनेक पशुओ राखी यज्ञ कर-
नारो ए ब्राह्मण मृत थयो. वासनावले तेज गाममां अज थइने अवतर्यो. ते चरवाने बहार जाय त्वारे पोते करावैलां सरोवर

तथा बनने जोतां जातिस्मरण थयु एक बखते तेना पूर्वभवना पुत्रे यज्ञ करवा आरभ कर्यो त्वारे एन अज ते पुत्रे उधारे लइ जवा माळ्यो त्वारे मोटे अवाजे पूत्कार शब्द करतो कोइ अतिशय ज्ञानवान् मुनिप दीठो मुनिप कबु के—

‘ वियडभि ’ देशीवचनस्तनिकिकेत्यर्थे यतिप्रणीतामिसा मागधिका श्रुत्वाऽजो जातिस्मरणधरो मौनवान् जात, तत्पुत्रेण साधु शृष्टः कथसौ मौनी जातः? साधु प्राहाय तव पिताजयागकरणादज गव जात, तत्पुत्रेणोक्त-मन्त्रार्थेऽभिज्ञान किं? साधु माह तव गृहागगनृत्तितनिधिमसौ पादाग्रेग दर्शयिष्यति तत्तत्सधैर तेनाजेन कृत, पुत्रस्याजस्य च धर्मप्राप्तिर्बयोरपि देवलोकगतिर्जाता

[विभट्ट०] वीयडीन्तळावडी खणात्री त्वारे हे छगड ! त्या दत्त रोपाळ्यां अने यज्ञप्रवर्तन तेज कराळ्यां हवे हे मूल ! बूद थु करे छे? यतिप रची सभळावेत्री आ मागधिका साभळीने अजने पोताना पूर्वभवन्तु स्मरण धतां मौनवान् बनी गयो. तेना पुत्रे साधुने पुछ्यु के आ अज बराडा पाडतो हतो ते एरुदम मौनी केय धयो? साधु रोल्या के—आ तारो पूर्वभवनो पिता छे तेजे अनयाग करवाधी पोते अज यइने जन्म्यो छे पुने पूछ्यु के—तमे साधु कहो छो तेनी खात्री झी? साधुए कबु के—तारा आगणामां आ तारा पिताए दाटेळो निधि छे आ अज पोताना पगना अग्रभागधी तने देखाड्यो, ए अजे एन ममाणे कथु पुत्रने तथा अजने वेयने धर्मप्राप्ति यवाची रन्नेने देवलोकागति प्राप्त थइ

एवं तेन ब्राह्मणेन शरणं मे भविष्यतीति कृत्वा तदाकसमीपे यज्ञारामो विहितः, स एवास्य वधस्थानतया भवनेन शरणाद्भयमुत्थितमिति शब्दपदं जातं. एवं भवंतोऽपि शरणागतानामस्माकमनर्थकारिणो जाताः. एवमुक्तोऽपि त्रसकायिककुमारस्याभरणानि गृहीतानि. एवं षण्णामपि कुमारकाणां पंडितवादिनो यूयमित्युक्त्वाभरणान्यादायाग्रे चलितः सूरिः. पुनस्तेन देवेन सम्यक्त्वपरीक्षार्थं हारकंकणाद्यलंकृता साध्येका दर्शिता.

एम् ए ब्राह्मणे मने शरणरूप यशे एटला माटे तळाव समीपे यज्ञाराम क्यो एज तेना वधस्थानरूपे थयो, त्यारे कंथु के आतो शरणमांथी भय उत्पन्न थयुं. आबीजरीते आप पण शरणागत वनेला अमोने अनर्थकारी थया. आटळु कहेतां छतां पण ए त्रसकायिककुमारनां सयळां आभरणो ए आचार्ये उतारी लइ पात्रांमां नाख्या. एम् छए कुमारीने 'तमे वधा पंडितवादि छो' एम् कहीने आभरण लइने आगळ चाल्या त्यां एज देवे पुनः सम्यक्त्व परीक्षार्थ एक साध्वी स्त्री हारकंकण वगेरे अलंकारवाळी आगळ देखाडी.

तां दृष्ट्वा सूरिवमाख्यत्, हे प्रवचनोद्वाहकारिके ! दूरतो व्रज ? मुखं मा दर्शय ? रुष्टया तयोक्तं-राहसरि-सवमिच्छां. परच्छिदां पाससि ॥ अप्पणो विल्लमिच्छां. अपि छिदां न पाससि ॥ १ ॥ तव पतद्गृहे किमस्तीति तया प्रत्युतोपालब्धस्तथाप्यसौ न प्रतिबुद्धः. अग्रे चलता तेनाचार्येण स्कंधवारगतो राजा दृष्टः, तेन राज्ञाचार्यो वंदितः, प्रोक्तं च हे प्रभो ! पात्रकं धर ? प्रासुकमोदकान् गृहाण ? ततः स पात्रक्षिसाभरणदर्शनभीत्यावद-

दृष्टमयाशर न करिष्ये, राज्ञा च तृणज्जोषिकात् पात्र कर्षित, आभरणानि दृष्टानि

उत्तराध्य
यन सूत्रम्

॥१९५॥

तेने जोइने मृरि बोल्या के हे प्रवचनोद्वाह कारिके! अर्थात् प्रवचनमा अटवण वरनारी! दूर चालीजा अहों मुख मा देखाड आ ॥
भक्ती रष्ट थयेली ते स्त्रीए कबु के राजिसर्यपमात्राणि परच्छिद्राणि पश्यसि आत्मनो विल्वमात्राणि छिद्राणि न हि पश्यसि=राइ तथा सरसव
जेवढां पण पारका छिद्र देखो छो अने पोतानां मिल ब्रीळा जेरडां छिद्र पण नयी देखता? तारा आपहु पड थइ रहेळा घराभा थु छो?
आवी रीते ते सा-वी स्त्रीए समजाव्यो तथा उपालभ=ठपको=दीधो तो पण ज्वारे न समज्यो अने आगळ चाल्यो त्या ते
आचार्ये एरु सेना सनिवेदमा आवेलो राजा दीढो ते राजाए आचार्यनु वदन कर्णु अने म्हु के—' हे प्रभो ! पात्र धरो अने
उत्तम मोदक गृहण करा ते असरे पात्रामा पोते आभरण भयी छो ते देखाइ नाय एरी न्हीकयी कबु के-आज मारे आहार
नयी करवो पण राजाए इठयी तेनी झोळीमायी पात्रु खे च्यु त्यातो वया आभरण दीठा

राज्ञोक्त हे अनार्य ! कि त्वया मतुत्रा व्यापादिता ? इत्यादिवचनैस्तर्जित म सूरिर्भयभ्रातो न किञ्चिद्वक्ति,
पञ्चाभायाजाल सहस्र स शिष्यदेव प्रकटीभूत, स्ववृत्तात् चाकथयत्, एव चोपदिष्टान् हे प्रभो ! यथा नाट्य
पश्यता पणमासान् याम्स्तुत्तृषा न ज्ञाता, एव देवा अपि दि-यनाट्य पश्यतो न किञ्चित्स्मरति, नाप्यभ्रागमनो-
त्सार कुर्वति, यत सिद्धान्तेऽप्युक्त

राजाए म्हु के-हे अनार्य ! शु ते मारा पुत्रोने मारी नाख्या ? आवां भ्राता वचनोधी तरछोळ्यो त्यारे ते मृरि भयभ्रात

भाषांतर
अभयगनर

॥१९५॥

यद्ने कंड बोली न शक्यो. पछी पोते पाथरेली मायाजाळ संकेली पेलो देव धयेलो शिष्य पकट थयो अने पोतानुं तमाग वृत्तांत कळुं, ने उपदेश कर्गो के-हे प्रभो ! जेम नाटक जोतां छ मासमुथी भूखतरसनी खबर न पडी एम देवपण दिव्य नाटको जोतां कंड पण संभारता नथी तेम तेओ अत्रे आवचानो उत्साह पण राखता नथी. सिद्धांतमां पण कळुं छे के-

संकृतदिव्यपेमा । विसयपसत्ता सम्प्रत्ताकृताञ्चा ॥ अगहीणमणुअकज्जा । नरभवमसुहं न इति सुरा ॥ १ ॥
इत्यादि शिष्यदेववाक्यैः स प्रतिबुद्धः, सिद्धांतवचनास्थां कृत्वा पुनः संग्रमे लीनः, पूर्वं तेन दर्शनपरीपद्यो न सोढः, पश्चात् सोढः अथ कस्य कर्मण उदये कः परीपद्योदयः स्यादित्याह-दर्शनमोहनीयोदयादर्शनपरीपद्यः स्यात्. ज्ञानावरणी-
योदये प्रज्ञापरीपद्यः स्यात्, तस्यैवोदयेऽज्ञानपरीपद्योऽपि स्यात्, अंतरायकर्मोदयेऽलाभपरीपद्यः स्यात्, चारित्र्यमो-
हनीयकर्मोदये आक्रोश १ अरति २ स्त्री ३ नैवेधिकी ४ अचेल ५ याचना ६ सत्करीः ७ एते सप्तपरीपद्या उत्पद्यन्ते,
शेषा एकादश वेदनीयकर्मोदये उत्पद्यन्ते. ॥ ४५ ॥ अथ सर्वोपसंहाराध्यामाह—

[संकृत०] दिव्यप्रेममां सक्त रहेनारा सुरा=देवो विद्याप्राप्त अने समाप्तकर्तव्य होइ मनुष्य कार्योने नापसंद करता
अमुखरूप नरभवमां नथी आवतां. इत्यादि ए शिष्य देवनां वचनां वढे ते मुरि प्रतिबुद्ध थइ-बोधलाभ पायी सिद्धांत वचनोमां
पूर्ण आस्था करी पुनः संग्रममां लीन थया. पूर्वं तेने दर्शनपरीपद्य नहो तो सबो पण पाळलथी सहन कर्गो.

—हवे क्या कर्मनो उदय यतां कयो परीपह थाय ते कहे छे—

दर्शनमोहनीय कर्मनो उदय यतां दर्शनपरीपह उद्भवे छे ज्ञानावरणीयनो उदय थाता मज्ञापरीपह थाय छे अने तेनाज उदयमा अज्ञानपरीपह पण थाय छे अतराय कर्मनो उदय यतां अलाभपरीपह थाय ने चारित्र्यमोहनीय कर्मना उदयावसरे आक्रोश, अरति, स्त्री, नैपेयकी, अचेल, याचना अने सत्कार; ए साते परीपह उद्भवे छे नाकीना अगीआर परीपहो वेदनी-यकर्मोदय यतां उत्पन्न थाय छे,

एए परीसहा सन्वे । कासवेण पवेईया ॥ जे भिक्खु न विहन्निज्जा । पुट्ठो केणइ कह्नु त्तिवेमि ॥ ४६ ॥

मूढगार्थार्थ—आ सर्वे यावीश परीपहो काप्य धीमहावीरे प्रवेदित=प्रज्ञापित करेल छे जेने जाणीने भिक्खु=साधु कोइ पण परीपहे सृष्ट=सयस्क=धता कयाय पण विहत न थाय अर्थात्=कोइ पण काले कयाय पण सयमयी अष्ट न थाय ॥ ४६ ॥ आ कमप्रवाद नामक अष्टम पुण्यु सतवश सत्तरसु माधृत छे तेना उच्चारलेन आ उत्तराध्ययननु बीजु परीपहाध्ययन छे

‘गार्था—पते द्वाविंशति. सर्वे परीपरा’ काश्यपेन श्रीमहावीरेण प्रवेदिता’, प्रकर्षेण ज्ञाता’, यान् ज्ञात्वा भिक्खु साधु केनापि परीपहेण सृष्ट सन कुत्रचित्कस्मिंश्चित्प्रदेशे कस्मिंश्चित्काले वा न विहन्येत सय मात्र पात्येत ॥ ४६ ॥

अर्थः—आ सर्वे परीपह काश्यपभगवाने पे श्रीमद्वागीरे प्रवेदित=जाणिने ज्ञापित कर्यां छे, जेने जाणीने भिखु साधु कोइ पण परीपहथी स्पृष्ट थइ कर्यांय=कोइ पण प्रदेशमां कोइ पण काळे विहृत थतो नथी. संयमथी पतित थतो नथी.

इदं हि कर्मप्रवादनामाष्टमो हि पूर्वस्तस्य सप्तदशं प्राभृतं, तस्योद्धारलेशं द्वितीयमध्ययनमुत्तराध्ययनस्य.

आ कर्मप्रवाद नामना अष्टम पूर्वनुं सप्तदश=सत्तरमा प्राभृतना उद्धारलेग उत्तराध्ययननुं द्वितीय अध्ययन कहेवाय छे.

इति श्रीमदुत्तराध्ययनसूत्रार्थदीपिकायामुपाध्यायश्रीलक्ष्मीकीर्तिगणिशिष्यश्रीलक्ष्मीवल्लभगणिविरचितायां

द्वितीयमध्ययनं संपूर्णम्. ॥

आ प्रमाणे उत्तराध्ययननी उपाध्याय लक्ष्मीकीर्तिगणि शिष्य श्रीलक्ष्मीवल्लभगणिप विरचित सूत्रार्थदीपिका नामनी टीकामां बीजुं परीपहाध्ययन पूर्ण थयुं.

